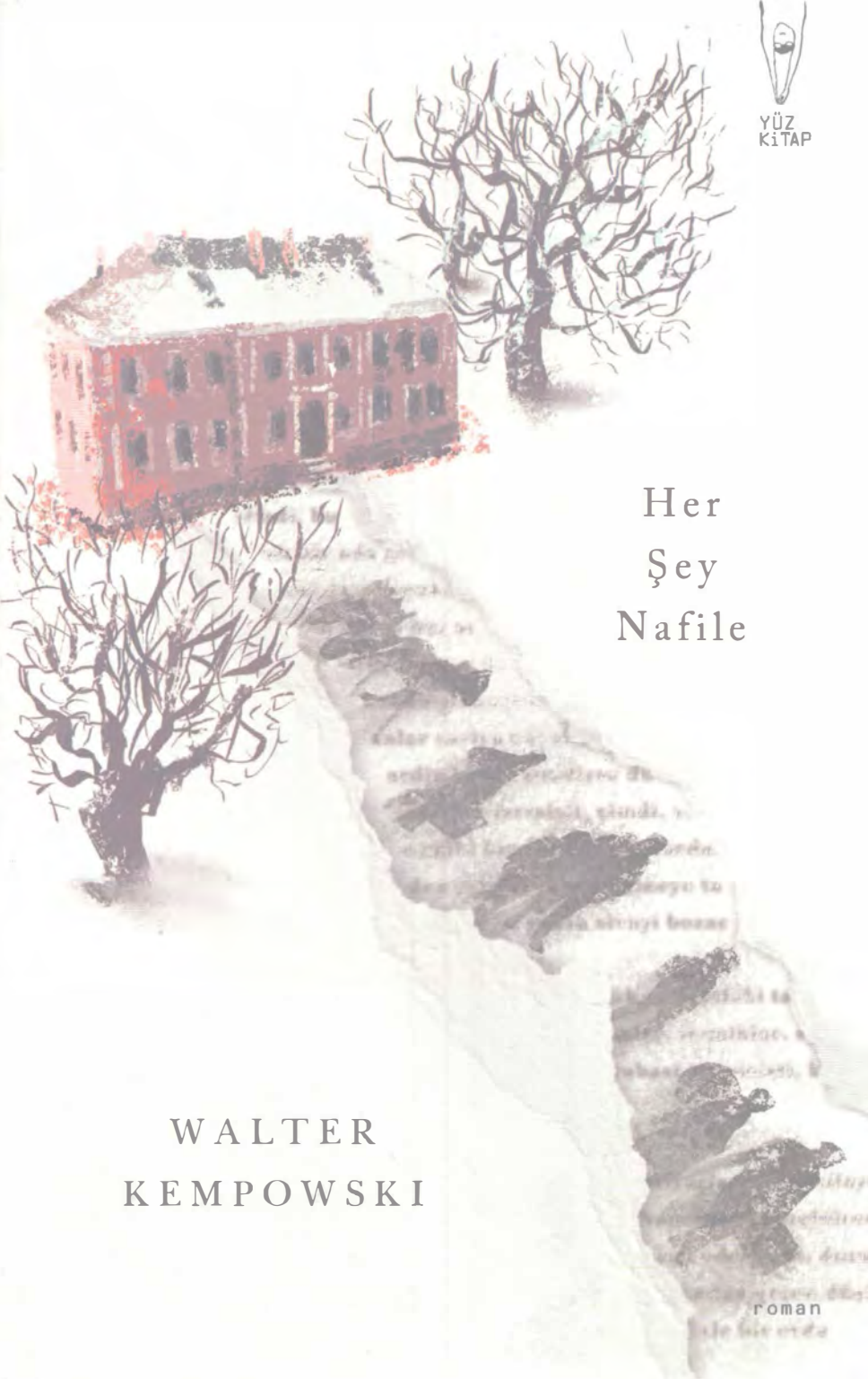
YÜZ KİTAP



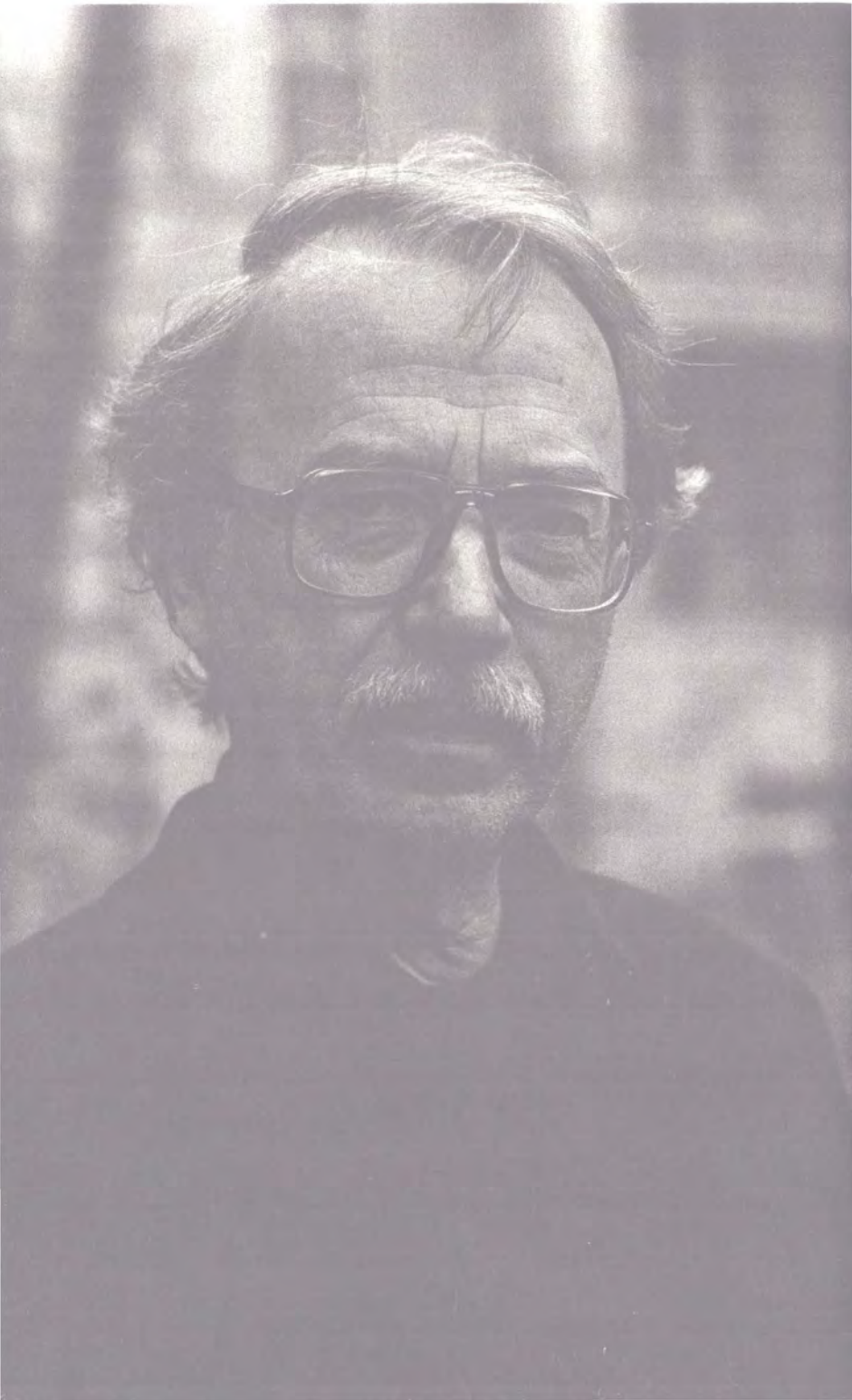
Her Şey Nafile

WALTER KEMPOWSKI

roman

Walter Kempowski
Her Şey Nafile

Çeviren: Dilman Muradoğlu



Walter Kempowski 1929'da Hamburg'da doğdu. Büyük ölçüde Nazi dönemi ve savaş sonrası Almanya'sındaki yaşamla ilgili eserler verdi. Dokuz romanlık *Deutscher Chronik* serisinde kendisinin ve ailesinin Nazi Almanya'sındaki deneyimlerini ele aldı. İkinci Dünya Savaşı'na dair birinci elden anlatıları, günlükleri, mektupları ve anıları bir araya getirerek modern bir klasik olarak kabul edilen on ciltlik *Das Echolot* serisini yirmi yıl boyunca yayımladı. 2007'de hayatını kaybetti.

Dilman Muradoğlu 1958 yılında Hopa'da doğdu. Sankt Georg Avusturya Kız Lisesi'ni bitirdi. Viyana Üniversitesi'nde iletişim bilimleri, felsefe ve sosyoloji eğitimi aldı. Avusturya ve Türkiye'de özel sektörde ve çeşitli kurumlarda çevirmen ve Almanca öğretmeni olarak çalıştı. Sigmund Freud, Max Frisch, Theodor Adorno gibi yazarlardan çeviriler yaptı.



Walter Kempowski
Her Şey Nafile
Özgün ismi: **Alles umsonst**
© 2006 Albert Knaus Verlag, Munich

ISBN: **978-605-69621-6-5**

Çeviren: **Dilman Muradoğlu**

Yüz Yayınları: 025
Roman: 04

1. Baskı: **İstanbul, Temmuz 2024**

©Yüz Yayınları
Bu kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit aracılığıyla alınmıştır.

Yüz Yayınları:
Archerson Köşkü Şefik Bey Sk. No:3 34724 Kadıköy - İstanbul
Telefon: **0216 330 33 30**
info@yuzkitap.com.tr
www.yuzkitap.com.tr

Sertifika No: **51230**

Editör: **Onur Öztürk**
Düzelti: **Metin Kaya**
Kapak tasarımı ve illüstrasyon: **Burak Akbay**
Kitap tasarımı: **Bahar Kuru**

Baskı ve Cilt:
Sena Ofset
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. No:2/4 Matbaacılar Sitesi 2 DK:4NB7
Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: **0212 613 38 46** Faks: **0212 613 03 21**
Sertifika No: **45030**

Jörg'e…

Günaha batmış ruhlarımızı kurtar, ulu Tanrım,
Hayatlarımız ki külliyen nafiledir.
Sadece senin lütfun ve kutsal sözün
Üzerimizdeki lekeyi silebilir.

Martin Luther (1524)

Georgenhof

Georgenhof Çiftliği, Doğu Prusya'nın küçük kentlerinden Mitkau'ya yakın bir yerdeydi ve şimdi, bu kış günlerinde, üzerindeki yaşlı meşe ağaçlarıyla beyaz bir denizde siyah bir ada gibi uzanıyordu ufukta.

Bu küçük çiftlikteki arazilerin biri dışında hepsi satılmıştı. Ana bina da malikâneden başka her şeye benziyordu. Bu iki katlı binayı yarım daire şeklinde bir alınlık süslüyordu ve üstüne de çivili gürz şeklinde dövme metalden bir tepe süsü konduruluştu: Çobanyıldızı diye de bilinen bir savaş silahıydı bu. Bir zamanlar sarıya boyalı olan ev, büyük moloz taşlarla örülmüş eski bir duvarın ardındaydı. Şimdiyse duvarın her tarafını yazın sığırcıklara yuva olan sarmaşıklar sarmıştı. Şimdi, 1945 Ocak'ında, çatıdaki kiremitler tıngırdıyordu: Buz gibi bir rüzgâr uzaklardan sürüklediği küçük kar tanelerini arazilerin üzerinden geçirerek malikâneye taşıyordu.

"Ara sıra sarmaşıkları budamalısınız, yoksa sıvayı bozacaklar," diye tavsiyede bulunmuşlardı malikânenin sahiplerine.

Iskartaya çıkmış paslı tarım aletleri kırık dökük vaziyetteki taş duvara yaslıydı; büyük siyah meşelerin dallarında oraklar, tırmıklar sallanırdı. Epey zaman önce çiftliğin giriş kapısına mahsulle yüklü bir at arabası çarpmıştı, kapı o gün bu gündür menteşelerinden asılı duruyordu.

Ahırları, ambarları ve kulübesiyle malikânenin ihtiyaçlarını karşılayan çiftlik biraz daha geride olduğundan, yoldan geçen

yabancıların görebileceği tek şey malikâneydi. Kim oturuyor burada acaba, diye merak ederlerdi: Durup bir merhaba desek mi? Ayrıca bir parça kıskançlıkla şöyle düşünürlerdi: Neden biz de böyle bir evde yaşamıyoruz ki, ne hikâyeler yaşanmıştır kim bilir burada? Hayat hiç adil değildi.

Büyük ambarın üstündeki tabelada "Giriş Yasaktır" yazıyordu; buradan malikânenin bahçesine kimse giremezdi. Evin arka tarafındaki küçük bahçede ve onun arkasındaki korulukta sessizlik hüküm sürüyordu. İnsanın kendini ait hissedeceği bir yeri olmalı.

Evin önünden geçen ve bir ucu Mitkau'ya, öbür ucu Elbing'e uzanan yoldaki beyaz badanalı kilometre taşının üzerinde "4,5 km" yazıyordu.

Yolun diğer tarafında, malikânenin karşısına denk düşen yerde otuzlu yıllarda bir kasaba kurulmuştu. Uzun hali Albert Leo Schlageter Yerleşkesi olup kısaca Yerleşke denen bu kasabadaki evlerin tümü birebir aynıydı: İp gibi yan yana dizili bu evlerin hepsinde birer sundurma, çit ve küçük bir bahçe vardı. Bu evlerde oturan insanların soyadları Schmidt, Meyer, Schröder ya da Hirscheidt olurdu; hepsi, şu sıradan insan denilen türdendiler.

Georgenhof'un sahiplerinin soyadı von Globig'ti. Katharina ve Eberhard von Globig. İmparator II. Wilhelm dönemine denk düşen 1905'te soyluluk unvanı alarak devlet memurları aristokrasisine girmişlerdi. İhtiyar Bay Globig malikâneyi Birinci Dünya Savaşı'ndan önce yüklü bir para ödeyerek satın almış, bolluk ve refah döneminde buna otlaklar ve bir de koru eklemişti. Daha sonraları Genç Bay Globig küçük bir kısmı hariç bütün arazileri, çayırları, otlakları ve tarlaları satıp parayı İngiliz çelik hisselerine yatırmış, bir kısmıyla da bir Rumen pirinç unu fabrikasına ortak olmuştu. Bütün bu yatırımlar sayesinde karıkoca tam anlamıyla lüks içinde yaşamasalar da rahat bir hayat sürebiliyorlardı.

Civarda hiç kimsede olmayan Wanderer marka bir araba satın almışlardı. Bu arabayla genelde güneye seyahat ederlerdi.

Eberhard von Globig, Alman ordusundaki uzman subaylara verilen "Sonderführer" rütbesiyle savaştaydı şimdi. Yazlık beyaz uzun ceketiyle üniforması ona çok yakışıyordu. Ama dar apoletleri, onun ordudaki muvazzaf subaylardan farklı, silahla hiç işi olmayan bir idari personel olduğunu ele veriyordu.

Karısı simsiyah saçlı, mavi gözlü, hülyalı bir güzellik abidesi olarak nam salmıştı. Yazları eş dost biraz da onu görmek için arada bir Georgenhof'a uğrar, bahçede yanına oturur, gözlerine ziyafet çekerlerdi: bükemediği sert bacağı ve yanaklarında kesik izleriyle Mitkau Belediye Başkanı Lothar Sarkander, Albertsdorf'tan ailesiyle gelen Josef Amca, keçisakalı ve altın sarısı gözlüğüyle müzmin bekâr lise öğretmeni Dr. Wagner. Keçisakalı, herkeste Wagner'i tanıdığı duygusunu yaratırdı. Yabancılar bile sokakta ona selam verirdi. Mitkau'daki manastır okulunda ileri sınıflardaki oğlan çocuklarına Almanca, tarih ve bir de Latince öğretirdi Dr. Wagner.

Bazı yaz tatillerinde Berlin'den kuzin Ernestine, çocukları Elisabeth ve Anita'yla birlikte gelirdi. Çocuklar ata binmeyi seviyordu. Şiddetli yaz fırtınalarında eve sığınır, mutfak penceresinin pervazında duran, üstünde sinekler uçuşan kesik sütü yiyip bitiriverirlerdi. Patikadan aşağı sarsıla sarsıla inen saman yüklü arabaları ve bir de koruda yaban mersini aramayı çok severlerdi.

Şimdi savaş zamanı Berlinli aile daha çok çantalarını erzakla doldurmak için geliyordu. Boş çantalarla gelir, dolu çantalarla giderlerdi.

Globiglerin Peter adında bir oğulları vardı: ince uzun yüzlü, kıvırcık sarı saçlı bir oğlan. On iki yaşındaydı. Annesi gibi sessiz, babası gibi ciddiydi.

İnsanlar onu gördüklerinde, *saçı karışık, kafası karışık*, derdi. Fakat saçlarının sarı olması her şeyi dengeliyordu.

Oğlanın kız kardeşi Elfie yıllar önce kızıl hastalığından ölmüştü, odası hâlâ boş duruyordu. Hiçbir şeye dokunmamışlardı, ne toz tutmuş oyuncak bebek evine ne de kukla tiyatrosuna. Bütün kıyafetleri üzeri çiçek desenli gardıropta asılıydı hâlâ.

Çiftlikte Jago adında bir köpek, Zippus adında bir erkek kedi, atlar, inekler, domuzlar ve horoz Richard'la birlikte bir kümes dolusu da tavuk vardı.

Georgenhof Çiftliği'nde bir tavus kuşu bile vardı, diğerlerinden her zaman biraz uzakta dururdu.

Siyahlar içindeki esmer güzeli Katharina, Peter'in başını okşardı. Peter da sessiz annesinin başını okşamasından yakın zamana kadar hoşlanırdı, ama bir süredir başını hızla geri çekerek karşı koyuyordu. Katharina oğlanın yanında öyle uzun süre durmazdı. Sonuçta kendisinin de sükûnete ihtiyacı vardı.

Ailenin bir diğer ferdi de "Hala"ydı: çenesinde bir et beni olan, güçlü kuvvetli, hiç evlenmemiş yaşlı bir kadın. Yaz günlerinde yıkanmaktan solmuş eski elbisesiyle evin içinde daima koşar adım dolaşırdı. Şimdi soğuk yüzünden elbisesinin altına bir erkek pantolonu, üzerine de üst üste iki örgü hırka giymişti. Eberhard uzman subay olarak "cephe"ye gittiğinden beri –böyle söylüyorlardı ama aslında cephe gerisindeydi– Georgenhof'u çekip çevirme sorumluluğunu Hala üstlenmişti. O olmadan hiçbir iş yürümezdi burada. "Hiçbir şey göründüğü kadar kolay değil," der ve dediği gibi de günlük işlerin üstesinden gelirdi.

"Mutfak kapısı kapalı kalacak!" diye çınlardı sesi evin içinde, bin kere söylemişti bunu. "Bütün odalarda cereyan yapıyor!" Öyle olunca evi "ısıtmak" mümkün olmuyordu. Soğuktan şikâ-

yet ederdi hep: Ne demeye Doğu Prusya'ya gelmişti ki sanki? Neden henüz seçme şansı varken Würzburg'ta kalmamıştı?

Kırmızı burnunu sürekli sildiği bir mendil kol ağzında dururdu. Hiçbir şey diğerlerinin sandığı gibi kolay değildi.

Savaş patlak verince para akışı kesilmişti: İngiliz çelik hisseleri? Romanya'daki pirinç unu fabrikası? Neyse ki Eberhard orduda çalışmaya başlamıştı da eline geçen maaş sayesinde karınlarını doyurabiliyorlardı. Satmadıkları birkaç dönümlük arazi, üç inek, üç domuz ve kümes hayvanları sayesinde sofraya hâlâ birkaç tabak daha koyabiliyorlardı ama onlar da bakım istiyordu. Havadan hiçbir şey gelmiyordu.

Çiftlikteki işlerle Vladimir adında, her daim kafası meşgul Polonyalı bir adam ile iki neşeli Ukraynalı kadın ilgileniyordu. Kadınlardan biri iri yapılı Vera, diğeriyse saç örgüsünü başına çelenk gibi dolayan sarışın Sonya'ydı. Kargalar meşe ağaçlarının etrafında halkalar çizerek uçuşurdu; "kuş taifesi" kış günlerinde düzenli olarak yem konan kuş tablalarından nasiplenirlerdi. "Kuş taifesi": İki yıl önce ölen Elfie böyle derdi onlara.

Paralar henüz suyunu çekmemişken karıkoca kendileri için evin birinci katında üç oda, banyo ve küçük bir de mutfaktan müteşekkil rahat bir daire döşemişlerdi. Malikânenin bahçesine bakan sıcak ve rahat bir oturma odası vardı, Katharina'nın yazdığı, kitap okuduğu yer burasıydı. Eberhard geldiğinde onları burada kimse rahatsız edemezdi. Kendi tabirleriyle kapıyı arkalarından kapatıp baş başa kalabiliyorlardı. Her şeye burnunu sokan, her şeyin en doğrusunu bilen Hala'yla birlikte sürekli aşağıda, holde oturmak zorunda kalmıyorlardı böylece. Hala gidip bir şeyler getirmek için sürekli yerinden fırlar ama oturması insana daha fazla rahatsızlık verdiği zaman da hiç kıpırdamazdı.

Şimdi, 1945 yılının Ocak ayında, holde bir Noel ağacı duruyordu. Berlin'deki vaftiz annesi Peter'e bir mikroskop hediye etmişti. Yarı karanlık holde, belli belirsiz çıtırdayan ağacın yanı başındaki bir masaya oturmuş, mikroskobun borusundan bakarak ne var ne yok her şeyi dikkatle inceliyordu Peter: tuz kristalleri, sinek bacakları, bir parça ip, bir toplu iğnenin ucu. Gözlemlerini yazdığı bir not defteri duruyordu yanında: "8 Ocak 1945, Perşembe: Topluiğne. Uç kısmı çentikli.

Ayaklarına bir battaniye sarmıştı, çünkü cereyan vardı. Salonda her zaman cereyan olurdu, çünkü şöminede yanan odunlar havayı çekerdi ve mutfak kapısı Hala'nın şikâyet ettiği gibi "her zaman ve mutlaka" açık olurdu. Şu Ukraynalı kızların kapıları kapamayı bir türlü öğrenemediklerinden yakınıp dururdu Hala. Ebenhard onları Doğu'da bir köyde bulmuştu. Almanya'ya, büyük ve güçlü Almanya'ya gelmek ister misiniz, diye sormuştu onlara köylerinde. Sinemalarıyla, metrosuyla Berlin'i görmek isterler miydi? Böylece kızlar kendilerini Georgenhof'ta bulmuşlardı.

Peter aletin borusunu takıp çıkarırken bir yandan da çavdarlı çöreklerden atıştırıyordu.

"Eee," diyordu holden koşar adım geçen Hala, "nasıl gidiyor bakalım bilimsel incelemen?" Aslında girişteki karın artık kürenmesi gerekiyordu ama başkasından rica edeceğine kendin yap daha iyi diye düşündü Hala. Üstelik oğlan çok meşguldü, mikroskop tutkusu günün birinde meyvelerini verebilirdi, kim bilir? Hem Königsberg'teki üniversite de yakın değil miydi? Oğlan hiçbir şey yapmayıp aylaklık ederse, o zaman başkaydı tabii.

Bir gün oğlandan "tembel teneke" diye bahsedince, Katharina "Rahat bırak çocuğu, demişti.

Peter mikroskobundan sıkılınca pencerenin önüne geçti ve tablalara yine yem konmadığı için şaşkın şaşkın uçuşup duran kuşları izledi. Sonra uzaklara bakmak üzere babasının dürbü-

nünü aldı ki aslında ona yasaklamışlardı bunu. Oyuncak değildi dürbün, öyle diyorlardı. Peter kendini ele verdiğinin farkında olmadan yağlı parmaklarla merceklere dokunur, üstüne bir de odak ayarını kurcalardı. "Biri yine dürbünüme dokunmuş," derdi von Globig nadiren de olsa Georgenhof'a geldiği zamanlarda.

Peter ileride uzanan Mitkau'ya baktı, kilise kulesinin yanı başındaki tuğla fabrikasının bacası belli belirsiz seçiliyordu. Soğuk yüzünden okullar kapanmıştı. Şimdilerde bir isim takmışlardı buna: "soğuk tatili" Gençler evde kalabilirdi aslında, fakat Hitler Gençliği denen örgüt, gençler miskin miskin evde oturmasınlar diye ne gerekiyorsa yapıyordu. Bir keresinde Peter'i de evden çıkarmak istemişlerdi: buz gibi havada, koskoca Mitkauer kavşağındaki karı küremeye. Ne var ki Peter yine üşütmüştü ve dolayısıyla bu işe katılmasına imkân yoktu. "Yine nezle oldu," demişlerdi evdekiler.

Gelgelelim öksürük ve nezle, kızağını kaptığı gibi evin arkasındaki tepeden aşağı tekrar tekrar kaymasına engel değildi. Evin ön tarafı güneşliydi, burada kaymak daha güzeldi aslında ama evin önündeki yoldan tek tük geçen süratli arabalar yüzünden burada kaymayı ona yasaklamışlardı.

Peter mikroskobuna geri döndü. Çocuğun dibinden ayrılmayan köpek Jago çenesini Peter'in sağ ayağına yaslamıştı, kedi de onun üzerinde uzanıyordu.

Kocaman köpeğin sırtında yatan kedi! İlahi bir görüntü diyordu buna ev ahalisi.

Peter için "Oğlunuz ne kadar da tatlı," derdi, Mitkau'dan Georgenhof'a yürüyerek bir buçuk saat süren yolu tepmeye üşenmeyen ziyaretçiler: "Ne de güzel çocuk!" Boş çantalarla gelir, dolu çantalarla geri dönerlerdi.

"Müzmin bekâr" lise öğretmeni Dr. Wagner sık sık uğrardı. Okul kapandığından bu yana çocukla ilgileniyordu. Mitkau Ma-

nastır Okulu'nun sütunlu yolunda bağıra çağıra koşuşturan gençler arasında "sarı oğlan"ı ne zaman görse yakalayıp sormayı ihmal etmezdi: "Ne var ne yok oğlum? Babandan yeni mektup geldi mi?" Ve şimdi, soğuk tatilinde "onun durumunu merak etmişti"

Wagner'in güzel, sıcak yaz günlerinde yedinci sınıf öğrencilerini de yanına alıp sarı tahıl denizlerinde gezintiye çıktığı olurdu. Kıyısında söğütlerin yetiştiği, çayırda bir sağa bir sola geniş kavisler çizerek sessizce akan küçük Helge Nehri boyunca yürürlerdi. Pantolonlarını, gömleklerini çabucak çıkarıp bir kenara koyan oğlanlar karanlık suya balıklama atlarlardı. Neşeli yaz kuşları gibi ormanı çığlık çığlığa koşarak geçip sık sık Georgenhof'a gelirlerdi. Burada önlerine konan ahududu şurubunu içer, bahçenin çimenliğine uzanıp tereyağlı ekmeklerini yerlerdi.

Öğretmen gümüş flütünü cebinden çıkarıp halk şarkıları çalar, Katharina da evden ona kulak verirdi.

Şimdi, savaşın altıncı yılının bu soğuk kışında, lise öğretmeni Dr. Wagner yerdeki buz, havadaki kar ve yürünecek onca yola rağmen her zamankinden daha sık uğruyordu Georgenhof'a. O da boş çantayla gelip dolu çantayla dönmeyi âdet edinmişti. Elma ya da patates alırdı, bazen de bir tane şalgam. Bunların parasını öderdi, çünkü Hala hep şöyle derdi: "Kendiliğinden yetişmiyor ya bunlar." Bir şalgam için on fenik alırdı Hala.

Olur da Katharina yüzünü gösterirse, onunla biraz oturma fırsatını asla kaçırmazdı Dr. Wagner. Elini tutmak isterdi hep ama bunun için makul bir sebebi olmazdı hiç. O geldiğinde Hala sert bir şekilde çekmecelerin birini açıp öbürü kapatır, çıkardığı gürültüyle kulakları çınlatırdı. Hala'nın demeye çalıştığı şey şuydu: Dışarıdan bakınca bütün gün boş boş oturduğumuzu zannedebilirsiniz ama bu kadar büyük bir evde yapılacak işlerin sonu gelmez.

Bu yüzden Wagner şimdi oğlanın durumunu merak etmişti,

aynen böyle demişti. Peter'i de yanına alıp odasına çıktı, okuldaki derslerde adı bile geçmeyen şeyleri öğretti ona.

Dürbün ve mikroskop? Manastır okulunun fizik odasında küçük bir teleskop vardı, Georgenhof'a getirse birlikte yıldızlara bakarlar mıydı? Teleskobun yokluğunu kimse fark etmezdi nasıl olsa, işleri bitince de geri götürüp yerine koyardı.

Dr. Wagner hiçbir çıkar gözetmeden çocukla ilgileniyordu. En azından bir saatlik ders için elli fenik istemiyordu. Birkaç patates ve yarım top lahana yetiyordu ona.

20

Siyasal İktisatçı

Bir gün akşam karanlığında kapı zili çaldı, gelen yaşlıca bir adamdı, başında tuhaf bir kasket vardı, iki koltuk değneğinden destek alıyordu.

Vladimir pilli el feneri sayesinde bahçede dolaşmakta olan adamı çoktan görmüştü. Ukraynalı kızlar da duraklamış, eve yaklaşanın kim olduğunu görmek için pencereden gözetlemeye başlamışlardı.

Jago olduğu yerde dikildi, birkaç kez havladı ve şimdi yabancı adam kapının önündeydi. Zil bir kez daha çaldı ve Katharina kapıyı açar açmaz adam koltuk değneklerinin üzerinde, bacakları öne arkaya sallanarak Katharina'nın önünden geçip hole girdi, Jago da adım adım onu takip etti. Adamın üzerinde çapraz cepli, kapüşonunda siyah kulaklıkları olan yeşil bir çiftçi ceketi vardı. Kulaklıklar başının üstünde ince bir iple birbirine bağlanmıştı. Vücudunu çevreleyen kayışta akordeona benzeyen ağır bir evrak çantası asılıydı.

Katharina'ya ve o sırada akşam çorbasını masaya götüren Hala'ya sadece biraz ısınmak istediğini söyledi. Müsaade ederler miydi acaba? Otobüs yoktu, trenler işlemiyordu, güzergâh kapanmıştı ve rüzgâr buz gibiydi. Elbing'ten geliyordu, Harkunen'den buraya kadar bükülmeyen bacakları üzerinde beceriksizce yürüyerek gelmişti. Ne yolculuktu ama! Kimin aklına gelirdi? On beş kilometre, bu havada, bu saatte hem de.

İstikamet Mitkau'ydu, yol üzerinde bir otel bulurum diye düşünmüştü. Elindeki haritada "Orman Köşkü" adında bir otelin adı geçiyordu, aile buluşmaları için uygun bir yer olduğu yazılıydı.

Aslında otelin önünden geçmişti ancak kapalıydı, kapıları ve panjurları sürgülemişlerdi. Etrafta yabancılar geziniyordu ve Çekçe, Rumence gibi yarım yamalak anlayabildiği çeşitli dillerden sözler çalınmıştı kulağına.

Elleri ceplerinde, arkasından bakmışlardı.

Adamın adı Schünemann'dı. Uzunca bir yolu trenle kat etikten sonra Harkunen'den itibaren bir at arabası üzerinde seyahat etmiş ve yolun buraya kadarki son kısmını da yayan gelmişti. Hem de bu karda kışta!

Sadece biraz ısınmak ve soluklanmak istiyordu, sonra hemen yola koyulacaktı. Yolun devamında kalacak bir yer bulurum elbet dedi ve etrafına bakındı.

Yılın bu vaktinde ne demeye taşra yollarına düşmüştü ki? Hem de gidilecek onca yer arasından Mitkau'ya?

Katharina adamı süzdü. Bir konuk, üstelik bu saatte. Adam da onu süzüyordu, hiç de ilgisiz sayılmazdı. Aman Yarabbi! Taşranın bu kuş uçmaz kervan geçmez köşesinde saklı kalmış böyle bir kadın. Bu kadın başka yerlere layıktı. Berlin, Münih, Viyana!

Adam ayaklarını öne arkaya sallayarak kadının yanına gitti, adının Schünemann olduğunu, iktisatçı olduğunu ve siyasal iktisat alanında çalıştığını söyledi. Endişelenmelerine gerek yoktu, sadece biraz dinlenmek ve soluklanmak istiyordu.

"Oh, sıcak sıcak!" dedi ve çantasını, omuzundaki askısını indirip şöminenin yanındaki koltuğa fırlattı. Sonra ceketinin düğmelerini açtı, koltuk değneklerinden kurtuldu, ateşin önüne oturup sıcağın bedenine akmasına izin verdi. Sıcak! Köpek yanına gelip durdu, ne diye dik dik bakıyordu bu adam ateşe? Bir an kuyruğunu salladı: Adam zararsız biri olmalıydı.

O sırada kedi göründü: Ne oluyor burada yine?

Adam şöminenin yanına oturdu, piposunu yaktı ve babasının bitmek bilmeyen ısrarları sonucunda siyasal iktisat okumaya karar verdiği güne lanetler yağdırmaya başladı.

"Keşke marangoz olsaydım," dedi Hala'ya dönüp. "Fakat onca meslek arasında gittim siyasal iktisatçı oldum!" diye yakındı, odadakileri de hayatının hatasına tanık kılmak istercesine.

Peter, siyasal iktisatçı ne demek diye sordu.

"Nasıl desem," diye lafa girdi adam. "Bunu tarif etmek pek kolay değil. Keşke şimdi marangozluk yapıyor olsaydım..." Mikroskoptan bakmak için izin istedi. Mercek ayarı düzgün yapılmamış gibi gelmişti ona.

Doğu'daki sükûneti hayra alamet bulmadığını söyledi. Bu denli sakin ve huzurlu bir yer oluşunda bir gariplik vardı. Sanki bir şeylere kulak vermek istiyormuş gibi başını yana eğdi. Bu sükûnet ona tekinsiz geldiği için daha önce planladığı gibi Insterburg'a gitmeyecek, birkaç gün Mitkau'da kalacaktı. Sonra en kısa yoldan Elbing'e dönecek, Gdansk üzerinden Hamburg'a geçecekti. Orada yaşayan bir kuzeni vardı, onun yanına sığınmayı planlıyordu.

Katharina'ya, "Dün geceki yangınları gördünüz mü hanımefendi?" diye sordu. Elektrikler yine kesik olduğu için Katharina yemek masasına gaz lambasını koydu, sonra da masaya oturdu. Sonuçta akşam yemeği vakti gelmişti.

Yangınlar mı? Hiç haberi yoktu... Her şey ne kadar da karmaşıktı. Katharina'yla konuşan herkes onun uzay boşluğunda yaşadığını zannederdi. Konu her ne olursa olsun, ne bir şeyden haberi olurdu ne de en ufak bir fikri. "Dünyadan haberi yok," derlerdi onun için. "Dünyadan haberi yok ama güzel, çok güzel." Ağzını açıp tek kelime etmemesine rağmen hemen her mecliste dikkatleri üzerine çekerdi

Başka ne söylenebilir Katharina hakkında? Genelde kendi odasına çekilirdi ve orada tek başına vakit geçirirken neyle uğraştığını kimseler bilmezdi. Çok okurdu, daha doğrusu birbirinden vasat kitaplara "şöyle bir göz gezdirirdi", çünkü okuduğu kitaplar arasında Goethe ve Lessing olduğu söylenemezdi. Gençliğinde bir ara kitapçıda çalışmıştı ve o zamandan beri kitaplara hızla göz atarak okumayı âdet edinmişti; çok zor kitaplara elini sürmezdi.

Her halükârda şimdi yemek zamanıydı. Termometre eksi 16'yı gösteriyordu, barometre ise havanın daha da soğuyacağını söylüyordu.

Adamı sofraya davet etmekte bir parça tereddüt etmişlerdi, büyük çorba kâsesi çoktan masaya gelmişti ama sonunda çağırdılar. Buyurun, biraz çorba için demeleri üzerine adam hemen piposunu döktü, çabucak masaya yanaşıp oturdu, ellerini ovuşturdu ve sadece biraz soluklanıp dinlenmek istediğini tekrar tekrar söyledi.

Katharina'nın karşısına oturdu ve gözlerine dikip onu incelemeye başladı. Bu uğultulu boşlukta, bu kuş uçmaz kervan geçmez çölde bir Akdeniz güzelinin ne işi var? Aklına Anselm von Feuerbach ve onun ünlü klasik tabloları geldi.

Katharina, buralara fazla geldiğimin farkındayım da, yapılacak bir şey yok demek ister gibiydi. Elinde tuttuğu anahtarla oynayıp duruyordu, daima kilitli tuttuğu üst kattaki özel odasının anahtarıydı bu. Asabiyetle kullanılmaktan aşınmıştı anahtar. Ondan başka hiç kimse adım atamazdı oraya.

Adam yola çıkmakla tedbirsizlik etmişti. Söylentilere göre yarından itibaren anayollarda kontrol noktaları kurulacaktı, dolayısıyla tam zamanında tüymüştü. Belki yolda bir araba beni alır diye düşünmüştü, fakat karayolunda in cin top oynuyordu ve görünürde tek bir otel bile yoktu. Orman Köşkü zaten aklın-

daydı: Güzel Tanrım, şükür burada olduğumuza. Şayet senin arzun olursa burada üç kilise belirsin. Ardından, son anda, duvarın arkasında, siyah meşelerin altında gizlenmiş gibi duran çiftlik evini görmüştü, Mitkau'ya varmadan önce burada biraz soluklanabileceğini ve ısınabileceğini düşünmüştü. Zaten az kalmıştı Mitkau'ya.

Sonunda ulaşacaktı oraya.

Orman Köşkü mü dediniz? Hay Allah, doğru... Eskiden günübirlik gezmeye gelinen bir yerdi burası, aileler ve okul gezileri için ideal bir kır bahçesi vardı. Yanında büyük bir orman, ormanın ilerisinde de söğütlerle çevrili bir nehir akardı. Fakat manzara terasındaki büyük pencereler şimdi tahtalarla kapatılmıştı. Yerel ahalinin "it kopuk sürüsü" diye adlandırdığı, Romanya'dan, Çekya'dan, İtalya'dan gelen yabancı işçilerin kaldığı bir yatakhane olmuştu artık Orman Köşkü. Rumenler ayaklarını yıkamazdı, İtalyanlar zaten bir kere Birinci Dünya Savaşı'nda Alman halkına ihanet etmişlerdi, şimdi bir kez daha aynı şeyi yapmışlardı. Yani insanın yoluna çıkmaya korkacağı türden insanlar.

İki Ukraynalı kız arada sırada oraya gider, münasip olandan biraz daha uzun kalırlardı.

Georgenhof: Bu malikânede esrarengiz bir şeyler vardı. Kim bilir neler bekliyor beni burada, diye düşünmüştü adam. Şimdi burada bu birbirinden kibar ve hoş insanlarla aynı masada oturuyordu. Asıl güzel olan da buydu zaten, hayatında ilk kez gördüğün insanlarla hemen kaynaşmak!

Böylesine iyi ağırlanacağını aklından bile geçirmemişti, anlaşılan bu evde eski usul misafirperverlik kaideleri halen hüküm sürüyordu.

Adam Bayan Globig'e vermek üzere cüzdanından yiyecek kuponları çıkardı, ama hemen ardından vazgeçip Hala'ya uzattı, bu işlerden sorumlu kişi o olmalıydı. Saçlarını tepesinde top-

lamış olan Katharina broşuna dokundu. "Yiyecek kuponu mu, o da ne acaba?" diye düşünüyordu sanki. Her şey ne kadar da karmaşıktı.

"Hayır, hayır, koyun onları geri," dedi Hala, adamın boşalan kâsesine çorba doldururken. Ardından bunların izindeki askerlere özel tarihsiz kuponlardan olduğunu fark etti. Herhangi bir yerde, herhangi bir zaman kullanılabildiğinden, bu kuponları memnuniyetle kabul edeceğini söyledi.

"Kim bilir daha neler gelecek başımıza?"

Hiçbir şey kolay değildi.

Adam Hala'ya teşekkür etti ve içinden şöyle geçirdi: Bakalım neler olacak. Önce Mitkau'ya, belki dosdoğru Insterburg'a, olmadı Allenstein'a. Sonra çabucak Elbing'e dönüş, oradan Gdansk'a, sonra da Hamburg'a. Oradan da ver elini güney. Ama önce şu çorba içilsin. Adam sürekli "Oh nefis olmuş," derken bir yandan ellerini ovuşturuyor, kepçeden tabağa dökülen şeyi dikkatli gözlerle izliyordu. Bol malzemeli bir çorbaydı bu, az da olsa içinde et vardı.

Böyle bir evde yemek duası geleneğinin sürdüğünü tam zamanında fark etti. Çocukluğunda anne babası da bu geleneğe sahip çıkardı. Bu yaşta hâlâ hatırlayabiliyordu.

Hamarat Hala, sarışın oğlan ve aklı başka bir yerde takılı kalmış, mavi gözlü, burnunun altında belli belirsiz ayva tüyleriyle Katharina ve sofrada kocaman bir kâse içinde besleyici çorba.

Ayaklı saat, ding dong diye vurdu.

Çorba sıcaktı. Siyasal iktisatçı Göttingen'de üniversiteye gitmiş, uzun yıllar Bavyera'nın dağlık bölgesi Fichtelgebirge'de yaşamıştı, sonra Doğu Prusya'da seyahat etmek gibi saçma bir fikir düşmüştü aklına – böyle anlatmıştı masadakilere. Kaşıktaki çorbaya üfleyince masadaki gaz lambasından dumanlar çıktı. Gümüş çorba kaşığı eliyle tartıp "Ah, fevkalade medeni," dedi.

Kaşığın saf gümüş olduğunu hemen anlamıştı, çevirip arkasındaki damgayı çocuğa gösterdi. "Bak şuna, ne yazıyor? Sekiz yüz ayar!" Peter'in çorba kaşığını da kaldırdı: "Hepsi sekiz yüz ayar gümüş! Çorba kepçesi de harika bir parça... Ne dersin evladım, kaç para eder bu?"

Porselenler de öyle! "Evet porselen. Değil mi yoksa?" Tabağı ters çevirmek olmazdı şimdi. Fakat tabağın üzerindeki mavi manzara resmi çorbayı kaşıklarken ortaya çıktı, bugüne kadar çocuğun dikkatini hiç çekmemişti. Ağaçlar, üzerinde turnalarla bir gölet, bir sandal ve ağları çeken bir balıkçı.

Katharina o anda Berlin'i hatırladı. Düğün zamanı bu takımı aldığı Tauentzien Caddesi geldi aklına. "Georgenhof mu?" diye düşünmüştü. Belki de mütemadiyen misafir ağırlayacaklardı orada. Çok mu misafir oluyordu? Çiftliklerde kutlamalar, davetler olmuyor muydu? Bildiği kadarıyla öyleydi. Salonlarda, titreyen mum ışıklarının altında?

Katharina işte bu yüzden yirmi dört kişilik bu takımı almıştı. Düğünden sonra çeyizi Georgenhof'a vardığında kocası, "Ne yapacaksın bu kadar tabağı çanağı?" diye sormuştu.

Katharina Berlinliydi, Doğu Prusya'ya daha önce sadece bir kez gitmişti, o da Baltık kıyılarındaki sahil beldesi Cranz'a. Orada kahve içip kek yerken Eberhard'la bir tesadüf sonucu tanışmışlardı. Sahil bandosu, *Yüksel, Ey Kızıl Kanatlı Kartal* marşını çalıyordu. "Sen çok yaşa, vatanım Brandenburg!" Florentin kurabiye yemişlerdi, Eberhard kararmış lüle taşı ağızlığıyla sigara içmişti. Ağızlığın üstüne oymadan bir şekil vardı: Bir erkek ve bir kadın. Akşam şehir kulübünde foxtrot dansı yapmışlardı.

Gümüş? Porselen? İktisatçı, bu değerli eşyaların bir yerde saklanmak üzere çoktan paketlenmiş, Berlin veya başka bir yere gönderilmiş olması gerekirken hâlâ kullanılmasına şaşırmıştı. "Ruslar gelince ne olacak peki?" Hele de yolun aşağısındaki

ayaktakımı buralardayken? Burnu akmaya başladığı için cebinden mendile benzer bir şey çıkardı, o arada küçük parmağında taşlı bir yüzük taşıdığı dikkat çekti.

"Durum değişirse burada neler olur biliyor musunuz siz?"

Kaşığını yalamadı ama doymadığı yüzünden belli oluyordu. Hala da çorba kâsesini iki eliyle kaldırıp kalan çorbayı adamın tabağına boca etti.

Katharina buna biraz güldü ama gülmekle iyi mi etti kötü mü etti bilemedi. Hala yanlış anlar mıydı acaba?

Nasıl gülersin böyle bir anda? Nasıl yaparsın bunu?

Durum değişirse mi? Adam ne demek istemişti?

Rusları kastetmişti, sınırdaki Rusları. Her an saldırabilirlerdi. "O zaman yandık işte!"

Masaya bir kâse elma geldi. Misafir bundan da yiyebilirdi. Adam meyvenin kokusunu ve aromasını övdü. Cüzdanından birkaç izin kuponu daha çıkardı ve masaya koydu.

Yemeğin sonunda sofrada "Bağışlayıcılığı için Tanrı'ya şükredelim. Merhametini üzerimizden eksik etmesin" duası okundu. Adam bu dileğe bütün kalbiyle katılıyordu.

"Ah, ne kadar güzel," dedi adam. Aile hayatı! "Eşiniz cephede herhalde?" Bakımlı elleriyle kendisine uzatılan elmayı soydu, mideye indirdikten sonra ikinciyi verdiler.

Yo hayır, cephede değildi, çok uzaktaydı eşi, İtalya'da. Oradan güzel şeyler gönderdiği olmuştu ve her fırsatta telefon ediyordu.

"Önce Doğu'daydı, şimdi İtalya'da."

"Şu meyve tabaklarına bak!" diye bağırdı Schünemann. Hepsinde bir başka meyve resmi, çok zarif aranjmanlar. Mor üzüm ve bademlerin yanında muzlar, bir greyfurt, frenküzümü ve incirler... Oğlana resimlerin ne kadar itinayla yapıldığı gösterdi ve narın ne olduğunu anlattı.

Adam bu tabakları hâlâ kullanıyor olmanın tedbirsizlik olduğunu şaşkınlık içinde tekrar tekrar vurguladı. Şu gümüş takımları kaldırın hemen! Olacak şey değil! Şu geyik boynuzlu saplı meyve bıçaklarını da! Yolun ilerisindeki şu ayaktakımına asla güven olmazdı.

"Durum değişirse..."

Kim bilebilirdi neler olacağını? Rus mu? Kim bilir? Şu anda cephede derin bir sessizlik vardı. Ama durum her an değişebilirdi, içinde tuhaf bir his vardı. Yarın Mitkau'ya gidecekti, oradan Insterburg'a, sonra çarçabuk geri dönecekti. Belki Allenstein'a da giderdi. Ama Mitkau'da ve Insterburg'ta ne yapacağını söylemedi.

"Her şeyi toplayın!" diye yalvarırcasına bağırdı, sanki aksi takdirde bütün suç ona kalacakmış gibi bir tını vardı sesinde. En iyisi hepsini kutu içinde samanlara sarıp bir yere gömmekti. Veyahut gümüşleri tek tek Berlin'e ya da Bavyera'ya, Hamburg'a göndermek daha iyi olurdu. Kuzenine sorabilirdi belki, onun evinde sağlam bir yere koyabilirlerdi.

Sonra parmaklarını dudaklarına koydu ve bir sır veriyormuş gibi fısıldadı: Gümüş değer kaybetmez. Büyük parçaları gönderip çay kaşıklarını tutmak gerekirdi belki, madeni para gibi kullanılabilirdi. "Nakit yerine geçer bunlar!" Mesela muhacir olarak bir nehri geçmen gerekirse, kayıkçıya bir çay kaşığı teklif edebilirsin. Gümüş. Böyle bir adam iki eliyle yapışır buna. Böyle zamanlarda nakit parayı kim ne yapsın!

Katharina kendine bir sigara sardı. Hala masayı toplamaya başladı, tabaklara daha önce hiç dikkat etmemişti. Gümüşleri göndermek mi? Hiç kolay değildi bu işler. En doğrusu, her şeyi tenis topu gibi sağa sola fırlatan kızlara meyve tabaklarını bırakmayıp artık kendisinin yıkamasıydı.

Ukraynalı kızlar Vera ile Sonya kulak tırmalayan sesleriyle mutfakta kavga ediyorlardı. Bütün gün saçma sapan her şey için

kavga ederlerdi. Ya da aslında kavga etmiyorlardı da o karmaşık lisanları kulağa öyle geliyordu.

Yoksa mesele Orman Köşkü'ndeki Rumen, Çek, İtalyan erkekler miydi? Çakı gibi çocuklar vardı aralarında. Şarkı söylerken sesleri duyuluyordu. Otelin önünden geçerken mutlaka biri şarkı söylüyor olurdu. Kızlar göründüğünde kasketlerini enselerine doğru iterlerdi. İtalyan olan kasketine bir de tüy iliştirmişti!

Bay Schünemann holde asılı büyük siyah portreleri inceledi, Potsdamlı ve ormanlık Tuchola bölgesinden insanlardı bunlar. Tam olarak *kim* oldukları bilinmese de değerli şahsiyetlerdi.

Nereli olabilirlerdi, Berlin? Wilmersdorf?

"Wilmersdorf" adı geçtiğinde Katharina bakışlarını öte yana çevirdi. Noel'de Peter'i oraya göndermek istemişti –kim bilebilirdi onları nelerin beklediğini– ama Wilmersdorf'takiler umursamamışlardı.

Berlin'deki aileden ancak bir şeye ihtiyacı olduklarında haber çıkardı. Patates, sebze ve daha bir sürü şey göndermişlerdi yıllarca, kutlamalar için kaz bile göndermişlerdi, ama oğlanı yanlarına almak istememişti onlar. Oradaki korkunç saldırıları düşününce belki de böylesi daha iyi olmuştu.

Daha geçen yaz kızları göndermişlerdi onlara, Elizabeth ve Anita'yı, çocuklar güzelce dinlenmişti.

"Berlin'dekiler bizimle selamı sabahı kestiler," dedi Hala. "Birden bütün irtibatımız kesildi."

"Anlıyorum," dedi iktisatçı.

Siyasal iktisatçı yemekten sonra evi gezmeye başladı. Koltuk değneklerinin üzerinde sallana sallana holü geçti, hemen yandaki bölüme açılan kapıyı iteledi: Dışarıdan gelen soğuk hava içeriyi doldurdu! Burası yazlık salondu, arazi satışından elde

edilen nakitle savaştan önce inşa edilmiş, doğru dürüst kullanılmamıştı. İçerisi sandıklarla, kutularla doluydu.

Buz gibi salonda turladı adam. "Bunlarda ne var?" diye geçirdi içinden, bir taraftan kutuları koltuk değneğiyle iteliyordu. Sonra vazgeçti, kapıyı kapattı ve diğerlerinin yanına geri döndü.

Keşfedilecek bir oda daha mı vardı? Ne? Bir bilardo odası mı! Yeşil çuha kaplı standart bir bilardo masası, pencerenin önünde cilalı oyun masaları ve köşede kapıları kakmalı bir dolap. Muhtemelen şarap ve puroları burada muhafaza ediyorlardı.

Yaşlı Globig'ten kalma çatallı geyik boynuzları, doldurulmuş ayı kafası gibi av ganimetleri birbiri ardına duvarlara sıralanmıştı. Tavanda asılı lamba da çatallı boynuzlardan mı örülmüştü? Yaşlı Globig büyük bir avcı olmalıydı, üç namlulu ve çok mermili av tüfekleri, aslında odaya hiç uygun olmayan modern bir cam dolapta duruyordu.

Hala, adamı gölgesi gibi takip ediyordu. Nihayetinde tanımıyorlardı ki birbirlerini! Adama burada eskiden erkeklerin puro içtiklerini ve kâğıt oynadıklarını anlattı. "Fakat artık şu kapıyı kapatsak daha iyi olur."

Karşıdaki salonda davetler verilirdi, dedi kadın. Aslında doğru değildi bu, birilerini davet etmeyi ne kadar çok isteseler de o sırada savaş başlamıştı. Şimdi Berlin'deki ailenin eşyalarıyla dolu sandıklar duruyordu orada.

Hala, misafiri yeniden hole sürükledi. Adam koltuk değneklerinin üzerinde sekerek dönüp kozalakları titreşen Noel ağacını inceledi. Değneğiyle bir halının ucunu ters çevirdi: "Hakiki mi?"

En sonunda küçük bir camlı dolapta çaprazlama dizilmiş fincanlara baktı, "Açabilir miyim?" diye sordu, cam kapağı açtı ve hepsini tek tek inceledi. Bazılarının üzerinde manzara desenleri vardı, ön planda buzda kızak kayan erkek çocukları. Bir kutuda kurutulmuş sinekler. Burada Eberhard'ın lüle taşı ağızlığı

da vardı, biraz yanmış olsa da ilginçti. Fincanların önünde süslü tel çerçevelerde büyükbabaların, büyükannelerin kahverengi fotoğrafları. İktisatçı fotoğraflardaki insanların kim olduğunu sordu ve cevap alamayınca Katharina'ya baktı. Ama kadın yerinden kalkmadı, yaklaşmadı, masada oturmaya, sigarasını içmeye, elindeki kibrit kutusuyla oynamaya devam etti.

Hala adamın yanına gitti ve 1914'ten bir Çarlık Rusya'sı subayının fotoğrafına işaret etti: düğmeleri iliklenmiş bir *litevka* ceket, elinde bir binici kamçısı. Bu adamla ilgili çeşitli söylentiler vardı. 1914'teki Rus işgali sırasında Georgenhof'a yerleşmiş, su gibi Fransızca konuşan, düzgün, eğitimli biriymiş. Ona çok şey borçluydular: Çiftliği yağmalanmaktan kurtarmıştı! Onunla da bilardo oynamışlardı.

1920'li yıllarda bir kez daha çıkagelmişti, Bolşeviklerden kaçmıştı Finlandiya üzerinden. Kılığı kıyafeti hırpaniydi, o eski zarafetinden eser yoktu, başında astragan kürkten beyaz bir kalpak vardı. Sürekli Doğu'yu işaret edip, "Aman Yarabbi! Aman Yarabbi!" demişti. Sonra borç para alıp ortadan kaybolmuştu. Beyaz astragan kalpağını da malikânede bırakmıştı.

Küçük dolabın kapağında evin erkeğinin de fotoğrafı vardı: Beyaz üniforma ceketinin göğsünde kılıçsız da olsa bir Üstün Hizmet Madalyası taşıyordu. Bay Schünemann, "Bu fotoğraftaki kocanız mı, hanımefendi?" diye Katharina'ya seslendi. Evet, aynen öyle, kocasıydı.

Eberhard von Globig, doğudaki tarım bölgelerinin kaynaklarını kurutarak Büyük Alman Reich'ına aktaran, Alman halkının ihtiyaçlarını gidermeye yardım eden uzmanlardan biriydi. 1914-1918'e nazaran şimdiki savaşta her şey çok daha farklıydı. Almanlar o dönem şalgamla beslenmek zorunda kalmıştı. Bu sefer halkın gereksiz yere moralini bozmamak için yeterli miktarda yiyecek vermek gerekiyordu. Ekmek, tereyağı, et ve

trenler dolusu karpuz! Ukrayna, Beyaz Rusya. Buralardan her şey getirilebiliyordu. Buğday, ayçiçeği yağı ve daha neler neler. Ama şimdi oralar da üzerinde dumanlar tüten birer harabeye dönüşmüştü.

Katharina, Eberhard'ın hediye olarak getirdiği parlak renkli otantik takunyaları hatırladı. Hiç giymemişti onları.

"Demek Ukrayna," dedi Dr. Schünemann Katharina'ya imalı bir şekilde. "Neyse ki kocanız İtalya'da şimdi. Yani bu çok ama çok iyi bir haber."

Tecrübeli elleriyle küçük dolabın küçük çekmecelerini yokladı: Gizli bir bölme vardı!

Gizli bir bölme? Altın guldenler ya da İsviçre frangı olabilir mi içinde? Hayır, gizli bölme boştu.

Eberhard'ın fotoğrafının yanında son mektubu duruyordu, zarfın üzerine hava kuvvetlerinin mavi pullarından biri yapıştırılmıştı. Schünemann mektubu havaya kaldırdı, masanın yanına gitti, gaz lambasını önüne çekti: Bu posta pulu... Yanılıyor muydu? Hatalı mı basılmıştı? Üzerindeki uçağın sağ kanadında bir çatlak mı vardı? Kâğıt mı kırışmıştı? Öyle değil? Eh, değildir o zaman. Mektubu lambanın altına tuttu, ellerinin gölgesi duvarda hızla hareket etti.

Uçak postasıyla gelen mektubu koklayarak biraz haddini aşmıştı. Neredeyse mektubu zarftan çıkaracaktı. Sonunda kendi de fark etti bunu. "Nasıl bu kadar münasebetsiz olur insan, dedi. "Fakat bu da benim için bir tutku, bir heves işte." Yalpalayarak tekrar Katharina'nın yanına gitti ve insanların çeşit çeşit koleksiyon tutkularından bahsetmeye başladı. Eski kitaplar, eski madeni paralar, hatta duyduğuna göre koleksiyonlarını tamamlayabilmek için cinayet işleyenler bile vardı! Leipzig'te zengin bir dul kadını öldüren Magister Tinius. Birkaç eski kitap uğruna!

Schünemann koltuk değneğiyle jestler yapıyor, ateşin ışığı duvarda tuhaf gölgeler oluşturuyordu.

Duvardaki av ganimetleri; şu yan yana sıralanmış şeyler de koleksiyondu, onlar da koleksiyonculuk ve öldürmekle alakalıydı.

Katharina kocasının yıllarca yürüttüğü buğday ticaretini, yük vagonlarıyla Ukrayna'dan Bavyera'ya taşınan bereketli toprakları düşündü. Verimli tarlalardaki humus tabakasının kalınlığı yer yer bir metreyi buluyordu, verimli tabakalar sıyrılıp çıkarılmış ve hepsi uzun yük trenleriyle Bavyera'ya nakledilmişti.

Eberhard zaman zaman eve de bir şeyler ayırıyordu, kahverengi şeker mesela, elli kilo şeker.

Şimdiyse İtalya'daydı. Şarap ve zeytinyağına el koyma ve nakliye işiyle iştigal ediyordu.

Katharina uzun kollarını ve bacaklarını hareket ettirerek yerinden kalktı, kalkarken saçlarını düzeltti. Siyah ceket, siyah pantolon, çizmeler! Misafire Noel'den kalma bir kâse çavdarlı çörek ikram etti.

Onları değil, diye düşündü Hala, onlar iyileriydi, ama sesini çıkarmadı, sonuçta misafir bir akademisyendi.

"Profesörsünüz, değil mi?" diye sordu.

"Hayır, profesör değilim, siyasal iktisatçıyım. Aslında marangoz ya da tasarım sanatçısı olmak istemişti...

Misafir mektubu yerine bıraktı ve münasebetsizliği için özür diledi: Posta pulu görünce kendinden geçiyor, dünyayı unutuyordu. Çünkü o da koleksiyoncuydu, pullar onun tutkusuydu ve buradaki parça, eğer yanılmıyorsa...

Deri çantasına uzanıp iç çamaşırlarının, gömleklerin arasından bir posta pulu albümü çıkardı. Sayfalarını çevirirken, sadece en nadir, en iyi olanları topladığını söyledi! Eski Alman pulları özel ilgi alanıydı. Bu albümü dün sabah Harkunen'den almıştı. Bu ne ola ki, diye düşünmüştü...

Ceketinin cebinden bir cımbız çıkardı ve çoğunun üzerinde sayılar, bazılarında da armalar ve taçlar olan pulları çocuğa gösterdi. *Bu* posta pulunu satarsan, dedi üzerinde Saksonya Kralı Johann'ın olduğu bir pulu cımbızla işaret ederken, bir ay rahat rahat yaşarsın.

Mecklenburg, Prusya, Saksonya... Mazide kalan Almanya'da her şey nasıl da güzeldi. Arşın, kadem ve mil gibi eski ölçü birimlerinden söz etti çocuğa, insanların bir ülkeden diğerine pasaportsuz, vizesiz seyahat ettikleri posta arabalarını, kreuzer, gulden ve şilin gibi eski para birimlerini anlattı. Hatta posta arabasının korna sesini de taklit etti.

Ama Prusyalılar sonradan birlik de birlik diye tutturup bu muhteşem çeşitliliği yok etmişti maalesef. Üstünde Germanya'nın başı olan şu pul: Bu kadar hayal gücü yoksunu başka ne olabilir? Zırhlara bürünmüş bir Germanya? Memelerini demir levhalarla kapatılmış!

Savaştan sonra eski sömürge pullarına muazzam rağbet olacağına şüphe yoktu, o zaman da pullar herhalde paha biçilmez olacaktı. Alman Yeni Ginesi pulu. Albümün sayfalarını karıştırarak, "Savaştan sonra," dedi ve içini çekti.

İngilizlerin, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Versailles Antlaşması'yla Almanlardan alınan, sömürgeleri Hitler'e geri vermeyi bile düşündüğü aklına geldikçe yok hayır. Peter yukarıya odasına koştu, Schaubeck marka pul defterini alıp getirdi, misafire uzattı ve bazı pulları gösterdi. Acaba bunlar değerli olabilir miydi? Bunun üzerine adam kahkahasını tutamadı: Âlemsin tatlı çocuk!

Peter kaç yaşındaydı? On iki mi? En uygun yaş, daha erken koleksiyona başlanmaz. Ama bu pullar birkaç fenikten fazla etmezdi.

"Epey Hitler pulun var, evlat." Peki ya Ruslar gelirse ve *bu* pulları görürse? Ne derler kim bilir? Bir sürü küçük Hitler portresi. Kendisi de tam olarak emin değildi. Birden Katharina'ya döndü: "Evinizi başınıza yıkmazlar mı, hanımefendi?"

Peter'e dönüp, "Git suluboya kutunu getir," dedi. Sonra bir

kâseyle su rica etti, Hitler pullarını önüne koydu ve bütün Hitler suratlarının üstüne siyah boyayla birer benek koydu. Peter'e bütün Hitler pullarının üstüne siyah benekler koymasını, savaş bittikten sonra tekrar yıkamasını söyledi. O zaman sorun olmazdı. Fakat bu pulları olduğu gibi bırakmak... Düşünün, bir Rus albümü açıyor ve içinden yüzlerce Führer yüzüne sırıtıyor.

"Ruslar mı? Buraya gelir mi ki onlar?" diye sordu Hala ve dolaptaki fincanları yerli yerine yerleştirdi. Sanki böyle bir şeyin olabileceğini o anda idrak etmiş gibiydi. Nihayetinde kendisi de önceki savaşta gelmişti Georgenhof'a.

Fakat 1914-1918 savaşı çok daha farklıydı. İnsanlık bu kadar kışkırtılmamıştı. Demek ki bu sefer o kadar medeni olmayacaktı işler.

Schünemann, "Biz Almanlar hüznün çocukları değiliz," dedi, kaşlarını kaldırarak, evdeki kimsenin anlamadığı bir şeyler ima ediyordu sanki. Ama herkes birden sessizleşti, ateşteki odunlar çıtırdadı.

Sonra adamın aklına bir fikir geldi. Geçenlerde Harkunen'de ucuza kapattığı albümü eliyle tarttı; oldukça ağırdı albüm. Sonra bir zarf rica etti, albümdeki pulları dikkatle tek tek söktü ve zarfın içine yerleştirdi. "Koca albümü yanımda sürüklememe ne hacet, böylesi daha kolay." Yine de albümü yanına alamayacağına üzüldüğünü de ekledi.

En sonunda Schünemann cımbızla tuttuğu kahverengi bir pulu herkese gösterdi, sonra masaya koydu, büyüteçle baktı ve oğlanı yanına çağırdı. "Görüyor musun?" Ne demek görüyor musun? Ne görmesi gerekiyordu ki? Schünemann bir el feneri istedi, feneri sol alttaki perforajlı kenara tuttu. "Evet? Fark etmedin mi?"

Ardından oğlana kenarın onarılmış olduğunu gösterdi. Eksik olan tek perforaj çentiği sonradan tamamlanmıştı. O incecik

kâğıt zımparalanmış ve başka bir puldan minicik bir çentik oraya yapıştırılmıştı. Bunun üzerine kadınlar da masaya yaklaştı. Solda Hala, sağda Katharina, pulu görmeye çalışıyorlardı. Peter'e mikroskobunu getirmesini söylediler, bu sayede sahtekârlığı daha iyi görebilirlerdi belki.

Bu sırada adamın burnuna Katharina'nın mis gibi kokan nefesi çarptı. Hala için aynı şey söylenemezdi tabii.

İktisatçı, sessizce gülerek sahte para üretmekte insanlığın ne gibi yeteneklere sahip olduğundan söz etti. Taklit mürekkebi, özel hazırlanmış kâğıt... Çocukken, derslerinde başarısız olduğunu babasına bildirmek üzere okuldan gönderilen ve okunduğunu ispatlamak için velisine imzalatıp geri götürmesi gereken bir ihtar mektubunda babasının imzasını nasıl taklit ettiğini hatırlıyordu. Çok kolay olmuştu, hiç kimse fark etmemişti. Ve işte buradaydı, hâlâ ayaktaydı! Mezuniyet, üniversite, sınavlar her şey yolunda gitmiş, okullarını başarıyla tamamlamıştı. Bazen sırf çocukken babasının imzasını taklit ettiği için bütün bunların iptal edileceğini düşünürdü.

"İktisatçı" olması babasına ait çılgınca bir fikirdi. "Marangoz olmalıydım ben. Ya da tornacı... Onun gibi bir şey işte."

Şimdi bütün pulları zarfa koymuştu. Boş albüm ne olacaktı peki? Üstünde kanatlarını açmış bir kartal vardı. Ateşe mi atmalı? Schünemann şömineye yaklaştı, şarkılar mırıldanarak sıcaklıklarını etrafa yayan odunları izledi.

İçi boş albümü odunların üzerine bıraktı ve kartalın alev almasını, içine çökmesini izledi. Onun kaybolup gitmesini izlemek, eski güzel günlerin Almanya'sının yitmesini izlemek gibiydi.

Sonra pulları içine koyduğu dolu zarfı evrak çantasına yerleştirdi ve "Eh, peki o zaman..." dedi.

Çantasında tomarla banknot vardı, görmemek imkânsızdı.

İktisatçı kalkmaya hazırlandı, ama izin verilmedi. Bu zifiri karanlıkta dışarı çıkılır mı hiç? Söz konusu bile olamazdı, bu karanlıkta ve soğukta sokağa mı atacaklardı onu yani? Rüzgâr uğuldayarak evin etrafında dolaşıyordu. Bir yerlerde yalnız bir uçak homurdandı. Geceyi kanepenin üstünde geçirmesi hiç sorun olmazdı. Sıradan bir misafirperverlikti altı üstü. Bu evde kimler kalmamıştı ki? Yukarıda, birinci katta, Elfie'nin odasında kalsa? Ama orası buz gibiydi şimdi.

Peter, holde koltuk değneklerinin üzerinde sallanarak oynamak için Bay Schünemann'dan izin istedi. "*Doktor* demen lazım," dedi Hala, "*Doktor* Schünemann." Sonra Bay Schünemann kanepeye uzandı. Katharina battaniye ve yastık getirdi. İktisatçı yastığı başının altına koydu. Aile etrafına toplanmıştı. Rahat mıydı, bir şeye ihtiyacı var mıydı? Sonra birbirlerine iyi geceler dilediler ve adam nihayet yalnız kalınca battaniyelere sarınarak şöminedeki ateşin sakinleşmesini izledi.

Mitkau'da bir pul dükkânı var mıydı acaba? Bir de bunu öğrenmek istiyordu. Evet, Hala'nın bildiği kadarıyla bir tane vardı.

Ertesi sabah iktisatçı ortadan yok olmuştu.

Katharina adama kahvaltı götürdüğünde her şey yerli yerindeydi tabii, sadece evin erkeğinin cepheden gönderdiği mektup zarfındaki posta pulu koparılmıştı. Adam kendine hâkim olamamıştı. Karşılığında da masaya bir miktar izin kuponu bırakmıştı.

"Aklınız alıyor mu?" dedi Hala. "Gerçekten, böyle şey olur mu hiç?"

Kapı açıktı. Bari kapıyı kapatsaydı giderken.

Tabii Jago fırsat bulunca yine tüymüştü.

Kemancı Kadın

Bir sonraki misafir ufukta görünmüştü, kar fırtınasının içinde tarlaların arasından geçerek yaklaşıyordu. Kanatları lime lime olmuş kargalar öne arkaya savrulan bu silüetin üstüne doğru pike yapıyordu. Genç bir kadındı bu. Üzerinde iki valiz olan bir kızağı çekiyor, karla kaplı toprağın üzerindeki kızak devrilip duruyordu. Kadın şiddetli tipi yüzünden ayakta zor duruyordu, sert rüzgâr mantosunun eteklerini sağa sola savuruyordu. Kara meşelerin ardında son sığınak gibi uzanan çiftliğe ulaşması epey sürdü. Genç kadın sırtında bir keman kutusu taşıyordu; bu yüzden Yerleşke ahalisi meraklı gözlerle izlemişti onu.

Kadın ayakkabılarını silkeledi, iki eliyle yün beresini düzeltti, derin bir nefes aldı ve evin kapısını açtı. Jago dostça üstüne atladı. Etrafta başka kimse görünmediğinden kadın evin içine doğru, "*Heil Hitler!*" diye seslendi. Zaman durmuş muydu burada?

Köpeği biraz sertçe okşuyordu. Tam bu sırada iki Ukraynalı kızın yine kavga ettikleri mutfaktan Hala çıkıp geldi. Biraz daha sessiz kavga edemezler miydi acaba? Sırtında keman kutusuyla yabancı bir kadın, holün ortasındaydı? Neyse ki ayakkabılarını temizlemişti. Peter her zamanki gibi basamakları üçer üçer atlayarak aşağı indi. Bir ziyaretçi!

Sonunda Katharina da siyahlar içinde göründü: siyah pantolon, siyah kazak, siyah çizmeler ve göğsünde, üstünde damla şeklinde bir pırlanta olan, oval altın bir madalyon. Tam da bi-

razcık uzanmıştı, ama yine neler oluyor acaba diye merak edip aşağıya inmişti.

Genç kadının Mitkau'dan geldiği anlaşıldı. Adı Gisela Strietzel'di. "Ben Gisela," diye tanıttı kendini. Askeri birliklerde, sahra hastanelerinde haftalarca çalışmıştı. Fakat şimdi bir şekilde Allenstein'a gitmek zorundaydı. Üç gün Königsberg'de, üç gün Insterburg'da ve iki gün de Mitkau'da, sahra hastanelerinde kendine minnettar kalan yaralı askerlere müzik çalıp moral vermişti. Askerlerin kolları bacakları, bazılarının da başları beyaz bandajlarla sarılı haldeydi.

Şimdi bir şekilde Allenstein'a varması gerekiyordu, orada bir hafta geçirdikten sonra da nihayet eve, Gdansk'a gidecekti. Orada babacığı bekliyordu onu. Ne var ki tren hattına bir bomba düşmüş, hat kapanmıştı, onu götürecek araba da gelmek bilmemişti. Benzin yoktu çünkü. Çok zaman kaybettiğinden eşyaları için bir kızak ödünç almış ve kendini tarlalara vurmuştu, azmin elinden kurtuluş yoktu! Kızağı daha sonra sahra hastanesine iade etmesi gerekecekti. Bu da bir sorundu aslında. Acaba bu hanımefendiler, beyefendiler bu konuda kendisine yardım ederler miydi?

Geriye Allenstein'a nasıl ulaşabileceğini bulması kalıyordu. Bu yolculuk onu felaket zorluyordu.

Genç hanımın neden normal yoldan yürümediği sır olarak kaldı. Neden tarlalara dalmıştı ki? "Kendi yolumdan gitmeyi severim," dedi kadın. Bu açıklamayı kabul etmekten başka çareleri yoktu.

Kadın eldivenlerini, ayakkabılarını, mantosunu çıkardı ve valizini kızaktan çözdü. Kızak sundurmanın altında durabilirdi, kilidi de vardı. Yol birkaç gündür hareketlenmişti: Ara sıra tepeleme yüklenmiş bir araba geçiyor, bunun dışında bisiklet ya da çocuk arabası süren insanlar da oluyordu. Hepsi doğudan

batıya gidiyordu. Tam da bu günlerde bir kızak herkesin işine yarayacak bir şeydi.

Kadını hemen tekrar kapının önüne koyamayacakları açıktı. Haftalarca sahra hastanesinde çalışan genç bir kadına, askerliği bambaşka bir şey olarak hayal eden mutsuz erkeklere bütün ruhuyla mutluluk veren bir insana nasıl yapılırdı bu?

Kadın, hemen başlarından savmasınlar diye –böyle zamanlarda herkesin işi başından aşkın olurdu– valizlerinden birini açtı ve Mitkau'ya doğru yola çıkarken ona verilen "büyük muharebede ön cephede savaşanlar için hazırlanan paket"i çıkarıp açtı ve masanın üzerine koydu: çikolata, kurabiyeler, sigara ve üzüm şekeri. Katharina von Globig, Peter ve Hala onu seyrettiler. Peter'in payına küçük bir parça üzüm şekeri düştü. Kadın Hala'nın önüne bir kutu kafeinli çikolata koydu. Katharina hemen sigaralardan birini yaktı.

Bayan Striezel Hitler Gençliği örgütünde olup olmadığını sordu Peter'e. Hayır, değildi. Kadın taşrada Hitler Gençliği faaliyetlerinin pek ilgi görmemesine şaşırmıştı. İlerideki Yerleşke'de ilgi görüyordu, burada sebep neydi ki? Grip miydi Peter? Sobanın arkasına gizlenmesinin nedeni bu muydu? Karda, buzda çarpışan askerlerimiz bunu duysalardı ne düşünürlerdi?

Oğlan ağzına bir parça üzüm şekeri attı. Katharina sigarasından bir nefes aldı. Bayan Striezel pencereye gitti. Araba her şeye rağmen gelir miydi acaba? Fakat hava karardıkça karardı, sonunda kadına şöminenin yanındaki kanepeyi gösterdiler, biraz uzanabilir, soluklanabilirdi. Akşam yemeğine daha çok vardı. Kadın söyleneni yaptı, uzandı ve hemen uyuyakaldı. Polonyalı Vladimir şömine için getirdiği odunları onun yanı başındaki yere bıraktığı âna kadar da uyanmadı. Yeni gelen misafiri şöyle bir süzen adam odunların yanına bir de balta koydu.

Fırında pişen patateslerin kokusu burnuna geldiğinde kadın tamamen uyanmıştı artık. Bir Polonyalının buraya böyle rahatça girip çıkmasına şaşırdı. Elini verince kolunu istemez miydi bu insanlar? Kendi bozkırlarında ancak hayalini kurabilecekleri bunca özgürlüğü tanımak doğru muydu? Hem bunlarla samimiyet kurmak yasak değil miydi? Polonyalıların 1939'da Bromberg'te Almanlara uyguladığı katliam unutulabilir miydi?

Gaz lambasının ışığında –yine karartma vardı– herkesin tabağına fırın patates, salatalık ve birer dilim kan sosisi kondu. Globigler masaya oturup gerçek bir sanatçı olan küçükhanımın afiyetle yemeğini yiyişini seyrettiler. Bu arada dişlerinin kötü durumda olduğu da görülmüştü.

Küçükhanım bu evde masada dua edilmesine çok şaşırdı, ayaklarını yerde ileri geri sürerek duayı dinledi. Göklerdeki babamız türünden saçmalıklarla, dua etmekle filan onun işi olmazdı. Kader veya alınyazısı, adı her neyse, her şeye hükmeden bir şey olduğu kesindi, müzikte de hissedilirdi bu. Fakat kilise onun için ticarethaneden başka bir şey değildi. "Evde özlü sözlerin yer aldığı bir defterimiz vardı, babacığım ara sıra oradan bilgelerin sözlerini okurdu. Goethe'den, Schiller'den, Dietrich Eckart'tan..." dedi kadın. Peter'e tekerleme bilir misin, diye sordu. "Mesela, iğnem düştü yakamdan, kedi geldi arkamdan, gelme kedi gelme, annem bakıyor balkondan."

Kadın avurtlarını doldura doldura yiyor, arada çatalıyla duvardaki karakalem portrelere işaret ediyordu. Çok kötü denemezdi bunlara, ama Nuh Nebi'den kalmalar herhalde, dedi. Sonra bir dilim daha kan sosisi alabilir miyim, diye sordu. Çok oburdu. Ama cebinden yiyecek kuponu çıkarmak aklına gelmiyordu. Sahra hastanelerinde de istememişlerdi kupon. Oralarda tepeleme dolu ekstra bir tabağı kuponsuz veriyorlardı.

Sıra frenküzümü kompostosuna geldiğinde kadın Mitkau'ya gelen yeni tankları anlattı, bizzat görmüştü! Söylenmesi yasak bir şeyi söylemiş gibi ağzına vurdu bir an, sonra orada kurulan muhteşem barikatları anlattı. Ruslar asla ve kata aşamazdı onları! Mitkau şimdi düzenli olarak tahkim ediliyordu, uzmanlar işbaşındaydı. Düşman bu şehirde yenilgiyi tadacaktı.

Kadın cephedeki anlık sessizliği soluklanma olarak tanımladı, bütün cephe derin bir soluk alıyordu şu anda. Etrafta çıt çıkmıyordu, ama bu yanıltıcı bir sessizlikti. Bir gün tutulan o soluk verilecekti. Tıpkı hapşırmak gibi. Gümbürdeyen bir intikam kükremesi gibi soluk verilecekti! Düşmanlar üfürülecekti, saman gibi.

Bu evde av tüfekleri var mıydı acaba? Gerekirse kendilerini savunabilirlerdi.

Peter üç namlulu tüfeği getirdi. Birinci namlu ateşledikten sonra hedef şaştıysa, diğer iki namluyla aynı hedefe ateş edilebildiğini anlattı kadına.

Bayan Gisela buna bayılmıştı! Cephedeki tüfeklerin de üç namlusu mu var acaba, diye sordu.

Yemekten sonra şöminedeki ateş tekrar körüklendi, Bayan Strietzel bacaklarını bir tabureye uzattı. "Sakatlar" diye andığı Mitkau sahra hastanesindeki yaralılardan, kolu bacağı kesilenlerden, felçlilerden, hastalardan bahsetmeye başladı. Aralarında körler de vardı, hem de bir koğuş dolusu! Hastalara şefkatle bakan cana yakın hemşirelerden bahsetti. Zavallı askerlere kaşıkla yemek yedirmeleri gerekiyordu. Hatta aralarından biri hem kör hem sağırdı! Birkaç gün önce, ağır yaralılardan oluşan bir konvoy gelmişti, onları doğrudan batıya nakletmek gerekiyordu ama o sırada yol yine kapanmıştı.

Dün akşam askerler için bir sihirbaz, bir hokkabaz ve iki fıkra anlatıcısının gösteri yaptığı renkli bir akşam hazırlanmış-

tı. Kendisi de gecenin doruk noktasıydı. Böyle geceler için özel bir gece elbisesi vardı, pantolonla dikilip keman çalacak değildi herhalde.

Hastane koğuşunda yatan yaralılar. Ne korkunç bir manzara! Çok ama çok sayıda yatak, yan yana dizili, keman çalmaya başladığında başlarını kaldırıp ona bakan erkekler. Çıt çıkmıyordu, sadece arkalardan bir yerden ritmik, tiz bir inleme duyuldu belli belirsiz ama hemen susturuldu. Sonra kadın kemanı kaldırdı, yayı tellere değdirip o sessizliğin içinde ilk notayı çaldığında bütün koğuştan bir iç çekme sesi yükseldi. Daha minnettar dinleyiciler düşünülemezdi. Ağlayan yetişkin erkekler!

Kör bir adamı yanına getirdiler, bir kez olsun elini tutabilmeyi rica etmişti adam. Bunu ölene kadar unutmayacaktı kadın.

Ağlayan erkekler... Kendisi de her fırsatta ağlayan biriydi zaten, mesela sinemada. Ama keman çalarken asla yaşarmazdı gözleri, daha çok teknik bir işti bu, duygular bir kenara bırakılırdı. Oysa sinemada? Mesela *Friedemann Bach*'ı, Bach'ın en büyük oğlu hakkında olan filmi görmüşler miydi? Bu muhteşem filmde hıçkıra hıçkıra ağlamıştı.

Genç kadın çok şey görüp geçirmişti. *Yedi* günde *sekiz* kez sahneye çıkmıştı! Ellerini gösterdi: soğuk yanması. Hemen sıcak ve soğuk su getirilip kompres yapıldı, donmaya karşı bir tüp merhemden kalınca bir katman sürüldü. Böyle durumlarda hemen bir şey yapılmazsa, bir daha asla keman çalamazdı. Derideki kabarcıklar patlar, parmak eklemleri düğümlenirdi.

Nereden geliyordu? Nereye gidiyordu? Gdansk'a mı? Babası askeri başhekimdi, o kadar iyi bir insandı ki! "Kaderden daha güçlü bir şey varsa şayet, o da sarsılmadan, korkmadan bu kadere katlanan insandır." Askere alınan son genç erkek kafilesinden coşkuyla söz etti, ne çok sağlam malzeme var, görseniz inana-

mazsınız. Nereden mi geliyor bunlar? Sırada 1928 doğumlular var, halkımız bitmek tükenmek bilmeyen bir güce sahip. Kadın Peter'e baktı, henüz çok genç tabii, ama ileride o da görevini layıkıyla yapacaktır mutlaka.

Kadının üniversitede keman sınıfındaki yedi arkadaşından beşi şehit düşmüştü. Afrika'da, Yugoslavya'da, Stalingrad'da, Atlantik'te. Beş cesur delikanlı. Kurban sayısını imparatorluktaki konservatuvarlar ve müzik yüksek okulu sayısıyla çarpacak olursan yüzlerce genç erkek eder. Düşman sanki özellikle kemancıları avlıyormuş gibi bir edayla söylemişti bunları.

İleride bir gün savaş bittiğinde, her şey yoluna girdiğinde, profesyonel müzisyen olarak önüne çok daha iyi fırsatlar çıkacak olmasına değinmedi. İleride kadınların zamanı gelecekti. O zaman boşluğu kendileri dolduracaktı, bundan emindi.

Uzun zamandır nişanlısından haber almamıştı. Boynunda bir madalyon vardı, içinde de nişanlısının resmi. Resmi çıkarıp üçüne de gösterdi, bakabilirlerdi. Siyah bereli tankçı bir asker. "Oh du schöner Westerwald" Zamanında Arden Dağları'nda kıyamet kopmuştu, şimdi ortam sakinlemişti. Nişanlısı da orada esir düşmüş olabilir miydi? Öyle umuyordu. Amerikalılar esirlerine iyi davranıyordu sonuçta. Tanrı kimseyi Rusların, bu düşük ırkın eline düşürmesin!

Madalyonun içindeki fotoğrafın üstünde dört yapraklı bir yoncadan artakalanlar vardı. Nişanlısının son izninde birlikte bulmuşlardı onu. Koparmak için aynı anda eğilmişlerdi. Çok komik olmuştu.

Madalyonunu Bayan Globig'in daha büyük ve ağır olan madalyonunun yanına yaklaştırdı kadın. Onun içinde ne olabilirdi? Madalyonun dışında damla şeklinde küçük bir pırlanta vardı.

Vatanım Brandenburg, sen çok yaşa.

Yemekten sonra Hala tabak çanağı dışarı taşımaya başladı, koridora açılan kapıyı açtığında iki kızın bağrış çağrışları duyuldu yine.

"Nedir bu gürültü?" dedi Bayan Gisela. Ukraynalı kızlar mı? Bu kadar patırtıyı onlar mı yapıyor? Bu ne cüret? Ona kalsa seslerini hemen keserdi.

Bu evde bu şekilde davranmalarına nasıl müsaade ettiklerini anlayamıyordu doğrusu. Polonyalı bir erkek ve Ukraynalı kadınlar, hepsi ayaktakımından değil miydi bunların? Sırayla odadakilere baktı: Neden bunların böyle yaygara koparmasına izin verildiğini biri söyler miydi ona?

Saat sekiz. Peter'in aslında yatması gerekiyordu, fakat Bayan Striezel kemanını kutusundan çıkarınca kalmasına izin verildi. Kan sosisine teşekkür etmek için ev sahiplerine bir dinleti sunacaktı.

Müzik aletinin başından epey şey geçmişti: Sapı gövdesine bir tornavidayla tutturulmuştu. Elektrikler hâlâ gelmediği için Hala gaz lambasına ilaveten iki de mum yaktı. Ardından hıçkırıklarla, *sforzando*'larla dolu, kalplere işleyen bir serenat yükseldi evde; sanatçının hastanelerde sık sık çaldığı, herkese bir şekilde tanıdık gelen bir serenat. Dinleyen herkesin bir şekilde ruhuna işleyen ve bir kez orada yer edindi mi uzaklaştırması kolay olmayan, kök salarak varlığını sürdüren bir şeyler.

Mutfaktaki kızlar da bu kutsal tınıyı az da olsa duymuşlardı. Bağrış çağrış bitti, sessizce koridora süzüldüler ve kulaklarını kapıya dayadılar.

Vladimir yakasında eğik "P" harfiyle ahırın kapısının önünde durmuş, gecenin içinden ışıltılı gökyüzüne bakıyordu. Doğudan gelen o uğultu artmış mıydı? Gidip bir kez daha atlara baksa iyi olacaktı.

Gerçek bir ev konseriydi bu. Peter ve annesi kanepeye oturmuşlardı. Peter solda, Jago sağda, anne ortada. Köpek de birkaç kez havladı, belki duygularını serbest bırakarak kendince konsere katılacaktı, ama sonra vazgeçti. Kedi hemen sıvıştı, bu kadar tiz tınılar ona göre değildi. Büyük Friedrich'i ve Sanssouci'deki flüt konçertosunu biliyorlardı; Friedrich'in etrafı Prusyalı saraylı hanımlarla çevriliydi. *Büyük Kral* filminde Friedrich rolünü Otto Gebühr oynamıştı.

Böylesine sıra dışı bir ziyaretçinin geleceğini tahmin etselerdi, Albertsdorf'tan Hanna Hala'yla birlikte Josef Amca da gelirdi, hatta Mitkau belediye başkanı bile gelirdi belki. Geçen yılki Yuhanna Yortusu'nda malikânenin bahçesinde, mor kayın ağacının altında Eberhard, Berlinliler, Josef Amca ve şürekâsı o eski güzel şarkıları söylemişlerdi. Şimdi aradan epey zaman geçmiş gibiydi. *Kuyunun berisinde, geçidin öte yanında / Bir ıhlamur ağacı vardır orada...* Bir de güçlü parmaklarıyla Dr. Wagner vardı o gün. Keçisakalını kesse kesinlikle daha genç görünürdü.

Oysa şimdi ateşböceklerinin uçuştuğu ılık bir Yuhanna gecesinde değillerdi, panç yoktu, birlikte şarkı da söylemiyorlardı, şimdi kıştı, hava eksi 18 dereceydi ve kapkara gökyüzünde buz gibi yıldızlar ışıldıyordu.

Katharina da Yuhanna Yortusu gecesini mi düşünüyordu acaba? Onun için elinden hiçbir şey gelmez, bir işin ucundan tutmaz, yapılacak işleri gözü görmez dediklerini hatırlıyor muydu acaba? Hatta Hala mutfaktaki iki kıza Katharina'nın iki tane sol elinin olduğunu ve günübirlik yaşadığını söylemişti. O sıcak gecede Mitkau'dan Lothar Sarkander gelmiş, Katharina'nın arkasında durmuş, elini kadının omzuna koymuştu.

Katharina yazlık salona onunla birlikte girmişti. Kapılar açıktı, sağlı sollu çitleri sarmaşık gülleri sarmıştı. Mitkau Belediye Başkanı Lothar Sarkander çimenlikteki küçük insan grubunu işaret etmiş ve "Tablo gibi değil mi?" demişti.

Bir bacağı kaskatıydı başkanın, yanağında düello yara izleri vardı.

Eberhard ciddi ve sessizce, ileride ormanın yamacında duruyordu.

Bayan Strietzel, bitireyim mi, diye sordu ve kemanını kenara koydu. Yo, hayır, çok güzel, dedi Katharina, bir sigara yaktı. Bayan Striezel Katharina'nın ruh halini anlayabiliyordu. Theodor Storm'un öyküsünden uyarlanan *Immensee*, "Arı Gölü" ve içindeki su zambakları. Film yakınlarda Mitkau sinemasında gösterilmişti. Bayan Striezel kemanını aldı, kaldığı yerden devam etti: Başladığın işi bitireceksin.

Hala'nın da aklından kendince bir şeyler geçiyordu. Ayağa kalktı, ileri geri seğirtti, her yer her yerdeydi. Müzik güzeldi o anda, hakkını vermek lazımdı, ama bu arada etrafı da toplayabilirdi biraz. Noel ağacı, ne zaman kaldırmak lazımdı onu? Sonsuza kadar orada mı duracaktı? İnsanın asabını bozmuyor muydu?

Mumlar yandığına göre gaz lambasını söndürebilirdi aslında.

Bayan Striezel parçaları peş peşe sıraladı: Händel'den *Largo*, Heykens'ten *Ständchen*. Zaman zaman pencereye gidiyor, zifiri karanlık geceye bakıyordu. Onu alıp Allenstein'a götürmeye söz vermişlerdi, şu anda çoktan oraya varmış olabilirdi aslında. Bekliyorlardı onu orada.

Sokakta yaprak kıpırdamıyordu, görünürde tek bir araç yoktu. Verilen söz tutulur ama değil mi? Sonsuza kadar keman çalacak değildi ya burada.

Dışarıdaki karanlık tarlalar gece karanlığında göl gibiydi. Ufukta tek bir ışık yoktu.

Vakit epeyce geç olmuştu ki kapı vuruldu. Beklenen araba değildi bu – sonuçta sanatın ne önemi vardı ki – nihayetinde benzin çok kıymetliydi. Yayan gelen bir askerdi kapıdaki,

Mitkau sahra hastanesinden bir onbaşı. Bayan Striezel'e bugün yolculuğa çıkamayacağını söylemek için gecenin bu vakti bu uzun yolu tepmeye üşenmemişti. Yarın belki, bakacağız. Telefon etmek istemişti ama hatlar kesikti, onun için bizzat gelmişti. Adam Bavyeralıydı, adı Alfons Hofer'di. Elinde kemanla yanan şöminenin yanında duran kadına Bayan Gisela diye hitap ediyordu. Kadına Jago'nun yemeğini beklerken baktığı gibi bakıyordu. Bu karanlıkta, dedi, çiftliği bulmam mucize. Artık hava daha fazla buz kesemezdi, şimdi acele etmeyecek, bekleyip duruma bakacaklardı.

Hala, adama sıcak şarap hazırladı, ekmeğin üstüne ciğer ezmesi sürdü. Asker sahra hastanesindeki o muhteşem akşamı anlattı. Herkes hâlâ o akşamdan söz ediyordu. Sihirbazdan tabii, fıkra anlatıcısından – biraz müstehcendi fıkralar. Fıkra anlatılırken neden kısa etek giyildiğini anlayamıyordu bir türlü. Sonra tabak çeviren jonglör ve gecenin yıldızı –bunu Globiglere bakarak söyledi– keman. "Sizin keman çalmanız Bayan Gisela. Başhekim konuşmasında bunu özellikle vurgulamıştı, bütün arkadaşları aralıksız konseri konuşuyordu. "Daha önce böyle bir şey duymamıştım," diyorlardı, hepsi hemfikirdi bu konuda, hepsi aynı şeyi söylemişti. *Kendisinin* ona eşlik etmesi de çok özeldi onun için.

Asker piyanonun başına geçti, oldukça neşeli bir şeyler çalmaya başladı, oysa az önce ciddi bir şekilde klasik müzik dinlemişlerdi. Sonunda ortaya çıktı ki Bayan Striezel'in repertuvarında serenatlara hiç benzemeyen bambaşka şeyler de vardı: Bayan Striezel popüler şarkılar çaldı, hem eskilerden hem yenilerden, Alfons da nazikçe ona eşlik etti. Birlikte çeşit çeşit parçalar çaldılar, o anda akıllarına ne gelirse. "Şunu biliyor musunuz?" "Bunu biliyor musunuz?"

Genç adam ona eşlik ederken asıl ilginç olan şey sadece sol eliyle çalmasıydı, sağ kolu protezdi.

Seninleyken her şey nasıl da güzeldi,
Şimdi nasıl da zor gitmek...

Bu güzel şarkıyı tekrar tekrar söylediler, daha sonra Hala'nın aklına bir fikir geldi. Bilardo salonuna gitti, elinde bir gramofonla geri döndü ve çalıştırdı. Aynı anda bir vals melodisi odayı doldurdu:

Seninle cennete dek dans ederim,
Aşk cennetinin yedinci katına dek.

Bunun üzerine gençler daha fazla dayanamayıp masanın etrafında döne döne dans etmeye başladılar, köpek de onlara eşlik ediyordu. Peş peşe bir sağa bir sola daireler çiziyorlardı ama hep Noel ağacını teğet geçerek. Asker kavalyeydi, Bayan Striezel hülyalı bir halde kendini onun kollarına bırakmıştı – demek ki dans edebiliyordu, demek ki büsbütün melankolik biri değildi. Verdiği mesaj buydu, bir daire, peşine bir daha. *Güzel Bir Balo Akşamı: Çaykovski'nin Hayatı ve Aşkları*, hepsi bu filmi biliyordu, başrolünde Zarah Leander vardı. Şöminenin ateşi iki genç insanın gölgelerini duvara, ataların portrelerinin üstüne yansıtıyordu. Hala, sıcak şarap bardaklarını boşaldıkça doldurdu, ta ki Bayan Gisela'nın yüzü kıpkırmızı kesilene kadar.

Sonra dans ederek ilerideki yaz salonuna geçtiler, her şeyin beyaz ve altın sarısı olduğu, geniş ama buz gibi alanlarda dans ettiler. Bahçeye bakan pencereler donmuştu, duvarında karşısında son anda masa örtülerinden ve kıyafetlerinden olmak istemeyen Berlinli kuzinin şahsi mülkünün konduğu, üstünkörü dizilmiş kutular duruyordu. Burada gerçekten de sağa sola dönmek için bol yer vardı.

Peter'e daha önce hiç dans etmiş miydin, diye sordular. Bayan

Striezel kötü dişlerinin arasından, "Gel bakayım buraya," dedi, ve oğlanı kaptığı gibi komutlar vermeye başladı: sol, iki, üç, sağ, iki, üç... Oğlan kadını beceriksizce tutmuştu, bedenine yapıştırıldığını hissetti, hafif çıkıntıları olan bir tahta gibi dümdüzdü bedeni, sıcacık ve yumuşacık annesine hiç benzemiyordu.

Ne var ki salon çok soğuktu, hevesleri de sönen bir balon gibi kaçtı. Tekrar şöminenin önüne oturdular, gramofon kapatıldı.

Peter, gidip mikroskopumu getireyim mi, diye sordu, sinek bacaklarına bakalım mı? Ama kimsenin ilgisini çekmedi.

O sırada aniden tavandaki büyük ışık yandı, herkes gözlerini ovuşturdu. Neredeydiler? Ne yapıyorlardı burada?

"Dınn," diye vurdu ayaklı saat, "dınn!" Peşine bilardo odasındaki de çaldı: "Ding-dong-ding."

Yatma zamanı gelmişti. "Hadi gel Peter, geç oldu," dedi Katharina, oğlanı yanına aldı ve geride kalanlarla vedalaştı. Oğlan askerin ampute edilen kolunun nerede olduğunu sormaya can atıyordu. Öylece atmışlar mıydı acaba bir köşeye?

Hala, oturmaya devam etti. Çünkü şöyle bir soru gündeme gelmişti: Gece yarısı olmuştu neredeyse. Asker geceyi burada geçirse olmaz mıydı?

Geceyi burada geçirmek mi? İki genç insan aynı çatı altında? İki kanlı canlı, sağlıklı genç? Tabii ki hayır, diye karar verdi Hala. Odanın içinde yapılacak ne varsa yapmaya başladı, sandalyeleri düzeltti ve birinin kalkıp bir şey yapmasını bekledi.

Çizmelerini çıkarmış olan adam, dışarıda havanın eksi 18 derece olduğu o karlı gecede, üstelik içkiyi de biraz fazla kaçırmış halde geri dönmeye çekindiğini söyleyip dursa da paltosunu getirdiler. Geri çekilme emriydi bu. Asker bir kâğıda karargâhın posta adresini yazdı, böylece Bayan Strietzel her zaman ulaşabi-

lirdi ona. Bu arada kızağı da alıp sahra hastanesine götürebilirdi. Bu iş de halledilmiş olurdu böylece.

Bir asker olarak çocuk kızağı mı çekmeye utanmaz mıydı? Neyse ki hava kararmıştı.

Adam asker kaşkolünü kulaklarına sardı, kaz ciğerinden bir ısırık daha aldı. Bayan Striezel dışarıya, soğuk karanlık havaya kadar eşlik etti ona, oldukça uzun bir süre sonra geri döndüğünde saçlarında kar taneleri vardı. Bavyeralı cebinde bir aşk nişanesi taşıyordu ama Bayan Striezel onu adamın pantolon cebine geri koymuştu.

Günün birinde tekrar karşılaşırlardı belki, kim bilir? Bavyera'daki birlikleri eğlendirirdi belki bir gün, neden olmasın? Münih çok güzel diyorlar.

Ya da savaş bitince atlayıp Bavyera'ya inebilirdi? Neden olmasın ki? Barış zamanında hiç zor değildi bu.

Hala da barış gelince Münih'e ya da herhangi başka bir yere inmekte herhangi bir sorun olmayacak, dedi. Hatta İsviçre'ye ya da İtalya'ya.

Hatta doğup büyüdüğü güzel Silezya'sını belki bir gün tekrar görme fırsatı da bulabilirdi.

Bayan Striezel kemanı kutusuna koydu ve kanepeye uzandı. Hala çeşit çeşit battaniyelerle kadını sarıp sarmaladı. Başka bir şeye ihtiyacı var mıydı? Bir kitap belki? Ne olur ne olmaz diye? Ernst Wiechert? Buraya çok yakın bir yerde dünyaya gelmişti Wiechert. Teşekkürler ama hayır, çünkü ellerini battaniyenin altından çıkarması gerekirdi o zaman.

Bayan Striezel aşırı bir mutluluk hissetmese de, burada sıcak bir odada, alevleri seyredip çıtırtıları dinliyor olmaktan mutluydu. Ateşin çıkardığı sesler zaman zaman bir fısıltıyı andırıyordu, çok uzaklardaki zavallı ruhların fısıltıları gibi.

Kim derdi ki bu kolalanmış gibi kasvetli aristokrat evinde böylesine güzel bir akşam geçirecek? Askerin adı Alfons Ho-

fer'di. Neden olmasın ki, neden bir gün tekrar karşılaşmasınlar ki? "Sakın aşk için ağlama, çiçek başka bir yıl açacak." Kemancı iç geçirdi. Keşke gece elbisesini çıkarsaydı çantadan. İşte bu, gecenin doruğu olabilirdi. Unutulmaz bir gece olurdu o zaman.

Eliyle işaret edip yanına çağırdığı köpek yere, yanına uzandı. Köpek için de güzel bir akşam olmuştu, karanlık salonda tek başına kalmamıştı. Şöminedeki alevlere baktı kadın, soğuktan kaşınan eklemlerini ovdu. Dans yasaklandı, diye düşündü, Alman halkına dans yasağı konmuştu, ama böyle özel eğlenceler için de geçerli miydi bu yasak? Burada dans ettikleri öğrenilirse başlarına bela açılır mıydı acaba? Dışarıda askerler savaşırken, kan dökerken burada eğlendikleri ve dans ettikleri?

En iyisi ağzını sıkı tutmasıydı.

Giderken usulca "Görüşürüz!" de yeter,
Ne elveda isterim ne de sağlıcakla kal!
Böyle sözler incitir ancak.

Bu esnada uzaklarda, Mitkau'da her gece olduğu gibi yine bu saatlerde sirenler ötüyordu. Burası saldırılardan çok uzaktaydı. Sirenlerin bir anlamı yoktu burada.

Ertesi sabah vedalaştılar. Hep mesafeli olan Katharina, Bayan Striezel'i kucakladı. Peter da uzun süre arkasından baktı.

Hala

Hala, yün hırkalarının altına eprimiş lacivert bir elbise giyerdi, elbisenin üzerinde sağa sola rasgele serpiştirilmiş gibi duran küçük, sarı çiçekler vardı. Elbisesinin yakasına da altın bir broş takardı. Annesinden yadigâr bu broşun her yönü gösteren altın okları ve tam ortasına kakılmış bir akik taşı vardı.

Hala akşamları mutfakta kendine sıcak su torbası hazırlardı. Ocağa bir sıcak su tankı monte edilmişti, burada su uzun süre sıcak kalabiliyordu, o gün de öyle olmuştu. Ocağın üstü ovalanmamıştı, kızlar yine unutmuştu, oysa bin kere söylemişti! Herhalde yine Polonyalı faytoncunun odasına süzülmüşlerdi. Balıketli Vera, sakin ve ağırkanlı Vladimir'le flört etmekten çok hoşlanırdı. Adamın neden zayıf Sonya'yı daha cazip bulduğunu anlamamıştı. Sonya'nın başında örülü bir çelenk gibi duran saçları vardı ama burnu her zaman kıpkırmızıydı.

Ocağın üzerinde içinde kızarmış patatesten arta kalanlar olan bir tava yok muydu? Şimdi olsa Hala biraz tırtıklardı içindekilerden, ama ondan önce başka biri yapmıştı bunu. Kilerin zeminine şeker dökülmüştü, üstüne bastıkça gıcırdıyordu. Üstelik sosislerden biri de eksikti.

Hala avlunun kapısını kapattı, temiz kurulama bezleri astı. Sonra gazeteyi kaptı, termoforu koltuğunun altına sıkıştırdı,

holün kapısını dinledi, çıt çıkmıyordu, kemancı kadın derin bir uykudaydı. Merdivenlerden üst kata çıktı.

Katharina'nın kapısını dinledi. Ses geliyor muydu içerden? Bu tuhaf kadın neden kapısını kapatıyordu ki her zaman? Eberhard'a hiç uygun biri değildi şu sessiz kadın. Oysa zavallı çocuğa biraz neşe ve hareket iyi gelecekti. Eberhard'ın izne geldiği son tatilde şuraya gidelim mi, buraya gidelim mi gibi sorulara hep hayır demişti. Aslında huysuz biri değildi ama sessiz ve içine dönüktü, sanki kaderin ağırlığını omuzlarında taşıyor gibiydi. Yoksa bir derdi mi vardı?

Oysa hiçbir eksiği de yoktu, yoksa var mıydı?

Kapıyı her zaman kapatmak da ne oluyordu? Hala şaşırıyordu buna. Tuhaf fikirlerinden biriydi bu da işte. Sanki hep bir gizemi vardı. Ona karşı mıydı bu tavrı? Oysa onun odasına isteyen herkes her zaman girebilirdi. Hatta ne çok sevinirdi biri gelse ve "Hala, yanında oturayım mı biraz?" dese. Sonra da içini dökse? O her şeyi anlayışla karşılayabilen biriydi.

Eberhard da her zaman iyi yönlerini göstermezdi. Sertti, kılı kırk yarardı. Finansal meseleler onu huzursuz ediyordu. İngiltere'deki hisse senetleri, Romanya'da un fabrikası; Eberhard'a göre müdürlerin hepsi üçkâğıtçıydı. Georgenhof sadece onun subay maaşıyla dönüyordu.

Hala'nın çatı katında, tavanında çivili gürz şeklinde dövme metalden bir tepe süsü bulunan, uzun, dar bir odası vardı. Odanın tavanı, evin mimarisine uygun olarak kubbeliydi.

Eskiden siyah-beyaz-kırmızı, sonra tabii gamalı haçlı bir bayrağın sabitlendiği yuvarlak çatı penceresinin altındaki eski tarz yükseltilmiş platform odadan ahşap bir parmaklıkla ayrılmıştı. Burada bir yazı masası ve bir koltuk duruyordu. "*Nineciğin küçük odasında, eski şöminenin yanında, iplik çıkrığı sessizce mırıldanır-*

ken..." Koltuğun sırtındaki küçük dantel örtü başın altına gelen yerdeki kumaşın yağlanmasını engelliyordu.

Buradan, Hala'nın tabiriyle "gözetleme noktası"ndan, Yerleşke görünüyordu. Zaman zaman bir arabanın rüzgâr gibi geçtiği yolun öbür tarafında yan yana, birbirinin aynı evler. Eskiden orada olan biteni izlemek ilginçti: oynayan çocuklar, çamaşır asan kadınlar, bir evden öbürüne yalpalayarak giden sarhoşlar. Evin önünde büyük bir meşe ağacı vardı, Peter geçen sene üstüne bir ağaç ev koymuş, ağacın görünüşünü bozmuştu.

"Şart mıydı yani?" demişti oğlana Hala. Ama Eberhard, "Bırak yapsın, yükseklere çıkmak istiyor," demişti.

Hala öne doğru biraz eğilirse ahırların ve kulübenin yer aldığı avluyu görebiliyordu. Ukraynalı kızlarla gereğinden fazla şakalaşan Polonyalı orada yakacak odunları keserdi.

Ne zaman pencereden baksa avluda gezinen tavukları sayardı, bir de kazları. Sabah sütçü arabası gelirdi, günde iki kere de odun gazıyla çalışan o biçimsiz otobüs geçerdi.

Şimdi çok soğuk olduğu için kümes hayvanları samanlıktaydı. Samanlık yıllardır boştu gerçi, ama yine de etrafta birkaç tahıl tanesi oluyordu.

Tavus kuşu bazen köşeden kafasını çıkarırdı. Uzun zamandır kuyruğunu açmıyordu.

Yoldan hiç gelen geçen yoktu, bir bisiklet, günde iki kere sütçü arabası, Mitkau'ya giden otobüs ve ara sıra rüzgâr gibi geçen otomobil.

Son günlerde batıya giden tek tük çiftçi arabaları da görülmeye başlamıştı. Son birkaç günde arabaların sayısının artması Hala'nın dikkatini çekmişti. Avlunun kapısını tamir etmek iyi olacaktı belki de. Ev eşyasıyla tepeleme yüklü arabalar birbiri ardına yalpalayarak ilerliyordu. Tek tük yayalar da oluyordu, kim bilir nereden gelip nereye gidiyordu bu tuhaf insanlar.

Mutfaktaki Vera ve Sonya'yla buluşmak için zaman zaman çiftliğe Orman Köşkü'nden yabancı işçiler gelirdi. Halbuki bu kesinlikle yasaktı! Görünmez olduklarını mı sanıyorlardı acaba? Ukraynalı kızlar mutfakta ceplerine yiyecek bir şeyler sokuşturuyor olmalı diye şüpheleniyordu Hala. Neden çalışmadıklarını bilen de yoktu. "Bunların işi gücü yok mu?" diyordu herkes.

Mitkau'dan gelen tuhaf yabancılar da olurdu. Elleri ceplerinde, o uzun yolu yürümekten gocunmayan, görünüşte normal ama tekinsiz tipler. Bunlar Orman Köşkü'ndekilerle birlikte şarkılar söylerdi. Bazen de hiç sesleri çıkmazdı.

İşçiler arasında Çek, İtalyan ve Rumenler, bazen de sivil Fransızlar ve Hollandalılar olurdu. Yani hepsi yabancıydı, amaçsızca gezinip dururlardı. Georgenhof'ta yapacak çok işleri olmasına rağmen Ukraynalı kızlar yine de sık sık gizlice adamların yanına giderdi.

Vera ve Sonya. Bu ikisi ne zaman lazım olsalar ortalıkta olmazlardı: Bunların ipini uzun tutmamak lazım diye düşünüyordu Hala. Ama nasıl? Ne yapsan fayda etmiyordu.

İş çığırından çıkmadığı sürece en iyisi hiç kaale almamak, demişti birisi. Yabancılara karşı hep dikkatli olmalı, tavsiye edilen buydu. Kim bilir daha neler yaşanacaktı? Bu insanların üstlerinde, ceketlerinin içinde bıçak taşıdığı söyleniyordu. Çeklerden bir tanesi, "keskin bakışlı" olan, deri kasketli bir adam geçenlerde avluya kadar girmişti. Keskin bakışlı bir kez hole bile girmişti, merdivenlerden yukarı bakmıştı. Vladimir kırbaçla kovalamıştı adamı ama adam gelmeye devam etmiş, günün birinde de Vladimir'in gözünü morartmıştı.

Alberdorflu Josef Amca bu insanlarla ilişki kurmamaları konusunda uyarmasına rağmen Katharina zaman zaman bir iki cümle ederdi onlarla. İtalyanların arasında güzel, kapkara gözlü, neşeli delikanlılar vardı, hatta biri mandolin çalıyordu. Hep ama

hep üşürdü İtalyanlar. Fransızlar ise daha ziyade düşünceli olurdu. Bazıları eğitimli insanlardı, ailelerinden yardım gelirdi, bazen kitap okuyan öğretmenler, papazlar olurdu aralarında. Fakat diğerleri yüzlerindeki hüzünlü ifadeyle üzgün görünürlerdi.

"Bunların hepsi savaştan sonra temizlenecek," diyordu Josef Amca. "Hepsini evine göndereceğiz."

Katharina fırsat çıktığında İtalyanların yanına gider, sigara ikram eder, onlarla kendi dillerinde dostça konuşurdu. Savaştan önce Wandervogel organizasyonuyla güneye Avrupa'ya gittiğini anlatmaz, sadece imalarla yetinirdi.

En kötü muamele gören İtalyanlardı, şu zavallı yaratıklar. Bunlar bize iki kere ihanet etti, denirdi. Onlara kötü davranılması Katharina'nın hoşuna gitmezdi, çünkü güneyde güzel günler geçirmişti savaştan çok önce, deniz kıyısında sıcak geceler ve şarkı söyleyen balıkçılar; bu yüzden hoşuna gitmezdi onlara kötü davranılması.

"Venedik lehçesini konuşabiliyor musunuz?" derdi İtalyanlara. O anda sıcak güneyde beyaz üniformasıyla askeri birlikler için zeytinyağı ve şarap tedarik eden kocasını düşünürdü. Onun işinin de her zaman kolay olmadığına dair belli belirsiz bir kanaati vardı. Adam yakında terfi alacağını yazmıştı, o zaman maaşı artacaktı. Neyse ki.

Yolun öbür tarafına düşen Yerleşke'ye Albert-Leo-Schlageter adı verilmişti. 1936'da inşa edilmişti burası, bütün evler birbirinin aynıydı, kutusundan çıkarılmış oyuncak evler gibi yan yana dizilmişlerdi. Ahırlarında keçileri, domuzları, kümeste tavukları ve tavşanlarıyla küçük insanlar oturuyordu burada. Bütün evler bahçeliydi. Yerleşke'ye önce "Yeni Georgenhof" adının verilmesi düşünülmüştü. Alman halkının yeni yerleşim yerine bu adın verilmesini uygun bulur mu diye Bay Globig'e sormamışlardı bile.

Sonra bir gerginlik yaşanmadan mesele kendiliğinden hallolmuştu: Resmi makamlar, o korkunç 1919 yılında burada birkaç gün tatil yapan özgürlük kahramanı Schlageter'in adında karar kılmıştı. Albert Leo Schalageter, Fransızlara meydan okuyan ve şehit düşen direnişçi. Yerleşkenin orta yerinde, üstüne ulusal şehidin profil resminin nakşedildiği granitten bir blok taş vardı. Açıldığında taşın içinden küçük bir havuza su akıyordu. Gençler yaz akşamları çeşmenin başında toplanır, bayrak direğinin altında yeni zamanların şarkılarını söylerdi. Sıcak günlerde çocuklar suları etrafa sıçrata sıçrata oynardı burada. Sonra, Nasyonal Sosyalist Parti'ye ilk kurulduğu günlerde katılmış olan, Drygalski adında bir adam çocukları kovalardı. Şimdi soğuk kış günlerinde havuzun üstü kalaslarla kapatılmıştı.

Drygalski Yerleşke'nin belediye başkan yardımcısı gibi bir şeydi, en azından kendisi böyle davranırdı. Düzeni sağlayan önemli biriymiş gibi tavırlar takınırdı. Albert-Leo-Schlageter Günü'nde kâğıttan okuduğu bir konuşma yapmıştı. İşte çocukları çeşmeden kovalayan adam buydu, çünkü suları sıçratarak oynamak uygun bir davranış değildi. Aksi yapıldığında Drygalski hemen duruma el koymak zorunda hissederdi kendini. Mutfak penceresinden her şeyi görebiliyordu. Parmaklarıyla cama vururdu böyle durumlarda.

Neden ormanın içinden Helge Nehri'ne gitmiyorlardı? Orada yeterince su var, derdi çocuklara, ama o zaman da kadınlar kızardı adama. Çocukların yoldan karşıya geçmeleri fikrini gerçekten beğeniyor muydu adam, üstelik Helge'de boğulma tehlikesi geçirseler kim çıkartacaktı onları sudan?

Albert-Leo-Schlageter Yerleşkesi olimpiyatın yapıldığı yıl inşa edilmişti. Globigler yapılmaması için çok ısrar etmişlerdi ama sonradan kendileri için de çok hayırlı olmuştu, böylece kalan

son arazilerini de satılabilmiş, Georgenhof'a doğru dürüst bir su tesisatı yaptırabilmişlerdi.

Ama eski gölet doldurulmuştu! Üzerinde ördeklerin ve beyaz kazların ileri geri yüzdükleri o küçük romantik gölet! Hülyalı salkımsöğüt de kesilmişti tabii. Aslında gölet eskiden beri Georgenhof'a aitti. Doldurulması için izin istemek dahi abesti. Kaymakamla karşılıklı sert mektuplaşmalar yaşandı. O gölet gidecek, içinde sivrisinek ürüyor, demişti adam. İçinde sağlıklı insanların yaşayacağı, temiz, yeni bir yerleşim yerinde bu bataklık kabul edilemezdi. Eberhard von Globig üzerinde göletin yer aldığı eski haritaları göstermişti. Yaz aylarında atları sulamak çok kolay oluyordu orada. Bir de o sürekli dalıp çıkan, vak vaklayan, güzel bir görüntü oluşturan ördekler vardı, sonbaharda yakalanıp kesiliyorlardı.

Eberhard göletin aslında kendisine ait olduğunu iddia ederken, kaymakam da kendi fikrinde ısrarcı olmuştu. Kaymakam Drygalski'yle buluşmuş, bu konuda bir plan yapmaya koyulmuştu.

Mitkau Belediye Başkanı Lothar Sarkander, katı kuralları olan, zaman zaman Eberhard von Globig'le birlikte ava çıkan, kaskatı, bükülmeyen bir bacağı olan yüzünde düello izleri taşıyan bir adamdı. Bir akşam buharlı arabasıyla uğramış, Eberhard'la bilardo salonunda baş başa konuşmuşlardı. Sarkander yeni zamanlardan söz etmiş, Eberhard'a çenesini tutmasını salık vermişti. Drygalski gibi adamları tahrik etmemek iyi olurdu, artık böyle adamlar işbaşındaydı.

Sarkander her yıl sürek avına davet edilirdi. Bu davet ortamı yumuşatıyordu. Katharina bir gün adamla birlikte yazlık salonda durmuş, malikânenin bahçesinde çimenlere uzanmış şerefe kadeh kaldıran neşeli insanları izlemişti. Çok uzun zaman önce birlikte deniz kenarına bile gitmişlerdi; 1936'da, Eberhard Berlin'e, atlara bakmak için olimpiyata gittiğinde karısını evde

bırakmıştı. Katharina'yla Sarkander'i plajdaki küçük kulübelerden birinde oturmuş kakao içerken görmüşlerdi. Kadının başını güneş gibi saran geniş kenarlıklı hasır bir şapka ve şapkanın altından dalga dalga dökülen siyah saçları vardı; adam ise beyaz pantolon giymiş, bastonunu bacaklarının arasına sıkıştırmıştı. O gün çok gerilerde kalmıştı artık, hiç kimse ne olduğunu tam olarak hatırlamıyordu. Yoksa hatırlayan var mıydı?

Katharina da vakit geçirmek için bir şeyler yapacaktı tabii, açıklama buydu. Eberhard Berlin'e gitmişti, o ve Mitkau'nun belediye başkanı da birlikte deniz kenarına gitmişlerdi.

Bilseydim neyi özlediğimi,
Bilseydim kimi öptüğümü,
O gece yarısı Lido'da...

Hala'nın adı Helene Harnisch'ti. Silezyalıydı. Tavan arasındaki odasında çiçekli duvar kâğıtları vardı ve Silezya'dan maun mobilyalarla tıka basa doluydu: bir dolap, sandalyeler, basit bir yazı masası ve içinde bir şair ölmüş olsa gerek diye aile arasında şaka konusu olan bir yatak. Yazı masasının yanında kara kalemle çizilmiş küçük bir Hitler portresi vardı, Reich'ın Führer'i ve şansölyesinin, boyunbağında gamalı haçı, kartalı, altında eğik yazısıyla atılmış imzasının altındaki eğik çizgisiyle, bir portresi.

Hala koltuğa oturdu, perdeyi açtı, geceyi izlemeye başladı. Dışarısı zifiri karanlıktı. Gökyüzünde buz gibi yıldızlar, Ay henüz çıkmamıştı. Hitler Gençliği öğleden önce buz gibi soğuğa rağmen Yerleşke'de yürüyüş talimi yapmıştı: sol, sağ, sol, sağ! Drygalski hızlı adımlarla yanlarına gelmiş, gençlerle ilgilenmiş, "Ülkeyi koruyacağınız zamanlar geliyor, bıçak kemiğe dayandığında size güvenmek istiyorum," demişti. Mitkau'ya kadar yürütmüştü gençleri. O günlerde burada gençlerin yapacağı çok iş vardı: yaşlılar için bodrumdan kömür taşımak, kavşakta kar küremek. Gençler

akşam geç vakitte geri dönmüştü. Aslında Peter'in de onlarla gitmesi gerekiyordu ama o mikroskobuyla uğraşmayı tercih etmişti. Hem zaten yine her zamanki gibi üşütmüştü.

Hala eski yazı masasının kilitli üst bölmelerinde çiftliğin muhasebe defterlerini muhafaza ediyordu. Eberhard cepheye gittiğinden beri postadan gelen resmi yazışmaları da aynı masada açıyordu. Çünkü Katharina von Globig her şeyi unutuyordu. Çabucak cesareti kırılıyor, etrafına çaresiz bakışlar fırlatıyor ve "Tabii ya, hay Allah, aklımdan çıkmış," diyordu. Sonunda her şeyi Hala hallediyordu.

Öksürüğü için masanın çekmecelerinde bir külah okaliptus pastili bulundururdu her zaman, arada Peter'e de verirdi bir tane, ama çocuk hemen çöpe atardı şekeri.

Hala'nın odası olgun elma kokardı, bir de fare leşi. Yine de rahat bir odaydı. Odası için, burası benim krallığım, derdi Hala daima.

Yazı masasının önündeki koltukta oturup avluyu, yolu ve karşıdaki Yerleşke'yi seyretmeyi severdi.

Yerde eski, güzel bir halı vardı, tavandaysa buzlu cam ve yeşil incili iplerden yapılmış bir avize asılıydı. Eberhard von Globig, Hala'yla dertleşmek, Katharina'nın hiç değişmediğini söylemek için gelir, başını bu avizeye vurur, avize şıngırdayarak sallanır ve ancak bir süre sonra durulurdu.

Yatağın üzerinde beyaz çerçeveli, yağlı boya bir tablo asılıydı: Güllerin sardığı küçük bir bahçe kulübesi iç içe geçmiş renklerle resmedilmişti. Babasının Silezya'daki çiftliğinde geçirdiği günlerden bir hatıra. Çocukken bir derdi olduğunda ya da bir şeye sevindiğinde bu kulübeye gelip sol bacağını altına alarak oturur yemek yerdi. Yaz aylarında ise arkadaşlarıyla birlikte evcilik oynarlardı burada.

Öğretmen olmak istiyordu o yıllarda, ama hayatı beklediği gibi gitmemişti.

"Benim canım Silezya'm," derdi hep ve bir de, "Hiçbir şey göründüğü kadar kolay değil."

Her şeyin altüst olduğu 1922 yılında babasının çiftliği açıkartırmaya çıkarılmış, ev ve çiftlikle birlikte ormanlar, tarlalar, her şey gitmişti. Açgözlü bir savaş zengini babasına sürekli borç vermiş, sonra borçlar geri ödenemeyince ne varsa açıkartırmaya çıkarılmıştı. Kötü bir zamandı ve bu insanlık dışı canavar oturup olan biteni seyretmişti. Her şey torbalara doldurulmuş, kulübe kolayca sökülmüştü. Bari kulübeyi bıraksalardı! Yaşlı bahçıvan giderken ağlamıştı. Hâlâ küçük bir kızken bahçıvanın tahta ayakkabılarının üzerine çıkar daire şeklindeki çiçek tarhında "ayı dansı" yapardı.

Şimdiyse elinde kalanlar odasında duran birkaç parça mobilya ve yatağın üzerindeki bu tabloydu sadece.

Tablonun yanında asılı duran telli lavta Hala'ya gençlik yıllarını hatırlatıyordu. *Şimdi o güzel ülkeden geriye hiçbir şey kalmamıştı.*

Bir keresinde o da yaralılar için müzik dinletisi vermişti, neredeyse otuz yıl önce, 1917 yılında. Katolik rahibelerin büyük beyaz başörtülerini ve hastaların çizgili pijamalarını hatırlıyordu. Onun elini de kör bir adam tutmak için izin istemişti, adamın bu isteğini geri çevirmek imkânsızdı. Bu adamlardan bir daha hiç haber almamıştı. Ama kendisinin onlara gösterdiği merhamet boşa gitmemişti, emindi bundan.

Eberhard'ın en son izne gelişinde, ağustosta, bahçedeki kızıl gürgen ağacının altında oturmuşlardı. Albertsdorflu Josef Amca da uğramıştı, bir de çocuklarla birlikte sevgili Hanna. Hala lavtayla gençliğinin şarkılarını çalmış, herkes ona eşlik etmişti.

Bir yaz akşamı, kızıl gürgenin altında panç içiyorlar. Katha-

rina bir süreliğine ortadan kaybolmuş ve bir süre sonra Mitkau Belediye Başkanı Sarkander'le yazlık salondan çıkmıştı. Eberhard ise ormana tek başına gitmiş, etrafı kolaçan etmişti. Hala şaşırmıştı buna. O kadar uzun zaman önce mi olmuştu bunlar?

Hala gazete okumaya başladı, gözlüğünün tek sapı yoktu, okudukları iç açıcı şeyler değildi. Doğu'da tatsız şeyler oluyordu. Kim bilebilirdi ne olduğunu? Buradan ayrılmaları gerekecekti belki de, tıpkı yaşlı Globiglerin Birinci Savaş'ta yaptıkları gibi.

Yatağın altından büyük bir valizi çekip çıkardı. Zamanında bu valizle Georgenhof'a gelmişti. Ona, "Tavan arasına yerleşebilirsin, biraz işe yara!" demişlerdi. Yirmi yıl geçmişti aradan. Şimdi evin demirbaşı sayılıyordu, ona takılmak için böyle diyordu ev halkı. Cep harçlığı alıyordu, yatak ve yemek bedavaydı ve bütün her şeyi o idare ediyordu.

Dolabı açıp iç çamaşırlarını çıkardı, hepsini valize yerleştirdi. Kimi çamaşırlar yamalanmış ya da örülmüş, kimileri hiç kullanılmamıştı, mendilleri ise pembe kurdelelerle bağlıydı hâlâ.

Yazı masasından mektupları alıp valize koydu, fotoğrafları da mektupların yanına yerleştirdi. Sonra valizi kapayıp tekrar yatağın altına itti.

Koltuğuna oturdu. Unuttuğu bir şey var mıydı? Lavta! Müzik aletini duvardan indirip valizin yanına koydu. İşte, şimdi her şeye hazırdı artık.

Hala kendine bir nane likörü doldurdu.

Mitkau'ya doğru süratli bir araba geçti yoldan; sonra bunu diğerleri ve en sonunda kamyonetler takip etti, sonra peş peşe gelen tanklar yüzünden lambanın cam boncukları zangırdadı. Etraf tekrar sessizleşti.

O sırada Mitkau'dan siren sesleri duyuldu: hava saldırısı alarmı. Globigler bu sirene hiç aldırmazdı, ne yapacaklardı ki? Yazın gök gürültülü şiddetli bir fırtına olduğunda, su hazırlayıp avluda dururlardı, fakat hava saldırısı karşısında ne yapabilirlerdi ki? Mahzende su vardı ama kullanılacak durumda değildi. Başka ne yapabilirdi ki insan? Ormana mı koşsalardı? Tamam ama her gece de ormana koşulmazdı ya.

Tek başına bir uçak evlerin üzerinden gürleyerek geçti. Yaklaştı, sonra tekrar uzaklaştı. Kuzey Kutup Dairesi'ndeki ışıkları andıran turuncu işaret fişekleri, yıldızların istila ettiği karanlık gökyüzünü delip geçiyordu. Bir projektör karanlığı yokladı. Uzaklarda hafif bir uçaksavar karanlığın içine ardında sarı bir ışık huzmesi bırakan bir mermi fırlattı. Dört patlama oldu, bir, iki, üç, dört ve Mitkau'nun ağır uçaksavarları ateşe başladı. Sonra sessizlik çöktü, tek başına uçan uçak gitti, ortam giderek sessizleşti. Mitkau Tren Garı isabet almıştı, yanıyordu, tren hattı tekrar kapanacaktı.

Hala bir süre daha oturdu, Mitkau'nun üzerindeki yalazlar gökyüzüne uzanıyordu. Hala uzaklarda bir yerde "tehlike geçti" sirenlerini duyana kadar dışarıdaki geceyi dinledi.

Sonra nane likörünü içti ve yatağa girdi. Bir tank konvoyunun daha geçtiğini duymadı.

Peter

Peter yatağına uzanmıştı. Karyolanın üstünde kuştüyü bir şiltesi, battaniyelerinin üstünde yorganı ve iki tane yastığı vardı. Yatağının yanında üzerinde kitaplarının olduğu bir komodin duruyordu. Karl May'in *Arnavutluk Yollarında* adlı kitabı. Tavan arasında bulduğu mizah dergisi *Uçan Yapraklar*'ın eski sayılarına göz atmayı severdi. İçlerinde acemi avcıların, sarhoş öğrencilerin, atlarıyla baş edemeyen genç teğmenlerin karikatürleri olurdu.

O akşam, kazazede bir gemicinin hikâyesini okuyordu; genç gemici pes etmemiş sonunda ufukta bir ada ve kurtuluş ihtimali belirene dek kürek çekmişti.

Bir yelkenlinin kamarasında hayal etti kendini, etraf katran kokuyordu, palangalar gıcırdıyordu. *Palmira'nın Çöküşü*, bu kitabı okumuştu, kafası hâlâ onunla meşguldü. Asla pes etme! Kitabın verdiği ders buydu.

Hedef ne kadar yüksek de olsa,
Gençlik bir yolunu bulur elbet...

Mitkau'daki hava saldırısı alarmını Peter de duymuştu. Dört patlamayı da: bir, iki, üç, dört. Yol boyunca doğuya doğru ilerleyen tankları da duydu. Tanklar birbiri ardına sırayla geçerken ev sallanıyordu. Egzozlarından kıvılcımlar çıkan büyük karanlık gölgeler, zincirlerin takırtısı, inleyen motorlar. Gündüzleri hiç görülmezdi tanklar, şimdiyse sadece gölgeleri algılanıyordu.

Peter'in odası Hala'nın tavan arasındaki odasının yanındaydı. Yerde hâlâ Noel'de kurulan teneke istasyonlu, büyük bir çemberden oluşan maket demiryolu ve trenler vardı. İki yeni vagon daha gelmişti sonradan, bir Mitropa yemek vagonu, bir de uzun keresteleri yüklemek için bir vagon. Peter'in kedi kapısından geçirip koridora getirdiği tren buranın karanlığında bile bir daire çizerek ilerlerdi. Tren dışarı çıkıp bir süre sonra geri dönerken Peter dizlerinin üzerine çöker ve gelişini seyrederdi. Bazen tren dışarıda dururdu, o zaman onu içeri çekmek gerekiyordu. Kimi zaman da trenle birlikte küçük delikten sıkışarak geçmekte ısrar eden kediyle bir çarpışma vuku bulurdu. Tuhaf bir hayvandı. Hiç kimse aklından neler geçtiğini bilemiyordu.

Odanın eğimli tavanında Peter'in kâğıttan kesip yaptığı model İngiliz ve Alman uçakları asılıydı. Bir Vickers Wellington bombardıman uçağı, bir Spitfire, bir Messerschnitt 109 avcı uçağı ve Kızıl Baron Richthofen'in şu üç kat kanatlı kırmızı uçağı. Bu uçak diğerlerine benzemiyordu, sanki başka bir çağdan çıkıp gelmiş gibiydi! Ama Peter yapmıştı onu artık bir kere, o da öbürleriyle birlikte asılı durabilirdi tavanda. Uçak modelleri pencereden giren zayıf bir esintiyle hafifçe birbirine çarpardı. Peter bazen hava tabancasıyla ateş ederdi uçaklara, ama ıskalamaya her zaman dikkat ederdi. Yazık olurdu zaten isabet ettirseydi bu güzel modellere, o kadar uğraşmıştı ki bunları yapmak için. Uçaklar hava tabancasının yanlarından geçen mermileriyle hafifçe sallanırdı.

Masada mikroskobu dururdu: Peter bununla tuz ve şeker kristallerine bakıyordu. Tamam, bunları incelemek çok güzeldi ama artık tanıyordu onları. Cihazın yanındaki konserve kavanozunun içinde kaynatılıp mayalanmış saman vardı, Peter infüzyonun içindeki canlı hayatı incelemek istiyordu, ama henüz vakti gelmemişti. Onun içinde bütün bir dünya var, demişti Dr. Wagner; doğum ve ölüm, birbirini yiyen, yenilen canlılar.

Pencerenin pervazında babasının dürbünü duruyordu. Mikroskop burada, dürbün orada. Peter meşe ağacından havalanan kargaları sayardı. Yaban kazlarının V harfi şeklindeki uçuş düzenlerini de dürbünle takip ederdi: Geçenlerde yine kuzeye göç etmişlerdi. Neydi bunun anlamı? Kış ortasında?

Denizleri aşıp gidin siz güneye,
Peki biz ne olacağız?

Her şeyin yolunda olduğundan emin olmak için gün içinde defalarca kez dürbünle ağaç evini kontrol ederdi. Karşıdaki Yerleşke'yi de kontrol altında tutuyordu. Donup kaskatı kesilmiş uzun iç donlarını çamaşır ipinden alan kadınlar: tuhaf, gülünç bir manzara. Oradaki çocuklar hiç ilgisini çekmemişti. Oğlanları tanımıyordu, tanımak da istemiyordu. Futbol? Kendisi istese bile onlar izin vermezlerdi ki oynamasına. Helge Nehri'nde bir kayık dururdu, kimi günler bu kayıkla derede dolaşırdı. O dolaşırken karşı kıyıdaki inekler koşarak gelirdi. Peter'in ne yaptığını görmek istiyorlardı.

Peter asla Yerleşke'nin merkezine inmezdi, oradan da kimse yukarı çıkmazdı. Aralarında yol uzanıyordu. Cesaret edip gitseydi hiç iyi olmazdı herhalde onun için. Oradaki güçlü kuvvetli oğlanlar bu genç ve soylu oğlanı kartopu yağmuruna tutmak için dört gözle bekliyorlardı. Belki onu buhar kulübesine götürürler, sonra da dışarı bırakmazlardı. O zaman Hala mutlaka pencereyi açar, müdahale ederdi.

Çocuklar orada uzun bir kızak yolu açmıştı, Peter işte bunu denemek isterdi bir kez. Bir gün Drygalski bir kova külle gelmiş, kızak yolunu kullanılmaz hale getirmişti. Peter kendisini ilgilendiren bir şey olmamasına rağmen kızmıştı buna.

O günlerde dışarıda oynamak istediğinde kendi kızağıyla

evin arkasındaki küçük yamaçtan aşağı kayardı Peter. Sonra kızağını yukarı taşır, tekrar kayarak aşağı inerdi. Bir kardan adam yapmışlığı da vardı, ama onu görmek isteyen hiç kimse çıkmamıştı.

"Güzel olmuş yavrum," demişti annesi başını kitabından neredeyse kaldırmadan. Üçüncü Reich'ın Führer'i ve şanşölyesiyle belli belirsiz bir benzerliği vardı kardan adamın.

Peter yaz günlerinde bir uçak kokpitine çevirdiği ağaç evinde saatler geçirirdi: kontrol paneli olarak eski çalar saatler, levye olarak küçük bir direksiyon ve benzin bidonu olarak da içine su doldurduğu tenekeden bir kutu. Ağaç evi uçağının ön tarafına bir motosikletin aerodinamik bir görüntüye sahip yan koltuğunun kalıntılarını monte etmişti. Hep batıya doğru uçardı. Şimdi, kışın uçağının içinde karlar birikiyordu.

Her gün öğleden sonra saat tam üçte Dr. Wagner Georgenhof'a gelirdi. Wagner evli değildi, bu yüzden ona "müzmin bekâr" derlerdi. Altın sarısı gözlüklerinin ardında göz altı torbaları ve bir keçisakalı vardı. Golf pantolonları giyer, siyah kulaklık takardı. Şimdi kışın, böyle soğuk günlerde kürk palto giyiyordu, daha iyi günler de görmüştü paltosu. Dr. Wagner Almanca ve tarih öğretmeniydi, yardımcı ders olarak Latince de veriyordu. *Antikçağ efsanelerinde ne kadar güzel hikâyeler duyarız...*

Dr. Wagner ileri yaşına rağmen hâlâ savaşla ilgili işler yapmak zorundaydı ve bıktım artık çalışmaktan, diyordu. "70 yıl taşıdım bu yükü sırtımda, artık taşıyamıyorum." Yılbeyıl, günbegün Almanca ve tarih öğretiyor, sonra tekrar sil baştan yapıyordu.

Manastır okulundaki bütün o çocuklar, revaklı uhrevi avlularda koşuşturmalar, bağırışlar – ve sonra bir de meslektaşları

vardı, hepsi oldukları yerde çakılı kalmışlardı adeta. Gençler cepheye gittiğinden beri öğretmenler odasında bir kez dahi zihin açıcı bir konuşma geçmemişti.

Manastırın kütüphanesi görülmeye değerdi. Ruslar gelebilir diye kütüphaneyi Königsberg'e taşısak mı diye düşünmüşlerdi. Fakat Königsberg harabeye döndüğünden beri herkes aynı şeyi söylüyordu: Tanrı'ya şükür yapmadık bunu!

Çok uzun yıllar önce, Wagner kendini bu okula tayin ettirdiğinde mevsimlerden yazdı, eğimli güneş ışınları kemerli pencerelerden içeri süzülürdü. Bahçede aromatik bitki yatakları ve her yerde çiçekler vardı: ebegümeciler, hezaren ve alevçiçekleri. Sütunlu yolda kırlangıçlar cıvıldardı. Eğimli ve kavisli sütunlu yol, yüksek tavanlı yemekhane, yazın hepsi harikulade olurdu. Hatta avluda, sarmaşıkların içinde, Ortaçağ'dan kalma bir çeşme vardı. Genç ve hoşsohbet meslektaşlarıyla da iyi anlaşmıştı.

Ama şimdi, eski bina buz gibi soğuktu, istediğin kadar ısıt fark etmiyordu. Yüksek tavanlı, rutubetli odalar...

Dr. Wagner göğsünde parti amblemi yerine, Birinci Dünya Savaşı'nda –Tanrı'ya şükürler olsun ki– kazandığı Demir Haç rozetini taşıyordu. Bu rozetin yanı sıra Nasyonal Sosyalist Halkların Refahı Birliği ve Reich Sömürgeler Birliği üyelikleri sayesinde ve hava saldırılarından korunma yöntemleri üzerine zaman zaman verdiği konferansların da yardımıyla partiye üye olması yönündeki teklifleri geri çevirebilmişti. Üyelik teklifleri meslektaşları aracılığıyla gelirdi; ilk başlarda sık sık, sonra daha seyrek ve sonunda hiç gelmez oldu. Kaçmayı başarmıştı bu tekliflerden. Yüksek yerlerdeki kişilerle bir tür bağlantısı mı vardı acaba?

Dr. Wagner piyano çalmayı bilirdi, evinin önünden geçenler duyardı. Hatta bazen piyanoya bir şarkıyla eşlik ederdi. "Çok sakin bir hayat sürüyorum," derdi her zaman. Bu sakin hayatı

Horst Wessel Caddesi'nde, vergi dairesinin hemen yanında sürdürüyordu.

Manastır okulunun kapıları artık kapalıydı. Tonozlu sınıflara Tilsit'ten gelen yaşlı insanlar için yataklar konmuştu. Dr. Wagner'e ihtiyaç kalmamıştı artık. Bu yüzden Peter'le "ilgileniyordu" biraz, böyle ifade ediyordu. En sevdiği öğrencisiydi Peter, her zaman memnundu ondan. Senin ziyan olmana izin vermeyeceğim diye düşünüyordu içinden. O ince yüz, kıvırcık sarı saçlar, o ciddi bakışlar. Mitkau ile Georgenhof arasında dört kilometre gidiş, dört kilometre dönüş, sekiz kilometre yürümek zorunda kalmasına rağmen doğru bir şey yapmak ve oğlanla ilgilenmek için her gün bu yolu yürümeye üşenmiyordu. Her gün saat tam üçte. "Senin ziyan olmana izin vermeyeceğim!" Baba cephede, anne içine kapanmış ve evde Ukraynalı kadınlar...

Bu çocukta gelecek var, diye düşünüyordu adam.

Dr. Wagner Peter'le ilgilendi, Noel'den itibaren günbegün o uzun yolu yürümeye üşenmedi. Bundan doğal ne vardı? Üstelik her ziyaretinde önüne bir tabak yağlı ballı ekmek konuyordu. Bu kadar lezzetli bir şeye hayır diyemezdi! İç yağıyla kızartılan çıtır çıtır ekmek, yanında elma ve soğan. Bu devirde bekâr bir erkeğin tek başına ayakta kalması kolay değildi. En azından sıcak bir odada oturuyordu burada. Georgenhof'ta Dr. Wagner'in kıymeti çok iyi bilinirdi.

Aslında hayvanlara düşkün biriydi Dr. Wagner, öyle söylerdi. Ne var ki Jago'ya, şu köpeğe bir türlü içi ısınamamıştı. Yağlı ekmekler önüne konduğunda köpek hırlamaya başlardı. Akşamları çıkmadan önce elinde evrak çantasıyla Ukraynalı kızlara çabucak iyi geceler dilemek için mutfağa uğradığında karşısına dikilir, dişlerini gösterirdi köpek.

Bazen Dr. Wagner mutfağı kolaçan etmek istediğinde, kızlar

içeriden kapıyı tutarlardı. Ama doktor dünkü çocuk değildi tabii, şakadan anlardı.

Bazen Georgenhof'ta aldığı kalorilerin karda kışta sekiz kilometre yürüyerek kaybettiği kalorileri telafi edip etmeyeceğini hesaplardı. Bu konuda imalı sözler ederdi, ama hiç kimse oralı olmazdı.

Sonunda kestirme bir yol keşfetmişti Dr. Wagner, zaman zaman burayı kullanırdı ama bunu kendine sakladı.

Dr. Wagner hiç sektirmeden her gün tam vaktinde Georgenhof'a geldi. Peter'in ilgisini nasıl çekeceğini iyi biliyordu. Mesela Knaur Ansiklopedisi'ni eline alır, kitabın sayfaları arasında rasgele bir yere bir bıçak daldırır ve sonra o sayfayı açardı. Peter, Dr. Wagner'in "hazine" diye adlandırdığı bu kitaptan rasgele seçilen o sayfayı okurdu. Kitap falıydı bu, bir sayfayı rasgele açarak keşif yapmak, derdi Dr. Wagner. Bazıları bu yöntemi İncil'le denerdi. Bu yöntemle, karşılarına ne çıkarsa ilgilerini çekerdi; ilginç olmayanları ise öylece atlayıverirlerdi. "Çam kanlıcası mantarı, mantarlar, *bkz. Lactarius deliciosus.*" Sonra da doğanın zenginlikleri, dünyada kaç çeşit mantar olduğu, hem faydalı hem de lezzetli mantarlar, yenen ve yenmeyen mantarlar hangileri, aslında bunlar asalak bitkiler mi gibi konularda sohbet ederlerdi. Mesela tereyağında kavrulan horozmantarı. Veyahut şarküteri ürünü sayılan ve doğru pişirildiğinde çok lezzetli olan mantarlar.

Dr. Wagner İncil'le pek ilgilenmemişti. 1920'li yıllarda başından geçen tatsız bir olaydan beri kiliseye karşı önyargılıydı. Gençliğinde Özgür Hıristiyan Hareketi'ne katılmıştı. Bu harekete mensup olanlar ormanda buluşup yaşlı ağaçların altında yüzlerini Tanrı'ya dönerlerdi. O zamanlar devlet kilisesi bu hareket için kötü sözler etmiş ve bu harekete üye olanları kiliseden aforoz etmişti. Dr. Wagner de bunun üzerine kiliseden kopmuştu. En azından böylece kilise vergisi cebinde kalmıştı.

Dr. Wagner'in saat zincirinde gümüş muhafazalı, basmalı bir kurşunkalem asılıydı. Zarif bir şekilde kalemi kılıfından çıkarır, sonra tekrar gümüş kılıfa yerleştirirdi.

Bazen elini yumruk yapar, bazen de dümdüz masaya koyardı, bunları hep münasip bir şekilde yapardı. Mavi bir mühür yüzüğü takardı. Yüzüğün bir yeri matlaşmıştı, üzerine sıcak su dökülmüş olmalıydı.

Düşünceli olduğunda keçisakalını öne doğru sıvazlardı Dr. Wagner. "Bilmem ki, haklı mısın acaba?" anlamına geliyordu bu. Asla doğrudan, "Hadi canım!" ya da "Tamamen yanlış!" demezdi, hele ki "Saçmalama!" sözcüğü bir kez bile ağzından çıkmamıştı. Bir şeyi başkalarının takdirine bırakmayı severdi. Onun metodu buydu, hatta öğrencisinin ona akıl vermesine razı olurdu: Mesela tavanda asılı uçak modellerini, ağır bombardıman uçakları ile avcı uçaklar arasındaki farkları, Wellington bombardıman uçağında kokpitin neden kıçta olduğunu, nişancının uçak yanarken kaçma şansının neden olmadığını anlatmasını isterdi Peter'den. Dr. Wagner, Richthofen'in üç kanatlı kırmızı uçağını Somme Nehri semalarında görmüştü bir kez. Peter inanamamıştı bu hikâyeye. Wagner, uçakların MG makinelisinin ateş ederken çıkardığı sesi taklit etti ve elini uçak gibi yapıp Richthofen'in "düldül"üne nasıl manevralar yaptırdığını gösterdi.

Bu arada sürekli Peter'in maket demiryolunun üzerine basmış ve ne yazık ki kimi rayları kırmıştı, zaten bir kere de yanlışlıkla futbol topu niyetine istasyon maketiyle oynamıştı. "Ah, evladım, çok üzgünüm. Bunları eski haline getirmen gerekecek," demişti Dr. Wagner ve sonra da çatırdayan eklemleriyle eğilip parçaları yerli yerine koymaya çalışmıştı. Dr. Wagner'in de çocukken oyuncak bir treni vardı. Nereye gitmişti o tren, hiçbir fikri yoktu. Onun treni Peter'inkinden daha büyüktü. Üstü açık

kompartımanlarda kâğıt hamurundan yapılma insanlar oturuyordu, lokomotifin uzun bir bacası vardı.

Noel'den kalma, üzerinde salınan kırmızı çanlar ve yeşil çam ağacı dalları olan tığ işi bir örtü hâlâ Peter'in odasındaki yuvarlak masada duruyordu. Peter'ın kapsamlı eğitimi işte bu masada veriliyordu: Her yerde ders kitapları vardı. "Hangi bitkiler masa üzerinde ve pencere pervazında yetişir?" Ayrıntılı bitki çizimleri ve bir atlas. Boksit cevherinin çıkarıldığı yerler özel bir haritada gösterilmişti. Panama Kanalı'nın neresinde bentler olduğunu da görebilirdiniz. "Hangi açıdan bakarsan bak, hayat çok ilginç," derdi Dr. Wagner.

Küçük Mitkau'yu haritalarda bulmak zordu, ama Königsberg büyük ve görünürdü. Sonuçta Kant burada yaşamıştı, bunu bilmekte fayda vardı. Kant da hiç evlenmemişti, ama önemli bir bilgi değildi bu.

Wagner bazen denk geldiğinde hesap da yaptırırdı delikanlıya. "Bir bisiklet A noktasından B noktasına gidiyor..." Çok kolay aslında, üç bilinen, bir bilinmeyenli denklem: Çizginin üzerine ne yazılacak, *altına* ne gelecek, sonra sadeleştirme ve çarpma, çok basit. Gelgelelim Dr. Wagner ne kadar vurgulayarak anlatsa da, yumruğunu nazikçe masaya koysa da Peter anlamıyordu, hayır, girmiyordu kafasına.

İngilizce: *I have washed, you have washed, he has washed.* İngilizler, bu kadar medeni bir halk, nasıl olmuştu da Königsberg gibi bir şehri yerle bir etmişti? Katedral. Katliam adındaki o bar. Dr. Wagner anlayamıyordu hiç. Onun sevgili Königsberg'i. Pregel Nehri'nin kıyısında, küçük bir restoranda kızarmış pisibalığı yemişti. Sonra büyük gemilerin limandan gelen düdük sesleri...

Dr. Wagner, "Savaştan önce hâlâ mümkünken neden dünyayı gezmedim ki?" diye düşündü. Peter gezer, diye geçirdi aklından. O hayatı, dünyayı bambaşka tanıyacak.

Gemilerin düdük sesleri ve kızarmış pisibalığı: Dr. Wagner'in aklından çıkmıyordu bunlar. Bir de sapsarı, çıtır çıtır patates kızartması. Aslında ne kadar basit bir yemek.

Tabii oğlana "siyasal iktisat"ın anlamını da açıklamıştı Dr. Wagner. Pul koleksiyonculuğunun iyi bir şey olduğunu da. Bu minik şeyler hisse senedi gibi bir şeydi. Pul toplamak tamam, peki ya *onarmak*? Tek bir tırtığı pula iliştirmek, nasıl mümkün oluyordu bu? Dr. Wagner'e göre imkânsızdı. Düpedüz sahtekârlık değil mi bu? Hayal gücü de devreye girmiş olabilirdi biraz, öyle değil mi? Hakikatten vazgeçmemek gerekiyordu, şimdi bir de kulaktan kulağa dolaşan bazı söylentiler konusunda susabilmek lazımdı. Bu söylentiler olup bitenlerin arka planı hakkında bilgi sahibi insanlardan çıkmıştı, doğuda bir şeyler olduğunu söylüyorlardı. Hayal dahi edilemeyecek kadar gerçekdışı, tuhaf şeyler?

Her pulun üstüne siyah bir nokta. İyi bir fikir miydi bu gerçekten? En iyisi yapmamak. Ya biri görürse? Böyle bir şeyi savunmak zor olurdu. Pul ve madeni para koleksiyonu. Neden olmasın? Değerini hep koruyan şeyler! Banknot Alman markı ruhunu teslim ettikten çok sonra pullar yerli yerinde duracak, tabii yakılmazlarsa...

Enflasyon: milyonlar, milyarlar? Anlaması zor, açıklaması çok daha zor.

Haberlerde adı geçtiği için atlasta Budapeşte'yi aradılar. Rusların ne kadar ilerlediğine –geri çekilme esnasında cephenin konumlanışına– Amerikalıların aslında nerede olduklarına baktılar. Bir haritaya işaret bayrakları mı koymalı? Söz konusu harita duvarda asılıydı zaten. Almanların doğuya doğru ne kadar ilerlediği kamalarla, çemberlerle işaretlenmişti. Fakat şimdi

nerede bulunduklarını harita göstermiyordu. Rusların nerede olduğunu zaten biliyorlardı. 100 kilometre bile yoktu artık aralarında.

Budapeşte Macaristan'da yer alıyordu, bir zamanlar Avusturya'ya aitti. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu. Çok gerilerde kaldı, kendince çok güzel bir yerdi.

İmparatorun Valsi, bu filmi seyretmişti Dr. Wagner.

Katharina normalde sessiz ve içine kapanık olsa da arada masaya, yanlarına otururdu. Çayını da yanına alır, keçisakallı öğretmenin yanına otururdu. Burada kendisinin de hâlâ bir şeyler öğrenmesi mümkündü. Hatta bazen eski zamanlardaki gibi bir öğleden sonra elbisesi giyerdi. Odaya güneş girer penceredeki buz billurlarını ışıldatırsa kedi de yanlarına gelir, patilerini altına alıp Peter'in yatağına uzanırdı.

Zaman zaman iki yetişkinin sohbeti ders konusundan uzaklaşıp başka yerlere kayar, Peter da yerdeki oyuncak treninin yanına çömelir, lokomotifini sürerdi. Vagonlar virajı dönerken bazen raydan çıkardı.

"Yavaş yavrum, yavaş."

Olan bitenden haberdar insanlar doğuda bir şeyler olduğunu mu görmüşlerdi? Sevgili vatanımız Almanya! Tanrı korusun!

Katharina bir sigara yaktı, haritada Garda Gölü'nü aradı, oraların şimdi nasıl olduğunu hayal etmeye çalıştı. Venedik'i hatırladı, bütün gün yağmur yağmıştı, Eberhard'la soğuk bir otelde kalıyorlardı. Gondol gezisinden sonra idrar yollarını üşütmüştü, bu güzel anı böbrek rahatsızlığıyla sonlanmış ve eve geri dönmüşlerdi.

Barbarların Roma'yı talan etmesi. Orman Köşkü'ndeki şu İtalyanlar Sicilyalı mıydı acaba?

Her halükârda Katoliktiler. Bir keresinde yanlarına bir papaz gelmişti. İtalyanlardan biri hastalanmış ve bu soğuk Alman Reich'ında ölmüştü. İnsanlardan uzak duran kurtların, yaban öküzlerinin hâlâ var olduğunu düşündükleri bu yaşanmaz Germanya'da. Keşke kaderi böyle olmasaydı diye geçirmişlerdir herhalde içlerinden.

Dr. Wagner yanlarında oğlan yokken Katharina'ya içinde bulundukları koşullardan ve bu koşulların dayattığı gerçeklerden söz ederdi. Sesini alçaltırdı: Mitkau'daki kiremit fabrikası, çizgili gömlekleriyle orada çalışmak zorunda olan insanlar, savaş esirleri miydi bunlar? Daha neler gelecekti başlarına acaba? "Kimin aklına gelirdi?" Zaman zaman bu suskun kadının koluna elini koymasının özel bir anlamı yoktu. O kadar uzun zamandır tanıyorlardı ki birbirlerini. Ama böyle olmak zorunda değildi.

"Siz de batıya doğru yola koyulacak mısınız?" diye sordu Dr. Wagner hüzünlü bir sesle. Birkaç imalı sözün ardından oldukça zorlanarak, o uzun yolculukta beni de yanınıza alır mısınız, diye sordu. Arabada ona da yer vardı muhakkak.

Aslında Reich'a trenle de gidebilirdi ama tam olarak ne zaman gitmeliydi? En doğru zaman ne zamandı? Bir de, nereye gitmeliydi? Bu yolculuğa nasıl bir gerekçe bulabilirdi?

Hala da Peter'in derslerine katkıda bulunmak istemişti. Bir gün elinde "Resimli İncil Tarihi" adında, içi illüstrasyonlarla dolu bir dosyayla çıkagelmiş, Mesih'ten söz etmeye başlamış, ama söyledikleri bir karşılık bulmamıştı. Alman imparatorluk tacındaki kavisli kısmın üzerinde bir haç olmasının konuşulacak bir tarafı yoktu. Bu noktada Dr. Wagner lafa girip Hıristiyan Batı'dan söz etmişti. Sonra da Hala'ya Mitkau'daki Pastör Brahms'ı anlatmaya başlamıştı. Söylenenlere göre bu adam çok dikkatsizmiş, vaazlarında saçma sapan şeyler anlatıyormuş. Tanrı kendisiyle alay edilmesine izin vermez! Bunun gibi şeyler, ağzını açmaması

gerekirken halbuki. Sonra "toplama kampı" kelimelerini fısıldamıştı, alçak bir tonda.

Dr. Wagner'in bilmece hazırlama fikri gayet iyiydi.

Hece bulmacası için, "Dört kolla sarıl o sevgili, aziz vatanına..." ya da "Issız pencerelerden gözlerini dikmiş bakıyor dehşet" uygun muydu? Schiller tam olarak mükemmel bir seçimdi bilmeceler için.

Sihirli rakam kareleri – soldan sağa, yukarıdan aşağıya topladığında hep aynı sayı çıkar. Tuhaf ve anlaşılmaz. Büyü falan yapılabiliyor muydu bununla ya da bir lanet def edilebiliyor muydu? Dürer bir zamanlar bunun üzerinde çalışmıştı. Nürnbergli Albrecht Dürer, o güzelim şehir! O da Königsberg, Hamburg, Frankfurt ve Köln gibi harabeye dönmüştü artık.

Bilmece iyi güzel ama sonucu bile bile neden birine bilmece sorulduğunu anlayamıyordu Peter.

Zor zamanlarda bıçak kemiğe dayanınca bilmece hazırlayarak para kazanılabilir, dedi Dr. Wagner. Parça başına beş mark belki?

Peter, böyle bir durumda *Uçan Yapraklar*'ın eski sayılarındaki bilmeceleri kopyalayıp satalım, dedi ama bu yanlış bir yaklaşımdı. Bu konuşmayı, içinde On Emir'in de geçtiği uzun bir azarlama seansı izledi, yalanın nasıl büyük bir günah olduğu vurgulandı. Her zaman titizce yıkanmak da gerekiyordu, bir Alman çocuk tırnaklarını da güzelce temizlemeliydi, değil mi? "Her zaman tedbirli ol oğlum, hayatın bir parçası bu."

Hitlerli posta pullarına birer siyah nokta koymak iyi bir şey miydi, değil miydi? Asıl mesele buydu işte.

"Brig: İki direkli, seren yelkenli gemi..."

Königsberg'teyken bir sürü güzel yelkenli görmüştü Dr. Wagner. Neden o zaman çekip gitmemişti ki bunlardan biriyle? Bütün dünya ayaklarının altındaydı o zaman.

Ama nereye, nereye? Soru buydu işte. Nereye gidilebilirdi?

Bilmeceler: İnsanlığın yüz yüze geldiği büyük sorular. Dr. Wagner bunları konuşmaya başladığında arkasına yaslanıp uzaklara bakardı: Nereden geliyoruz? Sonumuz ne olacak? Yetmiş yıllık hayatında kendine sıkça sorduğu sorulardı bunlar, ama daha hakikate bir adım dahi yaklaşmamıştı. Yaradılışımızda içkin olan bir potansiyeli mükemmelleştirmek olabilir mi hayatın anlamı? Goethe'nin söylediği anlamda tamamlanmaya çalışmak.

Şimdi tek başına odasında otururken evinde geçirdiği güzel zamanları sık sık düşünüyordu. Annesiyle Pregel Nehri kıyısında yediği kızarmış pisibalığını hatırlıyordu. Annesine daha iyi davranmadığı için pişmandı şimdi.

"Zamanı geri çevirmek imkânsız, delikanlı... Ayağa kalktı, guguklu saate baktı, sarkacın hızla salınışını izledi, soldan sağa ve sağdan sola, hemen o anda minik kapı açılıyor ve guguk kuşu, ister duymak isteyin, ister istemeyin, çığlığı basıyor.

O kadar çok şey bir bilmeceydi ki Dr. Wagner için. İnsanlar arasındaki farklar – kadın ile erkek arasındaki farklar değil ama. Mesela Almanlar ve Ruslar. Almanlar temiz, çalışkan, adil ve Ruslar ise tembel, pis, vahşi mi? Ama tersi de mümkün: Ruslar prensip olarak iyi kalpli, Almanlar ise... Son zamanlarda bu konuda akıl sır erdirilemeyen şeyler olmuştu, ama bunu şimdi burada dile getirmemek daha doğruydu. Hiç gerekli olmayan şeylerdi bunlar, hiç.

"Bilmece", güzel bir kelimeydi, insanoğlunun yüzleştiği büyük meseleler için değil, küçük ve çoğunlukla çok basit meseleler içindi. Bir öğretmenin eğitim planının içinde yer alırdı

bunlar da: Peter, yetişkinlerin bile anlam vermekte zorlandığı şeyler olduğunu görmeliydi. Ama bunları Peter'e söylemiyordu tabii. Peter'in kendi adına düşünebilmesi lazımdı, yanlış sonuçlara varsa bile.

Akademisyen olarak Dr. Wagner için en önemli konu Alman dili ve edebiyatıydı. Peter'e şiir okutur, kendisi de şiir kitabındaki mısraların üzerine kurşunkalemiyle vurgulu ve vurgusuz heceleri işaretlerdi. Durup soluklanacak yerleri de işaretlerdi tabii.

Uzaklaarda bir ışıık, alevleeer içinde bir köy,
Umutsuuuz bir ışıltıı bataklıktakiii su birikintilerindeee...

Peter, Dr. Wagner'in teşvikiyle Georgenhof üzerine "Memleketim" başlıklı uzun bir kompozisyon yazdı. Günlerce uğraştı: Yaşananlara, olaylara illüstrasyonlar ekledi. Tehditkâr yağmur bulutları altında, üzerinde şimşek çakan bir saman arabası. Kiraz hasadı, kuzenleriyle birlikte kiraz ağacında oturan Peter ve pencereden bakan Hala. Kirazların hepsini dalından koparıp ağzınıza atacağınıza konservesini yapsak fena olmaz mı, diyor.

Peter kompozisyonda şimdiki malikânenin, eski Georgenhof'un müştemilatı olduğunu yazdı, harabeleri hâlâ ormanda duruyordu. 1807'de Fransızlar ateşe vermiş, bir daha yeniden inşa edilmemişti. Harabeler arasında gezinmesi yasaktı yasak olmasına ama Peter zaman zaman aylaklık ederdi buralarda. Birileri orada engerek yılanı görmüştü ve günün birinde bu harabe büsbütün çökebilirdi. Yine de Peter arada sırada gidiyordu oraya. Bir kez aklını çelip oraya götürdüğü kuzinlerini hayalet sesleri çıkararak korkutmuştu.

Hitler Gençliği bir keresinde henüz ayakta olan kemerlerin altında buluşup ellerinde dumanı tüten meşalelerle direniş şarkıları söylemişlerdi.

Yoldaşlar, ayağa kalkın ve savaşın,
Daha da yükseklere çıkaracağız bayraklarımızı!

Bu olayın sonuçları olmuştu. Polis Hitler Gençliği'yle konuşmuş, kemerin kolayca yıkılabileceğini, burada bulaşamayacaklarını söylemişti.

Peter sonunda kompozisyonunu bitirdiğinde Dr. Wagner altına kırmızı mürekkeple "İyi!" yazdı. Hala da sayfaları mavi bir şeritle birbirine bağladı. Adeta bir kitap olmuştu. Babasına doğum günü hediyesi olabilirdi. Kitap masanın üstünde duruyordu, Peter babasının kitaba nasıl sevineceğini hayal etti. Doğum günü mayıstaydı babasının. O güzelim mayıs ayında.

Peter'in odasının yanında küçük bir oda daha vardı. Burası küçük kız kardeşi Elfie'nin odasıydı. Elfie iki yıl önce ölmüştü.

Odada hiçbir şeyin yeri değiştirilmemişti, yaşadığı günlerdeki gibi duruyordu her şey: oyuncak bebek evi, kukla tiyatrosu, hatta karnından bir metrelik bir iplik sarkan örgü cadı bile aynı yerdeydi. Elbiseleri hâlâ dolapta asılıydı, çarşafları kısa süre öncesine kadar düzenli olarak değiştiriliyordu. Yastığının üstünde bir fotoğrafı vardı. Kıvırcık örgülü saçları Peter'inki gibi sarı değildi, simsiyahtı.

Elfie öldüğünde kedi evi terk etmiş, üç gün sonra geri gelmişti.

Peter yatağa yattığında ne kadar kötü, şimdi burada olsa duvarı tıklatırdım, o da geri tıklatırdı, diye düşünürdü bazen.

Katharina

Katharina ve kocası, malikânenin üst katındaki küçük dairelerine "sığınak" adını koymuşlardı; Eberhard silah altına alındığından beri Katharina burada yaşıyordu. Hala başlangıçta öğleden sonra kahvesi için yukarıya, Katharina'nın yanına uğramaya başlamıştı. Hemen sohbete başlıyor, zamanında Silezya'da neler olduğunu, çiftlikten nasıl kovulduğunu anlatıyordu. Her gün, saat üçten dörde kadar dünyadaki acıları, felaketleri konuşmak için geliyordu Hala. Bu ziyaretlerin alışkanlık haline gelme tehlikesi baş gösterdiğinde, Katharina kapısını kilitlemeye başladı. "Yalnız kalmaya ihtiyacım var," diyordu. Saatlerce değil, günlerce, haftalarca yalnız kalmaya ihtiyacı oluyordu. Herkes kendi hayatını yaşar, sonuçta taşralı bir kadın değildi o, bunu en baştan söylemişti. Aslında kitapçı olmak istemişti, kireç taşı nedir, azot nedir, bunları hiç duymamıştı hayatında. İnek sağmak mı? Tanrı korusun!

Katharina bu küçük, konforlu dairede yaşarken Hala'nın da kendine ait güzel bir odası vardı: Her zaman güneş içindeydi oda.

Hem zaten yemekleri aşağıdaki salonda birlikte yiyorlardı, bu arada konuşulacak şeyler çabucak halledilebilirdi. Kesinlikle mümkündü bu.

Sığınak dedikleri bu küçük dairede bir salon, bir yatak odası ve duvarları altın-bronz destekli kitap raflarıyla kaplı küçük bir oda daha vardı. Bu raflarda sıra sıra romanlar dururdu, hepsi okunmuştu, zira Katharina çocukluğundan beri kitap kurdu

dedikleri türden biriydi. Kitapçı olmak istemişti, bir konağın hanımı değil, bunu her zaman söyler dururdu. Zaten Eberhard da onu tekrar Berlin'de bir kitapçıda görmüştü. Bir sabah saat onda aynı kitaba bakıyorlardı, düğün defterlerine "hayatımızın kitabı" yazmışlardı.

Mitkau'dan düzenli olarak yeni kitap ikmali yapılırdı, kendine bahşettiği bir lükstü bu. Oradaki kitapçının onun için tezgâh altında bir şeyleri olurdu her zaman. Conrad Muschler, Eckart von Naso ve Ina Seidel. Aralarında Katharina'nın karıştırmayı sevdiği, resimli "Mavi Seri" de vardı: *Kent Kent Almanya...*

Küçük odadaki yazı masasında Berlin'deki yakınlarına mektup yazardı Katharina. Kendisinin durumu iyiydi ama bütün bunlar nasıl sona erecekti? Ya da ta uzaklarda olan İtalya'daki kocasına yazardı. Savaştan önce yepyeni bir gezinti arabasıyla İtalya'ya gitmişlerdi, çok özel bir geziydi bu. Şimdi ise Eberhard üç aydır oradaydı.

Masada anne ve babasının fotoğrafları ile küçük Elfriede'nin yağlıboya bir resmi vardı. Kızıl hastalığına yakalanıp ölmeden kısa bir süre önce, 1943'te kimsenin aklına ciddi bir çocuk hastalığı gelmiyorken yapılmıştı tablo. Şimdi sekiz yaşında olacaktı; Katharina her zaman yaşasaydı kızının kaç yaşında olacağını hesaplardı.

Yazı masasının üzerinde bir de kollu şamdan vardı, üzerindeki beş adet mum hiç yakılmamıştı. Günün birinde, savaştan sonra, her şey tekrar yoluna girdiğinde bir vesile olurdu nasıl olsa.

Çiftin sığınakları bir kış bahçesine açılıyordu, eve ışık buradan giriyordu. Buradan yaz salonunun düz çatısı, bahçedeki teras, ormangülleriyle çevrili çimler ve Hala'nın 1936'da, her

şeyin çok iyi olacağına dair umutlar henüz sönmemişken inşa edilen beyaz-yeşil bahçe kulübesi görünüyordu. Köyün marangozu kulübeyi üç günde tamamlayıp Hala'nın doğum gününe yetiştirmişti. Büyük bir sürpriz olmuştu bu! Ama sadece bir kez kullanılmıştı.

Katharina kış bahçesinde oturmayı, aşağıya, çimenliğin arkasında duvar misali yükselen kara ormanı seyretmeyi severdi. Burada sık sık arkadaşı Felicitas'la otururlardı. Felicitas'ın çok güzel bir kahkahası vardı, mutlu mesut gevezelik ederdi. Burada kimse onları rahatsız edemezdi, hem de bir şekilde doğanın içindeydiler.

Boynunda ışıl ışıl zümrüt kolyesiyle Felicitas ve altın madalyonuyla Katharina, kış bahçesinde kaktüslerin, sardunyaların arasında.

Felicitas sarışındı, güzel küçük yüzünde sivri bir burnu vardı. Her zaman neşeliydi, anlattığı hikâyelerle ağırkanlı Katharina'yı güldürürdü. Başından geçen her şeyde –çok şey geçerdi başından– komik bir şeyler bulmayı bilir, bunları eliyle, koluyla, bedeniyle anlatır ve Katharina, arkadaşının hayal gücüne şaşırmaktan kendini alamazdı. Terasta duran biri her kelimeyi, her hikâyeyi duyabilirdi, o zaman onların da gülecek bir şeyleri olabilirdi.

İki arkadaş birlikte çok eğlenirlerdi, ama bazen de kederlenir, gece yarısı İsviçre'ye kaçmak zorunda kalan Frankfurtlu Fritz'den söz ederlerdi. Felicitas'ın anlatacak başka şeyleri de vardı.

Birkaç mesele daha vardı ki bunlar hakkında hiç konuşmazlardı, ikisi de kendine saklardı onları.

İki kadın arkadaş birbirlerini sakinleştirirlerdi, ama sonra sohbetin harareti artar, tekrar heyecanla konuşmaya devam ederlerdi. Felicitas güzel bir sohbet için mükemmel bir arkadaştı.

Bu kış gününde kış bahçesinde oturmamışlardı. Bugün küçük, rahat oturma odasında içtiler kahvelerini. Katharina ha-

nımlar için yapılmış küçük koltuklar satın almıştı. Eberhard'ın ısrarıyla duvara Treptow Gözlemevi'nin bir resmi asılmıştı.

Gözlemevi tablosunun yanında bir dizi sanat kartpostalı vardı, Dürer'in annesinin portresiyle Feuerbach'ın *Medea'sı*.

Dairenin ortasındaki eski bir konsolun üzerinde porselen bir figür vardı. Figürün adı *Çömelmiş Kadın*'dı, odaya girer girmez insanın gözüne çarpan bu figürü Eberhard Berlin'de, Kraliyet Porselen Fabrikası'ndan satın almıştı.

Felicitas bu günlerde ziyarete gelmiyordu; hamileydi, soğuk rüzgârlı, kaygan sokaklarda düşebilirdi. Katharina odasında tek başına oturup kitap okuyor ya da elinde makas, siyah kartondan figürler, çoğu zaman da çiçekler, kuşlar kesip bunları mevsim döngüsünü gösteren bir albüme yapıştırıyordu. Sanat eserini bitirdiğinde mutlu oluyor, bir sigara yakıyordu.

Eberhard savaş boyunca epey seyahat etmişti: Fransa'daki güzel günler, mağrur ülke Yunanistan'da geçen günler, sonra göz alabildiğine ayçiçeği ve buğday tarlalarıyla Ukrayna. Ukrayna'da birileri yatağının altına mayın koymuştu, fakat buna rağmen bugüne kadar her şey yolunda gitmişti. Şimdiyse İtalya'daydı.

Gittiği her yerden paketler gönderirdi Eberhard; Katharina bazı şeyleri Berlin'deki yakınlarına iletirdi. Yok muydu hiçbir şeyleri bu insanların? "Ekmek karnesiyle idare ediyoruz," diye yazmışlardı, Katharina çok acımıştı hallerine. Bu yüzden son yıllarda biraz destek olmak için sürekli Berlin'e gitmişti. Bu şehir ona Georgenhof'ta eksikliğini hissettiği şeyleri veriyordu: tiyatro, konserler, sinema. *Rembrandt*, şu şahane film.

Sonrasında da Georgenhof'a içinde kitaplar olan büyük ağır paketler gelirdi.

Ama artık Ruslar sınıra dayanmıştı. Kimin aklına gelirdi ki bu? Katharina da sığınağına çekilmişti. Acaba Berlin'e gitmek da-

ha mı doğru olacaktı? Ama Katharina şehre yapılan hava saldırılarından korkuyordu. Hem zaten Eberhard etrafı biraz yoklamıştı, böyle zamanlarda herkes olduğu yerde kalmalı, deniyordu.

Ama tam aksine Berlin'deki aile Georgenhof'a gelip "her ne olacaksa sessiz sakin bir şekilde beklemeyi" düşünüyorlardı. Son olarak Noel'den bir hafta önce görüşmüşler, vedalaşırken ağlamışlardı. Elisabeth – aslında çok tatlı biriydi, fakat sakat ayaklarıyla pek kolay değildi onunla uğraşmak. Katharina Ernestine'ye, Peter'i de sizinle beraber Berlin'e götürür müsünüz diye sormaya cesaret edememişti. "Nerede yatacak ki?" sorusuyla karşılaşabilirdi. Katharina bu yüzden bu konuyu bir kenara bıraktı.

Katharina Ernestine'ye Noel için büyük bir kaz vermişti yanında götürsün diye. Vladimir bu yaptığının doğru olup olmadığını düşünür gibiydi. Hala da çiftlikten bir kazın eksilmesini, avluda gezinenlerin azalmasını nasıl kayda geçireceğini uzun uzun düşünmek zorunda kalmıştı. Bu kaz yüzünden zor durumda kalırlar mıydı acaba? Drygalski, şu baş Nazi, fark eder miydi acaba? Her yerde gözü kulağı vardı adamın. Fakat pekâlâ bir tilki götürmüş olabilirdi kazı.

Katharina uzun zamandır evin idaresiyle canını sıkmıyordu. Defalarca çaldıktan sonra telefonu açacak olsa arayan kişi "Halanız orada mı?" diye sorardı. Katharina'nın işine geliyordu bu.

"Boş ver Kathi, sen uğraşma" derlerdi, "Hala halleder." Katharina da söyleneni yapmıştı.

Bir şeyleri kendi halletmek istese de izin verilmiyordu zaten. "Aklı beş karış havada," diyorlardı, "her şeyi eline yüzüne bulaştırıyor zaten." Hatta kimileri Katharina'yı egzantrik buluyor, Eberhard von Globig'e acıyordu. Böyle bir kadınla yaşamak talihsizlikti. Çevresindekilerin çalışmaktan canı çıkarken, Katharina yürüyüşe çıkardı. Tarlada işçiler kan ter içinde çavdar biçerken o terasta güneşlenirdi. Sürekli kitap okurdu, hatta elinde boya kutusu ormanda görüldüğü de olmuştu, sarmaşıklarla

kaplı yaşlı meşe ağaçlarını ve otlakların arasından akan dereyi çizerdi.

"Elfie'nin mezarına gitmiyorsun hiç, değil mi?" diye sormuştu bir kez Hala, bu soru iki kadının arasında bir daha asla kapanmayacak bir çatlak oluşturmuştu.

Eberhard'la birlikte ilk kez Georgenhof'a geldiğinde, kayınpederi ona ormandaki eski köşkün harabelerini göstermişti. Ana kapının merdivenleri ve geriye kaykılmış sütunlar. "Fransızlar sırf ayaklarını ısıtmak için ateşe verdiler burayı," demişti adam. Katharina'ya "küçük kızım" demeyi pek sever, kolunu beline dolardı. Sonra kalp krizi geçirdi, uzun süre yattı, yastıklarını sadece Katharina'nın kabartmasına izin veriyordu o dönemde. Hastanın yatağına otururdu Katharina ve birlikte iç geçirirlerdi. Vasiyetinde oldukça düşünceli davranmıştı: "Astragan kalpak senindir, yavrum." Rus'un geride bıraktığı İran koyun postundan yapılmış beyaz kalpak.

Ev halkı Katharina'yı rahat bırakmıştı. Ama Ukraynalı kızlar bir dertleri olduğunda ona giderlerdi. Hatta kimi zaman odasına girmelerine de izin verilirdi. Yüksek sesle ağlarlardı orada, mutfakta kavga ederken çıkardıkları kadar yüksek sesle. Katharina onlara külot hediye etmişti, yamalıydı külotlar gerçi ama hâlâ sağlamdılar. Geçen yaz da onlarla birlikte Helge Nehri'ne gitmişti yüzmeye. Birkaç eteklik ve bir tayyör ceketi bulup çıkarmış, onları da vermişti kızlara, giyecek bir şeyleri yoktu ki. Bu kareli tayyör ceketi Cranz'da, Baltık Denizi'ne bakan kafede giymişti Katharina. *Yüksel, Ey Kızıl Kanatlı Kartal*. O biricik yazda, ışıl ışıl parıldayan mavi sularda yan yana sıralanmış yelkenliler. Şimdi bu ceketi Sonya başının üstünde çelenk gibi duran sarı örgüleriyle Orman Köşkü'ndeki yabancı işçilere giderken giyiyordu.

Helge kıyısındaki yüzme macerasının bir de sonrası vardı.

Drygalski kahverengi konçlu çizmeleriyle nehrin kenarında bitivermiş, suyun içinde çığlıklar atarak sağa sola su sıçratan kızlara seslenip onları sudan çıkarmıştı. Burada Doğulu işçi kadınlarla birlikte yüzmek istenmeyen sonuçlar doğurur, demişti. Zor bir zamandı ama devamı gelmemişti. Neyse ki haber Mitkau'da hasıraltı edilebilmişti. Sarkander ayarlamıştı bunu. Nihayetinde, demişti Sarkander, o Doğulu işçi kadınlar Alman Reich'ına kendi istekleriyle gelmişti, bunu göz önünde bulundurmak gerekiyordu.

Katharina sığınağın kapısını her zaman kilitlerdi, duruma göre ya içerden ya da dışarıdan. Anahtarı elinden bırakmazdı. Kapı çalındığında önce asabi bir tonla "Evet, ne var?" der, sonra kapıyı sadece aralardı. Başka hiçbir şey hakkında özel bir fikre sahip olmasa da, her şeyi kabul etmeye razı olsa da, saatin kaç olduğunun bile tam farkında olmasa da, bu konuda kesinlikle taviz vermezdi: İnsanın yalnız kalabileceği bir yer olmalıydı. Sonuçta ev yeterince büyüktü.

Çok acil durumlarda Hala son çare olarak çatı katına çıkıp Katharina'nın odasının üzerinde hızla yürüyüp ayaklarını yere vurur, tavandan tozlar aşağıya dökülüp Katharina'nın huzurunu, rahatını bozardı. Fakat o zamanlarda bile Katharina nadiren yerinden kalkardı.

Katharina çoğu zaman yatağına uzanır, sanat albümlerindeki güzel Meryem Ana resimlerine bakar, okur ya da mevsim döngüsü albümü için siyah kartondan siluetler keserdi. Üstelik önceden taslak çizmeden! Felicitas bunu olağanüstü buluyor, herkese anlatıyordu.

Katharina masanın üstünde, içi elma dolu –siyasi iktisatçının övdüğü cinsten– bir meyve tabağı olmasından hoşlanırdı. Burada elmayla dolu çanak, orada *Çömelmiş Kadın* duruyordu ve duvarda Feuerbach'ın *Medea*'sı asılıydı.

Zaman zaman odasından radyo sesi gelirdi, ışıklı frekans göstergesiyle o büyük Blaupunkt'tan çıkan ses ve bir de sigara dumanı sarardı evi. Yine yatağına uzanmış kitap mı okuyor acaba?

Bazen odasının kapısına kulağına dayar, odayı dinleyen var mı diye dışarıyı dinlerdi.

"Buraya hiç kimse giremez," derdi, başka hiçbir yere elini sürmezdi ama burayı kendisi temizlerdi. Bazen ödevlerini yapmak için yanına gelen Peter'i kabul ederdi. Sıkılırdı bu işten kadın, defterine yeterince temiz ve güzel yazamadığında azarlardı çocuğu, bunun dışında bağışlayıcıydı. Tarihi olayların zamanları mı? İşte onları kendisi de hiç bilmiyordu.

Önemli olan karnenin idare etmesiydi. "Ne istersen yap," derdi çocuğa. "Önemli olan karne biraz iyi olsun." Aksi halde babasının yüzüne nasıl bakarlardı? Eğitim konusunu lise öğretmeni Dr. Wagner ele aldığından beri, Katharina bu işle de hiç ilgilenmiyordu.

"Tablo gibi değil mi?" Lahana kelebeklerinin uçuştuğu bahçede piknik yapan aileye yazlık salonun bahçeye açılan kapısından bakarlarken Lothar Sarkander söylemişti bu cümleyi. Yanağında bıçak izi ve kıvıramadığı bacağıyla Sarkander'in bu soruyu sorduğu gün ne kadar gerilerde kalmıştı. Şakaklardan hafifçe kırlaşmış kıvırcık saçları vardı adamın. Mitkau'da Globig ailesinin hiçbir şeyden mahrum kalmaması için uğraşırdı.

Sarkander, Katharina'nın yanında dikilmiş önlerindeki renkli görüntüye işaret etmişti: piknik yapan bir aile, karanlık, suskun ormanın önünde çocuklar, onların üstünde beyaz kelebekler. Bu resim aklında kalmıştı, unutamıyordu bunu.

"Tablo gibi değil mi?"

Eberhard böyle bir şey asla söylemezdi. Fakat *Çömelmiş Kadın*'ı Eberhard hediye etmişti ona. *Çömelmiş Kadın*. Yoksa Eberhard kendine mi hediye almıştı bunu?

Ukraynalı kızlar bile yanına yaklaşıp dokunmuşlardı figüre.

Felicitas, ne kadar tuttu acaba diye sorar dururdu, Kraliyet Porselen Fabrikası damgası mı vardı üstünde?

Yerleşke ahalisi Mitkau'ya gidip gelirken sık sık kestirme yol olarak malikânenin bahçesini kullanıyordu maalesef, oysa bir tabela vardı burada: "Girmek Yasaktır!" Özellikle Drygalski girerdi bahçeye, sert adımlarla çimenlere basar, sağlı sollu uzanan orman güllerine tükürür, mutfağın önünden geçip bahçeye geri döner, görüntüsü yaz salonunun pencerelerine yansıdıktan sonra yukarıya, Katharina'ya bakar ve bahçenin öbür tarafından çıkardı. Şimdi, kışın, adamın ayak izlerinin evin etrafını dolaşırken bıraktığı yarım daire şeklindeki izler karın beyaz örtüsünü bozuyordu.

Bazen mutfakta kızları azarladığı duyulurdu Drygalski'nin, ne halt ediyorlardı burada? Aslında o bilirdi onları nasıl işe koşacağını ama işte onun işi değildi bu.

Hala bir gün bunu Katharina'ya anlatmış, o da "Boş ver o adamı, onun da kendi dertleri vardır," demişti.

Katharina kış bahçesindeki termometreye baktığında ya da tüylü dostlarının yuvasına yem koymak için pencereyi açtığında, aşağıda adamın ayak izlerinin bıraktığı yarım daireyi görürdü. Evin önünde duran Hala, Peter'in ağaç evine bakıyor olurdu, Katharina da tertemiz beyaz karın üstündeki yarım daireye bakardı.

Buz saçakları pencerenin üstünde desenler oluşturmuştu, kapıda soğuk havayı engellemeye yarayan yeşil battaniyeler asılıydı.

Oturma odasında, çatının eğimli olduğu yerde, valizlerin, yatak takımlarının durduğu bir sandık odacığı vardı. Oturma odasının görüntüsünü bozuyordu bu, bu yüzden Katharina önüne üzeri çiçeklerle bezeli, el yapımı bir sandık koymuş, üzerine de bir örtü örtmüştü.

Katharina sandık odasını da kilitliyordu, burada Eberhard'ın

sürekli takviye ettiği özel stoklar vardı: sigara, kahve, kakao, buradaki dükkânlarda tükendiğinde Fransa'dan sabun da gelirdi. Likör, konyak ve on yedi şişe Barolo Riserva marka İtalyan şarabı.

Odasını kapalı tutmasının bir nedeni de bu stoktu. Birileri bu kaçak malların, tütünün, kakaonun ya da sabunların kokusunu alabilirdi.

Eberhard en son sonbaharda buruk bir kalp ve karanlık düşüncelerle gelmişti. Bütün odaları, girişi, bilardo odasını ve yaz salonunu gezmiş, sonra eskiden olduğu gibi burada karısıyla kahve içmişti. Hala, aşağıda da kahve içecek yeterince yer var, derdi ama aşağıda birbirlerinden pek bir şey anlamıyorlardı. Meşe palamutları gürültüyle yaz salonunun çatısına düşerken onlar yan yana oturur fısıldayarak konuşurlardı. İngiliz çelik hisseleri, un fabrikası. Savaş zamanı hisse senetleri bir işe yaramıyordu. Rumenlerin de işine yaramıyordu. Neyse ki subay maaşı vardı, bununla ayakta kalabiliyorlardı.

"Hepsi alçak," demişti Eberhard. *Çömelmiş Kadın*'ın yanında oturup müzik dinlemişlerdi, hayallere eşlik eden müzik. 18. yüzyıldan bir vals, *Le Bal Paré*'den miydi? *Biliyorum bir gün bir mucize gerçekleşecek.* El ele miydiler acaba o anda?

Eberhard stokları kontrol etmek için sandık odasının kapısını açmış ve yerde sürünerek içeri süzülmüştü. "Dikkatli olmak lazım," demişti Katharina'ya ve babasının isten kararmış lüle taşı ağızlığına bir sigara yerleştirip bir yün bezle çizmelerinin konçlarını parlatmıştı.

"Dikkatli olmak lazım!" Bu cümleyi Katharina'ya farklı bağlamlarda ara sıra söylerdi. Eşini gördüğünde, "Dikkatli olmak lazım Kathi," der, Kathi de ona, "Evet, sen de!" diye yanıt verirdi. Ama İtalya'da ateş hattından uzaktaydı zaten adam.

Konu şuydu: Acaba karısını ve oğlunu başka bir yere mi göndermeliydi, mesela Konstanz Gölü'ne? Bu soruyu Eberhard

kendine sordu, ama karar veremedi. Şimdiye dek her şey yolunda gitmişti...

Katharina bir süredir haberleri BBC'den dinliyordu, hem endişe verici hem de yüreklendiriciydi haberler. Sakin, cana yakın, tarafsız ve içinde hiçbir kötülük olmayan bir sesle aktarılan bu haberleri dinlerken eli madalyonunda, ağzı açık halde yatağa uzanmış olurdu. Radyoyu çok kısık sesle dinlerdi. Drygalski, Ukraynalı kızlar geceleri olmaları gereken yerde, yani malikânedeler mi yoksa yine Orman Köşkü'ndeki yabancıların yanına mı gitmişler diye kontrol etmek için yine kestirme yoldan geçiyor olabilirdi o anda, kim bilir? Adam giderek daha çok ilgileniyordu bu konuyla, halbuki onu ilgilendiren herhangi bir durum yoktu.

Drygalski'ye göre Georgenhof'ta tekinsiz bir şeyler oluyordu, oysa her şey olması gerektiği gibi görünüyordu dışarıdan. Kendi karısı evinde aynı zamanda mutfak işlevi de gören salondaki kanepede hasta yatıyordu. Buradaysa lüks ve şatafat içinde yaşıyorlardı. Bayan Globig, bu kibirli kadın sadece tek bir kez sormuştu, "Karınız nasıl?" diye.

Eberhard karısına BBC'yi dinledikten sonra radyoyu hemen Alman radyosuna çevirmesini tavsiye etmişti. Ne olur ne olmaz.

Bazen evi öğütülmüş kahve kokusu sarardı. O sırada Katharina yukarıda kahve keyfi yapıyor olurdu.

Mitkau

Katharina soğuk bir kış günü beyaz astragan kalpağını taktı, Mitkau'ya doğru yola çıkmak üzere hâlâ garajda duran faytona atı koşturdu. 1931'in sıcak bir yaz günü yeni evli bir kadın olarak Mitkau istasyonuna gelen Katharina'yı arabacı Michels bu eski model faytonla alıp Georgenhof'a getirmişti. Söylenenlere göre Polonya'da ilk şehit düşen kişi Michels olmuştu. Küçük gelin çelengi, hâlâ aracın arkasında, zeytin biçimindeki pencerede asılıydı.

Şimdi hava soğuktu. Rüzgâr, ince bir tül tabakası benzeyen karı buz gibi yola üflüyordu. Katharina kürk örtüyü dizlerine çekti ve beygir neşeli adımlarla faytonu çekmeye başladı. Bu görkemli hayvan için arabayı çekmek çocuk oyuncağıydı. Ağır, sağlam karakterli bir hayvandı, ne zaman biri arabaya binse bakışlarını geriye çevirip bakardı.

Katharina bu eski arabayı şehre giderken kullanmayı seviyordu, kendi kullanırdı, Michels öğretmişti ona nasıl kullanacağını. Haftada bir kez şehre giderdi. "Buna ihtiyacım var," diyordu.

Küçük Mitkau'nun etrafına kalın, meyilli bir sur örülmüştü. Çayırların, tarlaların arasından kıvrılarak akan, etrafı otlaklarla çevrili Helge Nehri'nin kıyısındaydı Mitkau. Nehrin üzerinde demir bir köprü vardı. Çok pahalıya mal olmuştu köprü, şehir 1927'den beri köprünün masrafını ödemeye çalışıyordu ve daha uzun yıllar bütçeye yük olacaktı!

Katharina şehir kilisesinin kulesine doğru ilerledi. İleride, sol tarafta, köprünün yeşile boyanmış kemeri, tam karşısında ise kilisenin kulesi, belediye binası ve manastırın çatıları belirdi. Tam sağda kiremit fabrikasının bacası görünüyordu.

Olimpiyatlarda cirit atma dalında Mitkaulu bir sporcu altın madalya aldığından ve Hitler iki kez burayı ziyaret ettiğinden, bu küçük kentin bir posta pulunda ebedileştirilmesine karar verilmişti. Nazilerin bölge valisi posta pulunun tasarımında ön planda köprünün, arka planda ise kilise, belediye binası ve manastır gibi yapıların olmasını istemişti. Resmin altında "Büyük Alman Reich'ı" yazılıydı. Posta pulunun büyütülmüş taslağı uzun bir süre boyunca belediye binasının girişinde, cam bir muhafazada sergilenmişti. Nüfus dairesinden yemek karnesi ya da az bulunan ürünler için kupon almaya gelenler resme bakabiliyordu. Küçük kentimizin bir gün bir posta pulunda yer alacağı kimin aklına gelirdi! Ama şimdi, 1945 Ocak'ında cam muhafaza kaldırılmıştı. Artık hiç kimse puldan bahsetmiyordu.

Helge, dere denilebilecek kadar küçük bir nehirdi, doğanın içinde büyük heyecanlar yaratmadan akıp gidiyordu. Manastırdaki papazlar bir zamanlar üzerine bir su değirmeni kurmuşlardı, değirmen taşı çoktan kırılıp gitmişti. Şimdi oğlan çocukları paten kayıyorlardı nehrin üstünde.

Helge Nehri Georgenhof'un da neredeyse önünden geçiyordu. Globigler bir ara yukarıya, Mitkau'ya doğru sandalla kürek çekmeyi düşünmüşlerdi. Tersi yönde ilerlemek daha kolay olurdu tabii, kendini akıntıya bırakıp gittiği yere kadar gitmek. Aşağı doğru gidince bir süre sonra Vistül Lagünü'ne varılıyordu. Yaz aylarında bazen nehrin öbür yakasına kuru ayaklarla ulaşmak mümkündü. Manastır okuluna giden çocuklar taşların üstünden sekerek nehri geçiyor, böylece köprüden dolaşmak zorunda kalmıyorlardı. Aslında şu anda rahat rahat buzun üze-

rinde kayabilirlerdi, ama okul kapandığı için gerek kalmamıştı buna. Sınıflarda artık ellerini kavuşturmuş yaşlı insanlar oturuyordu. Bu insanlar kapalı bir kamyonetle Tilsit'ten gelmişti. Şimdi burada oturmuş olacakları bekliyorlardı. Noel'de manastırın yemekhanesine bir Noel ağacı kurulmuş, Alman Kızlar Birliği şarkılar söylemiş, sıcak şarap ve kek dağıtılmıştı. Manastırın ağdalı tefrişatından geriye yemekhanenin kuzey kısmında duran dev Aziz Hristoforos heykeli kalmıştı.

Okulun hafif kubbeli bölümü eskiden büyük amfi olarak kullanılırdı. Şimdiyse yaşlılar buradaki uzun masalara oturmuş çorbalarını kaşıklıyorlardı.

Yaşlılar bazen avludaki sütunlu yol boyunca sıralanan mezar taşlarının yanında volta atarken görülüyordu. Erkekler bazen pencere nişlerine oturup iskambil oynardı. Ama termometre günlerce sadece eksi dereceleri göstermeye başlayınca tamamen vazgeçmişlerdi bundan.

Katharina bombalanmış tren istasyonunun önünden geçti, son saldırıdan sonra üstünden hâlâ dumanlar yükselen enkaz, kiremit fabrikasındaki mahkûmlar tarafından kaldırılmıştı. Belediye binasının önünde durdu. 14. yüzyıl tuğla mimarisi! Sanat kitaplarına girememişti bu mimari, ama yine de güzeldi. Gotik üslupta inşa edilen basamaklı çatı, yukarıdaki bir demir direk sayesinde tam olarak yıkılmamış, pazar meydanına doğru bel vermişti. Girişte granit bir sütun, sütunun üstünde Ortaçağ'da suçluları bağladıkları bir zincir vardı.

Katharina belediye binasından çıkan yaşlı bir çiftle selamlaştı. "Nasılsınız?" diye sordu. "Teşekkürler, idare ediyoruz. Siz nasılsınız?" dedi yaşlılar. İki evlatları doğuda kaybolmuştu, epilepsi nöbetleri geçiren kızlarını da asla yalnız bırakamıyorlardı.

Hitler Gençliği caddede kar kürüyordu. Taarruz Bölüğünden (SA) bir adam onlara bu işi nasıl yapacaklarını anlattı, gençlerin

birbirlerine kartopu atmalarının ne âlemi var, diye geçirdi aklından. Durumun ciddiyetine uyuyor muydu bu halleri yani?

İhtiyat kuvveti olarak toplanan Yurt Muhafızları Birliği'ne üye bir grup adam uygun adımlarla pazar meydanından çıktı. Hepsinin üstünde başka bir üniforma, kafalarında şapka, sırtlarında tüfek olan yaşlı başlı erkekler. Kol bantlarında "Yurt Muhafızları" yazıyordu.

Katharina kürk örtüsünü beygirin üzerine örttü. Hayvan taze karın üzerine bir topak dışkı bıraktı. Gözleriyle kadını takip etti: İşi uzun sürmez inşallah.

Kadın kolunun altında gazete kâğıdına sarılı cansız bir tavşan taşıyordu, belediye başkanına verecekti bunu. Koridorda sağa sola koşuşturan sekreterler Katharina'ya selam verdi, herkes tanıyordu onu, belediye başkanıyla arasının iyi olduğunu biliyorlardı. Eberhard von Globig'in Ukrayna'daki şeker fabrikalarından sorumlu olduğu zamanlarda planda olmamasına rağmen Mitkau unutulmamış, şehre ham şeker sevkiyatı yapılmıştı. Savaş ortamı bir sürü arkadaşa sessiz sedasız iyilikte bulunmayı mümkün kılmıştı.

Katharina işte bu yüzden danışmaya müracaat etmeden doğrudan belediye başkanının kapısını tıklattı ve hiç beklemeden açıp içeri girdi.

Belediye Başkanı Lothar Sarkander, yüzünde düello izleri, bir bacağı bükülmeyen dimdik bir adamdı, Hitler resminin altındaki yazı masasında oturmuş tabancasını temizliyordu. Yorgun ve endişeli bir görünüşü vardı. Sakin, basiretli, tepeden tırnağa hukukçuydu. Briyantinle güzelce geriye taranmış dalga dalga kır saçları dar yüzünü sarıyordu. Son zamanlarda saçlarındaki aklar çoğalmıştı. Daha en başından yeni zamanların destekçisiydi, ama şimdi "ıslah olmuştu" Çok geç.

"*Heil Hitler!*" demedi ikisi de, Katharina tavşanı yazı masasının üstüne koydu, ölü bir bebeğe benziyordu hayvan. Sarkander tabancasını toparladı, masadan kalkıp ön tarafa geldi. Globiglerde sürek avına çıkıldığından haberi vardı, izin için başvurmuşlardı. O da hiç zorluk çıkarmadan izin verdiği için Georgenhof'tan bir ziyaretçinin gelip, istihkakını getirmesini bekliyordu zaten.

İşte buradaydı Bayan Globig, Katharina, siyah saçları, mavi gözleri, parmağında armalı yüzüğü, boynunda altın madalyonu ve beyaz astragan kalpağıyla. Sarkander el sıkıştı kadınla, sonra kendine doğru çekip yanağından öptü, bir taraftan da ölü tavşana göz atıyordu. Ardından çok uzaklarda, sıcak İtalya'da olan eşinin halini hatırını sordu.

"İtalya'da olduğuna şükret Kathi. Ateş hattından uzakta!"

Sarkander neden bu kadınla arkadaşlığını düzenli bir biçimde yürütmediğini merak ediyordu belki de. Ama o düzgün bir erkekti, karısı ve çocukları vardı.

Yazlık salonda ayakta duruyorlardı, Josef Amca'yla birlikte aile çimenlere yayılmıştı. Salonun bahçeye bakan kapıları sonuna kadar açıktı. Piknik yapanlara işaret edip "Tablo gibi değil mi?" demişti adam. İkisi karanlık salonda bir arada? Çok yakın, ama uzak?

Eberhard yok muydu o gün evde? Rahatça düşünebilmek için biraz ormana mı gitmişti yoksa?

O ikisiyse, bir sürü insanın farkında olduğu öteki, çok gizli meseleyi düşünmüşlerdi.

Bilseydim neyi özlediğimi,
Bilseydim kimi öptüğümü,
O gece yarısı Lido'da...

Deniz kenarındaki o güzel gün. Başının arkasında yuvarlak bir şapka vardı kadının, bir güneş gibi. Erkek beyazlar içinde miydi? Denizin suları kıyıdaki çıkıntıya mı çarpıp duruyordu, gecenin içinde balıkçı teknelerinin ışıkları mı yansıyordu?

Eberhard Berlin'e, olimpiyat oyunlarına giderken Katharina'yı yanında götürmemişti. "Anlamak zorundasın bunu!" Hayır, anlamamıştı kadın, bu yüzden de Sarkander'le deniz kıyısına gitmişti.

Oturduklarında Katharina bacak bacak üstüne atıp küçük bir puro yaktı, binici çizmeleri giyiyordu. Georgenhof'taki o güzel yaz partileri... Yüksek makamlarla telgraf üzerinden hâlâ iletişim kurulabiliyordu. Drygalski türünden insanlar –şu proleterler– araya girip parazit yapsa da, Eberhard yukarısıyla iletişimin aksamamasına özen gösteriyordu. "Onların icabına bakacağım elbet," demişti belediye başkanına.

"Ha, evet, Drygalski..." demişti Sarkander. "Uğraşmayın bu tiplerle."

Katharina ile Sarkander duydukları haberleri aktardılar birbirlerine, fısıldaşıyorlardı, oysa odada başka kimse yoktu. Evvelki gece geçen tank konvoyu, yerle bir edilen tren istasyonu, kiremit fabrikasındaki mahkûmlar... Rusların sınıra dayandığından söz ediliyordu, çok tatsız şeyler oluyordu orada.

"Kimin aklına gelirdi işin bu raddeye varacağı?"

Şık takım elbisesi ve yakasında parti amblemiyle Lothar Sarkander her şeye vâkıftı. Rüzgârın hangi yöne estiğini biliyordu.

Peter'i burada tutmak doğru mu, diye sordu Sarkander. Sonra ayağa kalktı, bükülmeyen bacağını sürükleye sürükleye odada volta atmaya başladı. Berlin'e gönderseler daha mı iyi olurdu acaba oğlanı?

Bunun için çok mu geçti?

Sarkander'in haftaya görevli olarak Berlin'e gitme ihtimali vardı, giderse oğlanı da yanına alsa mıydı acaba?

Fakat Birinci Savaş'ın sonunda Ruslar gayet insanca davranmamışlar mıydı?

"Sizi geç kalmadan güvenli bir yere götürmenin yolunu, çaresini bulacağız," dedi adam. "Bana güvenebilirsin." Elini kadının omzuna koydu, kadın da adama sokuldu biraz.

Adam sonra kanlı tavşanı yokladı, tekrar yazı masasının arkasına geçip oturdu, genç kadın da içi rahatlayarak gitti. O kadar da kötü olmayacak, diye düşündü. Oysa bilmediği bir şey vardı Katharina'nın: Sarkander, karısını ve çocuklarını ta sonbaharda Bamberg'e göndermişti.

Katharina karşıya geçti, pazar meydanındaki Gessner&Haupt Kitabevi'ne uğradı, kitapçı çantasına bir sanat albümü sokuşturdu: *Ortaçağ Alman Katedralleri*. "Mavi Kitaplar" serisinden eksik olan bir kitaptı bu. *Yunan Tabloları*, *Sessiz Bahçe* ve *Rembrandt'ın Otoportreleri* vardı Katharina'da. Gözünü açarsa bir süre sonra seriyi tamamlayabilirdi.

Kitapçı çok sıkıntılı görünüyordu. Mide rahatsızlığına rağmen yedek asker olarak çağrılmıştı. Her an hazırlıklı olması söylenmişti. Sirenler üç kez öterse belirtilen yerde buluşulacaktı, yani seyahat etmesi yasaktı, her an ulaşılabilir olması gerekiyordu. Sirenler üç kez öttüğünde üniformanı giy ve buluşma noktasına koş.

Sonra ne olacaktı?

Kitapçı altmış iki yaşındaydı, yaşlılığını çok başka hayal etmişti.

Katharina çıkarken kapının çanı çaldı, adam kadının arkasından baktı. Bu insanların keyfi yerinde, diye düşündü. Bir mi-

de hapı yuttu. Arkadaki küçük odasında ağzı açık bir karton duruyordu, kitap kurtları için nadir bulunan kitapları koyuyordu bu kartona. Lessing ve Goethe'nin ilk baskıları çoktan emniyetli bir yere gönderilmişti.

Fazla ısıtılmış Kafe Schlosser'de askerler önlerinde sıcak bir içecekle oturuyorlardı. Kiminin yanında bir kız vardı. Kalkmak zorunda kaldıklarında bu kızlar başka askerlerin yanına oturacaktı.

Katharina kafede iktisatçı Bay Schünemann'la buluştu. Adam koltuk değneğiyle hızla kadına doğru yürüdü, "Hanımefendi" diye hitap etti, elini öptü vesaire. Öyle ki askerler şaşırıp kaldı: Savaşın altıncı yılında böyle incelikler hâlâ oluyordu demek?

Bu arada Schünemann Insterburg'a gitmiş, oradaki küçük pul dükkânına uğramış ve ciddi bir ganimetle geri dönmüştü: Eski Alman pullarından yüklü bir ganimet! Çantasını açtı ve tek tek yeni edindiği pulları gösterdi. Ne diyorsunuz bunlara, diye sordu, kadının fikrini öğrenmek istiyordu. O sırada nefesinin ağır kokusu kadına ulaştı. Oldukça yıpranmış şeyler, diye düşündü Katharina, ama adam haklı olabilirdi.

Katharina arkasına yaslandı, Schünemann onu ikna etmeye çalıştı: "Devalüasyon olursa bu minik şeyler çok değer kazanacak. Bu savaş kaça mal oldu sanıyorsunuz hanımefendi? Ben bütün servetimi bu şekilde kurtaracağım!" dedi, yüzüne hınzır bir ifade yerleşmişti, aptal olmadığını göstermek içindi bu ifade.

Katharina cepheden gelen pulu hatırladı o anda, adamın gizlice zarftan koparıp cebine attığı pul. Değeri ne kadar olurdu acaba günün birinde? Belki de Schünemann da aynı şeyi düşünüyordu o anda. Adam çabucak kendi kahvesini ödedi ve koltuk değneklerinin üzerinde sallanarak gitti. İstikamet Allenstein! Orada mutlaka toplayacak çok şey vardı.

Katharina neşeli arkadaşı Felicitas'ı da ziyaret etti. Her zaman

neşeli, eğlenceli biriydi, daima hoşsohbetti! Buraya da bir tavşan bırakıldı. Felicitas yakında doğuracaktı, et iyi gelecekti ona!

Ev şehir surlarının dışındaydı. Dönemeçli sokağın sonunda, soğuktan donmuş mahkûmlar tomruklar yardımıyla Senthagener Kapısı'nı tankların giremeyeceği bir barikata dönüştürüyordu o sırada. Diğerleri kaldırım taşlarını kaldırıp tek atımlık tanksavar silahları kullanacak yedek askerler için şu *tek kişilik siperleri* hazırlıyordu. Toprak soğuktan donmuş, taş gibi sertleşmişti. Toprağı kazmak çok zordu.

İki arkadaş şen şakrak selamlaştılar, kanarya da bütün gücüyle şakıdı. Tavşan bir yastık kılıfına sokulup mutfak penceresine asıldı.

"Neyse ki havagazı var!" dediler, yoksa tavşan nasıl kızartılacaktı? Sirkeye mi yatırmalıydı acaba? Ama sirke de yoktu.

Felicitas o sırada kanepeye uzanmış radyo dinliyordu:

Bir senyör ve güzel bir senyorita
Deniz kıyısında yürüyüş yapıyorlar...

Masanın üzerinde cam bir kâsede çıtır yulaf vardı. Felicitas arkadaşına küçük, pembe bir bardakta nane likörü ikram etti.

Felicitas boynunda ışıldayan gök zümrütüyle, Katharina altın madalyonuyla.

Pencereden dışarı bakınca mahkûmların tomrukları yuvarlamak için nasıl çabaladıklarını görüyorlardı. Başlarında yaşlı bir astsubay vardı. Sırtında tüfeği, ellerini ceplerine sokmuş, başına da bir kaşkol bağlamıştı.

Burada çalışan iki tür mahkûm vardı: Kalın paltolar giymiş Fransızlar ve çubuklu kıyafetler giymiş diğerleri. Bunların başında evin girişine konuşlanmış özel bir SS subayı duruyordu.

Mazgallı siperlerindeki kar topaklarıyla Senthagener Kapısı gayet güvenli görünüyordu. Bu görüntü insana Napolyon Savaşları zamanını hatırlatıyordu. 1812'de Napolyon'un Büyük Ordu'sundan soğuktan donarak aç biilaç kaçanlar kente girmek için kapıda yalvarmıştı. Württembergli, Bavyeralı olanlar kente kabul edilmiş ve önlerine birer tas sıcak çorba konmuştu; fakat Fransızlar hariç. Fransızlara başka yere gitmeleri söylenmişti. Aslında yenik düşmüş düşmana merhametli davranmak erdemli bir davranıştı, fakat işgalci Fransızlar güçlü oldukları dönemde savaş tazminatı dayatmış, kiliseyi at ahırı olarak kullanmış ve eski Georgenhof Kalesi'ni yakmışlardı! Mitkaululların zihninde o günlerin anısı hâlâ tazeydi.

"Ne dersin?" diye sordu Felicitas, elleriyle bedenini yokladı ve iç geçirdi, "Ruslar buraya kadar gelir mi sahiden?"

Rusların Mitkau gibi küçük ve önemsiz bir şehirle ilgileneceklerine inanamıyordu. Tanrı'nın unuttuğu bir yerdi burası! Mitkau gibi hayalet bir şehri neden savunmak gerekiyordu, anlamak imkânsızdı. Ne vardı ki burada savunulacak? İki kadının Helge kıyısındaki mühimmat deposundan haberleri yoktu. Nasyonal Sosyalist Motorize Birlikleri'ne bağlı yedek askerlerin Orman Köşkü'nü kamp yeri olarak kullandıklarından da haberleri yoktu.

Radyonun üstünde arkadaşının kocası Franz'ın bir resmi asılıydı. Çakı gibi bir binbaşı, başında gümüşi şeritli subay kepi. Radyo Fransız imalatıydı, Franz o sıcak 1940 yazında Fransa'dan getirmişti. Radyonun üstünde zarif kavisler vardı, Alman radyoları bu kadar güzel değildi.

Bir gün yine yanımda olacaksın.
Bir gün yine bana sadık kalacaksın...

O esnada radyoda çalan yavaş fokstrot, kadınlara tekrar tekrar iç geçirtti. Felicitas sobaya bir kürek kömür attı, kor ateşi karıştırıp dağıttı. Franz günün birinde kapının önünde belirebilirdi, kim bilir? Graudenz'te, Tanrı'nın unuttuğu şu sefil yerdeydi şu anda. Oradaki kalede Alman asker kaçaklarıyla, kaytarıcılarla uğraşıyordu. "Tabii hepsi kurşuna dizilecek," demişti Franz. Felicitas onu ziyaret edebilirdi, ama sinema bile olmayan o kuş uçmaz kervan geçmez yere mi gitseydi yani?

Eberhard İtalya'da, orada bir şey gelmez başına. "Haline şükret!" dedi Felicitas, Katharina derin bir nefes aldı. Gerçekten de şükretmesi gerekirdi haline.

Sonra kapı çalındı. Alman Kızlar Birliği'nden nazik bir kız girdi içeriye. "*Heil Hitler!*" selamı verdi, reverans yaptı ve sizin için yapabileceğim bir şey var mı, diye sordu. Elleri soğuktan morarmıştı. "Oh, burası sıcacıkmış."

Kız, partinin kurduğu "Anne Adaylarına Destek Hizmeti"nde görevliydi. Erkeklere kar küreme görevi verilmişti: Anacadde her zaman tertemiz ve açık olsun. Kızlar da anne adaylarına destek olmakla görevliydi.

Evet yapabilirdi, biraz kömür getirebilirdi aşağıdan. Yiyecek karneleri de şuradaydı, ekmek, tereyağı ve salam alınacaktı. Fakat fazladan kupon kestirmemeye dikkat etmeli ve para üstünü de iyice saymalıydı!

Katharina az önce belediye başkanının yanında olduğunu söyledi ama daha ayrıntılı anlatmak istediğini anlayan arkadaşı parmağını dudaklarına koydu: Şişşt! Yan odada, sürmeli kapının ardında Litvanya'dan muhacir bir aile oturuyordu, bir kadın ve üç çocuk. Kapı dinlemeye çok meraklıydılar. Bir süredir mutfağa da yayılmaya, Felicitas'ın güzel tabak çanağını kullanıp oldukça kaba bir şekilde tekrar yerine koymaya başlamışlardı.

"Bir görsen tuvalet ne halde!"

Buradaki mevcudiyetleri, kendi evlerindeymiş gibi davranmaları, mutfağa yayılmaları, tabak çanağı gürültüyle çıkarıp geri koymaları ve tuvaleti temiz tutmamaları "milletlerin birliği" doktriniyle alakalıydı. Saygı göstermek gerekiyordu, bu kesin, ama bu kadar da olmazdı ki! Felicitas bu insanların daha önce doğru dürüst bir tuvalet görmediklerine inanıyordu. Doğuda normalde evin dışında olurdu tuvalet.

Birdenbire sirenler ötmeye başladı. Felicitas ellerini karnına koyup, "Of, insanın içine işliyor bu ses," dedi. Acaba karnındaki bebeğe bir zararı dokunuyor muydu bu sesin?

İki kadın hemen ayağa fırlayıp radyoyu kapattılar, kanaryanın üstüne bir örtü örttüler, pencereyi yarı aralık bıraktılar. "Huzur içinde iki dakika sohbet bile edemiyoruz!"

Kemerli bodrumdaki sığınak patates kokuyordu. Burası eski yüzyıllarda Senthagener Kapısı'nın bir bölümüydü. Geçmişte buraya hem mahpuslar hem de başıboş gezenler, kâğıtları olmayanlar, sınır dışı edilecek şüpheli şahıslar getirilirdi ki şehrin içinde dolaşmasınlar.

Bina sakinleri çoktan bodrumda bir araya gelmişti. Heinrich Zille'nin çizimlerinden birinden fırlamış gibi görünen şişman muhacir kadın ile sürekli bağıran çocukları, hasta bir genç adam ve yaşlı, endişeli bir kadın.

Fransız esirler de bodruma üşüşmeye başladı, mola vermek için iyi bir fırsattı bu onlar için. Nöbetçi yedek subay buna söylendi biraz, aslında olmazdı böyle, ama ne yapsaydı işte, kendisi de çok meraklı değildi dışarıda durmaya. Bu durumda hepsi oturdular ve biraz ısındılar.

Diğer mahkûmlar, yani çizgililer, bunlar dışarıda kalmak zorundaydı.

Fransızlar iki kadına gözlerini dikti, ne kadar şık ne kadar

şehirliydiler! Kadınlar Fransızca kelime dağarcıklarını yokladılar. Fransızca "iyi günler" demeyi biliyorlardı, bir de "seni seviyorum" Hepsi bu kadardı.

Muhacir çocuklar ilgiyle mahkûmları izliyordu, kısa süre sonra da yanlarına sokulmaya başladılar. Üniformalardaki pirinç düğmeler... Aslında yaptıkları doğru değildi ama adamlar da çocukları kucaklarına aldı.

Bu Fransızlar Napolyon'un buranın ahalisinden zorla savaş tazminatı aldığını ve Meryem Ana Kilisesi'ni at ahırı yaptığını biliyorlar mıydı acaba?

Köşede oturan genç hasta adam da çocukların başını okşamak, Fransızlarla Fransızca konuşmak isterdi herhalde. Ama ne söyleyecekti ki? Güzel günler yakın mı diyecekti? Bunu onlar da biliyordu zaten.

Burnu akan nöbetçi kendi düşüncelerine dalmıştı.

Tehlike alarmı bitince dışarısı kalabalıklaştı. Genç adam dışarıya, çizgililerin yanına gidip onlara ekmek verdi. İşte bu kabul edilemezdi! Tamamının ağır suçlu olduğunu biliyor musun, diye sordular gence. Fransızlar orada olmasaydı, başı belaya bile girebilirdi.

Eve dönmeden önce Katharina'nın üçüncü tavşanı da sahibine teslim etmesi gerekiyordu. Papazın hakkıydı bu tavşan. Eberhard, "Papazı unutma, gün gelir işimiz düşer," diye yazmıştı.

Adı Brahms olan papaz, dini kurallara bağlı biriydi, mesela bazen fazladan bir sosis söz konusu olduğunda birden eski moda prensipler çıkarırdı ortaya. Kızıl salgınının olduğu o kış Elfriede öldüğünde, küçük kızın ormanda bir mezara defnedilmesine itiraz etmişti. Adamı ikna etmek çok zor olmuştu. Sadece bir haç mı? Ormanın ortasında üzeri çiçeklerle kaplı bir mezar mı?

"Unutulur gider burada," demişti Brahms. "Ölüm karşısında

hepimiz eşitiz," demişti bir de ve böyle başka şeyler. Sonunda Lothar Sarkander devreye girip mezar meselesini çözmüştü.

Alman askerleri 1939 yılında Polonya'ya sefere çıkarken, Brahms'tan askerler için küçük bir tören düzenleyip hayırduası etmesi istenmişti, en azından isteyenlere. Orgcu bu törene uygun notaları aramaya başlamıştı bile.

Hayır, bana göre bir iş değil, deyip reddetmişti papaz. Devletin Evanjelik kilisesinde bu türden bir dini tören öngörülmemişti ve kendi törenini uydurmak gibi bir niyeti yoktu. Birilerinin bu törene özel bir dini ayin hazırlaması gerekirdi.

Bunları söyleyebilmek cesaret işiydi. Parti bile ricacı olmuştu ondan. Fakat kimse ona karşı özel bir husumet beslememişti. Kilise kiliseydi işte, Papaz Brahms da "dik kafalı" biriydi ve dik kafalılık tam da Almanlara yakışan bir kişilik özelliğiydi. "Ben buyum, başka türlü davranamam..." Sarkander, Martin Luther'in de dik kafalı biri olduğunu hatırlatmıştı.

Katharina papaz evinin kapısını tıklattı, reverans yaparak tavşanı papaza uzattı. "Demek geldiniz yine," dedi papaz, yarım ağızla teşekkür etti. Çok meşguldü, bu yüzden onu içeri buyur edemeyecekti maalesef. Duymuş muydu, bu hafta Mitkau'dan yedi şehit vardı yine. Bu askerlerin kadın akrabalarıyla oturuyordu içeride, ama verebileceği hiçbir teselli yoktu. "Daha dün... ama hiç yararı yok." Bir de manastırdaki yaşlıların yükü gelmişti üstüne. Bütün bunlar daha ne kadar böyle sürecek diye endişeleniyordu. Şartlar dayanılmazdı.

Katharina kiliseye uğradı.

Kilisenin içi buz gibiydi, çok uzun süre kalmadı içerde. Globiglerin kiliseye her geldiklerinde oturdukları, fakat çoğu zaman boş kalan sıralarından bakıldığında Yunus Peygamber'e ait bir tasvir görünüyordu. Protestan ikon kırıcılarından kurtulmuş

olması mucizeydi tasvirin. Yunus ve balina, 15. yüzyıldan kalma kısmen altın kaplı bir oymaydı. Katharina Yunus Peygamber'in balinayla vedalaşırkenki mutlu yüz ifadesini seyretmeyi çok severdi. Protestan ikon kırıcılar 18 adet sunağı parçalamış, yakıp yıkmıştı. Daha sonra da Fransızlar sırf ısınmak için ana sunağı hiç umursamadan odun niyetine parçalayıp yakmışlardı. Sadece bu mutlu Yunus ve balinası zamana direnmişti. Fransızlar bile ona dokunmamıştı.

Katharina misyonerlerin bağış kutusuna bir mark attı, başını teşekkür niyetine eğmiş bir Mağripli adam biblocuğu şeklindeydi kutu. Eski pullar bir işine yaramazdı Mağriplinin.

Ana kapıdan çıkarken nereyse papazla çarpışıyordu. Adam kadını soğuk karanlığa geri sürükledi. Söylemek istediği bir şey daha vardı. Kadını daha da karanlık bir köşeye çekti, onunla paylaşmak istediği şey çok önemliydi. İyice yaklaştı kadına, imalarda bulundu ve sonunda açık açık söyledi: Bir adamı, bir kaçağı bir geceliğine barındırabilir miydi acaba? Tek bir gece için? Mümkün müydü böyle bir şey? Fakat siyasi bir yanı da vardı bu işin, o yüzden kesinlikle gizli kalması gerekiyordu. Acele etmeden düşünebilir, sonra ona kararını bildirebilirdi.

Bir gün yine yanımda olacaksın,
Bir gün yine bana sadık kalacaksın...

Katharina dönüş yolunda *Çömelmiş Kadın*'ı, Felicitas'ı, onun sığınağında geçirdiği alacakaranlık saatlerini düşündü. Yabancı bir adam? Bir geceliğine? Şu çizgili üniformalı adamlardan biri miydi acaba?

Bu, öyle hemen kabul edebileceği türden bir şey değildi. Eberhard'a sorması gerekiyordu önce. Ama ta İtalya'ya sormak? Kim bilir ne kadar sürerdi? Mektupların gitmesi altı hafta alıyordu. Telefon görüşmelerine de herkes kulak misafiri oluyordu. "Kesin-

likle gizli kalması gerekiyor" demişti Papaz Brahms. Eberhard'a şifrelerle nasıl anlatacaktı durumu? Yabancı bir erkeği?

Öte yandan yardım etmek gerekmez miydi böyle bir insana? Her Hıristiyanın görevi değil miydi bunu yapmak?

Dr. Wagner Horst Wiesel Caddesi'nde bekliyordu zaten, Katharina onu da aldı faytona. Bu sefer iki çantayla gelmişti Dr. Wagner. Arabaya binerken beygir uzun uzun süzdü onu.

Bugün başka bir şey gösterecekti oğlana. Yunan sanatıyla ilgili birtakım kartpostallar getirmişti, üzerlerinde cirit atan, ok atan gençlerin resimleri vardı. *Dulce et decorum est pro patria mori*, vatan için ölmekten daha güzel bir şey yoktur. Bu önerme hakkında çalışacaklardı bugün.

Ressam

Peter odasında, pencerede oturmuş, dürbünle Yerleşke'ye bakıyordu. Evler sıra sıra, düz bir çizgi üzerinde uzanıyordu. Elinde çantasıyla yaşlı bir kadın köşeyi döndü. Ayağı kayıp düşüyor, ama fark eden yok. Yoldan arabalar geçip gidiyor, kadınlar şilteleri silkeliyor. Kadın orada yerde yatıyor, ayağa kalkmaya çalışıyor, tıpkı yere yuvarlanmış bir at gibi. Peter kadının yerde yatışını seyrediyor. O burada, yukarıda; kadın orada, aşağıda. Nasıl yardım etsin ki ona?

Bir süre sonra seyretmekten bıktı. Sonra tekrar baktığında kadın, şu siyah giysi yığını kaybolmuştu ortadan.

Hava soğuktu, soba iyi yanmıyordu, Peter yatağa girip kıvrılmayı tercih ederdi aslında ama mümkün değildi, çünkü üst kata sessizlik hâkim olursa Hala her an kapıyı sonuna kadar açıp ne var ne yok diye etrafı kolaçan edebilirdi. Güpegündüz yatağa girip kitap okuması olacak şey değildi. Bu yüzden pencerenin önünde oturup dışarıya bakmaya devam etti Peter, camdaki buza şekiller kazıdı.

Öğlene doğru güneş çıkınca Peter her şeyi bir kenara bırakıp aşağıya, avluya koştu. Ahırdan çıkan serçe sürüleri havalandı. Ukraynalı kızları kızdırdı, onlar da Peter'i kovaladı. Peter tavuklarının önüne bir şeyler attı.

Richard, şu mavi kuyruklu, ateş kırmızısı horoz Peter'in arkadaşıydı. Peter göründüğünde, tavuklar onu göremesin diye

horoz biraz kenara çekildi. Peter eğildi, avucunun içindeki birkaç tahıl tanesini hayvana verdi. Horozun karnı toktu gerçi ama tahılları yine de yedi, sonra başını Peter'in eline yasladı. Eşitler arasındaki bir dostluktu bu.

Peter kümese girdi, yeni yumurtlanmış bir yumurtayı aldı ve içti. Hala bu yaptığını hiç tasvip etmiyordu. Yumurta kaynatılır ya da tavada pişirilir, çiğ yumurtayı içmek iğrenç bir şey. İneklerin önüne konan pancar küspesini de çok seviyordu Peter.

Tavus kuşu ortalarda görünmüyordu, soğuktan samanlığın en dip köşesine sığınmıştı. Peter'in tavuklara verdiği yem bile onu köşesinden çıkarmayı sağlayamadı. En yukarıda bir köşede oturuyor, kıpırdamıyordu.

Güvercinlik ıssızdı, giriş deliğinde birkaç tüy uçuşuyordu sadece. Çıt çıkmıyordu, en fazla birkaç kırlangıç yuvalanmıştı içeride. Yaşlı Bay Globig kuşlara düşkün bir adamdı. Tacı ve yusyuvarlak açılmış kuyruğuyla bir tavus kuşu, bir erkek hindi ve ailesi. Kazlar. Artık ava çıkamaz olduğunda güvercinler yaşlı Bay Globig'in tek dostu olmuştu. Terasta yattığı yerden onlara yem verir, guruldayarak battaniyesine konup başlarını sallandıklarında çok mutlu olurdu.

Güvercinlere gelince: Ağır bedenleriyle zarif bir şekilde uçarlardı. Yaşlı adam onların mülayim hayvanlar olmadıklarının farkındaydı tabii. Ona her zaman dostça davransalar da kendi aralarında birbirlerini ölümüne gagalamakla meşguldüler. "Tıpkı insanlar gibi, diyordu adam. "Bunlar da birbirlerine eziyet ediyor."

Albertsdorf'taki yeğeni Josef'i de güvercin almaya ikna etmeye uğraşmıştı. O takdirde postaya, kargoya para vermekten kurtulup güvercinler aracılığıyla haberleşebilirlerdi. Georgenhof'tan Albertsdorf'a ve gerisingeri Georgenhof'a. Kuşların ayak-

larına mektupları bağlayabilirlerdi. Güvercinlerin olağanüstü bir yön duygusu vardı.

Peki ama ne haber göndereceklerdi ki birbirlerine diye sordu Josef. Hem ayrıca telefon denen bir şey vardı.

Yaşlı adam ölünce aile bu hayvanlardan hemen kurtuldu. İsteyen herkese güvercinlerden veriyorlardı, hayvanlar sürüler halinde bir sağa bir sola dönerek havada uçuşuyordu.

Araziler satıldığından bu yana kullanılmayan samanlığın yanındaki kulübenin alt katında bir çamaşırhane vardı, üst katta ise Ukraynalı kızlar yaşıyordu. Portatif bir merdivenle çıkılıyordu yukarıya. Peter kızları kızdırmayı pek severdi, onlara "hizmetçi" diye seslenerek eğlenir, kızlar da ellerindeki temizlik bezleriyle oğlanı kovalarlardı. Bazen yukarıya, yatak odasına çıkardı Peter. Kızların tahta valizleri dururdu burada, bir de varlarını yoklarını koydukları eski bir dolap. Duvara, çeşitli pozlar vermiş bir başbalerinin kartpostalları yapıştırılmıştı. Peter sıska Sonya'yayla iriyarı Vera'dan daha çok uğraşırdı, Vera'nın esrarengiz bir kokusu vardı. Sonya da kokuyordu gerçi ama onunki ilginç değildi. Öte yandan Sonya'nın hiç şakası yoktu, Peter'i yakalayabilirse sıkı bir yumruk atardı...

İki kız bazen tartışırlardı. Sonya tiz bir sesle bağırır, Vera ise sakince cevap verirdi ona. Ama bazen de birlikte memleketlerinin hüzünlü şarkılarını söylerlerdi. Sonya tiz soprano sesiyle şarkıya başlar, Vera ise kadifemsi pes sesiyle alçak tonda devam ederdi. Memleketlerindeki ayçiçeklerini hatırlıyorlardı mutlaka, bir de Almanya'ya gelmeye gönüllü olmalarını – ki büyük bir aptallıktı bu. Eberhard bulmuştu onları, Almanya'ya gelmek ister misiniz, diye sormuştu. Ayarlayabilirim, demişti. Bütün köy halkı, Aptallık etmeyin, gidin hadi! Almanya bu, bir daha çıkmaz bu fırsat karşınıza. Burada çürüyüp gideceksiniz," demişti. Anneleri baskı yapmış, büyükbaba, "hım hım" demişti. Aslında

kendi kararlarıyla gitmeleri hiç de o kadar aptalca olmamıştı sonuçta, zira birkaç hafta sonra zaten zorla sevk edileceklerdi.

Artık memleket çok uzaktaydı, Kızıl Ordu geri dönmüştü. Düşmanla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle annelerinin gece yarısı doğuya sevk edildiğinden haberleri yoktu kızların. Ne bir mektup ne bir mesaj gelmişti, posta güvercinleri bile işe yaramazdı böyle bir durumda. Şimdi kızlar yaban ellerde oturmuş kavga ediyor, şarkı söylüyorlardı. Peter kızdırdığında Sonya gerçekten fena vuruyordu ona.

Peter bazen hayvanları yemleyen Vladimir'i seyrederdi. İki kahverengi kısrak ve bir beygir; insan gübreleri temizlerken çok dikkatli olmak zorundaydı, yoksa yabayı atların bacaklarına saplayabilirdi. Yemlikleri çok lezzetli kokardı: yulaf ve kesilmiş saman. Beygir yemeye başlamadan önce üfürerek samanları savururdu.

Küçüklüğünde Peter'i bir gün ahırda beygirin yanında uyurken bulmuşlardı. Davetsiz misafirleri parmaklıklara yapıştıran o dev gibi hayvanın yanında!

Araba garajında artık sadece ağır çiftlik arabaları, bir de eski fayton duruyordu. Aile arazileriyle vedalaştığında bütün araçlar ve arabalar da satılmıştı.

Garajdaki fayton Berlin'deki faytonlara benziyordu, deri döşemeleri vardı. Faytoncunun oturduğu yerin sağında ve solundaki pirinç direklerde karpit fenerler yanardı. Dar tekerleklere kauçuk balatalar yerleştirilmişti, arkadaki oval pencerede ise 1932'den beri küçük bir çelenk asılıydı. Albertsdorflu kuzenler geldiğinde saklambaç oynarlarken, Peter faytonun içine girer, öbürleri de uzun uzun onu arardı. Kımıldamadan durmak ve hiç hareket etmemek, oyun böyle oynanırdı işte.

Peter bir gün hava tabancasıyla kargalara ateş açmış, kar-

galardan birini yere düşürmüştü. Hayvan, kanatlarını çırpıyor, hâlâ yaşıyordu, nihayet ölüp kıpırdamayana dek çırpındı. O sırada ahırdan Vladimir çıkmış, ciddi bakışlarla oğlanı uzun uzun süzmüştü.

Eğer insan bir şeyi öldürecekse bunu usulünce yapmalıydı. Vladimir bazen elinde baltayla gelip bir tavuk yakalar, tek darbede hayvanı öldürürdü. Tavukların hiçbiri, Ortaçağ'ın efsanevi korsanı Störtebeker gibi başı kesilse de yoldaşlarını kurtarmak için, yürümeye devam etmezdi; burada kurtarılacak bir hayat yoktu. Bir gün bütün tavukların sırası geliyordu, balta iniyor ve tak tak kesiyordu. Normalde ortalıkta görünmeyen kedi sesi duyup koşarak gelirdi hemen. Kümes hayvanlarının kafası onun hakkıydı, kural böyleydi.

Peter meşenin üstündeki ağaç evde her şey yerli yerinde mi diye baktı. Tırmanıp pancar küspesi stoklasam mı diye düşünüyordu ki yolda bir çiftlik arabası durdu ve kısa boylu bir adam arabadan atladı. Arabayı süren çiftçiyle vedalaştı, malikânenin etrafından dolaştı, mutfak kapısından eve girdi. Her zamanki gibi ağız dalaşına girmiş kızlar adamı görünce bağrışmayı kestiler ve sessizce adamı süzdüler.

Uzun paltosunun içinde adamın tuhaf bir görüntüsü vardı. Ama başına doladığı kaşkolü çıkarınca gayet normal, hatta hoş birine dönüştü. Kızlara, "Ne bağrışıp duruyorsunuz? Bu kadar korkunç ne olmuş olabilir ki?" dedi gülerek.

Sonra kızlara, "Hanımefendiler," diye hitap ederek, biraz ısınabilir miyim, diye sordu.

Masada adama yer açıldı, hatta önüne bir tas sıcak süt ve bir dilim ballı ekmek kondu.

Nereden gelip nereye gittiğini sordu kadınlar. Adam da onlara sordu, *siz* nereden gelip nereye gidiyorsunuz diye. Sonra kazağının üstünde bir broş ve parmaksız eldivenleriyle Hala gir-

di içeriye. Nereden gelip nereye gidiyordu? Adam ayağa kalktı, adını söyledi, ressamım, dedi. Burada ısınmasına izin verilmesinin ne kadar harika bir şey olduğunu da ekledi. Burada, bu otantik mutfakta. Böyle konukseverliklere artık rastlanmıyordu, yani hemen süt ve bal verilmesi, böyle bir şey başına gelmemişti daha önce. Adeta İncil'den çıkma bir davranıştı.

Düsseldorf'tan geliyordu, aylardır Alman vilayetlerinde geziyordu ve "hâlâ ayakta kalan" –öyle nitelemişti adam– her şeyin resmini yapıyordu. Mitkau belediye başkanı onu sıcak bir şekilde karşılamış, şehrinde istediği gibi dolaşmasını söylemişti. Onu Georgenhof'a, tepedeki sabah yıldızına yönlendiren de orada nazik ve candan insanların yaşadığını söyleyen de o olmuştu.

Nasıl olmuştu bütün bunlar? Nasıl son bulacaktı her şey? Mesele buydu.

Hala'nın Silezyalı olduğunu duyunca, orayı avucunun içi gibi bildiğini söyledi ressam. Tam iki yıldır, "ayakta kalan her şey"i, hâlâ duran vilayet binalarını resmettiği *Alman Vilayetleri* adlı bir proje üzerinde çalışıyordu. Projeyi parti destekliyordu, üç büyük portföyü Düsseldorf'ta teslim etmişti çoktan. Çalışmalarına Svabya'da başlamış, sonra Weser boyunca ilerleyerek Thüringen'e gitmişti. Dediği gibi Silezya'da da kalmıştı. Bu bölüm bitmişti, sırada Doğu Prusya vardı, üstelik kışın ortasında. Ama burası da yakında bitecek, takip eden günlerde Allenstein'da devam edecek ve Gdansk'ta sonlandıracaktı projeyi.

Silezya'ya bir buçuk yıl önce, yazın ortasında gitmişti. Orası çok ama çok sakindi. Bütün o güzel, küçük kiliseler. Nasıl olmuştu bütün bunlar? Nasıl son bulacaktı her şey?

Königsberg çok kötü durumdaydı, ama yine de o şehri ve şehirden geriye kalanları projeye dahil etmişti. Orada kayıt altına alınacak hâlâ çok şey vardı; gelecek kuşaklar için birçoğunu kaydedebilmişti. Yanmış tahıl ambarları, enkazın içinden çıkmış bir merdiven tırabzanı, bir de tabii katedralin ve sarayın enkazı.

İngilizler temiz iş yapmıştı, inkâr edemezdi bunu. Güzel bir şehirdi, ama şimdi her şey yerle bir olmuştu.

Şimdi ise Mitkau'dan, savunma seferberliği ilan edilen şu minik şehirden geliyordu.

Tutuklanmıştı orada! Ne işin var burada, diye sormuşlar sonra da birkaç saatliğine altı kişinin olduğu pis bir hücreye tıkmışlardı adamı. Bir kâse çorba bile vermemişlerdi. Sırf Senthagener Kapısı'ndaki tank bariyerinin resmini çizdiği için. Casustu sanki! Çizimlerine el koymak istemişlerdi. Sağa sola telefon etmiş, sonunda belediye başkanı tarafından kurtarılmıştı. Adam binlerce kez özür dilemiş, hatta refakatine yardımcı bir polis vermişti.

Onu hücreye tıkmak, bir casus gibi. Altı kişiyle aynı hücrede. Üstelik nasıl berbat tiplerdi.

Mitkau'da Meryem Ana Kilisesi'nin kulesinin güneydoğudan görüntüsüyle ilgileniyordu. Kuleyi bu perspektiften gösteren herhangi bir kartpostal yoktu. Papaz Brahms, etkileyici bir adamdı, bir nevi Lutherciydi, ama neden içeri girmesine izin vermemişti ki? Adam kaya gibi papaz evinin önünde dikilmiş, onu içeri davet bile etmemişti. "Ne istiyorsunuz?" diye sormuştu, nazik davranıp içeri girmesine izin vereceği yerde. İşte insanların kiliseye uğramamasının sebebi bizzat bu papazlardı.

İçeri girdiğinde, aslında çok sade ve kasvetli olan kilisede bir kaç sütun başı, birkaç poligala bitkisi çizmişti, sonra bir de Yunus Peygamber'le komik balinasının o el oyması vardı. Bunun bir fotoğrafı var mı acaba, diye düşünmüştü. Böyle bir şeyi çizmek mümkün değildi.

Ressam manastırda da çalışmıştı, esintili sütunlu yolunda, zaman içinde bozulmuş yemekhanesinde. Yaşlı insanlar burada

öksüre, aksıra, ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. Aziz Hristoforos'un yer aldığı yemekhane ve sütunlu yol.

Engebeli pazar meydanını, buraya bakan belediye binasını ve çevresini saran küçük rahat evleri her cepheden çizmişti. Kavisli çatısıyla Zur Schmiede Lokantası. Büyük köprü pek ilgisini çekmemişti, orta kısmı kavisli şu eski Hollanda usulü ahşap köprü daha ilginç bir objeydi. Ama o da modern zamana ayak uyduramamıştı. Ressam sadece refakatçi polisi mutlu etmek için çizmişti onu.

Adam onu Senthagener Kapısı'nda, yerde enine uzanan ağaç kütüklerini çizerken fark etmişti.

Hala'ya çizim defterini gösterdi, kimlik gösterir gibi. Kadın Mitkau'daki binaları hemen tanıdı. Şehir surlarını, Senthagener Kapısı'nı, sütunlu yolunda iki büklüm yaşlıların yürüdüğü manastırı hiç böyle görmemişti. Sanki Rembrant'ın elinden çıkma, dedi Hala.

Ama "yemekhane" neydi, "Aziz Hıristoforos", "sütun başlığı" "kabartma süsler" neydi? Bunları hiç duymamıştı. Memleketi Silezya'da her şey çok başkaydı, buradakinden çok daha iç açıcı ve eğlenceliydi.

Peki kapı? O etrafında duran figürler de neydi?

Mitkau da tamam, dedi ressam. Şimdi Gdansk bekliyordu onu, son büyük işi burası olacaktı. Ama önce Allenstein, sonra Gdansk, bir de belki Elbing. Ondan sonra eşyalarını toplayıp eve, "Reich"a dönecekti. O zaman güzel, uzun bir uyku çekecek ve elindeki zengin malzemeyle başka ne yapılabilir, bakacaktı.

Bakalım daha neler yaşayacaktı burada. Alt-insan altı kişiyle saatlerce aynı hücrede! Uyuşuk güruh, ayaktakımı...

Kızlar da adamın sanatını merak etti, omzunun üstünden izlemeye başladılar ama Hala hemen "Hey, size ne oluyor?" deyin-

ce kaldıkları yerden işlerine devam ettiler: Patatesleri soydular, bulaşık yıkadılar, o devasa ocağın arkasını önünü sildiler.

Bu sefer ressamın çizim kalemini eline almasının nedeni bu otantik ocak oldu. Dev gibi, sonra şu baca! Yanı başında ölesiye çalışıp duran iki kızla beraber ocağı çizmeye başladı hemen. Etine dolgun Vera'yla uzun uzadıya uğraştı, kızı profilden çiziyordu. Bunun üzerine Sonya kulübeye koştu, kareli ceketini giyip geri geldi.

Ressam, mesleki bir meraktan kaynaklanıyormuş gibi, binanın başka mimari özellikleri var mı, diye sordu. Mahzen mesela? Çizilmeye değer, başka bir şeyler var mıydı?

Eski tonozlara, "1605" yılını gösteren tarih armasına rağmen mahzenin işi çabucak bitti. Karanlık ve nemliydi burası, diz boyu su vardı. Olsa olsa döner merdiven ilginç olabilirdi. Kim bilir kimler inmişti bu merdivenden aşağıya? Şarap almaya gönderilen hizmetkârlar? Ya da elinde feneri, bir odun hırsızını önüne katmış bir kâhya? Zindan var mıydı acaba? Kaçak avlananlar ya da tarla kirasını ödemeyen çiftçiler buraya mı kapatılıyordu?

Şimdilerde buraya şu akıyordu, yeşil bir küf duvarlardan yukarı doğru tırmanmaya başlamıştı.

Hapse atılmanın ne olduğunu artık biliyorum, dedi ressam. Hapishanede geçirdiği saatleri asla unutmayacaktı. Altı tane zanlıyla saatlerce aynı hücrede kalmıştı. Uyuşuk güruh dedi, adam toplumun ayaktakımı... Taş gibi bir ekmek vermişlerdi. Adamlar vahşi hayvanlar gibi saldırmıştı ekmeğe, boğuk sesler çıkartarak.

Sonra, ressamı malikânede bir tura çıkardılar, adam "şato" diye adlandırmıştı evi. Altın sarısı ve beyaz renklerdeki bilardo salonu buz gibi soğuktu, duvarların yanına dizilmiş kutular duruyordu. Sonra salondaki şömine vardı, içindeki ateş epeydir yanıyordu.

"Gerçek ateş bu!" dedi ressam, ellerini ovuşturarak.

Katharina ateşle ilgileniyordu, bir baltayla şömine odunlarından çıralar kesti. Yükselen alevlerin karşısında yüzünün

profili. Bugün kötü göründüğü bir günündeydi; çoğu günler o kadar iyi gözükürdü ki insanlar göz kamaştırıcı derdi onun için. Bugün iyi bir gününde değildi, kendisi de farkındaydı bunun. Başıyla hafifçe konuğunu selamladı; adam da görüyordu işte, meşguldü. Uzun siyah saçlarını sadece bir tokayla toplamıştı. Adam hemen onun eskizini çizmeye başlayınca, huzursuz oldu, yüzünü faraşın arkasına gizledi.

Ressam tabloların önünde durdu. İrili ufaklı tablolar, hepsi altın sarısı çerçeveli. 1905 yılında gayrimenkulle birlikte satın almışlardı hepsini. Şimdiye kadar da hiç kimse ilgilenmemişti, hiç kimse yerinden indirip yakından bakmamıştı.

Ressam bilardo salonunda Eberhard'ın o çok sevdiği geyik boynuzlarının arasındaki at tablolarını önemsemedi. Ama ön planda ineklerin otladığı, arka planda Potsdam'ın kulelerinin göründüğü bir manzara resmi vardı ki işte bu özel bir şeydi. Böyle bir şey Doğu Prusya taşrasında, tanrının unuttuğu bu yerde çürüyüp gidiyordu ha? Hiç ummadığı bir anda çok özel bir Potsdam tablosu bulduğunu aklına yazdı, bunun burada asılı kalması doğru değildi. Reich'ın Potsdam'daki sanat eserleri konservatörünü şahsen tanıyordu, adam bu tabloyu hemen alırdı.

Bütün bunlar ilginçti ama Katharina yine de şöyle düşünmekten alıkoyamadı kendini: Neden satılsındı ki tablo? Yıllardır burada duruyordu işte.

Nasıl olmuştu bütün bunlar? Nasıl son bulacaktı her şey?

Ressam daha sonra siyah büyük portrelere geçti: Bu devasa şeyler nasıl açıklanabilirdi? Portreleri teker teker dikkatle duvardan indirdi, yan yana koydu. Çok ağırdılar. Aman düşürüp çerçeveleri kırmayayım! "Tanrı korusun!" dedi Hala, "İnşallah bir şey olmaz!" Eberhard ne derdi sonra?

Adam bir bezle tabloları sildi, ama altından fazla bir şey çıkmadı. Portreydi hepsi, belli belirsiz anlaşılıyordu. Tabloların al-

tında ne bir yazı ne bir arma ne de bir imza vardı. Kim bilir kime aittiler? Hepsi ölüp gitmiştir, kim bilir. Mezarlarında çürüyüp kurtlara yem olmuşlardır.

Pamuk ve sıcak suyla halledebilirim, dedi ressam. İşe yaramak isterdi doğrusu, misafirperverliklerinin, ballı ekmeğin, sıcak sütün karşılığını vermek isterdi.

Peter pamuk ve su getirdi, adam işe koyuldu. İtinayla tabloların orasına burasına hafifçe dokunuyordu.

"Çok ilginç," dedi kirli pamuk yumaklarını gösterip. "Çok ama çok çirkin bu insanlar, bu tabloları asla elden çıkaramazsınız."

Gözleri temizledi, keyifle yaptı bunu. Sadece gözlerin üstünü temizledi, kahverengi Rembrandt paletinin içinde ışıl ışıl parıldamaya başladı gözler. Tıpkı tuhaf bir şey gördüğünde geriye bakabilen beygir gibi, bu yaşlı beyefendi ve hanımefendiler de bakışlarıyla etrafı süzebiliyorlardı. Neredeyiz, diye soruyorlardır kendilerine herhalde. Yüzyıllık uykularından uyanmış, dört bir yanlarına bakıyorlardı.

Ressam tabloları tekrar duvara astı. Yaşlılar yerlerine geri dönmüştü işte. Hiç kimse ilgilenmezdi bunlarla artık.

Hala yukarıda bir tablo daha olduğunu söyledi. Onu görmek ister miydi acaba? Onun memleketinden, Silezya'dandı bu tablo.

Evet isterdi tabii, ama zamanı kısıtlıydı, sonsuza kadar burada kalamazdı. Ama evet, tabloyu görmek istiyordu. Hala önden gidip yolu gösterdi, ressamı yukarı, kendi krallığına götürdü, böyle söylerdi her zaman. Ressam odada durdu ve hayranlıkla maun mobilyaları izledi. Tablo neredeydi peki? Şu yatağın üstünde asılı olan mı? Beyaz çerçeve içinde küçük bir kulübe. Yok, bu işe yaramazdı. Çok güzel yapılmıştı suluboya, ama daha ziyade amatör işi. Güzel bir kulübeydi, evet. Ama tablonun kendisi, hayır.

Odadan çıkmadan önce yazı masasının üzerinde asılı duran, kalemle flu bir şekilde çizilmiş küçük Hitler resmine işaret etti. "Bunu buradan indirseniz iyi olur." Sonra basbayağı öfkelendi, bu adamın nasıl biri olduğunu bilmiyor muydu da tutup asmıştı buraya? Aklı başında bir kadın bu Avusturyalının her gün ama her gün kendine bakmasına nasıl tahammül edebilirdi?

Mitkau'daki kiremit ocağını görmüş müydü hiç? Hayır mı? Orada çalışan insanları? "Onların sizinki gibi böyle güzel bir odası yok..." Hücredeki iki zavallıyla birkaç kelam etmişti, ekmeğini onlara vermişti. Vahşi hayvanlar gibi saldırmışlardı ekmeğe adamlar.

Ruslar bu tabloyu görse ne derlerdi acaba, bunu düşünmüş müydü hiç?

Ressam pencereye gitti ve ilerideki Yerleşke'ye işaret etti. Dayanılmaz bir görüntü bu dedi ressam, birbirleriyle uygun adım ilerleyen evler.

Ha, bu arada bu yazı masası muhteşem bir işçilik eseriydi. Nasıl olur da burada çürümeye bırakılırdı?

Koridora çıktıklarında Katharina'nın çabucak odasına girip kapıyı sürgülediğini duydular. Onun odasına da bakmak isteyebilirdi adam, bir bu eksikti!

Holde yürürlerken, Ruslar gerçekten de gelir mi Mitkau'ya, diye sordu Hala.

Ressam gülerek, "Yok canım," dedi. İhtimal vermiyordu buna, Naziler o kadar tankı boşuna göndermemişti ya üstlerine.

Fakat sözlerinde, "Olabilir," tınısı da vardı sanki.

"Urallar'a kadar geri püskürtecek onları askerlerimiz."

Rüzgâr azalmıştı, kuvvetli bir güneş vardı. Öyle ki ağaç dallarındaki buzlar çözülmeye, sular damlamaya başlamıştı. Ressam temiz havaya çıktı. *Gitmem lazım, burada kalamam*, dedi bir halk şarkısının sözlerini alıntılayarak. Hemen ardından, Çobanyıldı-

zı diye de bilinen çivili gürz şeklindeki dövme metalden tepe süsünün çizimini yapmaya koyuldu. Meşe ağacını ve üstündeki ağaç evi, yıkık dökük duvarda asılı duran kapıyı çizdi. Aslen şato olmayan şato, asılı duran kapıyla çerçeveli halde kâğıda yansıyordu. Çobanyıldızı en yukarıda, tam ortadaydı.

Sonra, başlarında ve omuzlarında birer örtüyle, arkadaşlarına ondan bahsetmek için Orman Köşkü'ne koşan iki Ukraynalıyı resmetti. Bu arada Vladimir keyifle ip eğiriyordu, bir ucunu ahırın kapısına bağlamış uzunlamasına çeviriyordu ipi. Kemerinden eğireceği kınnaplar sarkıyordu.

Peter sanatçının her şeyi nasıl ölümsüzleştirdiğini seyretti. Resimleri yanında götürecek olmasına üzüldü.

Çobanyıldızı ne güzel ışıldıyor... Çocuğa, "Bu ilahiyi biliyor musun?" diye sordu ressam. *Zarafetle, sevgiyle...* Çobanyıldızı aslında Venüs'tür. Bazen gezegenleri gündüz de görebiliyoruz, fakat akşam olunca Venüs olur Akşam Yıldızı. Wagner'in *Tannhauser* operasında Genç Hacıların söylediği şarkıda geçtiği gibi, *Sen, ey benim zarif Akşam Yıldızım*. Evet, Venüs...

Ortaçağ'da, Çobanyıldızı biçimli çivili gürzü kafasına yiyen birine şüphesiz başka türden yıldızlar da görünürdü.

Ressam sonunda, "Gitme zamanı dostum," dedi. Eskiz defterini cebine soktu, sarsılarak gelen bir arabayı durdurdu ve gitti.

Nereden gelmişti adam? Nereye gidecekti? Bir önemi yoktu. Önemli olan gitmiş olmasıydı.

Peter ressama ormandaki harabelerden söz etmediği için kızdı kendine. Geriye doğru devrilmiş sütunlar ilgisini çekerdi mutlaka. Artık sonsuza kadar unutulup gidecektiler.

Kız kardeşinin ormanda tek başına duran mezarıyla ilgilenir miydi adam acaba? Fakat bu Peter'in aklının ucundan dahi geçmemişti. Hiç kimsenin aklından geçmiyordu mezar.

Hala, telefonun başında duruyordu. Kararsızdı, aramalı mıydı, aramamalı mıydı? Adamın birinin ülkeyi karış karış gezip insanları provoke etmesi sineye çekilebilir bir şey miydi? Adolf Hitler'e "bu adam" demek? Herkesin Führer'in yanında birleşmesi gerekmez miydi? Hele de bu günlerde?

Birlik, bütünlük söz konusu olduğunda kimi aramak gerekirdi acaba? Kim bakıyordu bu işlere? Gestapo mu, yoksa kriminal polis mi?

Gestapo'nun telefon numarası kaçtı? Polisinki rehberde vardı. Böyle bir telefon gizli tutulur muydu? Mahkemeye çıkması gerekiyor miydi acaba?

Adam tepeleri aşmış, şimdiye kadar çoktan uzaklaşmıştı mutlaka.

Belki de Drygalski'ye sormak lazımdı ne tavsiye eder diye. Ya da Bay Sarkander'e.

Katharina küçük odasında oturuyordu. Neden gittim ki papaza, diye düşündü. Şeytan kovalamıştı sanki peşinden. Tamamen yabancı bir adamı eve almak? Neden hemen hayır dememişti ki? Keşke şimdi Eberhard burada olsaydı, ona sorabilseydi...

Kafası saatlerdir bu işle meşguldü. Korkularına başka korkular da eklendi; Sarkander'le deniz kenarına yaptığı o cesur gezinti, o yolculuk ortalığa dökülmemişti. Şüphelenenler olmuş muydu acaba? Eberhard'ın kesinlikle haberi olmamıştı. Yoksa olmuş muydu? Biri kulağına fısıldamış olabilir miydi? Aralarına bir soğukluk girmişti. Bir şeyler bitmişti.

Ah, bütün mutluluğumuz yitti mi?

Papazın sözünü ettiği, burada misafir edeceği adamın nasıl biri olduğunu gözünde canlandıramıyordu. Genç miydi? Yaşlı mıydı? Hırpani biri olabilir miydi? Ya da elinde bir silah?

Aslında çok ilginçti, kim tahmin edebilirdi böyle bir şey yaşayacağını? Ne kadar tuhaf zamanlardı.

Yan odacıkta yatabilir, diye düşündü Katharina. Sandığı kenara çekti, ardındaki bölmenin küçük kapısını açtı, eline geçen yastıkları ve battaniyeleri içeri tıkıştırdı. Sonra bir deneme yaptı, dört ayak üstünde sürünerek içeri girdi. Gerçi burası tütün ve çikolata kokuyordu.

Belki de olmazdı bu iş zaten. Brahms uğrayıp, gerek kalmadı hanımefendi, adam yakalandı, der miydi acaba? Ya da başka bir çare bulunmuş olabilirdi.

Misafir edeceği adamı biraz şu ressam gibi hayal ediyordu. Kısa boylu, keskin zekâlı, biraz hınzır biri. Dizanteriye yakalanmış bir iskelet olabilir miydi peki?

"Hayır," diye düşündü. "Bu işe bulaşmayacağım."

Katharina alt kata kulak kabarttı. Adam gitmiş olmalıydı. Bir özel odasına girmesi eksikti zaten, bilirkişi gibi. *Çömelmiş Kadın*'ı beğenirdi belki de?

Kâğıt oyma işlerini sakladığı albümü karıştırdı. İyi ki bunları göstermemişti adama, kim bilir ne kadar aşağılardı adam onu. Bu küçük eserleri sadece kendi için yapıyordu, kimseyi ilgilendirmezdi ne yaptığı sonuçta. Yoksa ilgilenir miydi?

Adamın çizdiği o portre, yüzünde önünde faraşla? Bu portreyi görmeyi çok isterdi ama artık çok geçti. Belki de bu son kezdi, diye düşündü.

Çıraları aldı ve sobaya attı. Ateş sönmüştü, yeniden canlandırması gerekiyordu.

Drygalski

Drygalski'nin bir zamanlar bakkalı vardı. Uluslararası ekonomik kriz onu da bitirmiş, dükkânı açıkartırmayla satılmış, karısı ve çocuğuyla sokak ortasında kalmıştı. Elinde şapkası oradan oraya koşturup iş aramıştı. Güney Almanya, Batı Almanya – Köln, Görlitz, Bremerhaven'de de şansı yaver gitmemişti. Sonra dönüp dolaşıp vatanına, güzel Doğu Prusya'sına dönmüştü. Doğduğum topraklara geri döndüm, derdi.

Sonra Nasyonal Sosyalistler onu partilerine üye yapmış, bu sayede Alman İşçi Cephesi'nin Aile Yurdu Bölge Dairesi'nde kendine bir iş bulmuştu. Partinin resmi işçi sendikasıydı bu, daha önceki bütün sendikaların yerini almıştı. "Baş Denetçi" olmuştu burada, kendinden böyle söz ederdi.

Karısına, "Baş Denetçi oldum artık," demişti. Kadın da rahat bir nefes almıştı. Artık her şey düzelecekti.

Aile Yurdu Bölge Dairesi Mitkau Şubesi'nin Baş Denetçisi Drygalski uzun süre işsiz kaldıktan sonra artık sabit bir işte çalışıyordu. Kahverengi konçlu çizmeler giymeye başlamış, bir de Hitler bıyığı bırakmıştı. Nasyonal Sosyalist devrimin zaferinden sonra ailenin açlık derdi son bulmuştu. Yerleşke'deki evin tavan arasında bakkallık zamanından kalma defter ve silgi dolu koliler, sabun tozu kutuları, el fırçaları ve temizlik bezleri hâlâ duruyordu. İflas ettiğinde elinde kalan mallardı bunlar.

Drygalski malikânenin önünden geçerken, "Şuna baksanıza, dışarıdan nasıl göründüğünün farkında mı acaba?" diyerek per-

denin arkasında gülüşürdü Globigler. "Bak, bak yine geçiyor." Karda, fırtınada parçalanmış bir bayrağı düşmana karşı yokuş yukarı taşımak zorundaymış gibi bir hali vardı, öyle yürürdü. Globigler de haline bakıp perdenin arkasından kahkahalar atar, kibirli küçük adam, derlerdi.

Drygalski'nin en büyük üzüntüsü isminin önünde aristokratik bir *von* takısının olmamasıydı. Buzulların kalınlığını ve rüzgârın yönünü ölçmek üzere aylarca Kuzey Kutbu'nda gezinen Alman kutup araştırmacısı Erich von Drygalski'yle aralarında herhangi bir bağ var mı diye soyağacında araştırmalar yapmış, fakat hiçbir netice elde edememişti. Adamın Münih adresine üst üste mektuplar yazmıştı- "Drygalski'den" "von Drygalski'ye" geçmek küçük bir adımdı sadece – acaba bir bağlantı olabilir miydi arada? Mektuplarına cevap gelmemişti. Aile Yurdu Bölge Dairesi'ne yazıp talep ettiği resmi yardım da gerçekleşmemişti. Kilise kayıtlarında da bir şey bulamamıştı.

Drygalski daha sonra rüzgârla, havayla ilgilenmeye başladı. Bir rüzgârölçer edindi, sabahları ve akşamları hava sıcaklığını ölçer, barometreye hafifçe tıklardı. Soğuğa rağmen önü hep açık olan paltosu rüzgârda arkasından dalgalanırdı. Bu halde Yerleşke'de dolaşırken soğuğu umursamadığını göstermek isterdi. Düztabandı aslında, ama dayanıklı aileyizdir biz, diye düşünürdü. Orman Köşkü'nde kalan yabancı işçilere rastladığında burnundan solumaya başlardı.

Alman İşçi Cephesi'nin Schlageter Yerleşkesi'deki temsilcisi olduğu için Drygalski'ye normalden daha geniş bir yer tahsis edilmişti: Ehren Caddesi Numara 1. Böylece buraya taşınan insanlardan, burada oluşmaya başlayan genç nüfustan sorumlu hissetmeye başladı kendini Drygalski. Albert Leo Schlageter Yerleşkesi. Böyle bir isim insana sorumluluklar yüklüyordu. Drygalski

düzenli bir şekilde evleri geziyor, kimse açlıktan ölmesin, soğuktan donmasın diye sosyal yardım kurumu için gönüllü bağış topluyor, yazın bahçelerdeki ayrık otları temizlenmiş mi, kışın kar kürenmiş mi diye kontrol ediyordu. Girişler açık kalmamalı, akşamları güzelce kilitlemek lazım, değil mi? Yoksa nasıl bir izlenim uyandırırdı Yerleşke? Tamam, kardan adamlar eğlenceli ama her evin önünde bir tane olmak zorunda mı? Bir süre sonra zaten hepsi boynunu büküp oldukları yere yığılıyorlar.

Köpekler Drygalski'yi gördüğünde her çitin arkasından havlamaya başlasa da o her gün turunu tamamlıyordu.

Baş Denetçi pozisyonu ve köşe konumdaki evi... Draygalskiler artık her şey rayına oturmuş gibi hissedebilirlerdi ancak oğulları genç yaşta Polonya'da hayata gözlerini yumduğundan beri ev ürkütücü derecede sessizdi. Çocukken salam kesen babasını izlemeyi çok severdi oğlan, emekleyerek merdivenlerden iner çıkar, tırabzanlardan aşağı kayardı. Yerleşke'deki bu yeni evde saatlerce odasında oturup düşünceli düşünceli uzakları seyretmeye dalardı. Günbatımı onda coşkulu, heyecanlı düşüncelere vesile olur, bu düşünceleri kafiyeli biçimde kâğıda dökerdi. Günün birinde şiir yazdığı anlaşılmış, bu yüzden birkaç tokat yemişti. Artık üst kat çok sessizdi. Delikanlının odasına kimse girmiyordu.

Drygalskilerin büyük koltuklar ve yuvarlak bir orta sehpasıyla döşeli salonu özel durumlar için saklanırdı, 1 numaralı eve kimin uğrayacağı hiç belli olmazdı. Kaymakam bir kez gelmişti. Drygalski'nin ofisinde tekerlekli bir keson, üzerinde daktilo ve telefon bulunan bir yazı masası, açık mutfaklı oturma odasında ise eprimiş bir kanepe vardı. Yatak odasında, yapılı yatakların üstünde jilet gibi ütülü örtüler seriliydi. Ebeveyn yatağının üstünde delikanlının, Egon Drygalski'nin bir portresi duruyordu. Polonya'da vurulmuştu, bir taarruz sırasında başına bir kurşun

isabet etmiş, hemen oracıkta ölmüştü. O portreyi aynı askeri birlikteki bir arkadaşı pasaport fotoğrafından kopyalayarak çizmişti. Ressam bu sayede şehit Egon'a benzetebilmişti portreyi, ama resmi çizebilmek için yaptığı ağ şeklindeki kılavuz çizgiler hâlâ duruyordu, ressam onları tamamen silememişti. Çam ağacından yapılma çerçevenin alt kısmına tutturulmuş çok eski, küçük bir inciçiçeği demetinin ayda bir kez tozu alınırdı. Resmin yanında çarmıha gerilmiş bir İsa vardı, böyle olması gerekiyordu, karısı kaldırtmamıştı oradan İsa'yı.

Drygalski sadece Yerleşke'yle ilgilenmiyor, Globigleri de yıllardır gözetim altında tutuyordu. Gerçi Yerleşke'nin temeli atılırken belediye başkanının söylediği gibi, Globiglerin asırlık meşeleri, yepyeni huş ağaçlarıyla Schlageter Yerleşkesi'nin daha fazla genişlemesine müsaade etmiyordu. Fakat şu meşenin dallarındaki tuhaf ağaç ev ve içinde asılı duran çuvallar ne olacaktı peki? Ya üstünde duran yarım motosiklet? Ağacın gövdesine çivilenmiş olmalıydı. Bu oğlanın her istediğini yapması serbestti. "Sarı kafa" bir Aryan'dı oğlan, gerçek bir Alman çocuğuydu, ama Hitler Gençliği'ne katılma görevini yerine getirmemişti. Annesi başka bir dünyadandı sanki, kulağının bükülmesi gerekiyordu acilen, ama hiç ortalıkta görünmüyordu. Kadınla ilgili görüşlerini doğrudan yüzüne söyleme fırsatı olmamıştı hiç.

Kendi oğlunu nasıl yola getirdiğini düşündü, sertti ona karşı. Karısı "Şart mı gerçekten?" diye sorardı sık sık. Oğlan çığlık çığlığa merdivenlerden çıkar, odasına kapanır, hıçkırarak ağlardı.

"Globig Hanımefendi'nin hiçbir şey umurunda değil," dedi karısına Drygalski. "Başına gelmeden zorluklardan haberdar olması lazım. Oğluna da biraz akıl fikir verebilsem biraz..."

Hangi zorluklardan önceden haberdar olmalı? Bay Drygalski'nin keyfi yerine gelmeye başladığından beri karısının keyfi kötüleşiyordu. Önceleri sadece ağır aksak ortalıkta dolaşıyordu – "Topla kendini, Lisa!" Sonra daha sık uzanmaya başladı, şimdiyse yatalaktı neredeyse! Arada, elinde çantasıyla doktor uğruyor, omuz silkip gidiyordu, karısı için yapacak hiçbir şey yok muydu yani?

Oğlu şehit düşmüş, karısı eriyip giderken, şimdi de şayet izleri doğru gördüyse bodrumda sıçanlar dolaşmaya başlamıştı.

Şu ileride, sarmaşıklarla sarılı, tepesinde dövme demirden Çobanyıldızı'yla Georgenhof! Önünden geçen insanlar neler diyeceklerdi ev hakkında kim bilir? Bir tarafta yan yana çatıları, tek sıra halinde dizilmiş, sevimli evleriyle düzenli, tertemiz bir Yerleşke, karşısındaysa, bir zamanlar sarı boyalı olan ama şimdi sarmaşıkların istila ettiği, çatıdaki oluklarından otlar sarkan bir çiftlik evi.

Avlu duvarlarının da onarılması gerekiyordu. Tamam romantiklik iyi güzel de duvar duvardır sonuçta, çatlaklar varsa tamir etmek gerekir. Uzun zamandır ortalıkta duran alet edevatı da bir yere kaldırmalı: bir silindir, birkaç tırmık, hepsi eski, kırık dökük. Bir pulluk, kahverengi gibi pastan, yeni bir dönemin simgesi pas rengi? Avlu kapısı tek menteşenin ucunda asılı duruyor. Kapı gece gündüz açık olunca insan duvara ne diye gerek duyar ki?

Bir gün *Heil Hitler* diye selam verip sormuştu: Bu alet edevatı hurda demir olarak vermek mümkün mü? Tank, top yapmak için eritilebilir. Hala bunun üzerine, "Kullanıyoruz onları hâlâ," demişti. "Ne diyorsunuz siz böyle?"

Drygalski'nin kendi evinde ise her şey kontrol altındaydı. Bir kapı bozulsa hemen tamir ediyordu. Evinin arkasındaki bahçe için her yıl düzenli olarak plan yapardı: solda alabaş lahana, sağ-

da sırık fasulyeler. Çitin kenarında böğürtlenli çalılıklar, onları da bir budamak gerekiyordu artık. Şimdi tek mesele şu sıçanlardı. Onlarla nasıl baş edeceği hakkında henüz bir fikri yoktu.

Şu karşıdaki üst tabaka insanlarda bir tuhaflık vardı. Gamalı Haçlı bayrağı sadece en gerektiği zamanlarda asıyorlardı pencereye. Üstelik de küçücük, bez parçası gibi bir şeydi bayrak.

Drygalski sürekli karşıdaki Georgenhof'a bakıp dururdu, meşelerin arasında bir ada gibi duran o eve. Evinin arkasında odun keserken ya da tavşanları yemlerken o evi gözlerdi sürekli. Karısına çorba içirirken bile pencereden orayı gözetlerdi. Beti benzi solmuş kadın haftalardır yatıyordu, ağrılar içindeydi. Adam yulaf lapası veriyordu ona ve hep tetikte olması gerekiyordu, kadın konuyu tekrar açarsa diye. Karısı aylardır yataktan çıkmamıştı.

Evet, karısının yastıklarını kabartırken bile şu karşıdaki kibar insanlara kayardı bakışları, Hala'nın pencerede oturmuş yolun karşısına baktığı sarı eve.

Yazı masasında telefonla konuşurken de fırının başındayken de karşıdaki eve kimin çıkıp girdiğini görebiliyordu. Hatta tuvalette pantolonunun önünü kapatırken bile bakar, Hala da karşıdan bakışlarıyla karşılık verirdi, kendini ezdirecek biri değildi.

Drygalski şehre giderken parktan geçen kestirme yolu tercih ederdi, aslında süre bakımından pek fark etmiyordu, o yüzden çiftlik evinin etrafında dolanmayı alışkanlık edinmişti. "Girmek Yasaktır" yazıyordu kırık dökük bir tabelanın üzerinde, ama herhalde bu insanlar keyif çatıp yürüyüş yapmak için araziyi sadece kendilerine ayırmaya cüret edemezlerdi, öyle değil mi. Ne demek oluyordu bu "Girmek Yasaktır"? Almanya'nın ormanları tüm Almanlara aitti sonuçta! Sonra orman güllerinin sağına soluna sümkürürdü yüksek sesle. Yazın elleri ceplerinde sokakta dikilip bütün Georgenhof ahalisini izlemişti. Çimenlere örtüler

yayılmış, panç içiliyor, Albertsdorflu amca da gelmiş, teyzeler, çocuklar beyaz elbiseler içinde etrafta. Sanki inadına el sallamışlardı Drygalski'ye.

Evin etrafında dolaşmak için hep bir neden bulurdu Drygalski. Şimdi, kışın evin arkasında karın üzerinde ayak izleriyle yarım daire şeklinde bir patika oluşturmuştu.

Doğulu kadın işçilerin, Polonyalı arabacının, tümünün evrakları sık sık kontrol ediliyordu, o yüzden yapabileceği bir şey yoktu! Uslu uslu, sadakatle yabancı işçi rozetlerini takıyorlardı, ama sürekli Orman Köşkü'ne, oradaki yabancı ayaktakımına, Çeklere, İtalyanlara, Rumenlere gidiyorlardı. "Bunlar orada bir plan hazırlıyor!" diyordu karısına Drygalski. "Fareler gibi hırsızlık yapıyorlar." Sonra tüfeğini duvardan alıp dolduruyordu. Mitkau'daki papaz, Katolik olmalarına rağmen Drygalskilere hiç uğramayan şu papaz, Georgenhof'a istediği zaman girip çıkıyordu. Bu ne kabalıktı.

Eberhard von Globig geçtiğimiz yaz, beyaz üniforması ve göğsünde –kılıçsız, alt derece bir nişandı ama– Devlet Liyakat Nişanı'yla at üstünde Yerleşke'de gezintiye çıkmıştı. Etrafı denetliyor gibi bir hali vardı, güler yüzle herkesi selamlamıştı (sanki fazla güler yüzlü müydü?) Fellow adını koydukları ve sonradan seferberlik için orduya teslim ettikleri o müthiş atına Schlageter çeşmesinde su içirmiş, sonra eğilerek Drygalski'yi selamlamış, karısının halini hatırını sormuştu. (Eve buyur edilmişti, ama girmemişti.)

Ama yine de Eberhard von Globig Drygalski'ye küçük bir torba içinde kahverengi şeker ve bir teneke ayçiçeğiyağı göndermişti. "Karınıza arada güzel bir şeyler pişirirsiniz."

"Böyle insanlarla ilişkileri sıcak tutmak lazım," demişti Eberhard Katharina'ya. "Daha neler göreceğiz kim bilir."

Artık Ruslar sınırdaydı, her gün sirenler çalıyor, Yerleşke'de domuzların ölüm çığlıkları yankılanıyordu. Kaçmayı düşünmek yasak olmasına rağmen insanlar ne olur ne olmaz diyerek tüm hayvanlarını kesiyor, tasını tarağını topluyordu. Saman ve katranlı mukavvayla hava şartlarına karşı güçlendirilmiş irili ufaklı at arabaları evlerin arkasında duruyordu, en küçük delik bile kötü havayı dışarıda tutacak şekilde katranla kapatılmıştı.

Acaba Globigler de topluyor muydu eşyalarını? Suç üstü yakalamak için iyi bir fırsat olurdu bu. O zaman onlara Rusların Mitkau'ya kadar geleceğini mi düşünüyorsunuz, diye sorabilirdi. Alman ordusuna güvenmiyorlar mıydı? Daha sonbaharda geri püskürtmemiş miydik Rusları?

Sonbaharda Doğu'dan, Tilsit'ten, Letonya'dan, Litvanya'dan gelen Alman vatandaşlarına Alman ordusuna güvenip güvenmedikleri sorulamıyordu. Onlar ya hakikati ya söylüyor ya da hiç cevap vermiyorlardı.

Drygalski karısına, bir şey lazım mı, diye sordu, kasketini taktı, hızlı adımlarla karşıya geçti. Georgenhof'ta bir domuzu merdivene asmışlardı. Polonyalı, hayvanın karnını yarmış içini temizliyor, kızlar da ona yardım ediyorlardı. Yerleşke'den gelen adamı görür görmez gevezeliği kestiler. Kahverengi konçlu çizmeler ve Hitler bıyığı.

"Domuz kesiyorsun ha?" diye sordu Drygalski. Sarışın Sonya'nın yanağından öylesine bir makas alacaktı neredeyse. Sağlam, çevik bir soydan geliyor gibi görünüyordu kız.

Hala mutfakta içyağı eritiyordu. *Heil Hitler*. Dikkatle tartıp yetkililere teslim ediyor musunuz bunları, diye sordu Hala'ya.

"Evet, tabii," dedi Hala, çentik attığı listeyi gösterdi. "Hepsi teslim ediliyor."

Hayvanın döşünden kesilmiş ve pişirilmiş bir parça eti bir fincan tabağında Drygalski'ye uzattılar. Tadına bakmak ister miydi? Evet, istiyordu, biraz da tuz istedi. Polonyalının yanına

gidip bir süre et parçalarını farklı leğenlere atışını izledi, doğru yapıyor mu diye kontrol etti. O anda aklına kendi dükkânı geldi. Jambonu ne güzel keserdi dilimleme makinesinde, sivri uçlar çocukların nasibiydi.

Köpek Jago da Polonyalıyı seyrediyordu, onun da kendine göre bir nedeni vardı. Kedi ise her zaman yaptığı gibi topuklamıştı. Kendisini unutmayacaklarını biliyordu.

Drygalski avluda duran büyük, yüklü at arabasını incelemeye koyuldu. Aracın kenarlarına takviye yapılmıştı, üstü de bir şekilde kapatılmıştı. Demek ki toparlanmıştı bunlar da! Ama et tabağını hâlâ elinde tuttuğu için daha fazla soru sormaktan kaçındı.

Fellow'u orduya teslim ettikten sonra Globiglerin üç atı kalmıştı geriye, ikisi büyük çiftlik arabası, beygir de fayton için.

Hala fırsatı değerlendirerek çiftliğe tuhaf bir ressamın geldiğini, tuhaf konuşmalar yaptığını anlattı Drygalski'ye.

Ressam mı? Neden ki? Antikaları kaydetmek için mi? Yapının çizimini yapmak için mi?

Adamı neden hemen ilerideki Yerleşke'ye göndermemişlerdi ki? Schlageter çeşmesini çizebilirdi orada, anlamıyordu bunu Drygalski. Evin etrafında turladı, sonra Yerleşke'ye geçti, gerçek bir mücevher olan çeşmeye baktı. Bronz plaket biraz yeşillenmişti. Neyse ki bu anıtın fotoğrafları mevcuttu, *Mitkauer Land* gazetesinin ekinde yayınlanmıştı. Fotoğrafçı çok uğraşmıştı bunun için.

Ama ressama çeşmeden bahsetmemiş olmalarına bakın hele. Hiç hoş olmamıştı bu.

Domuz kesim törenine üzerinde kürk paltosu, örgü eldivenleri ve siyah kulaklıklarıyla Dr. Wagner de katıldı. Yanında küçük bir sürahi getirmişti, Hala'dan biraz et suyu rica etti. Olduğu yerde durduğu ve gitmeye niyetli görünmediği için ona da

biraz et verildi. Üşüyen ayaklarını birbirlerine sürttü Dr. Wagner. Hayat kolay değildi.

Bu arada Peter girişteki Noel ağacını sürükleyerek getirip evin önüne attı. Bir zamanlar ışıklarla kaplı ağaç görevini tamamlamıştı. Dr. Wagner, Peter'e dallarına biraz eritilmiş içyağı dök, gör bak kuşlar ne kadar sevinecek, dedi.

Peşlerinde kedi ve köpekle yukarıya, ders çalışmak üzere Peter'in odasına çıktılar. Sobaya birkaç kütük atıldı. Katharina da yanlarına geldi.

Alman Katedralleri. Katharina ikisine de kitabı gösterdi, eve gelen köşe bucak her şeyin çizimini yapan ressamdan söz etti. Girişteki tablolarla, eski Çobanyıldızı'yla bile ilgilenmişti adam. İyi ki bunlara değer veren insanlar vardı. Fakat... fotoğraf çekmek daha ucuza gelmez miydi? Her şeyi çizmek çok zahmetliydi.

Wagner Alman katedralleriyle ilgili kitabı karıştırdı. İşte Speyer, Fransızlar zamanında yok edilmişti burası; Worms'un ise karnı bir domuz gibi yarılıp içi boşaltılmıştı. Şimdi de hava saldırıları oluyordu. O kadar çok kent yerle bir olmuştu ki: Lübeck, Königsberg, Münih. Dr. Wagner son zamanlarda yakılıp yıkılan sayısız şeyi sıraladı. Bir bütün olarak kentler, köprüler, içindeki her şeyle beraber müzeler. Tablolar! Değerli kütüphaneler. Alevler içindeki kentlerde yanıp yok olan kütüphaneler.

Küçücük de olsa kurtarılabilecekleri kurtarmaya çalışan insanlar da vardı neyse ki.

Güzellik bile ölmek zorunda, insanlara da tanrılara da hükmetmesine rağmen!

Lakin Kasvetli Zeus'un taştan kalbine dokunamaz güzellik.

Böyle demişti Schiller. Bu terörist gangsterler hafızamdaki şiirleri silemezler, dedi Dr. Wagner. Sonra da renkli gümüş ka-

lemiyle Echtermeyer'in Alman antolojisideki bu mısraları işaretledi. Gelecek kuşaklar için bu mısraları muhafaza etmek gerekiyordu, bu yüzden bunları şimdiden ezberlemek iyi bir fikirdi.

Bir-iki şiiri yaşlı insanların yaptığı gibi melodik bir sesle ezberden okurken gözleri yaşardı, yaşlılık lekeleri ve kalın damarlar olan elleriyle yüzünü kapadı ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Anavatanının kaderi adamın içine derinden dokunuyordu, apaçıktı bu.

Katharina sosisli sandviçlerin durduğu tabağı Dr. Wagner'in önüne itti. Aklı orada değildi kadının, bambaşka şeyler düşünüyordu. Bir şey soracakmış gibi bir hali vardı ama kalbini sıkıştıran şeyi şimdi burada dile getiremeyecekti. Tekinsiz bir misafiri eve sokacaktı gizlice. Bugün mü? Yarın mı? Öbür gün mü? O da gelirse şayet! Daha doğrusu odasına sokacaktı. Nasıl olacaktı bu? Aklı hep bununla meşguldü. Goethe'nin mısraları geldi aklına:

Sayısız kasvetli, uğursuz göz,
Karanlık çökmüş çalıların içinden mi bakıyor?

Onu gizleyebilmesi için adamın girişi boydan boya geçmesi gerekiyordu. İmkânsızdı bu. Gıcırdayan merdivenlerden çıkacak, Hala'nın odasının önünden mi geçecekti? Kadının kulağı sürekli kapıdaydı. Bir de köpek Jago vardı.

Mutfaktan da giremezdi, her durumda girişi boydan boya kat etmesi, kuşkucu Jago'nun yanından geçmesi lazımdı, sonra gıcırdayan merdivenlerden çıkacaktı. Yukarıya ne kadar sessizce çıkmaya çalışırsa o kadar çok gıcırdayacaklardı, ne kadar gizlenmeye uğraşsa köpek de o kadar kötü havlayacaktı.

Geriye tek çare kalıyordu: parktan geçip sarmaşık güllerinin sardığı parmaklıklara tırmanmak ve oradan odaya girmek.

Belki de yaşlı bir adamdı kaçak, kim bilir? O halde buradan giremezdi zaten, özür dilerdi papazdan ama elinden gelen başka bir şey olmazdı bu konuda.

Katharina akşama doğru beyaz astragan kalpağını başına geçirdi ve Mitkau'ya doğru yola koyuldu. Brahms'la konuşması gerekiyordu, bu işten son dakikada vazgeçmesi mümkün olur mu diye sorup öğrenecekti.

Dr. Wagner'i de yanına aldı. Adam et suyu dolu sürahiyi dizlerinin arasına sıkıştırdı. Yan yan kadını izledi, onun cesur ve enerjik bir şekilde dizginleri tutuşundan mutlu oldu.

Kuzey ışıkları beyaz bir el gibi zifiri gökyüzünü deldi. O da ne? Alışılmadık bir gök gürlemesi duyuldu. Kışın ortasında bir fırtına mı?

Elinde et suyu dolu sürahiyle güzel kadının yanında oturan Dr. Wagner, Eichendorff'un bir şiirini hatırladı.

Senthagener Kapısı'na geldiklerinde Katharina'nın kimlik belgesini göstermesi gerekti. Şehirde ne yapacağı soruldu. "Ha tamam, Bayan Globig. Beyefendi kim? Ha tamam, Dr. Wagner."

Barikatlardan biri kenara itildi ve Katharina gıcırtısı yankılanan kapıdan geçti.

Buz gibi bir rüzgâr sokak boyunca kar tanelerini üfürdü. Katharina'nın zihni düşüncelerle meşguldü: Hâlâ vazgeçebilirim. Geri dön, eve git, yatağına gir, kulaklarını tıka, gözlerini yum. Papazı görmeye gitmeyebilirim, bekler bekler, sonunda vazgeçip, "Hanımefendi fikrini değiştirmiş olmalı," diye düşünür.

Sıcak odası, kitapları, radyosu... Neden onu ilgilendirmeyen bir şey için kendisini tehlikeye atsın ki?

Dr. Wagner'i Horst Wessel Caddesi'nde indirdi, elini sıkarken sadece birkaç saniye fazladan tuttu – adamın bunu filizlenen bir ilgi diye algılaması mümkündü. Sonra, Papaz Brahms'ın ziline bastı, adam elinde saati Katharina'yı bekliyordu. Papazlık konutunun yanı başında kara bir kütle gibi duran kilisenin damından aşağıya büyük bir kar yığını kaydı.

Papaz kadını karşılarken başını dışarıya uzatıp sokağın sağını solunu kontrol etti. Bu saatte bir ziyaretçi, hem de atlı arabayla! Komşular ne düşünecekti?

Bir elini kadına uzattı, diğer eliyle onu içeri, karanlık, havasız çalışma odasına çekti.

Duvarın yanında bir teksir makinesi duruyordu, kadın geldiğinde makinenin kolunu çevirmekteydi.

Çabucak kadına her şeyi bir kez daha tane tane açıkladı. Konunun ne olduğunu. Takip edilen, acelesi olan bir kaçağı, gizlendiği yerden başka bir yere aktarmak: Konu buydu işte. Hiç tanımadığı, başına geleceklerin kendisini hiç ilgilendirmediği bir insanı, bir erkeği evine almak. Kim bilir neyle suçlanıyordu adam.

Bir otelde kalması imkânsız olan bir adamı bir geceliğine misafir etmekti mesele. *Bir* geceliğine, yani aslında saatlerle sayılı bir süre, buydu konu. Üstelik bu gece.

Papaz Brahms, konunun 20 Temmuz'da Führer'e karşı düzenlenen suikast girişimiyle mi, yoksa bir asker kaçağıyla mı ilgili olduğunu bilmiyordu. Burjuva sınıfının camlarını kırmış, İsa'ya "göklerin şarlatanı" demiş bir komünist miydi yoksa? Ya kızıllardan biriyse? Veyahut bir Yahudi? Bütün ülke yollara düşmüş kaçaklarla doluydu. Şehirleri, ormanları kat ediyor, eski fabrikalarda, bahçe kulübelerinde gizleniyor, bodrumlarda, tavan aralarında iki büklüm bekleşiyorlardı.

Güvendiği insanlar papaza, "Tanrı aşkına yardım edin!" demişti. Bildiği bundan ibaretti. O da yabancıyı bu gece ilk kez

görecekti. Ertesi sabah adam hemen başka bir yere gönderilecekti tekrar.

Ama hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı bir daha!

Bu bir şey fark ettirmezdi ama Katharina papazda bir tür katılık, duygusuzluk sezdi. Adama küçük bir sosis uzattı. Adam hemen çakısıyla bir parça kesti, çiğneme tütünü koyar gibi dişetlerinin arkasına yerleştirdi. Çalışma odasının karanlığında oturuyorlardı, o sırada duvar saati vurdu: dann! Yazı masasında Aziz Yuhanna'nın vahiylerinden biri açıktı: Alfa ve Omega'yım ben, başlangıç ve son. Papaz Brahms manastırdaki yaşlılar için hayatın son devirleri üzerine bir vaaz dizisi hazırlıyordu, her akşam kıyametin bir başka bölümünü inceliyordu. "Ve gökler bir kitap gibi açılacak..." Oradaki yaşlılar, hastalar, bir yerlerden, Doğu'dan toplanıp getirilmişlerdi, Almanca anlamayan bu insanlar, soğuk manastırda yan yana dizilmiş duruyorlardı; daha iyi günler görmüşlerdi mutlaka. Şimdiyse manastırın yemekhanesinde yatıyorlardı, mavi-altın sarısı yıldızlarla kaplı zarif kıvrımlı tonozun altında.

Yaşlılara günbegün, her şey sona erip de Kıyamet Günü gelip çattığında kurulacak mahkeme üzerine vaaz veriyordu Papaz. O gün Tanrı'nın sağ veya sol eline gideceğiz ve işte o zaman anlaşılacaktı kimin tartıda çok hafif çektiği, kimin imtihanı geçebildiği. Bazıları fokur fokur kaynayan o bataklığa fırlatılıp atılacaktı!

Katharina'nın titrediğini ve tereddüt ettiğini görünce, "Bu iş yapılmak zorunda, bugün hemen," dedi.

Nasıl biri acaba, diye sordu Katharina, tehlikeli biri olabilir mi, kural falan yok mu bu konuda? Sonra kocası bir insanı, bir *erkeği* kendi odasında gizlediğini duyarsa ne derdi? Subaydı sonuçta? Bir de gerçekten bugün olmak zorunda mıydı?

"Bakın," dedi papaz. "Evet, bugün olmak zorunda."

Katharina hissettiği her şeyi söyledikten sonra aniden "Tamam!" deyiverdi. Ağzından kendiliğinden çıkmıştı bu sözcük. Yapacaktı, adamı alacaktı, Tanrı'nın rızası için. Birkaç saniye için başka bir insan olup çıkıvermişti. Belki de sadece bir an önce bu karanlık odadan çıkmak, ağzındaki sosisi çiğneyip duran papazdan kurtulmak için evet demişti.

Papaz karartılmış camların önündeki perdeyi açtı. Elinde çakısı, karartma kumaşının arasındaki çatlağa gözünü dayayıp dışarıya, avluya baktı dikkatle. İşaretparmağını dudaklarına götürüp "sus" işareti yaptı: Normal zamanda buralara hiç uğramayan Bayan Globig'in akşamın bu saatinde burada olması? Komşuların aklına neler gelmezdi ki. Acaba çoktan kulak kesilmiş miydiler? Avludaki yağmur suyu fıçısının yanında çömelip cemaatle neler konuştuğuna kulak kabartan birilerine rastlamıştı Brahms. Ama eksi on beş derecede avluda çömelip oturmak herhalde kimsenin aklına gelmezdi.

"Tamam o halde." Papaz mendilini çıkardı ve gürültüyle sümkürdü. İnsan hayatı kurtaran ekibe artık bu kadın da dahil olmuştu. Elden ele geçerek kurtarılacaktı bir hayat. Hem de bu gece.

İnsanlar nasıl da aşabiliyordu kendilerini. Bir gün bu konuda vaaz verecekti. Henüz değil, fakat bunu açıklayacağı günler gelecekti, hem de yakında! Kendi canı için korkmaktan kendini kurtarabildiği zaman konuşacaktı; tıpkı çalılara sıkışan koçu kurtaran İbrahim Peygamber gibi.

Şimdi sıra papazın deyişiyle "prosedür"e gelmişti. Adam nasıl ve nerede saklanacaktı?

Katharina iç sesine kulak vererek "tamam" demesine rağmen yapacağının ne anlama geldiğini tam da kavramış değildi. Fakat sonra, Hala, oğlan ve köpek Jago'ya fark ettirmeden bir adamı

nasıl gizlice çiftliğe sokacağını ve saklayacağını gayet iyi bildiği ortaya çıktı. Polonyalı da Ukraynalı kızlar da hiç bir şey fark etmemeliydi tabii. Özellikle de Bay Drygalski, neredeyse her gün evin çevresinde dolaşıp pencereler karartılmış mı diye bakan şu her şeye burnunu sokan adam.

Katharina yabancının patikadan bahçeye nasıl ulaşacağını ve çitleri nasıl aşacağını papaza anlattı.

Brahms bir-iki kez kadının planını anlamadı, karıştırdı: Evin etrafından mı, yoksa bahçeden mi geçecek? Sonra parmaklıklara mı tırmanacak? Mesele şuydu: Zavallı adam parmaklıklara tırmanacak kadar güçlü müydü acaba? Bir de şu patikayı sordu Papaz: Neredeydi tam olarak? Tarif çok muğlaktı.

Katharina, bir parça kâğıt ile papazın İncil'ine işaretler koyduğu kırmızı kalemi aldı, bir kroki çizdi. Papaz kâğıdı alıp yazı masasına koydu, sonra kadının ellerini tutup teşekkür etti. Harekât başlayabilirdi artık.

Kadın arabaya binerken papaz bir an sokakta durdu. Acaba adam son anda geri adım atıp, "Bakın ne diyeceğim. Bu konuyu unutalım, başka bir çare buluruz," diyecek miydi? Elini taşına altına koyanlar kollarını da kaybedebiliyordu çünkü.

Hayır, böyle bir şey demedi.

Beygir geriye doğru baktı, dizginlerini çekiştirdi, daha ne kadar bekleyecekti? Hayvan o kadar üşümüştü ki, o da Georgenhof'taki sıcak yuvasına geri dönmek istiyordu.

Papaz teksir makinesine geri döndü, Katharina, şu beyaz astragan kalpaklı, siyah saçlı kadın da yoluna rahvan devam etti. Sur boyunca ilerledikten sonra karanlık şehirde bir dirsek çizdi. Felicitas'a uğrayıp fikrini alsa mıydı acaba? Cesaretinden dolayı hayran kalırdı belki de kadın ona. Ama şimdi o da zor durumdaydı, başka dertleri vardı. Kocası Graudenz'teydi, her gün kurşuna dizilen bütün o asker kaçaklarının yanında.

Peki ya Dr. Wagner? Her şeyi sakin sakin onunla gözden geçirse? Aslında çok mantıklı bir adamdı. Sürekli sosisli ekmek veriyordu ona, bu konuları onunla konuşamaz mıydı? Öğretmen şu anda evinde olmalıydı. Et suyunu ısıtmış, üzerine lor peyniri sürdüğü ekmekle birlikte mideye indirmişti muhakkak. Roma tarihçisi Livius'u okuyordu. Tarihçinin yeni bir çevirisi için girişimde bulunurdu belki.

Katharina pazar meydanından, Zur Schmiede Lokantası'nın önünden geçti. Sinema yeni dağılmıştı, insanlar kol kola girmiş, gülüşerek dışarı çıkıyordu. *Beyaz Rüya* filmi gösterimdeydi.

Binmiş bir atlıkarıncaya,
Ayağı yerden bir karış havada,
Ne de güzel görünüyor buz pateni yıldızı,
Beyazlar içinde baştan aşağıya

Hapishane, belediye binası. Lothar Sarkander ofisinde mi hâlâ acaba?

Tekrar kilisenin önünden geçti. Kurumuş çiçek çelenkleri sağa sola salınıyordu. Hâlâ geri dönebilirdi. Evet, hâlâ vazgeçebilirdi, zaman vardı.

Papazın evine dalsa, ağlasa, "Yapamayacağım!" diye bağırsa! Adam anlayış gösterirdi kesinlikle, değil mi. Belki adam da rahatlardı.

Papaz yaptığı işi bıraktı, kulak kesildi: Geri mi geliyordu şu kadın acaba? Gelmez artık, çok geç bunun için.

Katharina, Senthagener Kapısı'nda tekrar durduruldu. Kimlik belgesini gösterdi. "Ah tamam, Bayan Globig. Bu soğukta yollardasınız ha?"

Kadın, arabanın arkasında bir adamın oturup oturmadığını bilmek istemiyordu.

Kilisenin çanı saat altıyı vurdu. Papaz teksir makinesinin kulpunu çevirmekle meşguldü. Az sonra yabancı kapısını vuracaktı. Beklemek lazımdı o halde. Bu gece gönderecekti adamı, plan öyleydi, önce karnını doyuracak, teskin edecek sonra gönderecekti. Masanın üstünde Georgenhof'un krokisi duruyordu. Hiçbir aksilik olamazdı yani.

Ertesi akşam, karanlık çöktüğünde adam geri gelecek ve sonra yoluna tekrar devam etmesi sağlanacaktı.

Neydi ki yirmi dört saat?

İleride böyle işlerden uzak durabilirdi ama, değil mi?

Georgenhof, meşe ağaçlarının altında uzanıyordu, karanlık ve tehditkârdı. Katharina arabadan indi, beygirin boynuna kolunu attı.

"Tanrım!" diye inledi.

Hayvan kulaklarını geriye yatırdı; her şey yolundaydı.

Yabancı

Oakşam, Katharina, Peter ve Hala ile birlikte salonda oturuyordu. Rüzgâr evin etrafında kar tanelerini savuruyor, ara sıra bacadan aşağıya tıslıyordu.

Sonra rüzgâr dindi, etraf sakinleşti. Ukraynalı hizmetçilerin sesi çıkmıyordu. Domuz kesim töreninden kalan bağırsak, mide ve böbrek gibi ganimetlerle Orman Köşkü'ne gitmişlerdi, böylece oradaki delikanlılar da malikânedeki bolluktan paylarına düşeni alacaktı. Kızlar onların bu ziyafetten mahrum kalmasını istemiyordu. Büyük ihtimalle sakatatları kızartmaya başlamışlardı bile. Rumen adam da akordeonunu çalıyordu herhalde.

Katharina eline bir bez alıp teker teker tabloların çerçevelerini silmeye başladı. Sonra iç geçirerek diğerlerinin yanına oturdu. Saate baktı, ne kadar zamanı kalmıştı? Eve hırsız gibi gizlice girecek bu adamla ne işi olurdu ki? Ve neden? Her ne belaya bulaşmışsa, adamın hatasıydı bu muhtemelen.

Hala, Katharina'nın neden böyle her şeyi silip durduğunu anlayabildiğini söyledi. Sevgili Eberhard çok uzaklardaydı ve son günlerde yaşanan o kargaşa, o insanlar, gelip gidenlerin kalabalığı. Ziyaretçiler o kadar sık ve kalabalık gelmişlerdi ki, evde tekrar huzur ve sakinliğin hüküm sürmesinin zamanı gelmişti.

Canım sert bir şnaps çekti şimdi, dedi Hala. Kadın, "şnaps" deyince diğerleri gülmeye başladı. Evet tabii, Hala ve şnaps! Son günlerdeki kalabalıktan sonra niye olmasındı: çılgın pul kolek-

siyoncusu, kemancı kadın, dünkü ressam. Arkaya yaslanıp oturmak, dinlenmek, işleri oluruna bırakmak iyi gelecekti.

Öte yandan kapı hızlı hızlı vurulsa şu anda, yeni bir konuk girse içeri ve eve hayat getirse Hala'nın hoşuna giderdi aslında. Dünyada neler olup bittiğini dinlerlerdi hiç olmazsa.

Hala, ressamın tuhaf şeyler ima ettiğini anlatsam mı acaba, diye düşündü. Kiremit fabrikasında insanlık dışı şeyler yaşandığını, insanlara dayak atıldığını gözleriyle görmüştü ressam. Katharina bundan haberdar mıydı? Acınacak haldelermiş.

Bir de Hitler fotoğrafını indirmesini söylemişti Hala'ya. Adama neydi ki bundan?

Böyle bir şeyi gururla göstermek gerekmez miydi? Temel ilkeleri savunmazsan her şey baş aşağı gider. Führer Almanların son savunma hattı değil miydi?

Kiremit fabrikasında olanları Katharina da duymuştu. Buz gibi soğukta Senthagener Kapısı'na barikat ören adamları Felicitas'ın penceresinden görmüştü. Felicitas da yiyecek dilenen insanları Nazi askerlerinin nasıl itip kaktığını anlatmıştı. Felicita'nın kocası bu tipleri Graudenz'te tanımıştı. "Bu insanlara bir şey verme sakın, demişti ona. "Bir daha paçanı kurtaramazsın. Hepsi cani! Sülük gibiler, kapıdan atarsın, bacadan girerler! Üstelik onlara herhangi bir şey vermek yasak, başına dert açarsın. Evet, kiremit fabrikasını duymuştu Katharina, ama onun meselesi değildi bu, öyle değil mi?

Eberhard kasvetli bir ruh haliyle Doğu'da işlerin yolunda gitmediğini anlatmıştı bir kez. Oraya görev için gittiğinde, birtakım şeyler görmüştü. Tanrı korusun, rüzgâr başka yönden esmeye başlarsa başımıza neler geleceğini Tanrı bilir, demişti.

Ama şimdi görevi onu İtalya'ya göndermişti.

Hala'nın odasında bir Hitler fotoğrafı olduğundan habe-

ri yoktu Katharina'nın. *Kavgam* kitabı rafta duruyordu, kapağı açılmamıştı daha. Bir kez Josef Amca, "O kadar da yanlış şeyler söylemiyor adam," demişti.

Hala bir kadeh şnaps istiyordu kesinlikle. "Hiçbir şey göründüğü kadar kolay değil." Katharina dolaptan küçük bir şişe ve iki kadeh çıkarıp kendisi ve Hala için biraz şnaps koydu. Belki bu sayede canı etrafı süpürmeyi bu kadar çekmezdi. Peter'in bardağına su kondu ve kadehler tokuşturuldu.

Oğlan şöminedeki ateşi öyle bir harladı ki sanki ev alev alacakmış zannedebilirdi insan.

Sonra Hala lavtasını aldı ve gençliğinden bildiği şarkıları tıngırdatmaya, çatlak sesiyle mırıldanmayla başladı. Enstrümandan hatıra kurdeleleri sarkıyordu. Wroclaw'daki müzik buluşmaları. Sevgili Silezya'sı. Memleketini asla ama asla unutmayacaktı. Nasıl evden atıldıklarını, o açgözlü adamın elleri ceplerinde kapıda duruşunu ve alaycı gülüşünü unutmayacaktı. Bahçıvanı bile atmıştı işten, onu çalıştırmaya devam edebilirdi halbuki, bir karısı, bir de çocuğu vardı adamın. Çocukken bahçıvanın tahta kunduralarının üzerinde dikilip onunla dans ederdi.

Kapının dışında, çeşmenin başında,
Bir ıhlamur ağacı dikilir orada.
Gölgesinde ne çok hayal kurdum,
Sana dair ne tatlı hayaller.

Hala, şerefe dedi, kadınlar kadehlerini yeniden doldurdular. Katharina'nın iç geçirmesini Hala komik buldu. İnsanların mizaçlarından ve Katharina'nın her şeyi hafife almasından konuştular. Bir de çalışmanın iyi bir ilaç olduğu konusunda hemfikir oldular.

Katharina saate baktı, ayağa kalktı, volta atmaya başladı, sonra yaz salonunun kapısını açtı. "Brr, çok soğuk!" dedi odadakiler.

Ay çıkmıştı, ağaçların arasından bir dev gibi görünüyordu. Dar, yüksek pencerelerden salonun içine ay ışığı sızıyordu.

Katharina etrafına bakındı. Salonun duvar kâğıtlarında ay ışığının aydınlattığı resimleri ilk kez görüyormuş gibi hissetti. Flüt ve mandolin çalan bir çift, dans eden çocuklar ile şaha kalkmış bir atın üzerinde bir asker ve bir kız.

Hafızasına kazımak istermiş gibi bu resme baktı.

Sanssouci'de dinledikleri flüt konçertosu – ev konserleri.

Eberhard tatile gitmekten hoşlanmazdı, dans etmek ona göre bir iş değildi. Ama şimdi İtalya'daydı, kim bilir ne yapıyordu? Yanında güzel bir çocuk oturuyor mu acaba şu anda? Şu saçlarına çiçek takan esmer, zarif kızlardan biri. Şu anda orada neler yaşandığını kim bilebilirdi ki?

Yoksul bir köy hanında bir kızın şarap ikram ettiği Eberhard canlandı gözünde. Kıza Georgenhof'u anlatıyordu belki, kız da tek kelimesine bile inanmıyordu belki.

Ne kadar geride kalmıştı Lothar Sarkander'le burada yan yana durdukları o an. Beklenmedik bir şekilde oluvermişti. Yazdı, salonun bahçeye bakan kapıları açıktı, aile fertlerinin çimenlerde oturduğunu görmüşlerdi. Sonra adam, "Tablo gibi, değil mi?" demişti.

Sonra, deniz kenarına gittikleri o gizli gezi vardı.

Plajdaki küçük barakalardan birinde birlikte otururken görülmüşlerdi. Kadının başında geniş kenarlıklı hasır bir şapka, adamın üstünde beyaz pantolon.

Eberhard hiçbir şey duymamış mıydı?

Berlinli kuzenlerinin eşyalarının olduğu kutuları ayağıyla tekmeledi. "Yazık oldu, ne güzel partiler yapabilirdik burada, danslar edebilirdik," dedi kendi kendine.

Peter annesinin peşinden gidip lambayı yaktı, ışık dışarıdaki karın üzerine yayıldı ve büyü kayboldu.

"Aman Tanrım, uçaklar! Karartma! Ya Drygalski görürse!" diye bağırdı Hala.

Lambayı söndürdüler, salonun kapısını kapattılar ve tekrar şöminenin önüne oturdular.

Hala müzik aletini eline yeniden almıştı ki Katharina telefonun yanına gitti ve Sarkander'in numarasını çevirdi. Saat henüz dokuzdu, çok geç değildi. Uzun uzun çaldırdı, ama açan olmadı. İyi ki! Ne diyebilirdi ona?

Bilardo salonuna geçti, köşedeki dolaptan bir kutu oyunu çıkardı ve sehpanın üzerine koydu: Kenarları akağaçtan oymalı, dişbudak ağacından bir tahta levha, ayrı bir küçük kutuda oyuna ait tornada şekillendirilmiş figürler. Kadın ve erkek çobanlar, koyunlar. Bunlar aynı oyuna mı aitti acaba?

"Bu nasıl oynanıyor?" diye sordu. Hala da bilmiyordu, "Çok eski bir oyuna benziyor," dedi. Figürler rasgele tahtanın üzerine konuyordu herhalde.

Deri bir kupanın içinde üç beyaz zar vardı. Katharina zarları kupadan masanın üzerine attı. Bir tane bir, bir tane üç, bir de beş.

Dokuz etmişti. Ne anlama geliyordu dokuz?

"*Hayır* anlamındaki dokuz* olabilir mi?" dedi Hala.

Zarlar zaten atıldı, diye düşündü Katharina ve o kadar derinden bir iç geçirdi ki Hala gülmesini tutamadı.

Heinrich, araba bozuluyor. Katharina, Grimm Kardeşler'in

* Almancada *hayır* anlamına gelen "nein" ve dokuz anlamına gelen "neun" kelimeleri arasındaki ses benzerliği ima ediliyor. –ç.n.

Kurbağa Kral masalının sonuna eklenmiş sadık arabacının hikâyesini düşündü. Ama yok, kendi göğsünün üzerinde demirden mengeneler yoktu. Derin bir nefes aldı.

"İyileşirsin merak etme," dedi Hala, "Çok sigara içiyorsun bence."

Katharina oğlanın burnuna bir öpücük kondurdu, iyi geceler diledi. Sonra mutfağa gidip yenecek ne var ne yoksa topladı. Bu gece çok uzun sürebilirdi.

Üst kattaki odasının kapısını açtığında bir an ferahlık hissetti. Küçük sandalyesi, üzerinde meyve dolu bir tabakla masası, kitapları – her şey eskisi gibiydi.

Ama burası artık hiç değişmeyen ebedi sığınağı olmayacaktı. Burada bir saat sonra bir macera yaşanacaktı ve bu bir oyun değildi.

Katharina kış bahçesine çıkıp etrafa bakındı. Dışarıda derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Küçük bir merceğe dönüşen Ay meşe ağaçlarının arasından karı aydınlatıyordu.

Çizmelerini çıkarmadan yatağa uzandı, bir fotoğraf albümünü karıştırmaya başladı: Saint Gotthard Geçidi'nin dönemeçli yollarında ilerleyen tren, ta aşağılardaki kayalıklı vadi. Katharina hep bir şeylerin ters gideceğinden korkmuştu. Ama tren dağdaki yolculuğu kolaylaştırmıştı. Karşı tarafta, İtalya'da yağmur yağıyordu. *Burada* güneş, *orada* yağmur. Oysa Katharina tam tersi olacağını düşünmüştü. Eberhard güneş ışığının altında gözlerini kırpıştırıyordu. Katharina fotoğrafın altına beyaz uçlu dolmakalemle "Yanıldım!" yazmıştı.

Katharina evin içindeki sesleri dinledi. Diğerleri de yatmaya gidiyordu şimdi. Peter köpeği dışarı bıraktı çabucak, kapısını kapadı, sonra Hala'nın oda kapısı da kapandı.

Katharina evin içini dinledi, dışarıya kulak verdi. O sırada

Hala'nın da kendi kapısının arkasında dikildiğini, anahtar deliğinden baktığını bilmiyordu. Dışarısı zifiri karanlıktı.

Katharina elindeki albümü bıraktı. Korkuyordu. Aynaya bakıp, ödüm patlıyor, diye düşündü. Bu hissi, bu korkuyu en son genç bir kızken, Berlin'de, günlüğünü okuduklarında duymuştu. Bir şeyler yazmak istemişti deftere ama defter yerinde yoktu.

Loş kilisedeki düğünü. Ölüm sizi ayırana dek, öyle mi? Bütün bir ömrü Eberhard'la geçirebilecek miydi? *Yüksel, Ey Kızıl Kanatlı Kartal.*

Papaz Brahms hiç gülümsememişti, son derece ciddiydi. Ölüm sizi ayırana dek.

Düğünden önceki gece bir rüya görmüştü. Eberhard'ı görmüştü rüyasında. Adam uzun eldivenler, kadın eldivenleri giymişti. "Gidip ineklerle ilgilenmem lazım," demişti.

Katharina tekrar kalktı yerinden, Peter'e bakmaya gitti. Aslında hiç yapmazdı bunu ama o gece çocuğun yatağına oturdu, küçük odaya göz gezdirdi. Tünelden geçmekte olan oyuncak tren, yerde çoraplar ve pantolonlar, öylesine fırlatılmış çizmeler. Tavanda kâğıttan uçaklar asılıydı. Ne kadar küçük, zavallı bir hayat!

Odanın ortasında oyuncak bir kale duruyordu, surların ardında şövalyeler vardı. Açılır kapanır köprünün kanatları yukarı kaldırılmıştı.

Eskiden her akşam çocuklarla birlikte dua ederdi Katharina. Anne babasının evinde böyle görmüştü. Ama Elfie ölünce dua etmeyi bıraktı. Şimdi bu çocuk dualarından birini Peter'le söylemeyi çok isterdi. *Melekler kanatlarını açar, bütün yaratılanlar sana şarkılar söyler, Ey İsa, sen kalbimin sevinci...* Ama artık bir işe yaramazdı. Ne ellerini kavuşturdu ne de ağzını açtı.

Aklında, elinin altında herhangi bir sözcük yoktu, abra kadabra gibi büyülü kelimeler de doğru gelmiyordu. Hayatında hiç haç da çıkarmamıştı.

Oğlanı yanına mı alsaydı acaba? Eskiden fırtına çıktığında yaptıkları gibi? Bütün kapıları, pencereleri kapasa? Kendini elinde üç namlulu tüfekle pencerenin önünde gördü bir an, yanında oğlu, onun da elinde bir silah, kanlarının son damlasına kadar kendilerini savunurken.

Kendine sert sert baktı Katharina, oğlan da ona baktı.

"Neyin var?" ya da "Ne oldu?" diye sormadı. Annesine sessizce baktı. Daha ne kadar sürecekti bu bakış?

Katharina "İyi geceler," dedi, sonunda. Boğazından bir kurbağa gibi fırlayıverdi bu sözler.

Katharina korkuyordu ama bir yandan da bu maceraya "Evet" dediği için kendisiyle biraz da gurur duyuyordu. Şimdi bu işin üstesinden gelmek zorundaydı. Şimdiye kadar hiç kimse onun bir şeyleri başaracağına inanmamıştı. Kendisi bile. Hayatında bir kere bile. Gurur duyuyordu kendisiyle, ama hemen yanı başında korku da vardı.

"Çıplak, soğuk bir korku," dedi yüksek sesle.

Bir taraftan da olacakların bir yalan olduğunu düşünüyordu: Gerçekten de bir insanı kurtarmak mı istiyordu, yoksa bir şeyler yapabileceğini mi ispatlamak istiyordu sadece? Çılgınca bir şey yapma arzusu muydu, tıpkı zamanında Lothar Sarkander'le çıktığı o gezinti gibi. Bütün bunlar sona erdikten sonra Eberhard'a anlatması gerekecek miydi bu gezintiyi?

Ne zaman sona erecekti her şey?

Her şey fotoğraf albümünde kayıt altına alınmıştı. Garda Gölü'nün suları dümdüz, yemyeşildi, beyaz sandallar vardı üze-

rinde. Sonra sokak şarkıcıları ve o küçük kafe. Eberhard peçetenin üzerine rakamlar yazmış, karısının anlaması için hesaplar yapmıştı. Banka hesaplarındaki para kendiliğinden katlanarak artıyordu: İngiliz hisse senetleri, Romanya'dan gelen kâr payları. Tarımı bıraktıkları ne iyi olmuştu... Adeta kendi kendine çoğalan bu parayla ne yapacaklarını da konuşmuşlardı. Belki Bremen transatlantiğiyle Amerika'ya bile gidebilirlerdi.

Neyse ki malikâne mülkleri sırtlarında bir yük değildi artık! On yedi bin hektar; atlar, traktörler, hizmetçiler, her yıl Polonya'dan gelen tarım işçileri.

Garda Gölü. Bir sandalla gölgede kalan karşı kıyıya çıkmışlardı. Hiç ilginç bir şey yoktu bu tarafta ama güneşli karşı kıyı çok güzel görünüyordu buradan.

Fotoğrafın altında, "Kaptan Eberhard!" yazıyordu. Eberhard sandalda ayakta durmuş, güneşe karşı elini gözlerine siper etmişti.

Sonra üniformasını giymek zorunda kalmıştı Eberhard. Silahlar ateşlenmeye başlayınca İngiliz paraları gelmemeye başlamıştı artık, Rumenler de ödeme yapmayı bırakmıştı. Bunların yerine aydan aya gelen subay maaşı kalmıştı sadece.

Eberhard Fransa'dan şarap ve çikolata göndermişti, Yunanistan'dan sigara. Rusya'dansa esmer şeker ve ayçiçeğiyağı.

Telefon yazı masasının üzerindeydi; şu anda biriyle konuşmaya çok ihtiyacı vardı. "Çıldırdın mı sen?" derdi Felicitas. Ondan anlayış beklemek nafile bir çabaydı. Yoksa anlar mıydı? Gülmesi de mümkündü Felicita'nın! "Aptallık etme!"

Vladimir'le, şu Polonyalıyla konuşabilirdi belki. Ama o da komünistlere, Yahudilere karşıydı. 20 Temmuz olayıyla ilgili en ufak bir fikri de yoktu kesinlikle. Sonra onun merhametine, lütfuna kalacaktı işi. Avucuna alacaktı onu. Şöminenin başına oturup keyif çatacaktı.

Peki ya Hala? Gidip, "Baksana, sana bir şey söylemem lazım " dese miydi?

Hala'nın duvarında Hitler fotoğrafı asılıydı.

Aklına Drygalski geldi – neden içini açabileceği kimse yoktu etrafında?

Drygalski'den korkmuyordu. Hatta şu anda kendini ona küçük bir oyun oynuyormuş gibi hissediyordu.

"Hallederiz," derdi adam belki de ve onu her şeyden korurdu.

O sırada Drygalski hasta karısının yatağına ilişmiş oturuyordu. Elini tutmuştu. Kadın gıpgri yüzüyle gözlerini tavana dikmiş yatıyordu.

Mutlu, eğlenceli düğünleri geldi aklına; hayallerindeki gibi coşkulu geçen düğünleri. Botla dere ağzına kadar kürek çekeriz, diye hayal etmişlerdi ama olmamıştı sonra. Oğlan doğmuştu hemen, sonra da işte, dükkânda, tezgâhın arkasında geçen hayat. 125 gram füme salam satarak, bir yerlere gelmeyi ümit ederek geçmiş bir hayat. Salamları dilimleyen yeni bir makine almışken –"Başka bir arzunuz var mı?"– iflas etmişti.

Onu batıran tefecinin teki değil, vergi memurları olmuştu. Vergi dairesiyle baş edememişti.

Kadın hiç suçlamamıştı kocasını, yeni bir iş yapabilecek mi diye bekleyişteydi hep.

Şimdi de Doğu'dan, Letonya'dan, Estonya'dan yayan, trenle ya da at arabasıyla gruplar halinde şu muhacirler gelmişti. Bugüne kadar hepsine yatacak yer temin edebilmişti, Yerleşke'nin merkezinde oraya buraya yerleştirmişti insanları. Herkes birilerini evine almak zorunda kalmıştı. Kimin nerede kaldığını unutmamak için bir kroki çizmişti. Muhacirler: Aralarında tekinsiz olanlar da vardı, kendilerine ait olmayan şeylere el koyanlar çı-

kabilirdi. Kimisi yıkanmak bilmez, durmadan söylenirdi. Ama aralarında eski usul, görkemli vatan evlatları da vardı, dürüst, cesur eski topraklar da. Alman kanı korunmak zorundaydı. Vatan onlara kollarını açıyordu.

Georgenhof'a da birilerini yerleştirmek lazımdı. Bundan kaçınmak mümkün değildi. Usulünce yapılabilirdi bu. Oraya uygun insanlar gelirdi belki bir gün. Geçenlerde gelen emekli yargıçla karısı uygundu Globiglere, ama yargıç da uzun kalmamış, yola devam etmişlerdi. Zaten uzun süre kalan yoktu hiç. Birkaç gün kalıyor sonra gidiyorlardı.

Drygalski karısının elini tuttu. Gazeteden yüksek sesle bir şeyler okusam iyi olur belki. Başka şeyler düşünür. Ancak şu anki haberleri yani geri çekilmeyi nasıl açıklayabilirdi ona? Bunu kim, nasıl anlayabilirdi ki?

Neyse ki oğlumuz çoktan Polonya'da vuruldu, diye düşündü. Yoksa her gün onun için endişelenecektik.

Karısının elini bıraktı. Mitkau'ya telefonla sormak lazım, yarın Doğu'dan gelen olacak mı? Sonra listeleri kontrol etmeli, yeniler nereye yerleştirilebilir diye bir bakmalıydı. Zaten çoğu birkaç gün kalıyordu sadece. Sürekli bir gidiş geliş hali vardı.

Merdivende bir an tereddüt etti. Yukarı çıktı, oğlunun odasında oturdu, pencereden dışarı bakmaya başladı. Ay ışığının oluşturduğu gölgelerin içinde, rüzgârın karları savurduğu yerlerde, ekime hazırlanmış topraktaki uzun siyah şeritleri gördü.

Karşıda, Georgenhof'ta Katharina kapıya gitti, kulağını anahtar deliğine dayadı. Köpek havlamaya başladı; eğlenceden dönerken laflayan kızların sesini duymuştu. Yukarı mı çağırsa onları? Yoksa yanlarına gidip onlarla mı otursa? Yok, olmaz. Kızlar da burada yukarıda olmak istemez

Onlar orada aşağıda, biz yukarıda burada – aralarında hiç birlik beraberlik ruhu yoktu.

Katharina kış bahçesine gitti, ışığı kapattı, perdeyi açtı, karın aydınlattığı karanlık bahçeye baktı. Çimenlerin üzerindeki kar çiğnenmiş, yarım daire çizen patika iyice belirginleşmişti.

Katharina omuzlarına bir şal aldı. Kaktüsler pörsümüştü, bitkilerin büyüdüğü toprak kupkuruydu.

Büyüklü küçüklü yıldızlar yanıp sönüyor, ışıldıyordu. Ay giderek yükseldi. Meşe ağacının dalları da bu kadim diskin önünde yükseliyordu. Avuçtaki çizgiler gibiydi, kader çizgileri, hayat çizgileri.

Gece göğünün içinden geçen tek bir uçağın sesi. Pilot karlar altındaki çiftlikleri, Geoergenhof'u görebiliyor olmalıydı. Birbirinin aynı evlerin sıra sıra dizildiği Yerleşke'yi de eğri büğrü sokaklarıyla Mitkau'yu da.

Yarım daire şeklindeki patikayı bir işaret olarak görür müydü acaba adam, anlaşılması zor ve gizemli bir mesaj olarak?

Ya da belki sokağın kenarında elinde bir kâğıtla tek başına duran adamı görürdü. Kendine söven bir adam.

Katharina pencerenin önünde duruyordu, ay ışığında benzi solgundu. Nasıl biriydi bu adam?

20 Temmuz komplosuna karışmış saygın yaşlıca bir beyefendi olabilir mi, yanağında düello yaralarıyla, sivil kıyafetli bir subay? Eski tarz bir beyefendi, barış zamanlarında ata binmek için Grünewald'e giden, Birinci Dünya Savaşı'nda, İkinci Dünya Savaşı'nda savaşmış, üç kez yaralanmış. Böyle bir adam parmaklıklardan tırmanamazdı herhalde. Bir subay dört ayak üzerinde sürünüp delik gibi bir odacıkta saklanır mıydı hiç?

Genç bir subay gelse iyi olurdu! *Zwei in einer großen Stadt.*

Bu filmde genç bir binbaşı vardı, alnı açık lekesiz bir karakter, Demir Haç madalyası kazanmış. Birkaç günlüğüne Berlin'de ve sadece üç gündür tanıdığı sevgilisiyle kahve içiyor. Katharina filmde çalan şarkıyı hatırladı.

Şehirde bir çift âşık
Altından bir hayale dalmış gibiler...

Belki genç bir binbaşıdır, şerefli bir sebep yüzünden firar etmiştir? Başı beladadır ve kaçıyordur, genç erkeklerin başına gelebiliyor böyle şeyler. Üniformasının üzerine sadece gündelik bir palto geçirecek kadar vakti olmuş ve karanlıkta gözden kaybolmuştur... ama iradesi dışında kaçıyor, çünkü elbette savaşa inanmış biri. Bütün bunlar bir hiç uğruna mıydı? O tank konvoyları, yan yana, arka arkaya, Doğu'nun buğday tarlalarının, uzun cephenin içinden geçiyor ve genç teğmen de tanklardan birinin tepesinde ayakta duruyor. Ne güzel günlerdi onlar!

Veya belki de bir sivil gelecekti, üstü başı dökülen. Yamanmış, parmaksız eldivenleriyle. Ya da çenesini tutmayı beceremeyen bir ressam. Belki de bir müzisyen, bir orgcu, ölümlere tahammülü kalmamış, yanlış dostlara içini dökmüş, şimdi de canını kurtarmaya çalışıyor, memlekette karısı, çocukları olan bir adam.

Belki de başka bir olayda birini sakladığı için şimdi kendisi kaçan biridir?

Katharina yazı masasına oturdu. Hayatında ilk kez sadece kendisini ilgilendiren bir şeyler yazmak istedi canı. Ama aklına yazacak bir şey gelmiyordu. Kendini ilgilendiren ne vardı hayatta? Her halükârda önce bu işi halletmesi gerekiyordu, belki bu deneyime ileride kimse inanmayacaktı. İşte o zaman hepsini yazacaktı. Her ayrıntıyı. Duygularını, gerilimi ya da hayal kı-

rıklıklarını çünkü hayal ettiğinden bambaşka şeyler yaşayacaktı belki de.

Makası eline aldı, sakinleşmek istediğinde hep yaptığı gibi siyah kâğıttan bir çiçek kesmeye çalıştı. Ama ortaya sadece arapsaçı gibi karışık kâğıttan şeritler çıkınca hepsini çöpe attı.

Kendisine çekidüzen vermeli miydi acaba? Saçını düzeltmeli miydi? Şamdandaki mumları yaksa mıydı? Katharina banyo lavabosunu güzelce temizledi. Hijyen sorunu olur muydu acaba? Bir *erkek* gelecekti sonuçta. Yerde sürünerek tekrar tekrar odacığa girdi, etrafa çekidüzen verdi, biraz yaşanacak hale getirdi. Sigaraları, kakaoları ve on yedi şişe Barolo Riserva marka kırmızı İtalyan şarabını mümkün olduğunca arka tarafa itti. "Bu çok özel bir şarap," demişti Eberhard. "Savaş bittiğinde içeriz bunu."

Odacığın içindeki gizli hazinenin önüne bir bavul yerleştirdi, derme çatma yatağın üzerine bir şilte daha koydu. Bir erkek rahat rahat sığardı buraya herhalde. Bir gecelik sadece. Baca duvarının yanı sıcak ve rahattı, kesinlikle romantik bir havası da olmuştu odacığın. Burada adamı kimse bulamazdı.

Odacığın kilidi vardı. Belki de üstüne kilitlemek gerekirdi? Öyle çok soru, öyle çok kaygı vardı ki kafasında.

Katharina radyoda haberleri dinledi, kısık, çok kısık sesle. Batıdaki savunma muharebelerinden ve terör saldırılarından bahsediliyordu. Doğuyla ilgili tek cümle yok. BBC'de bile yok. Ama havada asılı duran bir şeyler vardı, hissediliyordu. Ruslar her an, kükreyen bir sürü gibi intikam için saldırıya geçebilirdi! Ama ne zaman? Yarın? Öbür gün? Bir hafta içinde? İki hafta? Ne zaman? Her an olabilir miydi artık?

Bu küçük şarkı bizi birleştirsin,
Zamanı mekânı aşarak birleştirsin.
Bu küçük şarkı benden sana haber versin,
Senin bana benim de sana ait olduğumu.

Gece yarısı gibi köpek havlamaya başladı. Katharina epey bir süre bir aşağı bir yukarı yürüdükten sonra kış bahçesinde oturmuştu. Tam da, gelmeyecek, bulamadı neyse ki, yanlış alarm, diye içi rahatlamışken, köpeğin sesini duydu ve patikada bir adam gördü. Adamın ay ışığındaki gölgesi karın üstünde bir saat yelkovanı gibiydi.

Katharina pencerenin pervazındaki kaktüsleri köşeye itti ve pencereyi açtı. Bir-iki kez el fenerini yakıp söndürdü. Aynı anda birinin çitin kazıklarına tırmandığını işitti, kazık adamın ağırlığı altında hafifçe büküldü. Köpek, yazın bir sıçan ya da bir kirpi gördüğünde yaptığı gibi, salonda sağa sola koşuşturmaya, deli gibi havlamaya başladı.

Adam dikkatli ama atik bir hareketle Katharina'nın yanına çıktı. Pencere pervazında kendini içeriye biraz kar da getirerek yukarı çekti, sonunda bacaklarının üzerinde doğruldu. Aşağıya düşseydi, her şey bitecekti. "Bir hırsız," diyebilirdi o zaman Katharina. "Gece gelen bir hırsız. Yok, hayır, tanımıyorum adamı."

Katharina pencereyi kapadı; soğuk hava içeriye dolmuştu. Adam odada gezinmeye başlamıştı bile. Fırça sakallı, tıraşsız, ufak tefek bir adamdı, yüzünde pervasız bir ifade vardı. "Oldu bu iş," dedi, kasketini Çömelmiş Kadın'ın üzerine atarak. Katharina'yı yukarıdan aşağıya konçlu çizmelerine bakarak süzdü. Sonra gülümsedi: Çizme giyen bir kadın ha?

Sonra kadına ellerini gösterdi: Güllerin dikenlerine takılıp kanamışlardı.

Yaşlı bir beyefendi değildi, yakışıklı bir binbaşı değildi, org sanatçısı da değildi, sıradan, düzgün bir adamdı. Üzerinde bir çiftçi ceketi, kolunun altında bir tür sırt çantası vardı. Kendisiyle birlikte dışarıdaki soğuğu da içeri getirmişti. Odanın ortasında durdu, aşağıda havlamaya devam eden köpeğe kulak verdi ve kadına kanayan ellerini gösterdi. Katharina yapışkan bir yara bandı ve makas getirdi, bantla çiziklerin üstünü kapattı. Bunu yaparken adamın nefesini üstünde hissetti.

Sonunda köpek susunca adam odaları gezdi, kapıları, pencereleri kontrol etti, şöminenin yanına gidip durdu.

Adı Erwin Hirsch'ti, Yahudi'ydi, Berlin'den geliyordu, çok üşümüştü. Evet, Berlin'den geliyordu, Ruslara doğru kaçmaya çalışıyordu. Az kalsın Mitkau'da, Senthagener Kapısı'ndaki nöbetçilere yakalanıyordu. Papaz Brahms uyarmamıştı onu, hiç bahsetmemişti oradaki nöbetçilerden.

Kıl payı kurtulmuştu. Dünyadan bihaber, tuhaf bir adamdı papaz belli ki... Kendini yukarı çekip duvardan atlamak zorunda kalmıştı, Eriha'ya giren Aziz Yuşa'nın casusları gibi.

Sonra Mitkau'dan buraya, bir saat boyunca yolun kenarından yürümüştü. Yanından her araba geçtiğinde şarampole atlamıştı ki kimse görmesin. Avuçlarını şöminenin sıcak taşlarına koydu, yavaş yavaş sakinleşmeye başladı.

Katharina da titriyordu ama üşüdüğünden değil. Adama bakarak ayakta durdu ve şöyle düşündü: Fena bir karmaşa değil bu.

Genç bir kadınla aynı odayı paylaşacak olması adamın umurunda gözükmüyordu. Başına öyle beter şeyler gelmişti ki! Mahzenlerdeki dolaplarda iki büklüm yatmış, çamaşır sandıklarında saklanmıştı. Hepsini anlattı kadına. Dört yıldır kaçıyordu. Ama bu maceralarına hiç gülmüyordu adam. "Bir gözünün önüne getir," diye fısıldadı sonra adam, Katharina ona sigara verip durdu ve onun kendisine "sen" diye hitap etmesine şaşırmadı.

Tam o anda telefon çaldı. İkisi de aynı anda irkildiler. Ses çok yüksekti. Adam bir adım geri çekildi, Katharina hemen ahizeyi kaldırdı, yoksa Hala gelebilirdi, "Ne oldu? Bir terslik mi var?" diyerek.

Königsberg Başkomutanlığı'ndan arıyorlardı. Yabancı bir ses, "Bayan Globig orada mı?" diye sordu. "Benim, buyurun?" "Siz misiniz, bir dakika, kapatmayın lütfen!" Sonra çıt diye bir ses geldi! Katharina uzaklardan kocasının sesini duydu. "Kathi, sen misin? Duyuyor musun beni? Sesim geliyor mu?" Önünde bir bardak şarap, karargâhtaki odasında oturuyordu Eberhard. Garda Gölü'ne tepeden bakan bir yerden yıldızlı gökyüzünü seyrediyordu. "Hatırladın mı Garda Gölü'nü?" Tabur kumandanının doğum günüydü... "Yalnız mısın?" O halde iyi dinle şimdi, dedi Eberhard. "Hemen toplayın eşyalarınızı ve oradan uzaklaşın, hemen! Tamam mı? Hemen yola çıkın, bırak her şey kalsın... Hemen, yarın sabah ilk iş... Ruslar geliyor! Wilhelmine Hala'ya, Hamburg'a gidin.

Bu sözlerin ardından bağlantı kesildi.

"Kocamdı arayan," dedi Katharina. "Tuhaf, sanki bir şeyler tahmin etmiş gibi. Ardından birden kendini koyuverdi Katharina: Eberhard, daima resmi, donuk, buz gibiydi... Katharina'nın şimdiye kadar sadece hissedip hiçbir zaman söze dökmedikleri dışarı taşmıştı.

Yabancının benzi atmıştı, ancak yavaş yavaş sakinleşebildi. "Arayan kocamdı, İtalya'da," dedi Katharina.

"Evet," dedi adam. "Böyle şeyler olur bir evlilikte." Söyleyebileceği başka şeyler vardıysa da onları kendine sakladı.

Sonra adam masaya oturdu ve bütün hikâyesini anlattı: Aylarca saklandığı Berlin'i, ve şimdi gidip Rusları karşılamayı ne kadar çok istediğini. Katharina ona yiyecek içecek bir şeyler ver-

di. Soğumuş kızarmış patates ve kan sosisi ki aslında adam pek sevmiyordu bunu. Elma da verdi; adam elmayı elinde bir-iki kere çevirdi, sonra gülümseyip bir ısırık aldı.

Eberhard'ın her zaman oturduğu sandalyede oturuyordu. Ama Eberhard odada sadece geçici olarak mevcutmuş gibi görünürdü hep, lületaşı ağızlığıyla içtiği sigara bitene kadar süren bir mevcudiyet.

Adam Katharina'ya uzun hikâyeler anlattı, bütün hayatının hikâyesini, bunları da sırasıyla anlattı, ilk olarak, ikinci, üçüncü diye. Bunları daha önce de sık sık anlatmıştı büyük olasılıkla. Sonunda sustu, Katharina da odacığı gösterdi, orada gizlenebileceğini söyledi. Adam sığınağını yokladı, içindeki battaniyeleri, şilteyi inceledi. "Ah" dedi. "Ana rahmine geri dönmek gibi burası!" dedi. "Çok güzel kokuyor...İyi bir şeyler var herhalde burada," diye ekledi. Sonra bir çırpıda uzanıverdi.

Bu kış günü şöminenin bacasına sokulamasa içerisi dondurucu soğuk olurdu, battaniyelere, yastıklara sarınmak da kurtarıyordu durumu. Katharina gece lambası koymuştu, bu da biraz ışık ve sıcaklık yayıyordu, yalnız çatıdaki kiremitlerin arasından dışarıya bir damla bile ışık sızmamasına dikkat etmeleri gerekiyordu.

Adam battaniyelere sarınıp bedenini şilteye bıraktı. Katharina kapıyı kapatırken, "Evimi hatırladım şimdi, çocukken böyle çarşafların yorganların içinde kendimize küçük mağaralar yapardık," dedi adam.

Katharina yatağa uzandı ve etrafı dinledi. Şakaklarında atan nabzının sesini duyabiliyordu.

Adam odacıkta sağa sola döndü, boğazını temizledi.

Sonunda sessizlik hâkim olduğunda, Katharina Eberhard'ın söylediklerini hatırladı. Kaçın, her şeyi bırakın, demişti, hemen

yarın gitmeliydiler. Bunu yapabileceğini nasıl düşünebiliyordu Eberhard? Nasıl kalkıp öylece gidebilirdi ki?

"Yalnız mısın?" diye sormuştu Eberhard.

Adam da gizlendiği yerde kendisini bekleyen karanlık günleri düşünüyordu. Aslında, kurtulması mümkün değildi.

Umarım, sonum çabuk gelir, diye düşündü.

O Gün

Ertesi sabah, adam uzun süre odacığından dışarı çıkmadı. Katharina koltukta oturmuş kulak kabartmıştı, ama odacıktan hiç ses gelmiyordu. Bazen adam sağa sola dönüyor gibi geliyordu, bazen de derin derin soluk alıp verdiğini duyuyordu.

Katharina komodinden mücevher kutusunu çıkardı, yüzüklerini denedi. İnci kolyesini mi taksaydı acaba bugün? Her gün taktığı madalyonu çıkardı.

Radyoyu açsa mı? Açmasa daha iyi, adamı uyandırabilir. Ya da eğer zaten uyanıksa, mağarasından dışarı çıkar. Sonra karşısında oturur burada, ne yapacak onu o zaman?

Önünde uzun bir gün var!

Eski bir dergiyi karıştırdı ve kulak kabarttı.

Bütün ev halkı alışmıştı onun sürdürdüğü bu münzevi hayata: "Hep yukarıda oturuyor," derlerdi. Hala bazen, "Öyle beceriksiz ki!" derdi, yapılacak iş gözünün önünde dursa bile görmezdi. Bir şey halledilmesi gerektiğinde çoğu zaman kimsenin aklına Katharina gelmezdi. Ama bugün, "Ben de aşağıda bir işin ucundan tutsam iyi olacak," diye düşündü Katharina. Elindeki dergiyi bıraktı, ayağa kalktı.

Bir kâğıda not yazdı: "Lütfen çok sessiz olun! Hemen geri döneceğim!" Kâğıdı odacığın küçük kapısının önüne bıraktı. Sonra gürültü yapmadan hızla odadan çıktı, Adamın mağara-

sından çıkıp da "Dur!" demesini istemiyordu. Belki de yalnız kalmaktan memnun olurdu.

Ama sonra odaya hemen geri döndü, mücevherlerinin bulunduğu komodini kilitledi, aşağıya indi.

Salon soğuktu. Pencereler açılmıştı, Sonya odada temizlik yapıyordu. Peter masada oturmuş mikroskobun camının altındakilere bakıyordu. Merceğin üzerine ıslatılmış saman suyundan bir damla koymuştu, herhangi bir hareket var mıydı? Hayır, ne bir ses ne bir hareket vardı. Çocuk tüpü ne kadar çevirirse çevirsin, dünya henüz yaratılmamıştı. Çocuk saç örgüsünü tepesinde toplamış Sonya'ya da bakması söyledi, ama yok, kız da hiçbir şey göremedi.

"Bizim Ukrayna'daki mikroskoplar bundan çok daha büyük," dedi Sonya dışarı çıkarken.

Katharina bir odadan diğerine aylak aylak dolaşıyordu.

Bilardo salonunda –soğuktu salon– masanın üzerinde üç adet top vardı. Katharina birine vurdu, top kenarlara çarparak geri geldi ve deliğe girerek gözden kayboldu.

Porselen sofra takımlarını kaldırmayı toplayıp kaldırmayı düşündü: Tabaklar birbirine karışmış, karmakarışık duruyordu öyle; ne yapmalı bilemedi.

Gümüşler – çay kaşıklarını saydı, tuhaf, üç tane eksikti! Hepsi düzgünce kadifelerin içine yerleştirilmişti, ama eksik vardı! Tauentzie Caddesi'ndeki dükkândan yirmi dört kişilik takım aldığından emindi.

Tam o sırada Hala girdi içeriye, Katharina'nın çatal bıçak takımı kutusuyla meşgul olduğunu görünce, "Senin ne işin var burada? Neler geçiyor aklından?" diye söylenerek kutuyu elinden çekti.

"Çay kaşıkları mı eksik?" Hala da bilmiyordu ne olduğunu, ama kaybolmaları çok kolaydı çay kaşıklarının. Tabağın kena-

rında kalmış lahana turşusuyla birlikte çöp kovasına sıyrılmış olabilirlerdi. Belki de hâlâ mutfakta bir yerdeydiler?

Ya da hizmetçi kızlar almış olabilir mi? Olamaz, çünkü çantalarının kontrol edildiğini biliyorlar.

Sonra Hala Katharina'ya bakıp, "Ne bu halin, sanki bütün gece dans etmiş gibisin," dedi.

Tavus kuşu gece ölmüştü. Tüneğinden düşmüş, yerde yatıyordu. "Birkaç tane tüy yolsam mı? Süs olarak hiç fena olmaz," dedi Hala.

Bir haberi daha vardı: "Düşünsene, Drygalski pencereden de gözetliyor bizi artık!" Patikadan salona doğru gelen ayak izleri görmüştü karın üstünde, demek ki bahçeye gelmiş, oradan da terasa çıkmıştı, ayak izleri çok belirgindi. "Hemen süpürüp yok ettim izleri tabii. Gün gelir, senin odana bile çıkar bu adam! Biz Bavyera'da 'pencereden balıklama içeri' deriz buna."

Katharina başını tuttu. Kardaki izler! Nasıl da aklına gelmemişti bu!

Bu sırada Peter kendi gözüne bakıyordu, lenslerdeki küçük aynadan gözü dev gibi yansıyordu. "Kendi gözünü görüyor insan," dedi hayretle oğlan. Annesine de insanın kendi gözünü nasıl görebildiğini göstermek istediğinde "Hayır!" diye bağırdı Katharina.

"Neyin var senin?" diye sordu Hala. "Niye böyle tepki gösterdin?" Sonra Hala Peter'in gösterdiği göze baktı, kendi gözüne, nasıl da ciddi ve dik dik bakıyordu.

Katharina pencereyi kapattı, üstünde fotoğraflar ve fincanlar olan küçük dolabın yanına oturdu. Bütün bunların hepsini atması mı gerekecekti acaba, kırmalı mıydı hepsini? Eberhard da lületaşı ağızlığını buraya koymaz mıydı hep? Yakında çıkardı bir yerden ağızlık nasılsa. Eberhard'ın mektuplarını çıkardı ve

sıraya koydu. Okumadı mektupları, satır satır biliyordu hepsini. Bakışları başka bir yerlere kaymasına rağmen yine de birkaç sözcük gözüne takıldı. Ortak yaşamları hızla gözlerinin önünden akıp geçti. İlk yıllar. Taşra hayatını güzel kılmak için neler yapmamıştı ki Eberhard! "Şunu görmelisin," tarzında şeyler söylerdi. O birkaç yıl içinde kocasının elyazısının çocuksu bir yazıdan bir erkeğin elyazısına dönüştüğünü fark etti.

Eberhard'ın mektupları yazdıktan sonra son bir kez daha okuma ve üstünkörü yazılmış harfleri düzeltme alışkanlığını hatırladı. İ'nin noktası, g'nin kuyruğunu düzeltirken serçe parmağı yana kıvrılmış olurdu. Sanki yazdıklarını takdir etmesi gerekiyordu. "Bak işte, çok iyi olmadı mı?"

İyi olan hiçbir şey yoktu. İngiliz çelik hisse senetleri, Romanya'daki un fabrikası, bütün para uçup gitmişti, arazi de öyle. Güzel arabalarını şimdi bir general kullanıyordu herhalde.

Andersen masalındaki gibiydi tıpkı: Ah sevgili Augustin, her şey gitti, her şey, her şey gitti.

Ama yine de Tanrı'ya şükrediyordu. Şimdi bütün o işler nasıl idare edilecekti ki? Katharina iş hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

Yukarıda hareket var mı diye kulak kabarttı. İster misin durumun farkında olmayan yabancı kapıyı açsın ve merdiven başında görünsün şimdi! Ayak izleri sonuçta adamın da aklına gelmemişti.

Demek ki kendisi daha dikkatli olmalıydı

"Başımdan aşağı kaynar sular boşaldı!" diye anlatacaktı bu hikâyeyi daha sonra. "Adam ayak izlerini bile silmemiş."

Daha sonra, her şey sona erdiğinde böyle diyecekti.

Mektupların arasında Berlin'den gelen 1936 Olimpiyat Oyunları'nın kartpostallarını buldu. Eberhard atlar yüzünden yalnız

gitmişti oraya, Katharina da Lothar Sarkander'le deniz kıyısına yolculuk yapmaya cesaret etmişti. Otel Isabelle. Uzun süre plajda bir aşağı bir yukarı yürümüşlerdi. Sarkander yapmaması gereken bir şey yapmış, elini tutmuştu, vakit oldukça geçti.

Kartpostalları mektupların yanına koydu. Eberhard Berlin'den, "Keşke sen de burada olsaydın," diye yazmıştı.

Şu anda ona yazmalı mıydı acaba? Her şey yolunda mı diyecekti? Burada her şey yolunda. Düşünebiliyor musun, tavus kuşu öldü mü, diyecekti? Yoksa Sarkander'i mi arasaydı? O güzel günü mü hatırlatsaydı adama? Eberhard'a hiç benzemiyordu Sarkander.

Hayır, o günden bir daha hiç söz etmeyeceklerdi, anlaşmışlardı bu konuda.

Hala bir demet tavus kuşu tüyüyle geri geldi. Tüyleri ataların, ninelerin portrelerinin yanına iliştirdi. İyi mi böyle? Yoksa şöyle mi?

Yukarıdaki dairesine koyması için Katharina'ya da bir tane tüy uzattı. "En güzeli bu, yukarı götüreyim mi?"

Katharina yine gereğinden yüksek bir sesle, "İstemiyorum!" dedi.

Tavus kuşu tüyü uğursuzluk getirmiyor muydu? Katharina, bu kuşa çok düşkün olan yaşlı Globig'i hatırladı. Sonra henüz yeni gelinken Eberhard'ın kolundan tutup adamın yanına götürüşünü hatırladı. "İşte karım, demişti. Yaşlı Globig'in her akşam onu özel bir şekilde kucaklardı. Sonra yatalak kaldığında hep elini tutmak isterdi.

Katharina mektupları desteleyip bağlayıp küçük kutuya geri koydu. Mutfağa, kızların yanına gitti. Katharina'nın yanlarına gelip iş yaparken onları izlemesine alışık olmayan kızlar şaşırmıştı. Sonya tenceredeki çorbayı karıştırıyordu, Vera da çamaşırları ütülüyordu.

Üç çay kaşığı yok olmuştu. Araştırsa mıydı bu işi acaba? Kulübeyi altüst edip arasa? Zaten artık ne fark ederdi?

Polis mi çağırsam?

Katharina'nın yanlarında durmasından huzursuz olmuştu kızlar. Onu mutfaktan uzaklaştırmaya çalıştılar.

Aslında Katharina da mutfağa neden geldiğini bilmiyordu.

Yukarıdaki adam geldi aklına sonra.

"Dişimi sıkacağım," diye düşündü Katharina. Bugünü geçirmesi lazımdı sadece. Adam gece tekrar Mitkau'ya gidecek, Papaz Brahms onu başkalarına devredecekti. Bugünü ve gecenin yarısını atlatması lazımdı sadece.

"En kötüsü de," diye anlatacaktı Felicitas'a daha sonra, "kimseye tek kelime edemiyordum. Hiç kimse bilmemeliydi." Josef Amca duysa gözleri fal taşı gibi açılırdı. Ya Berlinli kuzeni?

Aslında durum epey heyecanlıydı bir bakıma.

Ukraynalı kızlar tiz sesleriyle şarkı söylemeye başladı. Katharina'nın hiç duymadığı şarkılar. Özgürlük savaşına çağrı şarkıları mı? Hayır, değil:

Bir ezgi, çok eski zamanlardan
Kalbimi dağlıyor
Bir hikâye, geçip giden günlerden
Hiç aklımdan çıkmıyor.

Heinrich Heine'nin bir şiirindendi. Katharina bu şarkıyı okulda öğrenmişti. Eberhard son geldiğinde Ukraynalı kızlardan karısına destek olmalarını istemişti ama zaten oluyorlardı, çünkü Katharina hep nazikçe yardım isterdi. Hiç tartışma çıkmamıştı aralarında, Katharina kızlara artık giymediği eski kıyafetlerini vermişti, Vladimir'e de arada tütün veriyordu.

Bir başka mesele de Eberhard'ın kızların geldiği ilk yıl attığı

tokatlardı. "Baştan sıkı tutmak lazım işi," demişti. Kızlar bunu unutmuş olamazdı. Kendi rızalarıyla gelmişlerdi, tokat da ne oluyordu? O zamanlar sert davranmak gerektiğini düşünüyordu Eberhard, öyle de davranmıştı.

Vladimir avluda odun kesiyordu. Haftalardır odun kesiyor, hepsini düzgün bir şekilde bir duvarın dibine diziyordu.

Hâlâ askeri ceketini ve dörtgen kasketini giyiyordu. Ceketinin üstüne işlenmiş bir harf vardı: P= Polonyalı. Eflatun rengin üzerinde beyaz bir harf.

1939'da Ruslar Polonya'yı işgal ettiğinde oradaydı. Sovyet askerleri onu yakalamıştı, başka yere nakletmek üzereydiler. Bir kadın komşusu ele vermişti onu, tek kelime etmeden mahzeni işaret etmişti: Orada Polonyalı bir asker saklanıyordu. Vladimir son anda kaçıp kurtulmayı başarmıştı ama sonra Almanların eline düşmüştü. Bir Alman motosikleti üstüne doğru gelmişti, motosikletteki adamlar onu en yakındaki esir kampına götürmüşlerdi.

Vladimir Rusların yoldaşlarını bir çukura atıp vurduğunu anlatmayı çok isterdi, fakat kimselere anlatmamıştı. Orman Köşkü'ndeki Çek adama anlatmıştı bir keresinde, ama bunun kötü bir fikir olduğunu anlamıştı. O günden sonra Çek adamla aralarında bir düşmanca bir tatsızlık vardı.

Alman esir kampında yemek dağıtma işini vermişlerdi Vladimir'e, sonra Globiglerin yanına gelmiş ve bahçe işlerinden sorumlu olmuştu. Eberhard onu hiç tokatlamamıştı.

Vladimir işini yaptığı sürece her şey yolundaydı.

Yara bandıyla yapıştırılmış bir gözlüğü vardı Vladimir'in, İncil okuyacağı zaman takardı, dindar biriydi çünkü. Ara sıra papaz gelir onunla konuşurdu, ahır kapısının arkasında bir şeyler fısıldardı. Bir keresinde bir mektup getirmişti papaz, Vladimir'in memleketinden. Evet, ailesi hayattaydı hâlâ demek. Uzakta de-

ğil, hemen sınırın öbür tarafındaydılar. Ne var ki onlara ulaşması imkânsızdı.

Vladimir günlerdir büyük arabayı tahta levhalarla sağlamlaştırmakla meşguldü. Yakında yola çıkacaklarını anlamıştı. Geçen sonbahar Ruslar, kuş uçuşu 60 kilometre uzakta olan Gusev'den zar zor atılmıştı. Rusların yaptığı katliamlara dair fotoğraflar bütün gazetelerde yayımlanmıştı. Üstelik bu daha sadece başlangıçtı, Ruslar geri gelecekti.

Vladimir odun kesiyor, kızlar şarkı söylüyordu. Hala da kilerde asılı salamların yerlerini değiştiriyordu. "Bunlar da bitiyor," dedi yüksek sesle. "Elmaları da tersyüz etmek lazım, yoksa çürüyecekler alttan!"

O sırada Dr. Wagner geldi, ayakkabılarını yere vurarak tozlarını silkti, "İyi günler" dedikten sonra Peter'i yakaladı. "Hadi evladım, düzensiz fiilleri işleyeceğiz bugün. Hadi gel benimle yukarıya!" Birkaç elma hiç fena olmazdı, ama bu kez teklif eden olmadı. "Nedir bu tavus kuşu tüyleri?" diye sordu, "Bunlar uğursuzluk getirir, hanımefendi." Katharina hemen tüyleri fırlatıp attı.

Katharina merdivenlerden yukarı çıktı ve odasının kapısını dinledi: İçeriden çıt çıkmıyordu. Kapının kilidini açmaya çalıştığında zaten kapalı olmadığını fark etti. Açıktı kapı!

Misafiri tam karşısında, şöminenin önünde dikilmiş duruyordu. Ceketinin ceplerini tersyüz etmişti, içlerindeki tozu kömür sepetine silkeliyordu.

"Korkuyor musun?" diye fısıldadı kadına.

Biraz utangaç bir hali vardı adamın, kısa boylu ama yapılıydı, siyah yoğun sakallar vardı çenesinde. Yüzü solgundu. Bir Yahudi? Katharina Yahudileri bambaşka hayal etmişti. Bu adam karikatürlerdeki tipik Yahudilere benzemiyordu hiç! Hayır, Ya-

hudi olamazdı. Kapkara saçlar, gözlerindeki o samimi titreşim. Göz mü kırpıyordu acaba? Neşelendirmeye mi çalışıyordu onu göz kırparak? Düzelecek her şey mi diyordu? Yoksa başka bir şey mi geçiyordu aklından? Ceket ceplerini temizledikten sonra sıra pantolon ceplerine geldi. "Her şey düzelecek yakında," dedi kadını teselli etmek zorundaymış gibi.

Hayır, sadece korkmuyordu Katharina – korku adeta kemiklerine işlemişti! Kapıyı kilitlememiş? Neden? Adamı içerde kilitlemek istememiş olabilir miydi?

Hiç uyuyamadım, dedi adam. İçerdeki koku yüzünden gözünü kırpmamıştı. Çikolata! Tütün! Hazine miydi burası? Kapıdaki çıngırağıyla teyzesinin bakkal dükkânını hatırlatmıştı burası ona.

Sonunda yıkanabilecekti. Bu saatte su sesi kimsenin dikkatini çekmezdi herhalde, sonuçta Katharina da olabilirdi yıkanan. Yıkanması bitmek bilmedi, sonra Eberhard'ın tıraş bıçağıyla tıraş oldu.

Katharina Eberhard'ın gömleklerinden birini çıkardı, kapı aralığından yün külot ve çorap uzattı. "Oh!" dedi adam, "Temiz iç çamaşırları." Eberhard'ın yakasında "EvG" harfleri işli bahçe kazağını da attı adama Katharina.

Adam sonunda sinekkaydı tıraşıyla tertemiz masaya oturdu. Ekmek, yumurta, salam. Enfes bunlar, dedi. Adlarını bile unutmuştu neredeyse yiyeceklerin. Masada ne varsa silip süpürdü. Ağzının bir sağ bir sol tarafıyla çiğniyor, Katharina'ya dişlerini gösteriyordu. "Şu solda, arkadaki." Azı dişini kendisi çekmişti.

Uzun bir uyku, yemek ve tıraş olmuş yüzü. Şimdi uzayıp ensesinden fışkıran saçlar vardı sadece. Katharina adamın saçlarını kesmesi gerekir mi diye düşündü.

Adam sürekli masadaki "enfes" şeylerden alıyordu. "Enfes bunlar!" Mideniz bayram ediyordur herhalde? "Sıcak bir şey yok mu yiyecek?"

Papaz Brahms parmaklarını yıkamasına bile izin vermemişti. Eline bir parça ekmek tutuşturup sepetlemişti oradan. "Almanya'da herkes sadece kendini düşünüyor, bencillik diz boyu. Elini bile uzatmadı bana."

Sonra nasıl oradan oraya kaçtığını, nerelerde gizlendiğini anlattı, çünkü Almanya'da herkes sadece kendini düşünüyordu. Anavatan sevgisinden ziyade korku yüzündendi bu. Sonra yine birincisi, ikincisi, üçüncüsü diye hikâyelerini fısıldayarak anlatmaya başladı.

Bir süre sonra Doğu'da uzaklardaki korkunç şeylerden söz etmeye başladı. Katharina bu inanılmaz hikâyeleri ilk kez bütün ayrıntılarıyla öğrendi. Operasyonlardan, evden alıp götürmelerden, sevklerden hiç haberi olmamıştı. Yoksa olmuş muydu? Felicitas ima etmemiş miydi? Bir türlü anlamadığı esrarengiz hikâyeler.

Peki ya Eberhard? Son izninde geldiğinde söyledikleri? O "mantıklı ol"lar? Libau'ya gitmişti, olaylardan haberi vardı, aman Katharina hiç kimseye söz etmemeliydi bunlardan.

Akla hayale sığmayacak şeyler.

"Görev yerim iyi ki kapatıldı," demişti, oysa orada bir eli yağda bir eli balda çalışıyordu.

Yabancı sürekli bu minvalde çeşitli olaylardan söz ediyordu, bir yandan da pencereye bakıyor, kapıyı dinliyordu.

"Çatırdamayan" döşeme tahtalarına işaret koymuştu, su birikintilerinin üzerinden atlarmış gibi geniş adımlarla volta atıyor, bu arada tekrar tekrar başına gelen felaketleri anlatıyordu. Bir tahtadan diğerine nasıl atlıyorsa, o esnada öyle de anlatıyordu: Parça parça, kimi uzun kimi kısa, ama hep itinayla ölçüp biçe-

rek, jestlerle, mimiklerle destekleyerek tekrar tekrar anlatıyordu başından geçenleri.

Bir zamanlar güzel bir hayatı vardı, ciltçiydi, devlet kütüphanesinde zarar görmüş kitapları tamir ediyordu, ama bir günde kovulmuştu. Bodrum katında biraz daha çalışmasına izin verilmiş, ama sonunda o iş de bitmişti.

Karısı ve çocukları. Bir gün arşiv memuru yanına gelip, "Bitti artık, sizi daha fazla tutamayız burada," demişti. "Sayın Bay Hirsch, bizim sizinle hiçbir kişisel sorunumuz yok ama..." demişti elini omzuna koyarak. Daha sonra aşağıdaki bodrumda birkaç günlük iş vermiş, sonra da güle güle demişti. Bir gecede güle güle. Kullandığı araç gereçlerini de geri istemişlerdi.

Sonra başından geçenleri anlattı da anlattı, kesik kesik, ritmik bir sesle. Anlattıklarında anekdot tadı vardı, vurgularla desteklenen teatral bir biçim. Canıma yetti artık, demişti Katharina'ya bakıp. Yetti artık.

Kimi şeyleri iki kere, üç kere anlatıyordu. Bazılarını daha önce dinlemiş oluyordu Katharina.

Üç yıl farklı yerlerde saklanmıştı vesaire, vesaire. Bazen haftalarca, bazen de sadece birkaç gün. Tavan araları, bodrumlar. Günlerce yürüdüğü de olmuştu, şehirlerin bir bölgesinden diğerine. Sinemalarda oturmuştu. Bunu sık sık anlatıyordu, kendini ne kadar kötü hissettiğini. Kalpsiz, merhametsiz bir insanlık. Bunu iyice öğrenmişti sonunda.

Karısı! Çocukları!

Evet, ama sana yardım eden insanlar da var, dostum, diye düşündü Katharina, bu arada dışarıya kulak veriyordu –şşşt– acaba Hala üstlerindeki tavan arasında bir şeylerle meşgul mü diye.

Karısı. "Neden gidip bir Yahudi ile evlendim ki?" demişti karısı. Geride kalan güzel yılları unutmuştu, sadece söyleniyordu kadın. Hatta Führer'den bile söz ederdi. Sonra da terk etmişti adamı, çocukları ve diğer her şeyi alıp gitmişti. "Üstündeki ceketi bile alacağım!" diyordu. "Neden evlendim ki Yahudi'nin tekiyle?" Çocuklarını okşamak istediğinde avazı çıktığı kadar bağırırdı: "Dokunma çocuklara!" Onlar yarı Yahudi'ydi. O kadar basit değildi durum.

Çocukları Hitler Gençliği'ne katılamadıkları için kahrolmuştu.

Katharina hâlâ nasıl olur da kapıyı kilitlemem, diye düşünürken, adam sürekli, gözümü kırpmadım bütün gece, diyordu. Fareler huzurunu kaçırmıştı. Ciyaklayarak, tıkır tıkır oradan oraya koşturmuşlardı. Ağzına girerler korkusuyla esnemeye bile cesaret edememişti.

Çatıdaki bir delikten içeriye rüzgâr giriyordu. Delik tam adamın kafasının üzerindeydi. Katharina bir yün yumağı vermişti deliği kapatması için ama adam beceriksiz çıkmıştı. "Nasıl yapacağım ki?" 16. yüzyıldan kalma büyük kitapları tamir edebilirdi, ama çatıda bir delik? Katharina sürünerek içeri girmiş deliği kapatmıştı. Adamın peşinden içeri girmesi kolay olurdu.

Katharina dört ayağının üstünde geri çıktığında ikisi de güldüler, çok komik gelmişti bu hali.

Sonra adam tekrar saklandığı bodrumlardaki ahşap bölmelerden, tavan aralarından ve karısından söz etmişti.

"Suç bende. Babam uyarmıştı, Yahudi olmayan bir kızla evlenme diye."

Bir zaman sonra başını kaldırdı ve doğrudan Katharina'ya baktı. "Ruslar gelsin artık. Daha ne kadar sürecek?"

Kızıl Ordu'yu hücuma geçmekten alıkoyan neydi? Birlikte bir haritanın üzerine eğildiler: Yüz kilometreden daha yakındı Kızıl Ordu, son saldırı için hazırdılar.

Beklese miydi onları, yoksa karşılasa mıydı? Mesele buydu işte. Ama bu soğukta?

"Keşke Berlin'de kalsaydım..."

Rusları karşılamak mı? Ellerini kaldırıp, "Ben Yahudi'yim!" mi diyecekti? Belki de hesabını kesiverirlerdi o anda, casus bu diye öldürürlerdi. Ya da "Eee, ne yapalım Yahudi'ysen? Herkes iddia edebilir bunu? Bizde yeteri kadar Yahudi var zaten."

Katharina adamı oyalamak için seyahatlerinden, Garda Gölü'nden ve İtalya'dan söz etti.

Adam da gitmişti İtalya'ya, Venedik'e gitmişti. Ne kadar tuhaf! Eberhard ve Katharina da gitmişti. Goebbels'i bembeyaz kıyafetleriyle San Marco Bazilikası'ndan çıkarken izlemişlerdi, yabancı da izlemişti. O halde birbirlerine yakın durmuş olmalıydılar.

Adam kafasına vurup, "Neden İtalya'da kalmadım ki sanki?" diye sordu kendine. Katharina da düşünüyordu: Neden yurtdışında kalmadık ki? İngiliz çelik hisselerinin peşinden gidebilirdik ya da daha zaman varken Romanya'ya. Ama zaten şu un fabrikası işi çok kötü batmıştı, sonra da başka hiçbir haber almamışlardı. Gitselerdi Romanya'da çakılıp kalacaklardı.

Bir süre sonra avluda Vladimir'in kızlarla konuştuğu duydular ve ikisi de sustular. Kızlar aralarında gülüşerek odun taşıyordu. Sonra fısıltıyla konuşmaya başladılar. Katharina'nın penceresine bakıyor olabilirler miydi? Drygalski'nin salonun kapısını dinlediği fikrine gülüyor olmalıydı kızlar, Hala onlara da anlatmıştı.

Belki onlar da burada mı kalsak, yoksa Kızıl Ordu'ya doğru yola mı çıksak diye düşünüyorlardı.

Dışarıdaki sesler kesilince adam, "Keşke şöyle... Keşke böyle..." diye anlatmaya devam etti.

Katharina da, "Keşke öyle yapsaydı..." diye düşündü.

Baş başa verip haritayı incelediler. Sınıra ne kadar uzaklıktaydılar, Ruslar neredeydi acaba?

Bu arada adam masada duran Mavi Kitaplar serisinden *Alman Katedralleri*'ni eline almıştı. Evet ya, Almanlar, dedi adam, o zafer günleri sona erdi artık.

Kitaplığa –ayakları yaldızlı bronzdandı– yaklaştı ve birkaç kitap aldı. Stefan Zweig mı? Bununla yakalanmasanız iyi olur. Kitabı *Alman Katedralleri*'nin yanına koydu. Rafta Jakob Wassermann'ın *Küçük Kaz Çocuk* duruyordu. Katharina'nın bu iki yazarın Yahudi olduğundan hiç haberi yoktu.

Kâğıt oyma işlerini görmek ister miydi? Fotoğraf albümlerini peki? Kadın misafirine "sen" diye hitap etmiyor, "Bay Hirsch" diyordu. Şimdi aşağı inmesi gerekiyordu, yoksa yokluğu dikkat çekerdi.

"Tamam, Bayan von Globig," dedi adam, "Tamam." Asalet imleyen "von" ekine sahip olması gülünç bir şeymiş gibi telaffuz etti kadının adını.

Katharina adamı yalnız bıraktı. Kapıyı *iki kere* kilitledi, Trink, trink ve adamı iki oda arasında gidip gelip anılarını düşünmesi için arkada bıraktı.

Sonra İran kuzusu derisinden kalpağını takıp ormana gitti.

Zaman çabuk geçsin lütfen, diye düşündü. Kulağına korkunç sırların fısıldanmasını, bitmek bilmez çocuk ve eş hikâyelerini dinlemek istemiyordu.

Hala kapıyı iki kez kilitlediğini fark etmiş miydi acaba? Sorun buydu. Eski köye yeni âdet mi geldi, diye sorar mıydı?

Katharina Helge kıyısına kadar yürüdü. Önünde kaygan ve gri bir buz kütlesi uzanıyordu. Rüzgâr kulaklarında ıslık çalıyor, başının üstünde leş kargaları gaklıyordu. Kıyıda boynunu bük-

müş söğüt dalları vardı. Ve uzakta büyük köprü. Yabancı kaçarken bu köprüyü kullanmamalıydı, kontrol ediliyor olabilirdi. Buzun üzerinden geçmek daha güvenliydi. Gri buz tabakasının üzerinde küçük, koyu bir nokta olacaktı adam yalnızca.

Nehir kıyısında birer metreküplük odun istifleri vardı. Sonbaharda taşınması gerekiyordu bunların, ama şimdi giderek azalıyorlardı. Sandalın da kayıkhaneye sokulmamış olduğunu gördü, şimdi buza saplanmış paslanmış çürüyordu. Evin erkeği olmayınca her şey böyle israf oluyor işte, diye düşündü.

Nehir kıyısı boyunca buzun üzerinde yürüdü. Rüzgâr yüzünü ısırıyordu. Yürümeye devam etmek, diye düşündü, gitmek ve bir daha hiç geri gelmemek ne kadar güzel olurdu.

Eve dönerken küçük Elfriede'nin mezarının önünden geçti. Kısa bir süre baktı. Mezar için bir dikilitaş düşünmüşlerdi, bahçe de sonra mezara göre yeniden düzenlenecekti ama hepsi kalmıştı. Papaz Brahms çekincelerinde haklıydı. Çocuğu neden herkesin yattığı kasaba mezarlığında son istirahatine yolcu etmemişlerdi ki? "Özel muamele mi istiyorsunuz?" diye sormuştu. "Dede von Globig de burada yatıyor."

Katharina durdu, düşünceleri eskilere gitti. Boynuna sarılmak isteyen çocuğu itmişti Eberhard.

"Tablo gibi değil mi?" demişti Sarkander yazlık salonda. Katharina o anda bir keresinde Lothar Sarkander'i mezarın başında gördüğünü hatırladı. Adam onu fark etmemişti.

Yolu uzattı. Tek derdi şu yukarıdaki adamın yanına gitmemekti hemen. Eski şatonun harabelerini kar kaplamıştı. Karın doldurduğu mahzenlerine bir kaçağın sığınması mümkün değildi.

O anda canı Orman Köşkü'ndekilerle sohbet etmek istedi. Aralarında bir İtalyan vardı. Yakından bakmamıştı hiç bu insan-

lara. Eğitimli insanlar mıydı acaba? Onlar da zorunlu olarak gelmişti buraya, yalnızlık hissediyor olmalıydılar hiç kadın olmadan.

Katharina hiçbir zaman bir şeylere fazla dikkat etmemişti.

O sırada arka kapıdan Çek adam çıktı, deri kasketli olan. Katharina'yı görünce ürktü. Ormandan odun almaya gitmek üzereydi, yani çalmak niyetindeydi. Katharina adama selam verdi ve eliyle "Devam edin!" dercesine bir işaret yaptı.

Çek adam suratsızın biriydi. Bir kez çiftlik evine yaklaşmış, ama Vladimir adamı kovalamıştı.

İstediğiniz kadar odun alabilirsiniz, dedi Katharina.

Adam, zaten alıyorum tahmin edersiniz ki, dedi.

Katharina saatine baktı. Çek adamla biraz daha konuşmak istiyordu ama adam işine kaldığı yerden devam etti, ağaç dallarını kırmaya başladı. Katharina adamı seyretti. Yardıma etmeli miydi ona?

Dönüş yolunda Drygalski'ye rastladı. O da ormana gidiyordu, birden kadının önüne çıkıvermişti.

"Gezintiye mi çıktınız?" diye sordu. "Sizin için fazla soğuk değil mi?" Yalnız mı yoksa geriden biri geliyor mu diye, *Heil Hitler*, kadının arkasına baktı. Bayan von Globig daha önce hiç gezintiye çıkmamıştı buralarda. Odun hırsızlarını yakalamak mıydı niyeti?

Drygalski de buradan nemalanıyor muydu acaba? Sonuçta orman herkesindi. Nehir kenarında istiflenmiş oduna gözünü dikmiş olabilir mi?

Elfriede'nin mezarından geliyordu kadın belki de? Çocuğu çok iyi hatırlıyordu adam. Parıldayan küçük bir güneş.

"Sevgili kızınız, Bayan von Globig," dedi Drygalski. "Ve benim oğlum...

Drygalski'yle birlikte çiftliğe geri dönerken, adımlarını gayriih-

tiyari adama uyduran Katharina kış bahçesinin penceresinde net bir şekilde soluk bir yüz gördü. Ve Hala'nın sildiği ayak izlerini düşündü. İzlerin tek bir yöne doğru ilerlediğini Hala fark etmemişti.

Ama kendisi odanın kapısını kilitlemeyi nasıl unutmuştu, hiç aklı almıyordu

Misafir sandık odasında iki büklüm uyuya kalmıştı. Katharina gürültü yapmadı, zaman ilerledi.

Masanın üstünde Stefan Zweig'ın ve Jakob Wassermann'ın kitapları duruyordu. Yabancı yanlarına Heine'ın altın rengi baskılı, kırmızı deri kaplı *Şarkılar Kitabı*'nın eski bir baskısını da koymuştu. Bu hareketiyle, "İşte *bu* bir şair... Onu dinlemeniz gerekir," demek istiyordu sanki.

Hava kararınca adam odacıktan çıktı. Uyku depoladım, dedi, artık veda etme vaktim geliyor.

Masaya oturdular. Ufukta yangın gibi bir parıltı ve uzaklarda yükselip alçalan bir gümbürtü vardı.

Katharina adama yolluk olsun diye yarım kangal salam ve ekmek sardı. Gönlünden iki paket sigara ve bir tablet de çikolata koptu.

Adam pencere pervazına çıkmadan önce elinin arkasıyla Katharina'nın yanağına dokundu. Ama teşekkür etmedi. *Çömelmiş Kadın*'ın üstünden şapkasını aldı, pencerenin pervazına oturdu. Bir daha görüşürler miydi acaba? Bir daha yolları kesişir miydi?

"Yolunuz açık olsun, Bay Hirsch," dedi Katharina. Adam vücudunu dışarı sallandırdı.

Katharina rahatlamış bir şekilde adamın aşağıya inişini izledi. Ama bir taraftan da, ne kadar yazık diye düşündü.

El sallayacak mıydı ona tekrar adam? Evet, karla kaplı patikada durup el salladı. Kader adamı nereye sürükleyecekti? Papaz Brahms bir şekilde gelirdi bu işin üstesinden.

Katharina içinde sakal topakları olan lavaboyu temizledi, klozetin sifonunu çekti. Hazır başlamışken lavabonun kenarında duran kesilmiş tırnakları da attı.

Adamı taklit ederek odada bir aşağı bir yukarı yürüdü, güvenli bir tahta rabıtadan bir diğerine.

Teşekkür etmeliydi Bay Hirsch, diye düşündü, incileri mi dökülürdü yani? Eberhard'a hiçbir şey anlatılmayacaktı tabii. Savaştan sonra belki, her şey bittikten sonra. "Ne oldu biliyor musun?"

Adamın kullandığı tıraş fırçasını iki parmağının ucuyla tutup attı. Sonra kapıya gitti, bir kez kilitledi. Ne olur ne olmaz.

Sonra radyoyu açtı, popüler şarkılar çalıyordu. Katharina çizmelerini fırlattı ve dans ederek bir odadan diğerine geçti.

Ciddi bir cesaret isteyen bu işi başarmıştı, kimse inanmazdı başaracağına.

Saadet dolu bir gece için
Her şeyimi vermeye hazırım
Ama kalbimi ancak
Keyfim yerindeyse veririm!

Katharina gece sandık odasına girdi. Şiltenin üzerinde kırılmış bir tablet çikolatanın kâğıdı vardı. Adam ziyafet çekmişti kendine.

Işığı açtı, battaniyelere sarıldı. Çatıdaki kiremitler tıkırdadı. İnce, soğuk hava akımı yüzünü yaladı. Sonsuz buzun içinde kâşifler de böyle hissetmiş olmalıydı.

Saldırı

Aynı gece doğuda kızılca kıyamet koptu. Ufkun ötesinde biteviye bir gümbürtü, gökyüzünde ışıl ışıl bir aydınlık vardı. Königsberg'in bombalanmasından farklıydı bu. O zaman uzakta patlayan her bir bomba ayırt edilebiliyordu. Bu ise kulaklarını tıkadığında bile bitmek bilmeyen bir gümbürtüydü. Aynı anda binlerce top atışı yapılıyordu. Hiç şüphe yoktu, saldırı başlamıştı.

Radyoda Kızıl Ordu'nun uzun süredir beklenen saldırısının başladığı bildirildi. Ama doğudaki o insanlık dışı canavarların bir tanesi bile Alman topraklarına adım atamayacak, dedi Alman yorumcu sert bir sesle. Bu böyle bilineydi! Tanrı'nın adı geçti konuşmasında. Fakat radyoda böylesine sakin bir tonda okunan o teselli ve rahatlatma sözlerinin ardından, hatta içinden çirkin bir kahkaha yükseliyordu. Ciyaklayan bir ses, "Koruyun kendinizi ey Alman kadınlar, kızlar! Şimdi öcümüzü alacağız!" diyordu, arka fonda yine o çirkin kahkaha. "Kibrinizi yerle bir edeceğiz." Sonra her zaman olduğu gibi ara ve ardından ciddi bir sesle Almanca radyo anonsu: *Doğru yoldan asla şaşmayın ve her zaman dürüst olun...*

Peşinden: *Sabah Keyfi*, neşeli şarkılar programı.

Oraya bakma,
Buraya bakma,
İleri bak sadece,
Boş ver öyle olsun
İleri bak sadece!

Hala sabahlığıyla odasından çıktı, Katharina'nın kapısını tıklattı. O da duymuş muydu gümbürtüyü, patlamaları.

"Evet, evet," dedi Katharina. "Duyuyorum."

"Sabah olur olmaz kaçın hemen!" demişti Eberhard. Hala'ya, "Yola koyulsak iyi olacak," dedi.

Hala Katharina'ya daha önce hiç bakmadığı gibi baktı. Hayal dünyasından uyanmış olması mümkün müydü?

Hala aşağıya salona inip volta atmaya başladı. Kapıları açmalı mı kapamalı mı, sorun buydu. Valizleri aşağı taşımalı mı peki? Jago peşinden ayrılmıyor, onunla bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Hala kapının önüne çıktı, yanılmış olabilir miyim diye iyice kulak kabarttı, tekrar içeri girdi. Hepsi düzgünce etiketlenmiş, ekstra bir iple bağlanmış valizlerini yukarıdan aldı, holün ortasına yerleştirdi ve üzerlerine oturdu. Artık hazırdı, şimdi ne olacaksa olabilirdi.

Evet bir an önce yola çıkmakta fayda vardı. Ama nasıl? Ve ne zaman? Hiçbir şey sanıldığı kadar kolay değildi.

Sonunda Katharina da aşağıya indi esneyerek, saçı dağınıktı. İki kadın yan yana oturdular. Küçük dolaptaki fincan takımı şıngırdıyordu yerinde. Tası tarağı toplama zamanı gelmişti demek. Ben şahsen çoktan toplandım, dedi Hala.

Katharina, "Daha değil. Biraz bekleyelim önce," dedi. Her şey hazırdı zaten, büyük paketleri Vladimir halletmişti, arabaya bile yüklenmişlerdi. Bazılarını arabadan indirip, başka şeyleri mi yüklemek gerekirdi acaba, mesele buydu.

Vladimir çağrıldı: Her şey hazır mıydı? Başka ne almak lazımdı acaba? Ne düşünüyordu Vladimir?

Arabayı birkaç metre sürüp eşyaların düşüp düşmeyeceğini kontrol etmek nasıl olur?

Evet her şey paketlenmiş, arabaya yüklenmiş, bir yelken beziyle sarılmış, kemerlerle, halatlarla bağlanmıştı. Ama bir şeyleri

indirip, başka şeyler yüklemek mümkündü hâlâ. Eberhard'ın takım elbiselerine gerek var mıydı ki? Üniforma giyiyordu her zaman. Ama yatak takımları ve çamaşırlar...

Kızlar da normal zamanda giremedikleri soğuk ve karanlık salona telaşla geldiler, soran gözlerle Hala'ya baktılar. Dışarıdaki gümbürtüleri, patlamaları duymuş muydu o da? Evet duymuştu, Katharina da duymuştu. Demek ki başlamıştı saldırı. Sevinmeli miydiler? Birer sandalye çekip Hala'yla Katharina'nın yanına oturdular. Daha iyi duymak için hepsi ağızlarını hafif aralamış, eğilerek birbirlerine yanaşmış, oturuyorlardı. Daha saat erkendi, biraz bekleyip ne olacağını görebilirlerdi. Prusyalılar onları vuracak değildi nasılsa.

Sonunda Peter de geldi yanlarına. Boynuna bir atkı sarmıştı, bademcikleri hâlâ şişti. Emser marka tuz mu Formamind mi verilmeliydi? Hala da sakladığı okaliptüs pastilinden verdi çocuğa.

Peter'in zihni trenini paketleme konusuyla meşguldü. Ya şövalye kalesi? Mikroskop? Havalı tabancasını kemerinin arkasına sıkıştırmıştı.

Peter ne kadar körükle hava pompalasa da şöminedeki ateş yanmamakta direniyordu.

Kadınlar soğuktan iyice büzülüp birbirlerine sokulmuş dışarıyı dinliyordu. Vera sessizce dua etmeye başladı. Vladimir önden dışarı çıktı. Belki sıkıca bağlanacak bir şeyler vardı hâlâ.

"Şimdilik bu kadar," dedi Hala. "Haber gelene kadar bir yere gitmiyoruz. Peter, sen odanı topla. Hadi, kızlar, siz de mutfağa!" İzin belgesi gerekmiyor muydu onlar için?

"Neyin var senin?" diye sordu Hala boş boş bakan Katharina'ya. "Bugün bir tuhaflık var sende? Gençleştin sanki?" Hayır, bir şeyi yoktu Katharina'nın. Başını kaşıdı. Şaşkındı. Yabancı bir erkek onun odasında kamp kurmuştu. Her şey ne çabuk olup

bitmişti, tehlike geçmiş miydi sahiden? Yoksa devamı gelecek miydi? Başı belaya girer miydi bu yüzden?

Ne kadar basitçe olup bitmişti her şey.

Hayal gördüm gibi sanki, diye düşündü Katharina.

Pencereye gitti, gün ağarıyordu, dışarıda çok çeşitli şeyler vardı izlenecek. Yerleşke'de insanlar sokağa çıkmış, uzaklardaki gümbürtüleri ve çakan yıldırımları dinliyor, anlatılanlara kulak veriyorlardı.

Yol hareketlenmişti, birkaç motosiklet gürültüyle Georgenhof'un önünden geçti. Ve işte, orada! Geliyordu: Alman ordusuna ait bir cip karlı caddeden hızla geçerken virajı alamadı ve Yerleşke'nin yamacına yuvarlandı. Cipin içindeki general oracıkta öldü. Peter kazayı babasının dürbünüyle izliyordu. Daha önce pantolonunun kenarlarında kırmızı şeritli general görmemişti hiç. Üstelik ölü bir general görüyordu şimdi. Daha demin şoförü azarlıyordu general: Hadi sür, daha hızlı! Tam da bugün birliğiyle birlikte olamayacaktı. Cip takla atmıştı, boylu boyunca uzanmıştı yerde ve öldü, bu kadar basit mi?

Şoför ve yanındaki yolcu, ölü generali Yerleşke'deki bir eve taşıdılar. Bir tanesi generalin sallanan başını tuttu. General altından bir Alman Haçı madalyası kazanmıştı. Yerleşke'deki kadınlar, aslında çoluk çocuk herkes evin önünde toplandı. Orman Köşkü'ndeki yabancı işçiler da geldi. Onlar da ölü generali görmek istiyordu.

Drygalski yabancı işçileri kovaladı. Ölü bir Alman generalini görmek için buraya toplaşmaları artık çok fazla oluyordu. Yerleşke'de yaşayan kadınlara, başka işiniz yok mu sizin, diye sordu Drygalski.

Mesele şuydu: Şimdi ne olacaktı? Bir general nereye defnedilirdi? Memleketine mi götürülseydi?

Kahramanca bir ölüm sayılabilir miydi bu?

İlerideki birlik ne olacaktı şimdi? Komutansız kalmışlardı sonuçta. Ama orduda birden fazla general vardı mutlaka değil mi?

Drygalski Mitkau parti merkezine telefon etti. Partinin yetkili olmadığını öğrendi. Bölge komutanlığı da yetkili değildi, polis de. O sırada bir Hitler Gençliği güruhu geçiyordu oradan, evin kapısına üşüştüler ama ölü generali görmelerine izin verilmedi. Drygalski küçük bir nutuk attı gençlere. Kendilerini kanıtlamaları, bu işi başarıyla tamamlamaları gerekiyordu. Onlara talimatlar yağdırdı. Mitkau'ya gitmeleri ve verilecek görevlere hazır olduklarını bildirmeleri gerekiyordu. Bugünlerde Alman gençliğinin yapması gereken çok iş vardı. Önce gidip rapor vereceklerdi, gerisi gelirdi zaten. Sonunda bir araba geldi ve ölüyü aldı. Ceset arabaya yüklenirken kadınlar ellerini kavuşturdu. Baş nöbetçi Drygalski ise kolunu ileri uzatarak Hitler selamı verdi.

Ufkun ötesinden gelen gümbürtü, toprağın sarsıntısı. Uygun adım ilerleyen ayak sesleri, sarsıntı. Patlamaları tek tek duymak mümkündü artık. Cepheye kaç kilometre olabilirdi ki? Yüz elli? Yüz ya da elli? Aslında hâlâ uzaktaydılar, ama çok da değil.

Sonra Mitkau'dan gelen üzerlerinde ve kapılarında büyük kırmızı haç amblemleri bulunan bir dizi askeri ambulans ağır ağır geçtiler: Mitkau Askeri Hastanesi boşaltılıyordu. Yoluna devam etmeye çalışan birkaç at arabasının karşısına zaman zaman habercilerin çevik motosikletleri fırlıyordu.

Dayanın! Dayanın! Fırtınanın uğultusuna dayanın...

Tek bir asker uzun bir sıra oluşturan ambulansların ve sağlık personelinin gerisine düştü.

Ayrılırken usulca, "Görüşürüz" de...

Taburdan ayrılan asker, Georgenhof'ta kemancı kadınla şarkılar söyleyen tek elli piyanistti. Daha birkaç gün önce olmuştu bütün bunlar, inanılır gibi değildi.

Piyanist çiftliğe girdi, durdu ve topuklarını birbirine vurdu. Her şey yolunda mı diye bakmak istemişti sadece. Bayan Strietzel burada mıydı hâlâ? Buradaysa şayet en doğrusu hemen onlarla yola çıkmasıydı, bir şekilde halledilebilirdi bu, emindi bundan.

Hayır, kemancı kadın burada değildi artık, çoktan Allenstein'a gitmişti. Yoksa başka bir yere mi gitmişti?

Askerin kolunda bir Kızılhaç bandı vardı. Dışarıda arabalar peş peşe yaralıları taşırken, o, kadınlara her şeyin ne kadar mükemmel organize edildiğini anlatıyordu: "Derhal boşaltın burayı!" denmiş ve ağır yaralılar ve yeni ameliyat geçirenler kasaba hastanesinden dışarı taşınmıştı. Tıbbi aletleri bırakmak zorunda kalmışlardı, kısa süre önce konan yeni röntgen makinelerini mesela. Kadınlar böyle bir makinenin ne kadar pahalı olduğunu biliyor muydu diye sordu sonra.

Burada geçirdiğim saatleri hiç unutmayacağım, dedi adam, Goergenhof'taki o akşamı. Katharina'ya eğilerek selam verdi, "Vakit varken gidin buradan!" dedi.

Gitmek üzere dönmüştü ki geri geldi. Bir şey daha sormak istiyordu, geçen seferki şu harika ciğer ezmesi, var mıydı ondan acaba hâlâ? Şu an her şey heba olurken... Evet, vardı biraz. Hemen bir parça kesildi.

Piyanist yolun karşı tarafından onlara el salladı, sonra en yakın ambulansa bindi ve gitti. Ne kadar sevimli bir adam!

Ufkun ötesindeki gümbürtüler öğleden sonra da devam etti, ama sonsuza kadar salonda oturamazlardı ya, yapılacak işler vardı.

Gitmeden önce perdeleri yıkamak gerekir miydi? Ya da evi baştan sona temizlemek?

Dr. Wagner kargaşaya rağmen bir şekilde şehirden kaçmayı başarmıştı. Şehir karınca yuvası gibi için için kaynıyordu. Her şey, herkes, koşmak, kaçmak, kurtulmak için can atıyordu. Sakin olmalıyım: Bu düsturla hareket etti Dr. Wagner: İnsan yemeğini fırından çıktığı anki sıcaklığıyla yemek istemezdi. Kestirme yoldan, kara rağmen Goergenhof'a ulaşmayı başarmıştı. İşte kirli gözlükleri ve yakasındaki Demir Haç madalyasıyla Peter'in masasında oturmuş salamlı sandviçini çiğniyordu şimdi. Hakkı vardı burada oturmaya, görevini ifa ediyordu, okul kapanmış olabilirdi ama o bir Alman çocuğuna özel ders veriyordu. Buna hiç kimse engel olamazdı.

Yurt Muhafızlarında olmak için çok yaşlıydı Dr. Wagner. Oysa kendini aslında hâlâ genç hissediyordu.

Tam da o gün oğlana aralıksız top ateşinin neye benzediğini göstermişti: On parmağını masada tıkırdatmış, arada da yumruğunu masaya indirerek ağır top atışlarını taklit etmişti. Bir asker tavşan gibi sağa sola koşmalıydı sürekli! Dr. Wagner ceketinin ve gömleğinin kolunu kıvırmış, çıplak kolundaki uzun yara izini göstermişti çocuğa. Chemin des Dames, 1916. En doğrusu bir bombanın henüz açtığı çukura girmekti: Aynı yere iki kere bomba düşmez. "Topçu ateşini ileri kaydırmak" ve "geçici ateşkes" gibi terimleri açıkladı. Malzeme savaşı deyişinden söz etti. Bir de: Her mermi hedefe ulaşmazdı.

Masadaki küçük atlasta Chemin des Dames arandı. Sonra top kükremesinin nereden geldiğini bulmaya çalıştılar. Yukarı taraflardan bir yerden olmalıydı.

O sırada evin dış kapı açıldı ve Drygalski kahverengi konçlu çizmeleriyle gereğinden fazla gürültü çıkararak içeri girdi. Deh-

şete kapılan Jago'nun önünden geçti, son derece normalmiş gibi hol boyunca ilerledi ve merdiven başından, "Hey, kimse yok mu?" diye bağırdı. Köpek korkudan patilerini zemine sürterek kaçtı. *Heil Hitler!*

Bu bavullar niye burada salonun ortasında duruyor, diye sordu. "Seyahate mi çıkıyor bu hanımlar, beyler yoksa?"

Ölü bir generalin nakledilmesini sağlamıştı, ona teşekkür borçluydular. Kimsenin aklına gelmiyor bu işleri yapmak, saatlerce telefon başında her yeri aramıştı, bağırıp çağırarak düzeni sağlamıştı

Sonra merdivenlerden yukarıya, Katharina'nın yanına çıkmaya başladı. Katharina elinde anahtarla tırabzandan aşağı eğilip, *Heil Hitler!* "Evet, ne var?" diye sordu.

O sırada dergileriyle uğraşan Hala da kapısını açtı. On yıllık bütün sayıları –zamanında çok kıymetliydi bunlar– düzenli bir şekilde istifleyip iple deste deste bağlıyordu. O da ne olduğunu bilmek istiyordu, *Heil Hitler!* Peter de odasından başını uzatıp dışarı baktı.

Drygalski koşar adım merdivenleri tırmandı, koridorun karanlığında Peter'in oyuncak tren setine takıldı. "Nedir bu, bu ne rezalet!" diye bağırıp treni tekmeledi. "Ahır mı burası?!"

Doğudan gelen bir çifte kalacak yer arandığı haberini getirmişti Drygalski. Yani Globiglerin misafire yer ayarlamaları gerekiyordu, "Hem de hemen! Yeterince yeriniz var zaten.

Çift öğleden sonra gelecekti bavullarıyla. Bir odayı onlar için boşaltmak gerekiyordu, "Hem de hemen!" İnsanları ahırda yatıracak değillerdi ya.

Drygalski çantasından resmi bir talimatname çıkardı ve gösterdi. "Uymayanlar... vesaire. Sonra Elfriede'nin iki yıldır boş duran odasını göstermelerini istedi.

Mobilyaları güzelce yerleştirilmiş bir bebek evi; parmaklıklar

üzerinde bir soytarı, ölüm ve şeytanın yattığı bir kukla tiyatrosu ve karnından bir metrelik bir ip sarkan örgüden bir cadı. Kapının üstündeki beyaz çerçeveli resimde ellerindeki çiçek demetini yukarıya kaldırmış, çıplak cüceler.

Ve yatağın üstündeki duvarda: "Bırakınız çocukcağız yanıma gelsin." İncil, Markos 10-14. Mesih çocuğun yanağını okşarken yetişkinlerin düşünceli düşünceli seyrettiği, Elfriede'in büyükanne ve büyükbabasından kalma çelik oyma bir gravür.

Dolapta çocuğun eşyaları vardı. İç çamaşırlar, kazaklar, askıda minicik elbiseler, o çok istediği yeşil yakalı, gümüş düğmeli siyah hırka. Hırkanın içinden güveler havalandı.

Yatak takımları beyazdı. Yastığın üzerinde ölen çocuğun bir fotoğrafı vardı: dalgalı örülmüş saçlar, elinde müge çiçeklerinden bir demet.

Oda harika, yeterince büyük, dedi Drygalski ve perdelerle, camı açtı: İyice bir havalandırmak lazım. Muhacirlere kibar davranmalarını söyledi Katharina ve Hala'ya, çok kötü şeyler yaşamışlardı.

Drygalski bir süre pencerede durdu ve dışarıdan gelen gümbürtülere kulak verdi. Onun arkasında duran Hala ve Katharina da kulak verdiler. Ama Yerleşke'deki her bacadan her zamanki gibi dumanlar tütüyordu. Kar küreyen insanlar bile vardı. Her şey düzen içerisindeydi.

Hala, kim bu burada kalacak insanlar, diye sordu. Ne kadar kira isteyebilirlerdi acaba?

Drygalski bu sorulara kızdı, bağırarak "milli birlik" gibi bir şeyler söyledi. Sesinin tonu tahammül edilecek gibi değildi.

"Kira mı? Ne kirası? Bu insanlar varını yoğunu kaybetti!"

Tren hattının hasar görmesi çok kötü olmuştu, yoksa mu-

hacirleri doğrudan Reich'a gönderebilirlerdi. Tren hattı sağlam olsaydı kolayca organize edilebilirdi bu.

O sırada Dr. Wagner Peter'in odasından çıktı, *Heil Hitler* ve yanlarına gitti.

Cephe direnebilecek miydi acaba diye sordu Drygalski'ye. O anda doğudan, yeraltından gelen gürültü arttı, infilakların sesini güçlendiren ani bir rüzgâr olmalıydı bu.

"Sizin ne işiniz var burada?" diye bağırdı Drygalski. Dışarıda yer gök birbirine girmişken burada, sıcacık bir yerde mutlu mesut oturmak da neyin nesiydi? Olmazdı böyle...

Dr. Wagner cesaretini toplayıp doğu yönünü gösterdi ve Drygalski'ye fikrini sordu. Birinci Dünya Savaşı'nda tecrübesi vardı, Chemin des Dames'da bulunmuştu, ama yine de detaylıca öğrenmek istiyordu: Yanlış duymadıysa topçu ateşiydi bu. Alman topçuları mıydı, yoksa Kızıl Ordu mu, bütün mesele buydu.

Eskiden Hitler'in nutuklarına kulak verdikleri gibi hep birlikte dikkat kesildiler. Ancak lise öğretmeninin sorusu cevapsız kaldı. Evin üzerinde uçmaya başlayan uçaklar Alman uçaklarıydı her halükârda. Onlar gösterirdi günlerini Ruslara. Drygalski'nin şapkasını sallayarak uçakları selamlamasına ramak kalmıştı.

Drygalski toplantıyı sonlandırdı. Döndü, evin geri kalanını dolaşmaya başladı. Katharina'nın odasını görmesi gerekiyordu.

"Orası özel," dedi Katharina, adamı itekleyerek hızla önüne geçti, odasına girdi ve kapıyı kapadı.

Drygalski merdivenlerden aşağıya inmeye yöneldiği sırada durdu. Hayır, ısrar etmesi gerekiyordu. Kapıya vurdu. Katharina onu içeri almak zorunda kaldı. Henüz yatağı düzeltilmemişti.

Drygalski başını salladı, "Haa!" dedi, kendi evinde düzeltilmemiş yataklara tahammülü yoktu.

"Burası başlı başına bir daire! Yatak odası, oturma odası ve bir oda *daha!* Ne demeli, harika! Şahsi tuvalet ha?" Oğlan buraya taşınabilirdi gerekirse, Hala da öyle. Odaya ihtiyaç duyulduğunda, insanların sıkışması gerekiyordu birlikte.

Masanın üzerinde duran kitaplar gözüne çarptı. Heinrich Heine? Stefan Zweig? Heine Yahudi değil miydi? Çok, çok ilginçti bütün bunlar.

"*Alman Katedralleri* de var neyse ki..." Kataloğu eline aldı, Dr. Wagner'e uzattı ve "İşte *böyle bir şeyler* öğretmelisiniz aslında!" diye bağırdı.

Dr. Wagner de Katharina'nın dairesini görmek istiyordu, bu iyi bir fırsattı. Parmak ucunda yükseldi: Komodinin üstünde küçük bir ilaç kutusu vardı galiba? Bir an *Çömelmiş Kadın*'a baktı, çıplak bir kadın figürü? Duruşu gayri tabiiydi ama heykeltıraşın bir bildiği vardı herhalde. Duvardaki *Medea* şu kaidenin üstündeki çarpık figürden daha değerliydi.

Bu kadın burada rahat bir hayat sürüyordu, kuşku yoktu bundan: Minik sandalyeler, masada meyve kabı, kitap dolu raflar. Berrak, soğuk kış güneşinin aydınlattığı şık bir kış bahçesi. Mitkau'da, önünden sürekli mezbahaya ya da başka bir yere giden at arabalarının geçtiği Horst-Wessel Caddesi'ndeki kendi karanlık evini düşündü. Şimdi Katharina'nın güzel dairesini görünce içinden, "Bazı insanlar her şeye sahipler," diye geçirdi.

Rahat yaşıyordu kendisi de elbette, karanlık da olsa geniş bir çalışma odası, büfenin üzerinde bir deniz manzarası asılı duran yemek odası, özel misafirlerin ağırlandığı oda ve yatak odası vardı. Hatta arka avluya bakan küçük bir oda daha vardı, annesi burada ölmüştü. Pencerenin pervazında içinde solmuş bir sümbül olan bir vazo duruyordu hâlâ, suyu herhalde ölü planktonlarla doluydu. Her şey iyi, güzeldi, ama o kadar sık, o kadar çok araba geçiyordu ki! Bazen tahammül edemiyordu!

Peki ya burası? Burada her şeyin bir tarzı vardı. Turuncu-kır-

mızı panjurlar. Neden almamıştı ki o da turuncu-kırmızı bir panjur? Tabii bir de bahçe manzarası vardı.

Drygalski tekrar aşağıya indi, yaz salonunu inceledi, ısıtılamıyor herhalde burası. Her yer sandık, kutu dolu. Ayrıca Hala'ın dediği gibi, doğru dürüst karartılamıyordu burası. Bilardo odasına da göz gezdirildi, Drygalski toplardan birine vurdu, o top bir diğerine değdi, o diğeri de üçüncüye çarptı. Hedefini her zaman vuran biri miydi Dyrgalski?

Girişi, içindeki mobilyaları bir müzayede için tebeşirle işaretleyecekmiş gibi inceledi.

Bak sen, resimler. "Bunlar kıymetli atalarınız mı acaba?"

Atalar büyük gözleriyle Drygalski'ye baktılar. Ömürleri boyunca Alman halkı için çalışan atalar.

Kalabalık gruplar için salona saman yaymak kesinlikle mümkün, dedi düşünceli bir sesle. Tilsit Yetimhanesi'ndekiler için kalacak bir yer bulunmamıştı daha. Hala hemen lafa karıştı, "Ama tuvaletler!" dedi. "O kadar insana asla yetmez." Zaten hepsi sürekli tıkanıyordu, sebebi de Ukraynalı kızlardı.

Drygalski holün tam ortasında, geyik boynuzlarından yapılma avizenin altında durmuş, yaz salonu bir şekilde kullanıma hazırlanabilir mi, diye düşünüyordu, hol ve bilardo odası. Kadınlarsa yanında durmuş, onu nasıl engelleyebiliriz, diye akıllarından geçiriyor, kara kara düşünen adamı izliyorlardı. Bacakları çarpıktı Drygalski'nin, kesinlikle öyleydi.

Ne komik, dedi Drygalski, şu aşağıdaki general, askerlerinin arasında şehit olmak yerine bir araba kazasında öldü. Tam da Kızıl sular kabarırken ölmesi... Böyle bir adamın yerini doldurmak çok zordu. Hayatını kurtaramamıştı gerçi generalin, ama ölüsünü kurtarmıştı en azından. Bir eve taşınmasını *o* sağlamıştı. Hamburg'a, karısına o haber salmıştı. Yedi çocuğu vardı generalin.

Şoförden mutlaka hesap sorulacaktı. Aslında şoför de o anda ölseydi, kendisi için daha hayırlı olabilirdi.

Mahzene de baksak mı? 1605'ten kalmaydı burası, ayak bileği hizasında su vardı, işe yaramazdı. Çoktan kurutmuş olmak gerekirdi burayı aslında. Ne umursamaz, tertipsiz insanlardı şu soylular.

Drygalski hâlâ holde, bavulların yanında dururken dışarıdaki gümbürtü bir azalıyor, bir artıyordu. O anda karısını düşündü, işler ciddileşince ne olacaktı ona? Globiglerin şu avludaki at arabasına karısı için bir döşek sığar mıydı acaba? Kocaman arabaydı sonuçta. Arabadan birkaç sandık ve kutu indirseler olurdu. İnsanların önceliği vardı sonuçta, değil mi?

Sonunda Drygalski gitti –*Heil Hitler*– ve bütün ev halkı derin bir nefes aldı. Gitmeden önce, iyileşince Peter de Hitler Gençliği'ne katılsın, demişti. Hem de "hemmen!"

Köpek Jago kulaklarını dikse de kıvrılıp uyudu. Hala bavullarına doğru hamle yaptı – gerçekten de hiçbir şey sanıldığı kadar kolay değildi. Hepsini şimdilik bir kez daha yukarı, odasına taşıdı.

Katharina odasına kapandı. Ancak kapıyı içeriden kilitledikten sonra yaşadığı dehşet su yüzüne çıktı. "Ramak kalmıştı," dedi yüksek sesle. Ya Drygalski bir gün önce gelseydi ve Yahudi'yi bulsaydı! O zaman kendisi için her şey biterdi işte. Nasıl bir şanstı adamın bir gece önce yola çıkması. Cepheden patlama sesleri bile gelmeden hemen önce kaçıp gitmişti. Neredeydi acaba şimdi? Sonunda geri gelir miydi tekrar? Ateşten siperler, diken dolu çalılara takılmış gibi geri fırlatır mıydı onu?

Katharina kendini yatağa bıraktı.

Riskli macerası sona ermişti. Yoksa devamı gelecek miydi? Başına bir bela açılır mıydı?

Komodinin içinden ilaç kutusunu çıkardı. Bir tane yuttu, şimdi kendini daha iyi hissediyordu.

"Ramak kalmıştı."

Tam o sırada Albertsdorf'tan Josef Amca'nın telefonu geldi. Ahizeyi dışarıya tutarak, duyuyor musun, diye sordu Katharina'ya.

Josef Amca Katharina'ya derhal yola çıkmasını tavsiye ediyordu. Onlar, üç kızları ve kalçası sakat olan Hanna muhtemelen Albertsdorf'ta kalacaklardı. Hanna bu halde kaçamazdı. "Ruslar kellemizi uçuracak değil ya."

Katharina o anda kutudan bir tablet daha aldı. Bavulları, eşyaları toplayıp gitmek mi? Kaçmak olmuyor muydu bu?

Baron

Öğleden sonra Elfriede'nin odasına Baltıklar'dan gelen bir baron ve karısı yerleşti. Hitler Gençliği valizlerini taşıdı, *Heil Hitler*. Bebek evi ve kukla tiyatrosu kalabilirdi odada, onları rahatsız etmezdi. Yine de Baron iki yıl önce kız *bu* yatakta mı öldü, diye sordu ve yastığın üzerinden cenazenin portre fotoğrafını alıp Hala'nın eline tutuşturdu. Görevini tamamlamış olmalıydı herhalde portre.

Bu arada Barones tiyatronun önünde çömeldi, perdeyi açıp kapadı, içindeki kuklaları düzeltti. "Ah, işte Şeytan", dedi Barones, "şeytan kuklası da her zaman oradadır."

Oyuncak bebek evindeki sandalyeleri de düzgünce yerleştirdi kadın. Yuvarlak bir masa vardı, koltukta bir beyefendi uzanmış dinleniyordu. Uzun zamandır dinleniyordu burada.

Baron bir koltukta oturup karısını seyretti. Ne becerikli bir kadın, ne kadar akıllı. Onu anlatmak için en doğru sözcük "enerji"ydi. Azimliydi kadın. Kolay kolay gözü korkutulabilecek biri değildi. Kadın kanepeyi yatağın yanına çekti. Kocası içindi yatak, kendisi kanepede uyurdu, normal olan buydu nedense.

"Hiç önemli değil benim için.

Sadece temiz yatak takımı gerekiyordu, onun dışında her şey tamamdı. Yatak takımları iki yıl önceden kalma değildi herhalde, çarşaf tabut örtüsü olamazdı, değil mi?

Toprak sahibi gerçek bir soylu olmayan Baron bir kimya fabrikasında muhasebecilik yapmıştı aslında. Şimdi sanki ailenin

eski bir dostuymuş gibi davranıyordu. "Her şey yoluna girecek," dedi ve karısı etrafı düzenlerken dışarı çıktı. Nereye geldiklerini anlamak için biraz sağı solu kolaçan etmesi gerekiyordu. Bir odadan öbürüne dolaşmaya başladı, şu berjer koltuğu başka yere koymak daha iyi olacaktı, vitrin de şu anki yerinin karşısına alınsa daha güzel duracaktı. Katharina'ya "saygıdeğer hanımefendi" diye hitap etti, ilk fırsat doğduğunda da elini eski usul öptü. Sonra kediyi kucağına aldı ve normalde insandan kaçan bu hayvan adamın kollarına rahatça yerleşti.

Ev halkı için en büyük eğlence karıkocanın yanlarında getirdiği siyah bir papağan oldu. Hayvanla çok samimi olmaya gelmiyordu pek, hemen gagalıyordu insanı. Bazen kanatlarını açıyordu, önce sağ, sonra sol kanat. Ara sıra "Lora!" diye bağırıyordu, bazen de "Yaşlı kancık!" diyordu. Kediye sakince bakıyordu, kedi de ona baktı ve patilerini içeri çekti. İkisi de bekleyecek ve ne olacağını göreceklerdi. Yavaştan almak en doğrusuydu. Kuşa ceviz vermeleri kedinin hoşuna gitmedi, oysa sevmezdi ceviz. Baron cebinden cevizleri çıkarıp ikisini avcunda birbirine bastırarak kırıyordu.

Papağan ha? Kızlar mutfaktan çıkıp çıkıp yanlarına geliyordu: Daha önce böyle bir şey görmemişlerdi. Bir papağan! Hayvanı tutmaya çalıştılar, ama o ters ters baktı yüzlerine. Tabii ki kendi memleketlerinde daha büyük papağanlar olduğunu iddia ettiler.

"Hadi işinizin başına dönün," dedi Hala.

Baronun karısı şarkılar mırıldanarak evi dolaştı, kızlarla onların ana dilinde konuştu, atların yanına gitti: Devasa bir beygir ve iki tane hızlı doru at. Peter kadına tavus kuşu ölüsünü gösterdi. Toprak donduğu için gömememişlerdi hayvanı, şimdilik tezek yığınına koymuşlardı. Sonra tavukları ve horozu gösterdi. Horoz son derece uysaldı ve söylenen her kelimeyi anlıyordu. Vladimir de kadınla uzun uzun konuştu, kim bilir nelerden.

Kadın eve girdiğinde Vladimir elini hafifçe kasketine götürdü. Soylulara nasıl davranılacağını bilirdi.

Baron biraz bahçede gezindi, buralarda özellikle temizmişçesine havayı derin derin içine çekti. Bahçe peyzaj denen şeyden nasibini almamış görünüyor, dedi Peter'e. Ve tabii dere, onu da bir şekilde bahçeye katmak gerekirdi. Bastonuyla karın üstüne bahçenin yeni peyzajını hayal ettiği gibi çizdi.

Kimi harabeler de vardı burada. "Fark ettiniz mi bunları? Öylece duruyorlar etrafta." Buradan harabelere giden bir orman yolu açılabilirdi. Dere kenarına da bir çay evi olabilirdi, değil mi? Kimi insanın hiç aklına gelmiyordu böyle şeyler, oysa her şey apaçık ortadaydı.

Baron ağır bir bavul getirmişti yanında, gözünü ayırmıyordu ondan. Memleketiyle ilgili malzemeler vardı içinde, oraya ait ne varsa toplamıştı: çok eski ya da yepyeni şehir manzaraları, broşürler, kitaplar, mönüler. Fotoğraflar: Her açıdan Nikolai Kilisesi ve pazar meydanındaki kemerli belediye binası. İşte bunların hepsi bu bavulun içindeydi. Atalarına ait belgeler de vardı, soyağacı bilgilerinin kuşak kuşak geriye giderek izini sürmüştü. Ataları Almanya'dan gelmiş, o yıllarda Almanların girişimciliğinin değerini anlamış olan çariçenin himayesine girmişlerdi. Şimdi ise Alman Reich'ına geri dönmek izlenecek tek yol gibi gözükmüştü.

Peter'e bu malzemenin bir kısmını gösterdi, soyağacı ile kuşak dizini arasındaki farkı anlattı.

Peter'e memleketinin kendi yazdığı bir tür tarihçesini gösterdi. Hikâye biçiminde kaleme almıştı ve eski zamanlarda hayatın akışını anlatıyordu. Dosyanın üzerinde *Bir Zamanlar Bizim Olanlar* yazıyordu. Son yıllarda gece gündüz bununla uğraşmıştı adam. Tüccarlığın âdetlerinden, eskiden kutlama ziyafetlerinde kuğu eti de yendiğinden, büyük arazilerde buhar motorlu araçların hayatlarına girişinden söz ediliyordu.

"Her şey, her şey yok oldu!" diye bağırdı, daha sonra arazide gezinirlerken. Barones Peter'den trenini koridorda çalıştırmamasını rica etti, kocası rahatsız olurdu, belki en doğrusu paketleyip kaldırmaktı. Peter söyleneni derhal yaptı.

Adı Eduard olan Baron odasında oturmuş, soğuktan karıncalanmış parmaklarıyla kâğıtlarını düzenliyordu. Neyse ki son dakikada bavula koymuştu bunları. Şehriyle ilgili son izlenimlerini not etti, aman Tanrım, bunları unutmamalıydı asla. Yazarken kurşunkalemini yalıyor, bir mühür yüzüğü takılı küçük parmağını diğer parmaklarından ayırıp hafifçe büküyordu. Parmağı manikürlüydü, tıpkı diğer parmaklarının tırnakları gibi. Tüm iniş çıkışlarıyla o kuşaklar... Kim bilir bir daha ne zaman görecekti memleketini! İyisiyle kötüsüyle olan biteni birinin not alması gerekiyordu. Şu anda olanlar kesinlikle korkunçtu, gelmiş geçmiş bütün zamanlar için kayıt altına alınmalıydı.

Onlara, Baltık halklarına tarih boyunca tekrar tekrar yapılanları aslına sadık kalarak tarihe not düşmeliydi. Çarlık döneminde çalışmaları için getirilmişler, sonra Bolşevikler tarafından katledilmişlerdi. Şimdi de Almanlar yakıp yıkmıştı her şeyi. Bütün bunlar gelecek nesillere aktarılmalıydı, kendisi o akıcı üslubuyla anlatmak *zorundaydı*, mutlaka. Kendini sorumlu hissediyordu bundan.

Kitap raflarından birinde Eberhard'ın Alman gençlik seyahat organizasyonu Wandervogel üyesi olduğu günlerinden kalma bir kitapçık vardı: *Baltıklar'da Yollar ve Patikalar: Bir Yürüyüş Kitabı*. Ağaçlıklı yollardan ve unutulmuş patikalardan resimler, kimi yitmiş küçük göletler ve kayın ağaçlarının altında düzensiz büyük kayaçlar. En arkada da katlanmış büyük bir harita vardı.

Bu bir hazineydi! Katharina'nın kitapçığı ona hediye edeceğinden emindi Baron, sonuçta memleketini kaybetmiş biriydi ve bu küçük kitap Katharina'nın umurunda olmazdı herhalde. Ama Katharina haritayı katladı ve kitapçığı da alarak odasına gitti.

Baron koltuğu şöminenin yanına çekip oturdu. Bir yanında kedi, kâğıtlarını düzenlemeye başladı. Kafesteki papağanın beklemedeymiş gibi bir hali vardı. Her şeyi dikkatle inceliyordu.

Baron, kucağında kediyle arada bir kalkıp pencereden dışarı, trafiğin arttığı şoseden aşağıya doğru bakıyordu. Ne zaman ayrılabileceklerdi buradan? Fare kapanına yakanmış gibiydiler burada.

Rüzgâr pencereyi sarstı. Yoksa patlamalar mıydı sarsan?

Arada narin Sonya'yı yanına çağırıyor, yazdığı tarihçeyi ona da gösteriyor, ne kadar ilginç olduğunu söylüyor ve kızın lisanında bir fincan kahve rica ediyordu. Biraz bal da var mıydı acaba? Bir dilim ballı ekmek hiç fena olmazdı şimdi. Baltık eyaletlerinden gelen biri olarak Rusça konuşuyordu Baron ama o kadar zarif konuşuyordu ki, duyan Fransızca sanırdı. Sonya'dan kibarca bir şeyler isterken gayet normal bir şey yapıyormuş gibi kızın dizini tuttuğunda ve altın dişleriyle dostça güldüğünde Sonya kötü kötü bakmadı. Yaşlıydı Baron, evet, inkâr edilemezdi bu, ama göğsünde neşeli bir yürek çarpıyordu.

Acaba bir leğen "ılık su" getirebilir misin, diye sordu Baron. Sonra karısı adamın önünde çömeldi ve bir bir ayak tırnaklarını kesti.

Peter Dr. Wagner'in teşvikiyle hazırladığı Georgenhof'un tarihçesini gösterdi Baron'a. Tarihçenin altında kırmızı mürekkeple "İyi!" yazıyordu.

Çok güzel bir çalışma, dedi Baron. Ama bir de şuna bak. Baron tam yüz altmış dört sayfayı tamamlamış, 18. yüzyılı kısa bir süre önce geride bırakmıştı.

Dr. Wagner yanlarına gelip, "Hadi oğlum, gel artık devam edelim, Bay Baron'a engel oluyorsun," demeseydi Baron herhalde daha fazla ayrıntıya girecekti.

Bu arada Dr. Wagner Goethe'nin *Hermann ve Dorothea*'sını mı işlesek, diye düşünmüştü. Muhacirler gelip giderken kitap duruma gayet uygundu.

Baron, Peter'in çalışmasındaki mavi şeridi çıkarmak lazım, dedi bir de. Denemeyle hiçbir bağlantısı yoktu. Peter'den Katharina'nın şu küçük *Baltıklar'da Yollar ve Patikalar: Bir Yürüyüş Kitabı* adlı kitapçığını tekrar getirmesini rica etti. Çabucak bir şey bakmak istiyordu.

Baron daha sonra kapıyı kilitledi, sırtını kamburlaştıran kediyi yere koydu, parasını saydı. Mühürlü yüzüğü parmağındaydı. Henüz mümkünken bankadan bütün parasını çekmişti, dostlarının doğru mu yapıyorsun acaba, diye uyarısına rağmen. Artık hepsini paltosunun iç cebinde taşıyordu, parasının başına bir şey gelemezdi.

Akşam köpek Jago, kedi ve papağan da dahil olmak üzere salonda, alevlerin yükseldiği şöminenin başında buluştular. Dr. Wagner'den de onlara katılmasını rica ettiler. Nereden gelmişlerdi? Nereye gideceklerdi sonunda? Baron hemen Eberhard'ın her zaman oturduğu koltuğa oturdu ve yazdığı tarihçeden söz etmeye, ailesinin soyağacını çok eskilere kadar takip edebildiğini anlatmaya başladı. Karısı Baron'un arkasında durdu ve ceketinin yakasındaki kepekleri temizledi.

Dr. Wagner'in de ataları vardı, ama her nedense onlardan söz edilmedi. Dr. Wagner'in keçisakalı vardı, ama Baron'un flanelle astarlanmış yelek cebinde gerçek bir monokl vardı. Söylediklerine kulak verilmesini istediğinde kullanırdı bunu. Lise öğretmeninin bununla rekabet etmesi mümkün değildi. Hala'nın Silezya'sı iyi güzeldi ama Baron'un memleketi bambaşkaydı.

Canım Königsberg, dedi Dr. Wagner ve keçisakalını sıvazladı. Pregel Nehri üzerindeki küçük lokantada kızarmış pisi alığı yemek... Büyük gemilerin limandan gelen düdük sesleri...

Bunun üzerine Baron monoklünü çıkarıp Dr. Wagner'i süzmeye başladı, böylece yeniden doğru konuda konuşmaya başladılar: Pisibalığı da neydi ki şişte çevrilmiş bir öküzün yanında! Onun memleketinde öküz çevirme yapılıyordu. Eski zamanlarda kuğu yerlerdi, tabii tavus kuşu da. Bugün hayal dahi edilemez.

"Hadi canım," dedi Dr. Wagner yüksek ve anlaşılır bir sesle. Sonra bir süreliğine salona sessizlik hâkim oldu.

Cranz'ta bir keresinde Alman Veliaht Prens'i görmüştüm, dedi Baron. Savaştan önce, incecik, beyazlar içinde. Bando bir vals çalıyordu, beyazlar içindeki Veliaht Prens beyaz bir yattaydı, etrafı genç kadınlarla çevrili. "Tazı gibi adam," dedi. Kanepede Barones'le oturan Katharina von Globig'in Veliaht Prens'le yakın bir ilişkisi olmamıştı ama bir Berlinli olarak Baron'un Veliaht Prens'ten tazı diye bahsetmesi onu rahatsız etti. Cranz'a gelince, bu Baltık kıyısındaki sahil beldesiyle ilgili anıları vardı Katharina'nın. *Yüksel, Ey Kızıl Kanatlı Kartal.* Kan lekeleri hâlâ üzerinde duran morina balığından yemişlerdi ve yatağın altında içi dolu bir portatif tuvalet vardı. Kömürleşmiş lüle taşı ağızlığı hatırladı, bir de Eberhard'ın bahşiş konusunda nasıl da cimri davrandığını. Balıktan sonra krem şantili elmalı pasta yemişlerdi ve Eberhard garson gelmeden elindeki bozuk paralardan birini çabucak cebine geri koymuştu.

Erkekler kendi aralarında konuşurken, Barones hayranlıkla Katharina'yı izliyordu: simsiyah saçlar, mavi gözler. Hatta ellerini göstermesini bile rica etti ondan. Ne güzeldi elleri. Katharina'nın aklına yara bandı yapıştırdığı ciltçinin elleri geldi. Kadını yukarı odama çağırsam mı, diye düşündü. Burada, şöminenin önünde konuşma fırsatı bulamıyorlardı. Kadınlar o kadar fark-

lıydı ki. Baron'un iştahla anlattığı hikâyeleri kadın birçok kez dinlemiş olmalıydı. Ama kocasına karşı çok anlayışlıydı, hiçbir şey belli etmiyordu.

Gece evde başka tür bir rahatsızlık oldu. Globigler başta kulaklarına inanamadılar ama zifiri gökyüzünde ışıklar çakmaya başladığında, Elfriede'nin odasından Baron'un sesi yükseldi: "Yaşlı kancık!" sözleri çok net bir şekilde duyuldu. Feodal beyefendi genç karısına hitap ediyordu bu şekilde! Kadının verdiği cevap bir inlemeden ibaretti. Adam açık ve güçlü bir sesle: "Yaşlı kancık seni!" dedi tekrar. Sonra bir sürü gürültü oldu; ve gidip gelmeler, ta ki Hala önce duraksayarak, sonra sertçe duvara vurana kadar. Bunun üzerine eve sessizlik çöktü.

Muhacirler

Rüzgâr batıdan üfürüyordu, uluyarak evin çevresini dolaşıyor, kırık dökük çatıyı sarsıyordu. Çatırdama seslerinden top ateşleri duyulmaz olmuştu. Bu kâbus bitti mi acaba, diye düşündü insanlar. Hayır bitmemişti, uğultu devam ediyordu.

Şiddetli, buzlu bir yağmur meşe ağaçlarının üstüne yağdı. Sonra büyük muhacir dalgası geldi. Önce sadece birkaç at arabası vardı, sonra peş peşe yan yana sağanak gibi geldiler. Uzaktan, köprünün üzerinden geçerken görülüyorlardı ilk. Sonsuz bir konvoy ve dalgalanan brandalar Mitkau'dan, Sethaneger Kapısı'ndan ve Geoergenhof'un önünden geçiyordu. Büyük çiftliklerden gelen, birbirine yakın duran arabalardan oluşan dev bir konvoydu, en önde atlı bir kılavuz vardı. Birbirlerini kaybetmemek için arabaların önüne köylerinin isimlerini yazmışlardı. Kimi konforlu, kimi sefil halde tek kişilik arabalar da vardı. Tıka basa dolu çiftlik arabaları, hatta üzerine benzin bidonu bağlanmış tek tük otomobiller de geçiyordu.

Hepsi sessizlik içinde ilerliyordu, duyulan tek ses tekerleklerin gıcırtısı ve çoğu kadın olan sürücülerin "hoo-hoo" diye seslenişleriydi. Atların burun deliklerinden dumanlar çıkıyordu, arabaların arkalarına iki-üç yedek at bağlanmıştı. Kartonların üstüne kilim sererek yapılmış derme çatma ama yine de sağlam küçük çatılar vardı üstlerinde. Araba akslarından hayvanlar için iple bağlanmış saman balyaları sarkıyordu. Genç kızlar yayaydı, yanlarında ellerinden tuttukları çocuklar. Arabaların altında koşan köpekler. Arada sırt çantaları, çocuk kızaklarıyla tek başına

yürüyenler. Başları önlerinde, ceket yakaları kalkıktı. Bisikletler, çocuk arabaları, el arabaları.

Daha önce böyle bir manzaraya tanıklık etmiş başka bir yer var mıdır acaba?

Bu bir illüzyon muydu, yoksa iktisatçı Bay Schünemann gerçekten de koltuk değneklerinin üzerinde aceleyle arabaların arasından mı geçiyordu? Birine selam vermek için koltuk değneğini mi kaldırmıştı? Çantası sırtına bir kayışla bağlıydı.

Ertesi gün Dr. Wagner ve Baltıklar'dan gelen Baron bilardo masasının başına geçmişlerdi. Bir taraftan da sigara içiyor, kibar kibar sohbet ediyorlardı. Baron'un üzerinde kareli takım elbisesi, Dr. Wagner'in üzerinde üçüncü boyunbağı ve yakasında madalyası vardı. 19. yüzyıldan kalma yuvarlak soba, mekânı az da olsa ısıtıyordu. Puanları Baron'un telaffuzuyla "bilard" tabelasına yazarak ıskataya abanıyorlardı. Bazen buzla kaplı pencerenin yanına gidip soluklarıyla buzun üstünde bir delik açıyor, lise öğretmeni Wagner'in muhacir konvoyuna taktığı isimle "on binlerin yürüyüşü"nü izliyorlardı. Xenophon, diye ekledi Wagner, hainler canlı olarak gömülür, der. İki erkek sigaralarının dumanlarını sırayla çaprazlamasına havaya üflüyor, bazen de burun deliklerinden çıkarıyorlardı. Tıpkı dışarıdaki atların tıslayarak burunlarından çıkardıkları duman gibi.

Bazen sayıyorlardı yoldan geçenleri: Üç yüz arabadan oluşan bir konvoy! Tıpkı 1940'ta Fransa'da Almanlardan kaçan Belçikalılar gibi.

Baron uzun zaman önce bir kez Paris'e gittiğini anlatmaya başladı. Tahtakurusu dolu oteller, pis helalar. İnanılmaz! Şu Fransızlar en hasından domuzdu. Her yerde, her biri. Ha bu arada: Genç kızlar öyle yabancıların zannettiği gibi hoppa, kaygısız tipler değildi. Hayatları sanıldığı gibi kolay geçmiyordu. Kimisi

çok zor mücadelelere göğüs germişti. Hepsi evlilik meraklısıydı. Anlatılan bütün o ahlaksız hikâyeler uydurmaydı, yalandı. Yine de, dedi Baron, 1932 ilkbaharını hatırlıyordu... "Yani size bir iki şey anlatabilirim aslında..."

Wagner de Birinci Dünya Savaşı'nda gitmişti Fransa'ya. Çamurlu çukurlarda sürünmüştü, Fransız koketlerinden haberi dahi yoktu. Ama öğrenciyken arkadaşı Frityof'la İtalyan mezarlığına gitmişti. Sezar'dan alıntılayarak – *Gallia omnis est divisa in parte tres*, Galya üç parçaya bölünmüş bir bütündür – kaç sömestr Latince almalarına rağmen mezar yazılarını okuyamadıklarını anlattı. Bugün hâlâ üzülüyordu buna, oysa epeydir buna gülüp geçmeye karar vermişti. Frityof – şu canlı, güneş yanığı tenli, güçlü, esnek adam. O da sonunda şehit olmuştu.

Doğum ve ölüm – sonsuz bir deniz...

Ah tabii, Goethe... Bir yerlerde bırakmış olmalıydı Goethe'nin *Faust*'unu. Küçük bir baskısı 1914 yılında gönüllü savaşçı olarak cepheye gittiğinde ona eşlik etmişti. Nerede olabilirdi? Eğer kendisi de bu büyük göçe katılmak zorunda kalırsa yine cebinde taşıyabilirdi kitabı. Memleketini terk etmek zorunda kalacak mıydı o da? Hayır, kesinlikle... veya en azından şimdilik hayır.

"Birinci Dünya Savaşı'nda Rusların da belini kırmıştık."

Baş denetçi Drygalski şosede durmuş her şey yolunda mı diye kontrol ediyordu. Liste yapıyor, konvoy kılavuzlarından belgelerini göstermelerini istiyor, evet, devam edebilirsiniz, diyordu: doğum yeri, gittiği yer, arabaları çeken hayvan sayısı. Bazen arabaların üstüne atlıyor, eşyaların arasına asker saklanmış mı diye bakıyordu. Muhacirlere de nereye gideceklerini söylüyordu. Her ev, ya tek tek kişileri ya da bütün bir aileyi almak zorundaydı. Bir-iki gün için, en fazla üç günlüğüneydi zaten, kimse daha uzun kalmıyordu. Adil bir süreç yürütmek gerekiyordu, bunun için en doğru insan da Drygalski'ydi.

Arada eve gidiyor, karısı nasıl diye bakıyor, sobaya odun atıyor, kadının üstünü örtüyor ve başucuna bir bardak su koyuyordu.

Kendisi hasta karısı varken muhacir alamazdı evine. Ofisine de ihtiyacı vardı, dosyalarla doluydu ve telefon görüşmeleri için kullanıyordu orayı. Duvara dayanmış storlu bir yazı masası ve üzerinde telefon olan küçük bir masa.

Tek başına genç bir kız geldi, bu koca dünyada kimsesi kalmamıştı. Kate miydi adı? Yoksa Gerda mı? Tombul, kırmızı yanaklı bir kızdı. Drygalski çatı katındaki odayı gösterdi. Güzel bir manzarası vardı odanın, kuzeyde Georgenhof, batıda, şimdi rüzgârın uğuldayarak üzerinden geçtiği karla kaplı geniş tarlalar. Ve arabaların şimdi peş peşe geçtiği yol. Bu odada oğlu kalıyordu, yıllar olmuştu, kıza bunları anlattı. Oğlan Polonya'da şehit düşmüştü. Teknik okulun giriş sınavına hazırlandığı masa duvara yaslıydı. Çekmecede çizimleri duruyordu hâlâ, adam hiç bakmamıştı onlara bir daha. Albert-Leo-Schlageter Yerleşkesi'nin güzelleştirilmesi için yapılan krokileri de vardı. Ve Drygalski'nin varlığından bile haberdar olmadığı bir dini tiyatro eserinin taslakları.

Muhacir kızın çiçekli eteğinin altında Hitler Gençliği'nin giydiği kayak pantolonlarından vardı, üzerinde de savaştan öncesinden kalma pilili yakalı bir manto, herhalde annesine aitti bu. Yakınlarını yola çıktıklarında kaybetmişti, bir kez süt istemek için bir çiftlik evine girmiş, köyünden çıkan arabalar onu beklemeden yoluna devam etmişti.

Drygalski şimdilik burada kalmasını söyleyince başını sallayarak kabul etti. Biraz yardım etse hiç fena olmazdı: yemek, bulaşık, evi toplu tutmak vesaire. Kalabalık değildiler zaten. Evin ön kapısını hep kapalı tutmalıydı. Karısına bakmalı, onu yıkamalı, bazen çorbasını içirmeliydi.

Sifonlu bir tuvalet ve kendine ait bir oda mı? Bunlara hiç sahip olmamıştı daha önce. Evde küçük kız kardeşiyle aynı yatağı paylaşıyordu.

Peter kontrol paneli ve levyesiyle ağaç evine tırmanıp muhacirleri izlemeye başladı. Uzun konvoy ta doğudan başlıyor, büyük bir S harfi çizerek beyaz manzarada puslu bir güneşe doğru kıvrılarak ilerliyordu.

Yabancı işçiler de yolun kenarında durmuş seyrediyordu. Birbirlerine geçen arabaları gösteriyor, onlara neler olacağını merak ediyorlardı. Hey, şu geçene baksana!

Drygalski müdahale etmek zorundaydı tabii bu duruma. Almanların kötü kaderiyle alay etmelerine izin verilemezdi. Ama işçileri kovalamak mümkün olmadı, ellerini ceplerinden çıkarmaya bile tenezzül etmediler.

"İşiniz yok mu sizin?"

"Hayır burada işimiz kalmadı artık." Yabancılar için muhacir konvoyu bir umut ışığıydı. Birbirlerine bakıp gülüşüyorlardı: Yakında eve döneceğiz. Drygalski'nin gücü kalmamıştı artık. Yoksa kalmış mıydı? Bu insanlara bir şeyler yapmak mümkün müydü hâlâ? Ne var ne yok diye evlerini aramak mesela? Drygalski çalışma müdürlüğüne telefon etti. Bu ayaktakımının yol kenarında aylak aylak durduğundan haberleri var mıydı?

Drygalski ara sıra Georgenhof'a da uğruyordu. Bazen gün içinde birkaç kez kolaçan ettiği oluyordu çiftliği. Heil Hitler. Bir şey değişmemişti gerçi, ama resmi görevi gereği yapmak zorundaydı bunu. Hala'yla konuşuyordu, o da anlayışla karşılıyordu bunu. Hiçbir şey göründüğü kadar kolay değildi. El ele vermek zorundaydılar. Nasıl bir sorumluluk taşıdığını, işinin nasıl başından aşkın olduğunu anlatıyordu Hala'ya. Üşüyordu ama bir taraftan da alnında biriken teri siliyordu. Bir ara Hala'ya sıradan bir şeymiş gibi seyahat izin belgesi vermişti. Hala çok anlayışlı bir insandı çünkü.

Bu arada malikânede ne kadar yer olduğunu da not aldı

Drygalski. Neler olacağını kim bilebilirdi ki? Yerleşke muhacirlerle dolup taşıyordu, her evde birileri vardı. Oysa Georgenhof, kocaman bir evdi burası, her şey olması gerektiği gibi miydi bakalım? Daha çok insana yer olmalıydı burada? Berlin'den gelen sandıkların durduğu şu buz gibi soğuk salon. Yo hayır, kimsenin böyle şeylere tahammül etmesi beklenemezdi. "Ne zaman gelip alınacak bunlar?"

Hala çok anlayışlıydı, Drygalski'yi ikna etmeye çalışıyordu. Georgenhof'ta çok sayıda insanın barınabileceğini düşünmüyordu. İyi niyetini kanıtlamak için Führer hakkında aşağılayıcı sözler eden ressamdan bahsetti.

Orman Köşkü'nü hatırlattı Dyrgalski'ye. Zamanında otel değil miydi orası? Bir sürü insan yerleştirilebilirdi oraya. Binanın sadece yan kısmında yabancı işçiler kalıyordu. Orası işe yaramazdı. Ama ya dans salonu ve çok sayıda otel odası?

Drygalski de düşünmüştü bunları tabii, ama Orman Köşkü'ne Reich Motorize Kuvvetleri Dairesi el koymuştu, orası kullanılamazdı o yüzden, yedek parça depolamışlardı oraya, bisiklet kornası, araba klaksonu. Bütün bunları da bir yerde depolamak gerekiyordu, tekerlek jantları, gidonlar. Mitkau'da yapılan son vilayet koşusundan kalma flamalar, portatif tribün parçaları da oradaydı. Başlangıç ve Son pankartları 1939 yazından beri orada duruyordu. "Savaştan sonra yarışlara yeniden başlayacağız," deniyordu. Mitkaulu sporcular hiç Reich birincisi olamamıştı, ama savaştan sonra, neden olmasın? Aksi utanç verici olurdu.

Drygalski vilayetle konuştu, onlar da anlıyordu durumu ama şu anda yapılacak bir şey yoktu.

Konaklama yeri söz konusu olduğunda Drygalski asla taviz vermezdi. Sonuçta yüksek değerler söz konusuydu. "Hem de hemen!" Evsiz, üşümüş, aç insanlara kalacak yer bulmak şarttı. Milli birlik ve beraberlik böyle sağlanırdı ancak.

Peter her halükârda odasını boşaltmalıydı ve annesinin yanına taşınmalıydı, en kolay çözüm buydu. Oradaki küçük sandık odası ne güne duruyordu? Oğlanı annesinin yanına yerleştirmek dünyanın en normal şeyiydi.

Tamam, bundan sonra gelecek muhacirler oğlanın odasına yerleşirdi. Somya var mıydı bir yerlerde acaba? Tavan arası olmazdı, kiremitlerin arasından kar damlıyordu içeriye. Hala Drygalski'nin hazırladığı izin belgesini katladı ve itinayla sakladı.

Drygalski kendi evini düşününce içi rahatlıyordu. Genç kız becerikliydi. Kim bilir gün gelir "baba" derdi ona. Daha doğrusu, "dede" Neyse hepsi aynı kapıya çıkıyordu. Ailesi parçalanmış bir çocuğa bakıyorlardı. Artık her şeye daha kolay katlanacaktı. Evi güzelce temizleyecek ve kadına bir tas çorba verecekti, gerekirse yıkayacaktı onu vesaire. Bunca zaman nasıl gelmişti tek başına bunların üstesinden?

Akşam eve geldikten sonra sıcacık mutfakta masaya oturup bacaklarını uzatıyordu, çorbası da masada hazırdı; çok iyi geliyordu bunlar ona. Tombul yanaklarıyla genç kız ocağın başında, ne güzel bir görüntüydü. Drygalski mutfakta kızın yanında biraz uzun kalmayı seviyordu, başından geçenleri anlattırıyordu ona. Ama sonra tekrar soğuğa çıkması ve muhacir arabalarını kontrol etmesi gerekiyordu.

Mitkau'da kız için biraz tatlı bir şeyler bulabilir miydi acaba?

Dr. Wagner her gün geliyordu Georgenhof'a. Oğlanla dilbilgisi ve coğrafya çalışmaktan vazgeçmemişti. Şu meşhur kalesi olan Heidelberg neredeydi? "Unutma evladım, Fransızlar yıktı o kaleyi!" Sonra Bodensee, o enfes göl. Bir keresinde tamamen donmuştu, birisi bir kıyıdan diğerine buzun üzerinde olduğunu fark etmeden atla geçmeye çalışmıştı. Ama sonra düşmüştü suyun içine, cup! Ölmüş müydü?

Ya da şu maden işçisinin hikâyesi. Toprak altında kalıp ha-

vasızlıktan boğulduktan sonra, onlarca yıl sonra, karısı çoktan kocamışken, yer altından çıkarıldığında pembe yanaklarıyla ilk günkü gibi genç ve tazeydi adam.

Akşamları bir araya gelen küçük grup kafa dengiydi: Baltıklar'dan gelen çift, Dr. Wagner, sessiz, düşünceli güzellik Katharina ve hiç de öyle sanıldığı gibi aptal olmayan ve her sohbete katılan Hala. Ateşin başına oturuyor, anlatıyor, tartışıyor fısıldaşıyorlardı. Yıllardır tanışıyormuş ve sonsuza dek bir arada olacakmış gibi bir halleri vardı.

Dayanışma! Zamanın gereği buydu. Büyük kareli takım elbisesiyle Baron akşamları boynuna bir fular takıyordu. Kedi onu görür görmez yanına koşardı, ama çoğunlukla Baron onu zaten kucağına almış olurdu.

Böyle akşamlarında Hala özel bir elbise giyer, mutfağa koşup bir kavanoz kokulu kirazla geri dönerdi, kavanoz elden ele dolaşır, kahkahalar eşliğinde yerlerdi. Sevgili Königsberg şehri, dedi Dr. Wagner. Pregel kıyısında küçük bir lokantada kızarmış pisibalığı yediğini, büyük gemilerin limandan gelen düdük sesleri hatırladı...

Baron monoklünü bir kez daha gözüne iliştirdi, 1936 yazını düşündü, Dünaburg'taki küçük evi, genç karısını ve kadının motor iskelesinden suya atlayışını. Göl sıvı gümüş gibiydi.

Wagner ise Weser Nehri'nin geçtiği yüksek arazide annesiyle yaptığı bir bisiklet turunu hatırladı. Annesi ölmüştü çoktan.

"Evlenmeyi hiç düşünmediniz mi?" diye sordu Baron.

"Ah, bilirsiniz işte," dedi Dr. Wagner. "Önce ertelenir, sonra da geç olmuştur artık." Sonra öğrencileriyle yaptığı bir gezintiyi hatırladı, çocuklar nasıl da koşturmuş, coşkuyla şenlik ateşinin üzerinden atlamışlardı.

Birinci Dünya Savaşı'nı hatırladı sonra, siperleri. Bazen güzel

anlar da olmuştu. Gençleri, onların o harika bedenlerini düşündü, yaralandıklarında bile güzeldiler. Kolunu kıvırıp aldığı yaraları gösterdi Wagner.

Savaş başladığında öğrencilerimden çok güzel mektuplar aldım, dedi Dr. Wagner, Akropolis'in tepesinden, Danimarka'dan, Kafkaslar'dan ve Burgonya'dan. Artık arkası kesilmişti mektup akışının. Stalingrad'dan sonra öğrencilerinden gitgide daha az haber alıyordu. Bütün mektupları bir dosyaya koymuştu ve zaman zaman çıkarıp yeniden okuyordu. Her bir mektuba yazan öğrencinin fotoğrafını iliştirmeyi düşünmüştü, ölenlere andaç gibi de olurdu. Savaştan sonra bütün hepsini kanları dökülen genç insanların anısına yayınlamayı düşünüyordu.

Katharina Barones'le uzaktaki bir kanepeye oturmuştu. Üzerindeki siyah kazak ve siyah pantolonuyla karanlıkta neredeyse seçilemiyordu. Arada sigarasının ateşi parlıyordu. Barones, Katharina'ya profilden baktı, burada bir dost mu edinecekti yoksa? Tırnaklarını bir güzel parlatabilir, saç örgülerini tarayabilirdi. Katharina'ya yaklaştı, ama Katharina kenara çekildi. Özgürlüğüne ihtiyacı vardı.

Atalarına ait büyük resimlerin altında –ki aslında Globiglerin ataları değildi onlar– bir arada oturuyorlardı. Atalar da parlak gözleriyle aşağıdaki gruba bakıyordu. Şaşırıyorlar mıydı acaba?

Dr. Wagner kadehini kaldırdı ve konuştu:

Siz ey mutlu gözler
Her ne gördüyseniz
Her ne idiyse o
Mazide kalsın.

"Evet," dedi Hala. "Çok güzel, kim yazmış?"

Hepsi, kadınlar, Baron ve papağan, kedi ve şöminenin önünde oturuyordu, Peter konuşmuyordu. Peter sohbete katılmak için henüz çok küçüktü ama yine de yanlarında oturmasına, konuşulanları dinlemesine izin veriliyordu. Böyle önemli bir soyadı taşıdığın için gurur duyuyor musun, diye sordular Peter'e.

Baron memleketinin tarihçesinden bir bölüm okudu. Şehri ne zaman, kimin kurduğunu –giderek ilginçleşiyordu okudukları– Rusların Baltıklar'ı işgal ettikleri 1919 yılında verdikleri zararları, bir belediye meclisi üyesini bıçakladıklarını ve bir kuyuya attıklarını okudu. Bir taraftan özel bir pipo tüttürüyordu. Peter daha önce böylesini görmemişti. Böylesine büyük kareli bir takım elbise de.

Üçüncü kravatını takan öğretmen Wagner başını sol koluna dayamış, kemikli parmaklarıyla keçisakalını ters yöne doğru sıvazlıyordu. Çok da kulak vermiyordu etrafına, ama yine de Baron'un anlattıkları ilgisini çekti. Alman Gönüllüler Kıtası orayı nasıl savunmuştu, bundan hiç haberi yoktu Dr. Wagner'in. Bir an bile tereddüt etmeden Kızılları kovalamışlardı.

Dr. Wagner Baron'a notlarının üzerinden geçip geçmeyeceğini sordu. Bazı bölümleri cilalamak gerekir miydi acaba?

"Hayır," dedi Baron. "Ben ne yazdıysam odur."

Dr. Wagner'in Mitkau'daki evinde, yazı masasının çekmesinde gençken yazdığı şiirler duruyordu hâlâ. Neden böyle bir akşamda birkaçını tadımlık okumasın? Neden olmasın?

Şöminedeki alevler gruptakilerin üzerinde dalgalanıyor, gözlerini parlatıyordu. Bunda Katharina'nın sunduğu Barolo şarabının da payı vardı tabii. Hatta dolaptan eski kadehler bile çıkarılmıştı.

Papağan kafasını kanatlarının altına soktu. Kedi Baron'un kucağında yatıyordu. Boccaccio ve Dante'yi hatırlamamak im-

kânsızdı. Onlar da ateşin kenarında oturup hikâyeler anlatmamışlar mıydı?

Gecenin ilerleyen saatlerinde daha alçak sesle konuşmaya başladılar. Sohbetin konusu Yahudilerdi.

"İntikamlarını alacaklar..."

"Adamlar hakkında pek iyi bir kanaatim yok, ama..."

"Aman, boş verin..."

Georgenhof'ta böylesine sıcak bir ortam kurulacağını kimin aklına gelirdi? İleride de düşüneceklerdi bunu. Keşke Eberhard da aralarında olsaydı. Georgenhof'u düşünüyor muydu acaba? Katharina'yı ve oğlu Peter'i?

Dr. Wagner son olarak *Ay Işığı Sonatı*'nın ilk bölümünü daha önce hiç çalmadığı gibi çaldı. Sonra farklı bir tarzda bir parça daha. Hiç kimsenin aklına ne olduğunu sormak gelmedi.

Kambur sırtı, üçüncü kravatı ve keçisakalıyla Dr. Wagner. Bu parçayı daha önce çalmamıştı hiç. Son mutlu zamanlarına ait olmalıydı parça. Harz Dağları'nda geçirilen yazlar. Annesiyle birlikte olduğu kış günleri. Rengârenk yapraklarıyla güz. Şehir surları boyunca yapılan yürüyüşler, muhteşem doğa manzarası...

Dr. Wagner piyano çalarken her zaman hafif hafif öksüren Baron o parçayı bir kez daha çalmasını istedi. Ne var ki Wagner piyanonun kapağını kapatmıştı artık.

Bir Öğretmen

Baltıklar'dan gelen çift ertesi gün vedalaşıp ayrıldı. Baron, Hala'ya onlara gösterdiği ihtimam ve ince düşünceliliği için duyduğu hayranlığı ifade etti ve kadına adıyla hitap etti. "Bayan Harnisch, siz çok çalışkan bir kadınsınız," deyip kemikli sırtına vurdu. Katharina'nın elini birkaç defa hisli hisli öptü, yanlarında duran Peter'insse hafifçe yanağını okşadı: "Annene iyi bak, tamam mı?" Baron, iri gözleriyle olan biten her şeyi izleyen duvardaki atalara da el salladı.

Sonra mutfağa gitti ve kızlara uzunca bir konuşma yaptı. Vicdanlarına mı hitap etmek istiyordu? Birlik beraberlikten mi söz ediyordu? Ceplerine beşer mark sokuşturdu. Kızlar reverans yaparak teşekkür etti.

Hatta narin Sonya'yı bir an için kendine doğru çekti Baron.

"Lora!" diye bağırdı papağan. "Yaşlı kancık!"

Öğretmen Dr. Wagner sokak kapısının önünde yerini almıştı çoktan. Aşağıda, ufuktaki silah gürültüleri arasında *–İyi geceler, anneciğim, iyi geceler–* at arabaları birer birer yoldan geçip giderken ikisi erkek erkeğe tokalaştılar. Son dakikada ölmeyin, aman! Kulaklarınızı açık tutun. Wuppertal'deki adresi ezberleyin, her şey bittiğinde bu adresten haberleşebiliriz böylece.

Baron'un özel planları vardı, ne istediğini çok iyi biliyordu, karısı da öyle. Mümkün olduğunca batıya gitmeyi istiyorlardı. Bremen? Neden olmasın? Belki oranın kırsalına?

Dr. Wagner henüz tam olarak bilmiyordu ne yapacağını.

"Rüzgâr nereden eserse oraya git," Lao-Tse bunun gibi bir şey söylemişti. Nereye olursa gidecekti, büyük planları yoktu. Sükûnetle, ihtiyatla huzur bulmaya çalışacaktı. Eliyle geniş bir daire çizerek ayaklarının dibindeki Doğu Prusya topraklarını ve yılan gibi ilerleyen muhacir konvoyunu işaret etti. İnsan feleğin çarkına elini sokmamalıydı. Şükürler olsun ki annesi ölmüştü, bunu söylemese olmazdı, tam zamanında öbür tarafa göçmüştü. O sevgili yaşlılar, onlar bizden daha şanslı bir nesildi.

Baltıklar'dan gelen çift sırtlarında çantaları, yanı başlarında bavulları ve ellerinde papağanın kafesi yol kenarına gelmişlerdi ki bir araba konvoydan ayrıldı ve önlerinde durdu. Binmek isterler miydi? Tabii ki isterlerdi! "Atlayın o zaman arabaya!" dedi sürücü. Tabii bavulu, şu ağır şeyi bırakmaları lazım, arabanın aksını kırar bu. "Kusura bakmayın!" Biraz da acele etmeleri gerekiyordu, yolda oyalanacak zamanları yoktu.

Ne yapmak lazımdı şu ağır bavulu? Bütün o tarihçeler ve yarım kalmış nüshalar. Malikânede saklasalar? Her şey düzelene kadar? Ne olacaktı ki? Tanklar dün gece ilk kez cepheye doğru ilerlemeye başlamıştı zaten. Barones bavulu sürükleyerek tekrar eve taşıdı. Hâlâ kapıda duran Dr. Wagner bavulu teslim aldı. Tamam, elinden geleni yapacak, bavula gözü gibi bakacaktı, ona güvenebilirdi Barones.

Baron'un memleketinin tarihçesini çıkarsalar mıydı acaba bavuldan? En üstte değil miydi? Ama neşeli sürücü kornaya basıp duruyordu. Hatta arabadan inip diğer tarafa dolaştı ve binmelerine yardım etti. Her şey, herkes yerleşene kadar arabanın kapısında bekledi.

Baron, Orman Köşkü'nün terasına dizilmiş merakla veda törenini izleyen yabancı işçilere el salladı kendinden emin bir tavırla. Bu bir çeşit selama durma mıydı? Sonunda araba hareket etti ve gittiler.

Baron ve Barones gidince Globigler mahzunlaştı. Şöminenin başında böyle kültürlü insanlarla geçirdikleri sessiz akşamlar çok güzeldi, insanı yeniden canlandırıyordu. Keşke devamlı kalsalardı burada. Hala bile derin bir iç geçirdi. Evet doğruydu, hayatı boyunca çok çalışmıştı, bu konuda Baron'a hak veriyordu. Doğru söze ne hacet! Önlüğünü beline bağladı: Daha dolapların üstlerini silmek gerekiyordu, Peter merdiveni tuttu. Her ihtimale karşı her yeri tertemiz, derli toplu bırakmak lazımdı. Seyahate çıkmaları gerekebilirdi.

Ertesi gün sağa sola telefon edildi. Albertsdorflu Josef Amca dedi ki: "Ne? Baltık Almanları mı? Bu insanların hepsi delidir." Ve ekledi: "Bir baron mu? Hah, doğruysa tabii. Evde kalsanız daha iyi olur. Biz hepimiz burada kalıyoruz. Şu anda yola çıkmak yapılabilecek en büyük yanlış olur." Ayrıca, dedi Josef Amca, isteseler de gitmeleri *mümkün değildi,* ev insan doluydu. Maymunlar gibi hırsızlık yapan, kim bilir nereden gelmiş insanlar. Tanrı'ya şükür Baltıklar'dan gelen kimse yoktu.

Gece yine bir dizi tank geçmişti, Waffen-SS olmalılardı diye düşünmüştü Josef Amca, onlar yakında durumu düzeltirlerdi. Hitler memleketi Ruslara bırakacak kadar aptal değildi. Belki biraz izin veriyor olabilirdi içeri girmelerine ama sonra defterlerini dürecekti.

Her şeye rağmen Berlin'e gitmeli mi? Globigler bu soruyu defalarca tartıştı. Wilmersdorf'a mı gitmeli? Katharina kuzeniyle telefonda her şeyi enine boyuna, uzun uzun konuştu. Globigler her zaman harikulade paketler göndererek sürpriz yapmıştı Berlinli kuzenlere, hep de bu hediyeleri en az bekledikleri sırada. Anita'nın kiliseye kabul törenine bir paket, Noel öncesinde bir kaz. Sonra Elisabeth tıp sınavına hazırlanırken aylarca burada

kalmıştı. Çocuklar tatillerde hep gelirdi, uzun uzun kalır, çılgınca eğlenerek ata binerlerdi. Gittiklerinde rahat bir nefes alırdı Katharina.

En azından oğlanı Berlin'e gönderebilirlerdi, bayağı tartıştılar bunu. Ama dile getirildiğinde Berlin'dekiler şöyle dediler: "Tabii mümkün, ama nasıl olacak bu? Elisabeth hâlâ ayaklarından mustarip. İki ameliyat geçirdi, hâlâ iyileşemedi. Bir de nerede yatacak çocuk? Sonra Berlin'de okula gitmesi gerekecek. Ve Hitler Gençliği'ne katılması..." Zordu bu işler. Mümkün görünmüyordu.

Hala, şu lanet sandıkların ne olacağını sordu, aylardır salonun ortasında duruyorlardı. Hiç kimse alamazdı sorumluluklarını, Berlinli kuzenler anlıyor muydu bunu acaba?

Bunun üzerine Berlinliler, sandıkların gayet sağlam olduğunu söyledi. Ne olabilirdi ki? Üstelik hepsinin üstünde içinde ne olduğunun listesi vardı. Sorun çıkmasın diye listenin bir kopyasını da avukatları saklamıştı.

Berlinliler, acaba sandıkları at arabasıyla Berlin'e göndermeleri mümkün mü diye sordular. Tek bir seferde gönderilebilirlerdi. Mitkau'dan trenle ayrılmak yasaktı artık, ama at arabasıyla olabilirdi. Bütün yemek ve yatak takımları, iç çamaşır, takımlar, elbiseleri vardı içlerinde; ve aileden kalan bütün gümüşler!

Aile İncil'ini bile koymuşlardı bir sandığa. Kimin aklına gelirdi bir gün böyle olacağı? İncil 17 yüzyıldan kalmaydı.

"İçindekilerin listesi mi? İnsanın ne olduğu zor günde anlaşılıyor gerçekten, dedi Hala ve rüzgârın doğudan getirdiği patlama seslerini duyup son noktanın yaklaştığını anlasınlar diye, telefon ahizesini pencereden dışarıya tuttu.

"Alo, hâlâ orada mısınız?" diye sordu hattın öteki ucundan biri.

Bu kuzenler gerçek dünyada yaşamıyorlardı adeta! Listenin kopyalarını avukata vermişlermiş. Ancak kahkahalarla gülünür buna. Bütün o yemek ve yatak takımları! İç çamaşırlar, takımlar, elbiseler, gümüşler! Hala sandıkların başına dikilip, başka neler

vardır acaba içlerinde diye düşünmeye başladı. Konyak var mıdır acaba? Hiçbir şey göründüğü kadar kolay değildi. Mitkau'dan Berlin'e at arabasıyla yüzlerce kilometre gitmek. Olacak şey değildi bu. Atlar düşüp ölürdü yolda!

Üstelik büyük çiftlik arabası kendi eşyalarıyla doluydu. Vladimir her şeyi, kutuları, sandıkları ve bavulları itinayla yüklemiş, her şeyi çamaşır ipiyle sıkıca bağlamıştı. Hatta atlara kışlık nallarını da çaktırmıştı. Hiç kimse adamın bütün bunları becereceğini düşünmemişti. Vladimir akşamları mutfakta oturup İncil okurdu. Doğudan gelen herkesi aynı kefeye koymak gibi bir hata yapmışlardı. "Polonya ekonomisi" –idari kargaşa ve başıbozukluk anlamına gelen bir deyimdi bu. Büyük süt güğümlerini bile sığdırmıştı arabaya. Neden? Çünkü içlerinde eritilmiş içyağı, un ve şeker vardı.

Yeni muhacirler geldi, adı Hesse olan titrek bir köy öğretmeni, karısı Helga –*Heil Hitler*– ile Eckbert ve Ingomar isimli oğulları.

Peter odasından çıkmak zorunda kaldı, Drygalski'nin talimatı üzerine annesinin odasına taşındı. Odasından ayrılmadan önce kâğıttan uçaklarını havalı tabancayla düşürdü. Wellington, Spitfire ve Me19. Hepsi salınarak yere düştü. Sonra pencereyi açtı Peter, uçaklarını ateşe verdi ve ağaç eve doğru süzülmeleri için uçurdu. Ama uçaklar gerçek hayattaki olacağı üzere avluya çakıldılar. Peter trenini kutularına yerleştirdi, şövalye kalesini odanın köşesine çekti, mikroskobunu yanına aldı. İçine biraz saman koyup beklettiği sıvıda kımıldayan bir şeyler vardı. Mikroskobik hayvanlar debelenip duruyorlardı orada. Daha da büyür müydü bunlar? Sonunda lenslerin altındaki cam plakanın üzerinde başka hiçbir şeye yer kalmazsa ya?

Muhacirler, bavulları ayaklarının dibinde ne yapacaklarını bilmez bir halde giriş holünde duruyorlardı, yerlerinden kıpır-

damıyorlardı. Aman Tanrım, ne büyük bir yer burası! Bir çeşit şato olabilir mi acaba diye düşündüler.

Hala'ya, "Peki kim temizliyor bu koca yeri?" diye sordular.

Tam üç gündür yoldaydılar, bitmek bilmemişti yol. Her şeylerini arkalarında bırakmışlardı. Adam köyünden çıkan taş devrine ait kalıntı koleksiyonunu bırakmıştı geride: raspalar, kesici aletler, taş baltalar. Hepsi itinayla numaralanmıştı. Kadın da güzel bahçesini bırakmıştı. Her yıl düzenli olarak dalya çiçekleri, şebboylar, amberiyeler ve floks çiçekleri dikerdi. Hatta dönüşümlü olarak ekim yapar, ışık ve gölgeye dikkat ederdi.

Adamın bitkin bir görüntüsü vardı, çünkü üç yıl önce bir inme geçirmişti. Bir sabah kahvaltıda yana kaykılıp ağzı çarpılınca aklına önce kötü bir şey gelmediğini anlattı hemen.

"Şaka yapıyor sandım," dedi karısı.

Kalın camlı gözlükleri vardı adamın, yakasında da bir parti amblemi, tıpkı kendi gibi ikisi de gözlük takan oğullarının babası değil dedesi gibi duruyordu.

Karısı ise onun aksine zinde bir insan izlenimi uyandırıyordu. Arkaya doğru taradığı beyaz saçlarını kaplumbağa kabuğundan bir tokayla toplamıştı.

Kadın kocasının saçlarını alnından geriye itti. Acaba gözüne kirpik kaçmış olabilir miydi adamın, sürekli gözlerini kırpıştırıyordu çünkü. Kocasının kulaklarını temizledi, kravatını düzeltti. "Boş çuval gibi yığıldım olduğum yere, ama önce ciddi bir şey olmadığını düşündüm," dedi adam, ama meğerse inme geçirmiş. Karısı şaka yapıyor zannetmişti.

"Yeter dertlerimizden bahsettiğimiz," dedi kadın. Daha paltosunu çıkarmadan çiçek saksılarının birinden öbürüne koşuyor, birinden bir dal koparıp bir diğerine bir şey dikiyordu. Yanlış mı görüyorlardı? Çiçekler bu şefkat karşısında nefes almaya başlamıştı sanki. Uzun zamandır sevgi dolu bir el bekliyor olabilirler miydi?

Kadın çantasından yiyecek karnelerini çıkardı Katharina'ya uzatmak üzere; görünen o ki burada yemek yiyeceklerdi, patates soymaktan memnuniyet duyacağını söyledi. Civarda tek bir bakkal bile yoktu, en küçük şey için bile buz tutmuş yolu kat ederek Mitkau'ya gitmek gerekiyordu.

"Karnelerinizi vermenize gerek yok," dedi Katharina. "Sizde kalsın." Fakat Hala tam o sırada koşar adım geldi. "Karne mi? Tabii..." Hayır kurumu işletmiyorlardı sonuçta diye belirtti. İki yetişkin, iki çocuk. Baron'un eli her zaman yiyeceklerin içindeydi, zaman zaman mutfağa gidip bir şeyler aldığı da olurdu. Bir daha böyle bir şeyle karşılaşmak istemiyordu Hala. Baron karneden bahsetmemişti bile. Ne işe yaradığından bile bihaberdi.

"Hadi, şimdi peşimden yukarı gelin," dedi Hala.

Onlara Peter'in odasını gösterdi. Burada rahat edecekleri muhakkaktı. Aşağıdan bir somya ve şilteler getirilmişti odaya, yatak takımları da değiştirilmişti. "Burada rahat edersiniz," dedi Hala.

Elfie'nin odasına yerleştirilen oğlanlar hemen kukla tiyatrosuyla oynamaya başladılar. Kuklaları tokuşturdular, perdeyi sürekli açıp kapatıp sonunda iplerini kopardılar. Mikroskobun altında terliksi hayvanları görmek ister misiniz, diye sordu Peter. Hayır, istemiyorlardı. *Çömelmiş Kadın* daha çok ilgilerini çekmişti. Gözlük camları epeyce kalın olmasına rağmen heykelin dibine girip uzun uzun incelediler ve kıkırdadılar.

Kadın mutfağa gidip kocası için bir sıcak su torbası rica etti. "Aman Tanrım, bu ne güzel bir ocak böyle!" Hemen mantı yapası gelmişti. Bakır tencereler, tavalar büyüklük sırasına göre diziliydi. Hepsini parlatıcıyla iyice bir ovmak istiyordu. Harika! Bir gün onun da böyle muhteşem bir mutfağı olsun isterdi. Kızlar, kadının mutfağa hayran kalmasına çok sevindi. O güne kadar çok dikkatli incelememiş olsalar da biraz gurur duydular

mutfakla sanki kendi mutfaklarıymış gibi. Ama kadın kilerin kapısını açmaya yeltendiği anda Hala orada bitiverdi.

Kadın bunun üzerine yukarı, biricik kocasının yanına koştu. Adam çoktan sabırsızlanmaya başlamıştı bile. "Helga!" Termoforu aldı ve karısından sandalyesini pencerenin yanına çekmesini rica etti. "Nerede kaldın?" Kadının özür dileyen sözlerini daha iyi duymak için ellerini kulaklarının arkasına götürdü.

Hesse ailesi yerleşmişti. Sadece bir sırt çantaları ve biraz da ıvır zıvırları vardı. Ne kadar çabuk olup bitmişti her şey. "Taş baltalarım!" diye yakındı Bay Hesse. "Raspalarım!" Hepsini bırakmak zorunda kalmıştı.

Georgenhof'un köhne da olsa toprakları olan bir malikâne olduğunu öğrenmesi kadını endişelendirmişti. Katharina'nın kulağına fısıldayarak, "Çiftliğin sahibi siz misiniz?" diye sordu. Derhal burayı terk etmek istemiyorlar mıydı diye yüksek sesle merak etti. Komünistler büyük arazi sahiplerini ânında tereddüt etmeden öldürüyorlardı. Prusya aristokrasisi etlerine batmış diken gibiydi kızılların. Globigler için en doğrusu hâlâ vakit varken kaçmaktı. Her şeyi toplayın ve gidin, hemen yarın!

Kadının kendisi de huzursuzdu, daha ne kadar ailesiyle beraber oturup bekleyeceklerdi burada? Birisi onlara haber getirecek demişlerdi. Dışarıda arabalar peş peşe ilerlerken, onlar hâlâ bu evde çakılıp kalmışlardı.

Drygalski –*Heil Hitler*– Hesselerin yerleşmelerine yardım etti biraz. O sırada yapacak pek işi yoktu. Konvoylar onsuz da doğudan geliyor, onsuz da batıya doğru ilerliyordu zaten. Bir şey söylemek istiyormuş gibi Katharina'nın etrafında turluyordu sürekli. Katharina'nın hiç hoşuna gitmiyordu bu. Adamın kah-

verengi çizmelerini görmesi bile yetiyordu. Kim bilir nerelere girip çıkmıştı o çizmelerle!

Drygalski Peter'in kitap kartonunu elleriyle Katharina'nın dairesine taşıdı, kurşun askerin olduğu kutuyu ve treni de. Ceketleri, paltoları. Her giysiyi önce elinde evirip çeviriyor, bu lazım mı, diye soruyordu. Muhacirlere bunlardan bazıları verilemez miydi?

Katharina'nın yatak odasındaki sandık. Tuhaf. Eskiden evde başka bir yerde durmuyor muydu bu sandık?

Çömelmiş Kadın'ı göz önünden kaldırmak daha iyi olacaktı sanki. Oğlanın sürekli bu heykele bakması doğru muydu? Aşağıda ataların resimleri ve burada *Çömelmiş Kadın*. Bu ikisi hiç uygun değildi birbirine. *Çömelmiş Kadın*'ı böylesine tensel ve çömelen bir kadının açık seçik bir kopyası yapan heykeltıraşın parti üyesi olduğunu, Hitler'e yakın biri olduğunu bilmiyordu Drygalski. Bu konuda en küçük bir fikri yoktu.

Peter anne babasının yatağında zıplayıp durdu. Drygalski odanın kapısında durmuş çocuğu seyrediyordu. Çocuğa baktı: İnce yüzlü, sarışın, gerçek bir Alman çocuğu. İşler o raddeye geldiğinde elinde tüfek anavatanını kesinlikle koruyacak biri. Tıpkı onun oğlunun Polonya'da yaptığı ve öldüğü gibi!

"Kaç yaşındasın? On iki var mısın?" Evet, tamam, muharebenin ortasına dalmak için biraz fazla erkendi. Üstelik bademcikleri şişti o sırada, şakası olmazdı bu bademciklerin. Onun oğlu da sarışındı, ama yatakların üstünde hiç hoplayıp zıplamamıştı.

Drygalski Katharina'nın radyosunu açtı: Kopenhag istasyonuna ayarlıydı radyo. Yabancı radyo istasyonlarını dinlemek yasak değil miydi? Danca haberleri dinlemek ha? Fakat şu da vardı: Alman askerleri Danimarka sokaklarını arşınlıyordu şu esnada, kafelerde oturuyor, tatlı yiyorlardı. Gerçek buydu. Hem zaten Bolşeviklere karşı Alman yoldaşlarıyla omuz omuza sa-

vaşan Danimarkalı bir Waffen-SS birliği vardı. Danimarkalılar, Hollandalılar, Fransızlar, Slovaklar, hatta Ruslar bile vardı! Ukraynalılar, Kozaklar vardı! Erkek erkeğe. Kızıl tehlikeye karşı bütün Avrupa ayaktaydı. Sımsıkı el ele vermişlerdi.

Burada da öyleydi: Muhacirler memnuniyetle misafir ediliyor, elden ne geliyorsa yapılıyordu. Globiglerin de ellerinden geleni yaptıkları ortadaydı. Bu onların hayrına olacaktı ileride.

Fakat Danimarka radyo istasyonunu dinleyen birinin zaman zaman BBC de dinlediği düşünülemez miydi? Yanlışlıkla da olsa? Kopenhag? BBC istasyonu çok da uzak değildi Kopenhag'dan. Drygalski karar veremedi. En doğrusu bölge amirine sormak ve talimatları oradan almaktı.

Doğruyu söyleyin, dedi Drygalski, arada BBC'ye çeviriyor musunuz?

Katharina küçük sandığı tekrar sandık odasının önüne çekti ve etrafı kokladı. Tütün kokusu, çikolata kokusu? Hayır hiçbir koku yoktu.

Drygalski kış bahçesini beğendi. Ne müthiş bir manzaraydı bu! Her şey olması gerektiği gibiydi. Yazın kim bilir ne muhteşem oluyordu bahçe, şimdi elbette kasvetli görünüyordu. Aşağıya uzanan patikaya baktı ve yarım dairenin bu kadar düzgün olmasına şaşırdı. Pergelle çizilmişti sanki! Drygalski'yle birlikte ite kaka kış bahçesine giren Bayan Hesse kaktüslerin ve çiçeklerin halini hiç beğenmedi. Sarmaşıklar! Telgraf çiçekleri! İçler acısıydı halleri. Üzerleri tozla kaplı, etraf ölü sineklerle dolu. Hepsinin saksılarını acil olarak değiştirmek gerekiyordu.

Drygalski Globig ailesinin yazın çimenlerde oturmuş, kahve içip piknik yaptığı o güzel günlerden bahsetmeye başladı. Ne kadar huzurlu ve mutlu anlardı. Savaştan önce miydi bu? Drygalski bunu bir fotoğrafta gördüğünü söylemedi.

"Kameriyeyi hiç kullanmadınız herhalde?"

Ama Katharina adamı kapıya doğru yönlendiriyordu. Başka bir şey var mıydı?

Drygalski dışarı çıkarken, şu muhacir kızımızla işler yolunda gitmedi, dedi. Güzeldi, becerikliydi, uysaldı. Aslında iyi bir kızdı, ona her şeyi vermeye hazırdı adam. Bu kıza bir yuva verebiliriz, diye düşünmeye başlamıştı. Hem de ilelebet. Ama bedenindeki şehvete yenik düşmüştü kız! Öyle birdenbire, pusuya yatmış, bodruma inerken arkasından gelmişti, hep onun peşindeydi. Tepeden tırnağa çürümüş biri. Tabii bu durumu halletmesi gerekiyordu. Aşüfte hemen kapının önüne konmuştu. "Hem de hemen!" Böyle durumları bir çırpıda çözerdi. Aslında yazık olmuştu, bunun dışında iyi ve düzgün bir kızdı. Kalmasını isterdi.

"Ona her şeyi vermeye hazırdım..." Onu yol kenarında tek başına dururken görmek çok üzücü olmuştu. Ne kadar hasta olsa da karısı bir şeylerden işkillenmiş olabilirdi, bu da çok kötü durumlara yol açabilirdi.

Hasta ve titrek Bay Hesse koridorda pusuya yatmış Drygalski'yi bekliyordu. *Heil Hitler*, adı Hesse'ydi ve 1939'dan beri parti üyesiydi. Sonra Drygalski'ye inmenin belirtilerini betimledi, nasıl olduğunu, ne hissettiğini anlattı. Karısı ağzının sağa doğru çarpıldığını söylemişti. Karısı önce şaka yapıyor sanmıştı. "Ya karım olmasaydı," diye minnetle söylendi. Sonra kendine ve Drygalski'ye sordu: "Burada ne yapmamız öngörülüyor bizim? Gdansk'a sevk belgemiz var, ama oraya giden tren hattı kapalı. Ne yapmaları gerektiği hakkında ne düşünüyordu acaba Drygalski? Burada yapabilecekleri bir şey yoktu onların, bu haliyle yol kenarında durup da bekleyemezdi.

Drygalski, "Hallederiz," dedi. Danzig'de tibbi yardım veren bir tür ön kabul kampları vardı, orası sorunlarını çözerdi. Bunları söylerken acaba böyle kamplar var mı gerçekten diye dü-

şünüyordu Drygalski. Varsa böyle bir kamp sürekli hasta olan kendi karısı için de iyi olmaz mıydı? Böyle bir kampın var olmasını beklemek makuldü; parti böyle şeylere düşünmeden para dökerdi kuşkusuz.

Bay Hesse Drygalski'yi hemen bırakmadı. Bir şey daha vardı kafasını meşgul eden: Bir araba gönderip şu taş devrinden kalma Cermen koleksiyonunu aldırmak mümkün olur muydu evden acaba? Benzeri olmayan baltalar ve raspalar. Kaya gibi sağlam Hitler Gençliği gönderilemez miydi acaba?

"Ne dersiniz?" diye sordu.

Ama Drysalgi kendi düşüncelerine dalmıştı, soruya cevap vermedi.

Hesse çifti pencerelerinin önünde durmuş muhacir konvoyunu izliyordu. Zeminin titrediğini hissedebildiklerini fark ettiler. Kadın kocasına, "En iyisi sen uzan, dinlen biraz," dedi.

"En azından taş baltayı almalıydım," dedi adam. Kendini asla affetmeyecekti. "Hani şu delikli olanı.

"Neden endişe ediyorsun ki?" dedi kadın. "Parti her şeyi kilit altına alıp muhafaza edecek biz geri dönene kadar."

Baron ve karısı gibi yol kenarında dikilip önlerinden geçen arabalardan birine binemezlerdi onlar. Kimse durmazdı önlerinde onları almak için. Ama Drygalski nasıl olsa ne gerekiyorsa yapacaktı.

Ama önce bir yemek yensin. Sofra hazır! Sofra hazır! Bir köşede oturan Hesseler bu çağrının kendileri için de geçerli olup olmadığını sordular. Evet, onlar için de geçerliydi. "Tabii ki," dedi Hala ve oğlanın duvarda asılı pirinç bir filin hortumunda duran gongu çalmasına izin verdi. Bay Hesse tabağını, kaşığını masa örtüsüyle silip parlattıktan sonra kaşığını daldırmaya başladı tabağına. Çorbasını höpürdeterek içen köy öğretmeni,

biz evde tavuk suyu çorbayı yumurtalı garnitürle servis ederiz, dedi. Çorbanın üstündeki sarı yağ kabarcıklarıyla ilgilendi. Sayıyor muydu onları acaba?

Peter oğlanlara gümüş kaşıklardaki damgaları gösterdi; tabaklardaki ağaçları, turna kuşlarının konduğu minik gölü, denizden ağ çeken balıkçıyı ve sandalı da.

Bay Hesse karısına baktı, masada bu kadar gevezelik edilmesine nasıl tahammül edecekti merak etti. Birisi oğlanı uyarabilir miydi acaba? Gençlerin çenelerini tutması gerekmiyor muydu yaşları icabı?

Kendisi çocukken yemekte ağzını açacak olsa babası bir tane indirirdi suratının ortasına.

Sonra yana doğru yığıldığında ne hissettiğini anlatmaya başladı. Buraya kadarmış, diye düşünmüştü. Masadakilere anlatıyordu bunları, her şeyi onunla birlikte yaşamalarına rağmen karısına ve çocuklarına da. Kadın bisikletine atlayıp köy doktoruna gitmişti, son dakikada kurtarmıştı onu doktor. Bu konuda anlatacak çok şeyi vardı kadının, böylece kocasının anlattıklarını tamamlıyordu. Adam da hepsini doğruluyordu. Düşünsenize o anda evde yalnız olduğunu, olabilirdi çünkü.

Yere yığıldığından bu yana üç yıl geçmişti. O gün takvimde kırmızı renkle işaretlenmişti. Her yıl bir çizgi daha! Ya konuşamasaydı bir daha ya da felçli kalsaydı? Taş baltaları ne olacaktı o zaman?

İki oğlan, Eckbert ve Ingomar, Peter'den biraz daha küçüktü, çabuk öğrenen çocuklardı. Babalarının koridorda ayaklarını sürüyerek nasıl yürüdüğünü taklit ediyorlardı. Geçmişte, baba henüz güçten kuvvetten düşmeden önce bayağı tokat yemiş olmalıydılar.

Peter onları da yanına alıp evi turladı. Oğlanlar her fırsatı değerlendiriyordu. Peter'in terliksi hayvanlarıyla ilgilenmediler ama piyanoya ağır darbeler indirdiler. Islak mahzen teftiş edildi –bu kemerlerin altında, idam edilmeyi bekleyen caniler

zincirlenmiş olabilir miydi? Peter oğlanlar içeri girince kapıyı arkalarından kapattı, anahtarları şıngırdattı ve bir süre onları karanlıkta bekletti.

Tavan arasına kurutmak için cevizler serilmişti. Oğlanlar eski büyük dolapları kolaçan ettiler. İmparatorluktan kalma bir sipahi başlığı? Peter'in annesinin gelinliği? Katlanan bir silindir şapka?

"Kılık değiştirme" oynadılar ve Peter gelinliği giymiş, Eckbert de Eberhard'ın silindir şapkasını takmış halde aşağı indiklerinde Katharina'nın neden gözyaşlarına boğulduğunu hiç anlayamadılar.

Fayton da avluya çıkmıştı şimdi. Vladimir, sundurmanın altından çıkardığı arabanın deliklerini samanla tıkamış, pencereleri ve kapıyı sızdırmaz hale getirmişti. Peter denemek için arabanın içine girip oturdu. Çok rahattı burası. Annesiyle birlikte bu arabayla batıya doğru yola çıkacakları için mutlu oldu. Daha ne kadar bekleyecekti? Oğlanlar da Peter'in yanına tırmandılar. Onlar da çok rahat buldu koltukları.

"Olduğun yerde kal, kıpırdama!"

Kızakla evin arkasındaki küçük yamaçtan aşağıya kayıp durdular. Bir süre burada oynadıktan sonra ön tarafa geçtiler ve yola giden yamaçtan aşağı kaymaya başladılar. Ağır aksak ilerleyen arabaların sürücüleri kırbaçlarını çocuklara doğru salladı, sonunda bir otomobil durdu yanlarında: Akıllarını mı kaçırmışlardı? Böyle bir zamanda kızak kaymak, hem de yola doğru? Başlarına bir kaza gelmesi işten bile değildi.

Peter oğlanları kümese götürdü, arkadaş canlısı yaşlı horozu gösterdi. Büyük ambardaki saman yığınına tırmandılar, samanların üzerinde tepindiler. Oğlanlardan biri az kalsın samanların altındaki döşeme kapağından aşağı düşecekti.

"Babama söyleme sakın," dedi erkek kardeşi, "tokat yer yoksa."

Ukraynalı kızların kulübedeki yatak odasına da tırmandılar ama kızlar onları kulaklarından tutup dışarı çıkardı. Peter daha önce kızların odasında olmayan bir sürü şeyi hemen fark etti. Salondaki sandıkların içindekiler hâlâ yerinde duruyor muydu acaba?

Hesse oğlanları ileride duran Vladimir'e seslendi: "Pis Polonyalı!" Vladimir oğlanları ânında yakaladı ve popolarına gereğinden şiddetli birkaç şaplak indirdi. Drygalski görmemişti inşallah olan biteni. Düşük ırktan biri Alman çocuklarına nasıl terbiye verebilirdi!

Polonyalının o akşam Hesselere şöminede yakmak üzere yaş odun götürmüş olması sadece bir tesadüf olabilir miydi?

Çocuklar ormanın içine girdiler, eski şatonun harabelerinin önünden geçip nehirden aşağı, eski sandalın buzun üstünde durduğu yere doğru koştular. Donmuş nehrin üstünden kayarak karşı kıyıya geçtiler ve köprünün üstünden geçen uzun muhacir konvoyunu izlediler.

Orman Köşkü'ndeki yabancı işçileri görmeye de gittiler. Ranza yatakları vardı işçilerin ve mekân çok dardı. Çek adam çocukları hemen dışarı atmak istese de diğerleri üç çocuğa çok iyi davrandı. Bakalım ne kadar güçlüsünüz deyip kaslarını kontrol ettiler. Rumen işçi onlara sigara içmeyi öğretti ve bir saniye önce masaya koyduğu parayı bir anda nasıl yok ettiğini gösterdi. İtalyan Marcello, mandolin eşliğinde onlara bir Napoli şarkısı söyledi. Duvarlara çıplak kadın resimleri çizmişti Marcello, bu kadınların yanında *Çömelmiş Kadın*'ın esamisi bile okunmazdı.

Çek işçi çocuklara tahtadan hançerler yonttu, birinin boğazının bıçakla nasıl kesileceğini gösterdi.

Romanya mı? Hayır, bilmiyordu oğlanlar oranın nerede olduğunu.

Çocukların bu insanların yanında bir gece geçirmeyi, orada uyumayı çok isterlerdi. Tabii bir taraftan da buna izin verilmeyeceğini çok iyi biliyorlardı.

En çok hoşlarına gidecek şey onlarla kalmaktı; onlarla beraber uzaklara gidip maceralar yaşamaktı.

İşçiler çocukların getirdiği tavus kuşu tüyünü hemen kabul ettiler, bir tavus kuşu tüyü eksikti zaten dediler, artık her şey mükemmeldi.

Tabii çocuklar Orman Köşkü'nü de baştan aşağı keşfe çıktılar: duvarları lambri kaplı, köşede tek ayaklı bir piyanonun durduğu yemek odası, kalaslar çakılarak kapatılmış bir kahve terası ve Nasyonal Sosyalist Motorize Birlikleri'nin yedek parça deposu. Peter buradaki pırıl pırıl bir metal boruya el koydu, ağaç evindeki uçağı için çok işe yarayacaktı.

Hala tavukların birdenbire yumurtadan kesilmesine şaşırıyordu. Buna karşılık Orman Köşkü sakinlerinin sofrasından yumurta hiç eksik olmuyordu.

"Hoh yapın bakayım," dedi köy öğretmeninin karısı oğlanlara. "Sigara mı içiyorsunuz siz?"

Sigaranın ne kadar zararlı olduğunu biliyorlar mıydı acaba?

Öğretmen örtündüğü battaniyeyi üstünden attı ve ailesini azarlamaya başladı. Karısı neden çocukları daha iyi kontrol etmiyordu? Tanrı aşkına, kendisi yıllardır sigara içmelerinin yasak olduğunu söylüyordu, şimdi bütün yasaklar çiğneniyordu. Yakında ellerinde bir şişe şnapsla gelirdi bunlar.

Peter oğlanlarla ağaç eve tırmandı, parıldayan metal boruyu yerine yerleştirdi. Buna bir dikiz aynası da bulabilirdi, ama kornadan vazgeçse iyi olacaktı.

Ağacın üstünden konvoyu izlemeye başladılar. Tek tük yürüyen insanlar; tepesine kadar yüklü at arabaları. Bisikletliler, kızakları çekenler. Arabaları saydılar, iki yüzden sonra vazgeçtiler.

Tutsaklardan oluşan bir konvoy da gördüler. Kiremit fabrikasından geliyorlardı, çizgili gömlekleri ve tahta ayakkabılarıyla güçbela yürüyen, perişan halde siluetler. Yanlarında sağlı sollu, ellerinde ateşlemeye hazır tüfekleriyle askerler.

Yukarıdaki pencerede yorgun, takatsiz Bay Hesse'nin yüzü göründü. O da bu insanlara bakıyordu. Dişlerini küçük bir tahta kürdanla temizliyordu Bay Hesse, bir süre sonra cama tıklattı. İnin şu ağaç evden, hemen yukarı gelin, ne yaptıklarını sanıyorlardı? Düşüp kemiklerini kıracaklardı, sonra başlarına bin türlü dert açılacaktı. Babalarının ölümden dönmesi yetmemiş miydi, durup dururken hem de? Şu çizgili gömlekliler – topluma zararlı kişilerdi bunlar mutlaka, kim bilir ne suçlar işlemişlerdi.

Öğretmenin karısı dışarıya çıkıp etrafa bakındı. Evin etrafında bir tur attı. Sonra sordu: Bu kadar büyük bir araziniz var, ama bahçeniz yok.

"Bahçeniz yok mu?"

"Arazimiz var," dedi Hala.

"Ama bu kadar büyük bir arazi ve çiçek, sebze bahçesi yok?" Bayan Hesse dalya çiçeklerini, begonyalarını –şu anda kilerinde çürümekte olan yumru köklerini– anlatmaya başladı ve yetiştirdiği sebzeleri; baklaları, taze bezelyeleri, pırasaları. Ahırda duvara dayalı tırmıklar, beller, oraklar vardı. İlkbaharda burada bir bahçe düzenlemeyi ne kadar çok isterdi. Ah, ilkbaharda?..

Vaktiyle Nasyonal Sosyalist Hemşireler Birliği'nde ilkyardım kursu gören Bayan Hesse Peter'in boğazında bir sorun olduğunu fark etti. "Gel bakayım buraya," dedi Peter'e, boğazına baktı, gırtlağına masaj yaptı ve birkaç damla sıvı içirdi. İnanılmaz ama ertesi sabah çocuğun bademcikleri tamamen iyileşmişti.

"Bu kadın büyü yapıyor galiba," dedi Hala. Girişteki çiçek saksılarının yerini değiştirmesi, kaktüsleri karanlık bir köşeye koyması ve kimi kuru dalları içinde su olan bir kavanoza koy-

ması –bunlar çiçek açardı yine– Hala'nın hiç hoşuna gitmedi. Tam her şeyi yerli yerine koyacaktı ki böyle daha iyi görünüyor diye düşündü. Karanlık hol daha davetkar görünüyordu. Özellikle de güneş içeri girince.

Peter'in bademcik sorununu çözmesine gelince, belki de iyi bir şey yapmamıştı. Drygalski Hitler Gençliği'ne katılacak yeni birilerini aradığında ne diyeceklerdi ona?

Katharina ve öğretmenin karısı birbirlerini sevmişlerdi. Birlikte oturuyorlardı. Bayan Hesse güzel bluzlarından birini ve yünlü keten eteğini çantasından çıkarmış, Katharina da İtalya'dan aldığı gümüş broşunu takmıştı yakasına. İskambil oynadılar. Önce salonda başladılar, ama sonra Katharina'nın odasına çekildiler ve kapıyı kilitlediler. Salona sürekli giren çıkan vardı ve hepsi kapıyı açık bırakıyordu. Burada kimse rahatsız edemezdi onları.

"Helga!" diye seslendi Bay Hesse. "Neredesin?" Ama boşuna sesleniyordu, elini kulağının arkasına koyduğunda bile cevap yoktu. Helga Katharina'nın odasında, kapalı kapılar ardında oturmuş iskambil oynuyordu. Sonra oyunu bıraktılar ve kadınların bir araya geldiklerinde konuştukları mutat konulara daldılar. Katharina gardırobunu açtı ve Bayan Hesse'ye defile yaptı. Plili etek, şapkalar. Katharina'nın sırrını açık etmesine ramak kalmıştı, dilinin ucuna kadar gelmişti. "Düşünsenize, şu sandık odacığında bir adam vardı. Sarmaşık gülünün parmaklıklardan tırmandı yukarıya." Ama ağzını açmadı ve sırrını kendine sakladı. Burada olan bir sır olarak kalmalıydı, bu sırrı gerekirse mezara götürecekti.

"Helga!" diye seslendi Bay Hesse. "Neredesin?" Üşüyordu ve ona hiç iyi gelmiyordu üşümek.

Oğlanlar da yok olmuştu ortalıktan. Yine yabancı işçileri ziyarete gitmişlerdi. O yüzden yalnız başına kalkması ve sandalyesini sobaya yaklaştırması gerekiyordu. Neden hareket et-

tirilemiyordu şu lanet soba, bir muammaydı bu. Şimdi ikinci bir inme geçirse müsebbibi karısı olacaktı. Aynaya baktı, ağzını yamulttu, tıpkı başına geleceklerden habersiz olduğu o pazar sabahı gibi.

Bir keresinde öğrencileriyle taş devrinden kalma bir dokuma tezgâhı yapmıştı. Okul müdürü takdir etmişti. Ne kadar uzun zaman olmuştu. Her şey çok uzaklarda kalmıştı artık. Öğretmen okulundayken arkadaşlarıyla geceleri nasıl duvardan tırmanıp kaçtıklarını hatırladı. Yazdı, evlerinin önünde oturan kızlarla şakalaşıp sohbet ederler, tekrar duvardan tırmanıp okula dönerlerdi. O zamanlar şapkasını yana doğru eğik takardı.

Mutfaktan şarkı sesleri gelmiyordu. Kızlar susmuş, sessizce işlerini yapıyorlardı. Hala içeri girip her şey yolunda mı diye sorunca, Vera onu köşeye çekti ve konuşabilir miyiz biraz, diye sordu.

"Şimdi mi? Burada mı?" diye sordu Hala. Sonra da ayçiçeği tarlalarıyla bezeli memleketinden, ta Ukrayna'dan Almanya'ya hayat tecrübesi edinmek için gelen şu olgun genç kadınla birlikte hizmetçi odasına çıktı, pencerenin önündeki sallanan sandalyeye oturdu.

"Ne oldu?"

Vera önce gözyaşlarına boğuldu, sonra ellerini kavuşturarak hamile olduğunu söyledi. Ne yapacaktı şimdi?

"Hamile mi?" dedi Hala. "Nasıl oldu bu? Tam da sırasıydı. Vera'ya ne yapmayı düşündüğünü sordu. Vera da aynı şeyi öğrenmek istiyordu Hala'dan. Fakat Hala'nın da hiçbir fikri yoktu.

Hala, bu talihsiz kazanın nedeninin Orman Köşkü'ndeki yabancı işçilerden birisi olup olmadığını öğrenemedi. Çek ya da Marcello, şu neşeli İtalyan? Yoksa Vladimir mi? Hayır, o saf ve dürüst Polonyalı olamazdı. Çek mi? Zehirli bakışları vardı adamın. Hatta bir kez evin içine bile girmişti. Kesin yanında bıçak taşıyordu. Ondan her şey beklenirdi.

İster Çek olsun ister Polonyalı isterse de İtalyan, sonuçta ırksal bir lekelenme söz konusu değildi. Vera hiçbir bilgi vermiyor, ağlamaya devam ediyordu.

Peter'e bademcik konusunda yardımcı olduğundan Bayan Hesse'ye fikri soruldu. Fakat bu meselede tıbbi bilgileri yeterli değildi. Ayak burkulmalarını bandajla iyileştirebilirdi ya da parmaktaki kesiği, ama istenmeyen bir gebeliğe dahli olsun istemiyordu. Nazi hemşireler bu konuyu konuşmamıştı. Sonuçta bir insana hayat vermek muhteşem bir şeydi, neden engelleyeceklerdi ki?

Vera'ya çok ağır bir şey kaldırma, tabureden aşağı atlama, yoksa düşük yaparsın gibi tavsiyelerde bulundu.

O günden sonra evin her yerinden Vera'nın sürekli ve her fırsatta tabureye çıkıp atlamaya başladığı duyulabiliyordu.

Mayasıl otu işe yarar mı acaba, diye sordu Hala. Gerçi mayasıl otunu kışın ortasında nereden bulacaklardı ki? Hem işe yarıyor muydu acaba?

Bayan Hesse Katharina'yla iskambil oynadı, Ukraynalı kızlarla fısıldaştı, kocasına mantı pişirdi. Adam çok bitkindi ve mantılar metal parlatıcısı kokuyordu, ama yine de karısının çenesini okşadı.

Bayan Hesse Drygalski'nin ailesindeki sorunları duyar duymaz şapkasını taktı, adamın evine gitti ve karısıyla konuştu. *Heil Hitler* En güzel yıllarını yatakta geçiren bir kadın ha! Uzun uzun kadına neden kendini toparlaması gerektiğini izah etti. Aksi takdirde kocasının aklı çelinebilirdi. Evlerinin ne kadar harika, ne kadar güzel döşenmiş olduğunu söyledi. Kadın şehit oğlunun resmini gösterdi, Peter'e ne kadar benziyordu. Sonra çarmıha gerilmiş İsa'yı sordu, nereden almıştı onu?

Ve mucize gerçekleşti. Kadının damarlarında taze kan dolaşmaya başladı. Kadın yatakta oturdu ve bir ayna istedi. Ertesi gün

mutfak tezgâhının başına geçmiş kocasına sahanda iki yumurta ve domuz pastırması yapıyordu.

Bir kadın kocası için mücadele etmeli, diye fısıldamıştı Bayan Hesse kadının kulağına, hâlâ bayağı hoş göründüğünü de söyledi kadına, muzip bir gülümsemesi vardı, bunu işlemesi lazımdı. Hadi hemen kalk ve kocana muzip muzip gül. Kadın söyleneni yaptı.

Drygalski bu mucize karşısında diz çökecek noktaya geldi. Ama kadının pişirdiği yumurtaları yiyince bir taraftan da öfkelendi. Nasıl olmuştu da birdenbire ayaklanmıştı? Bütün bu zaman boyunca durumu o kadar da kötü değil miydi yoksa? Demek ki her gün yumurta pişirebilirdi ona, hatta arada tütsülenmiş sosisle yeşil lahana da pişirebilirdi. Karısının her işini görmüş, ne zahmetler çekmiş, ne kadar endişelenmişti onun için. Neydi adı, şu kızla başını derde sokma noktasına bile gelmişti. Kız bedenindeki yangına yenik düşmüş, adamın boynuna sarılmış, bodrum kapısının arkasında sıkıştırmıştı onu.

Drygalski evinin etrafında dolaştı, çalılıklara tükürdü. Aptal yerine konmuştu. Hayır, işte bunu kabul edemezdi.

Akşam, elbette Hesselerin de davet edildiği şömine karşısındaki huzurlu ve samimi ortamda öğretmen Hesse okul müdürü Dr. Wagner'e köy çocuklarına her zaman ne kadar iyi davrandığını, her zaman onların iyiliğini istediğini, tabii sertliğin de öğretmenliğin bir parçası olduğunu ve inmenin nasıl önceden hiç sinyal vermeden, bir pazar günü sabah, kahvaltıda gelip kendini bulduğunu anlattı.

"Önce kötü bir şey düşünmedik," dedi öğretmenin karısı. "Ama sonra ağzından salyalar akmaya başlayınca..." İşte o zaman, hayır bu olamaz diye düşünüp bisikletine atladığı gibi doktora koşmuştu. Şimdi öğretmen elleri kucağında oturuyordu. Kadın adamın takatten düşmüş bacaklarına battaniye sarmıştı. Eskiden barfikste sallanırdı, at üstünde amuda kalkardı bu adam.

Ah, sevgili Königsberg'im dedi Dr. Wagner. Pregel kıyısındaki küçük lokantada kızarmış pisibalığı yemişti... Ve büyük gemilerin limandan gelen siren sesleri. Yanında şiirlerini getirmişti, neden okumasın şimdi onları? Şöminenin önünde oturmak ve şiir okumak, eski tarz bir eğlenceydi bu. Köpek, kedi, karşında hayat veren ateş ve gözlerini kocaman açmış çocuklar.

Dr. Wagner yeni misafire kibar davranıyordu, sonuçta meslektaştılar. El dokuması pas rengi eteğiyle karısı da çok zarifti. Ama adam tekrar tekrar geçirdiği inmeyi anlatınca Dr. Wagner gözlerini yukarı çevirdi ve bakışları Katharina'nınkilerle buluştu. Köy öğretmeninin de başka bir sebeple bakışlarını yukarı çevirdiğinin farkında değildi Dr. Wagner. Tam da buna ihtiyacım vardı, diye düşünmüştü Bay Hesse, şiir yazmakla övünen bir lise öğretmeni.

Dolayısıyla Dr. Wagner şiirlerini cebinden çıkarmadı. Bu arada, okuldaki teleskobu getirmişti yanında. Orada öylece duruyordu zaten, kimsenin kullandığı yoktu. Şiirlerini okuyamayacağı anlaşılınca, yıldızları gözlemlemek için oğlanla dışarı çıktı. Ama gökyüzü bulutluydu.

"Kapıyı kapatın!" diye bağırdı arkasından köy öğretmeni.

Wagner iyi geceler diledi. Böyle zamanlarda en iyisi herkesin kendi evinde olmasıydı. Tıpkı Baron'un hep yaptığı gibi Katharina'nın elini dudaklarına götürmeyi denedi, ama Katharina isteksiz bir tavırla elini geri çekti.

Dr. Wagner teleskobu Georgenhof'ta bıraktı. Yanında oradan oraya taşıyacak değildi ya sürekli.

Eve dönüş yolunda Katharina'yı düşündü. Bu kadına şiirlerini okumayı çok isterdi, yukarıda, onun odasında, eskilerin yaptığı gibi önünde diz çökerek. Özellikle de en iyi şiirini. "Caput Mor-

tuum", Ölü Kafa. Annesine, Anneler Günü'nde armağan etmişti bu şiiri. Dünyanın kadrini kadınların çektiğini anlatıyordu. Tanrım ne kadar çok zaman olmuştu annesi gideli. Ne müşfik bir kadındı.

Yıldızları göremese de iyi kalpli bir babanın koruması altında olduğundan emindi Dr. Wagner. Uzaklarda kopan ışıklı gürültülü kıyamet ruh haline çok uymuştu. Tanrıların alacakaranlığı! Bu düşüncede soylu bir şeyler vardı.

Onun evine de birilerini yerleştirirler miydi acaba? Bu düşünce keyfini kaçırdı.

Gece Katharina kıyafetleriyle yatağa uzandı, uzakta duyulan uğultulara kulak verdi. Sarsıntıları hissetti, lavabonun içindeki bardaklar hafifçe titreşti. Birisiyle konuşması şarttı, ama kiminle? Papaz Brahms? Her şey yolunda mıydı acaba? Yarın sabah ilk iş ayrılmalı mıydı buradan? Yapmış olduğu şeyin olası sonuçlarından kaçınmak için?

Lothar Sarkander'e ulaşmak zordu artık. Katharina ne zaman arasa, şu anda burada değil, diyorlardı. Zaten Sarkander'den ne duymayı umuyordu ki?

"Tahmin edeceğiniz gibi belediye başkanının işi başından aşkın," dediler ofisinde. Eskiden böyle konuşmazlardı Katharina'yla.

Katharina sandık odacığını açtı. Neden kendini bulaştırmıştı ki bu işe? Ve neden adamı burada saklamaya devam etmemişti? İnsan başladığı işin sonunu getirmeli. Ama Katharina adamdan kurtulduğu için mutlu olmuştu, hakikat buydu.

Polis

Ertesi gün Mitkau polisi aradı. Telefon çaldığında Katharina henüz yataktaydı. Manastırın avlusunda bir adam yakalamışlardı. Bir Yahudi! Adam epey bir süre inkâr ettikten sonra Katharina'nın onu Georgenhof'ta sakladığını itiraf etmişti. Acaba doğru muydu bu?

Günlerdir ulaşılamayan Belediye Başkanı Lothar Sarkander aradı hemen ardından, inanılır gibi değil! Bu kez eski zamanları anmak değildi niyeti, yazlık salonun lafını bile etmedi. Doğrudan konuya girdi. Tanrı aşkına... duymuştu ki... onu aramışlar... "Nasıl yaparsın bunu, Kathi?"

Sarkander fısıldayarak, polis çoktan bana geldi, dedi. Papazı alıp götürmüşlerdi.

"Nasıl bulaştırdın kendini böyle bir şeye? Bu adamların acıma duygusu yok, bunu bilmen lazımdı!"

Adamın üzerinde bir kâğıt bulmuşlardı. Georgenhof' olduğuna emin oldukları bir yerin kroki şeklinde yol tarifi çiziliymiş üzerinde. "Bu gibi vakalarda yazılı bir şeyin cezai müeyyidesi var! Nasıl bu kadar saf olabilirsin?"

Adamın önüne koymuşlar krokiyi ve her şeyi itiraf etmek zorunda kalmış. Önce inkâr etmeye çalışmış, ama kroki her şeyi açıklıyormuş.

Öğlene doğru Jago'nun havlamaları eşliğinde bir polis dedektifi geldi. Deri paltolu, sessiz, endişeli bir adam. Buhar motorlu bir otomobille evin önüne gelip kapının önünde durdu.

Heil Hitler! Tam da bütün ev ahalisi dumanı tüten çorbalarını içmek üzerelerdi. Hesseler, Hala ve Doktor Wagner de vardı masada. Katharina daha önce hiç yapmadığı bir şey yapıyor, sakince çorbayı kâselere dolduruyordu.

Wagner gelenin polis dedektifi olduğunu öğrenince kaşığını bıraktı ve çorba kâsesini kenara itti. Daha yeni gelmiş olmasına rağmen, daha fazla rahatsız etmek istemediğini, Mitkau'ya doğru yola koyulma zamanının geldiğini söyledi. Kendisini hiç ilgilendirmeyen şeyler mi oluyordu burada? Katharina'ya vermeyi planladığı şiirleri cebine geri koydu ve hızlı adımlarla oradan uzaklaştı. Buz tutmuş kestirme yola sapmadı, şu zamanda düşmeye, kalçasını kırmaya hiç niyeti yoktu. Hiç tereddüt etmeden at arabaları seline doğru dimdik yürümeye başladı.

"Daha çok var mı?" diye sordu küçük bir kız. Nereye çok var mı? Dr. Wagner omzunu silkti.

Masadakiler kalkmış, Ukraynalı kızlar mutfaktan gelmişti. Polis memuru elindeki fotoğrafı Katharina'nın burnunun dibinde tuttu: Bu adamı tanıyor musunuz? Adam Katharina'nın kendisini birinci katta bir sandık odasında gizlediğini söylemişti. "Var mı bu evde bir sandık odası? Yukarıda, birinci katta? Adamın Yahudi olduğunu biliyor muydunuz peki?"

Hala da ayağa kalktı ve fotoğrafa baktı, Ukraynalı kızlar da baktı, merak ediyorlardı. Herkes Katharina'nın adamı tanıyıp tanımadığı öğrenmek istiyordu. Şu sandık odası meselesi neydi?

Hesseler de lafa karıştı. "Ne, kim?" diye sordu öğretmen. Ne olmuştu? Gelmiş miydi o an sonunda? Seyahat izni çıkmış mıydı?

"Eckbert! Ingomar!"

Sonunda çıkabilecekler miydi yola?

Drygalski de çıktı geldi, *Heil Hitler*. Dış kapıyı açık bıraktı, içeriye soğuk girdi. O da fotoğrafı görmek istiyordu. Polis memuru cebine soktuğu fotoğrafı tekrar çıkardı. Drygalski fotoğrafı inceledi, Katharina'ya, "Tanıyor musunuz bu adamı?" diye sordu. Kendisi hiç görmemişti, oysa çevreyi iyi tanırdı. Hala da hiç görmemişti adamı.

Evet, Katharina görmüştü, açık ve net söyledi bunu.

"İşte bak, burada bir tuhaflık sezmiştim ben zaten!" dedi Drygalski. Kahverengi konçlu çizmeleriyle bacaklarını açmış dikiliyordu orada. Ah şimdi sağ elinde bir kırbaç olsaydı da konçlarında şaklatsaydı. Bir süre gizlesen de sonunda her şey ortaya çıkıyor işte. Altıncı hissi kuvvetli olmalı insanın, bütün mesele bu. Drygalski polis memuruna döndü: "Ben bu işin kokusunu çok önce almıştım. Tuhaf bir şeyler olduğunu hissediyordum hep."

Sıra olay mahallini incelemeye gelmişti. Bir hareketlenme oldu ve bütün grup birinci kata çıktı. Yukarı ilk çıkan Drygalski oldu, yolu biliyordu. Yani en önde Drygalski ilerliyordu, ama sonra karanlık, dar merdivenlerde polis memuru öne geçti. Hesseler ve ellerinde kurulama bezleriyle mutfaktaki kızlar peşlerinden geldi.

En arkadan tırabzana tutuna tutuna Katharina geliyordu, hiç acelesi yoktu.

Yukarıya varan gurup, kadının yavaş yavaş basamaklardan çıkışını izledi. Katharina anahtarı verdi, kapı açıldı: dağınık kalmış yatak, açık bir ilaç kutusu ve komodinin üstünde açılmış bir şarap şişesi. Gayritabii bir ahlaksızlık mı yaşanmıştı burada? Zaten *Çömelmiş Kadın*'ı buraya koyandan ne beklenir ki başka? Tanrı aşkına!

Polis memuru odanın ortasında dikilip etrafı inceledi. Buranın Bayan Globig'in odası olduğuna şüphe yoktu. Yanda oturma odası, ileride kitapların durduğu şimdi Peter'in olan oda. Kitap raflarının işlenmiş bronzdan tutamaçları vardı.

Polis memuru kış bahçesine bakan pencereyi açtı, aşağı doğru inen parmaklıkları gördü. "Bu parmaklıklardan mı tırmandı sizin odanıza? Elindeki çizikler duruyordu hâlâ, itinayla bandajlanmıştı." E tabii, ölüm kalım meselesi olunca parmaklıklara da tırmanır insan.

Drygalski öbürlerini iteleyerek öne geçti ve aşağıya, bahçeye baktı; beyaz karın üstündeki kendi ayak izlerinin çizdiği yarım daire şeklindeki patikayı gördü. Bir terslik olduğunu hep sezmiştim, biliyordum, dedi. Muhacirlere yer bulmak için odaya kaç kişinin sığacağını hesaplarken şu küçük sandık başka bir yerde duruyordu, dikkatini çekmişti.

Şu odacık meselesi peki, diye sordu sordu dedektif. Bir yanlışlık olmuştu herhalde? Yok hayır, yanlışlık yoktu. Bir odacık mı?

Drygalski diz çöktü ve tıknefes bir halde kendini deliğin içine doğru itti. Bir şilte. Yastıklar, battaniyeler. Bir de gece lambası vardı. Bir odacıkta lamba mı? Sonra eğimli çatının altında bir yabandomuzunun trüf mantarı koklarken yaptığı gibi eşelenmeye başladı. "İşte!" Polisin önüne çikolata ve sigara paketleri fırlattı, şarap şişelerini dışarı yuvarladı. "Bakın, İtalyan şarabı!

"Yani bu şarap İtalya'dan geliyorsa..." dedi polis memuruna, suçlayıcı bir tonla. Polis memuru da her şeyi anlamıştı artık.

Katharina *Çömelmiş Kadın*'ın yanında, iç mekân palmiyesinin altında duruyordu. Hala kapı aralığında, Hesseler ve Ukraynalı kızlar ile birlikteydi. Bay Hesse, evet doğru, diyordu yüksek ve berrak bir sesle, onun da tuhafına gitmişti kapının sürekli kilitlenmesi, sanki radyo sesi duyuyordu çok fazla, gece yarılarında bile. Bay Hesse geçirdiği inmeye değindi, bu handikap onu çok

zorluyordu, dinlenmeye, sessizliğe ihtiyacı vardı. Sol tarafı tamamen hissizdi, bazen çok tuhaf hissediyordu kendini. Hâlâ iki ayağının üzerinde durabilmesini karısına borçluydu. "Ağzından salyalar akıyordu," demişti karısı, o zaman anlamıştı adamın ne geçirdiğini.

Drygalski sorgulamaya katıldı. Polis memuru biraz fazla kibardı, yumuşak başlı bir gülümsemesi vardı. Şu kadını daha sert sorgulamak gerekmez miydi? Kimin nesi olduğunu bilmediği Yahudi bir erkeği barındırmıştı. Evet, nereden çıkmıştı bu adam? Keşfedilecek başkaları da olmasın sakın? Yoksa haftalardır Yahudiler mi girip çıkıyordu buraya? Alman halkının ölüm kalım savaşına kahkahalarla gülüp, tıka basa yiyip içmişler miydi burada? Barolo Riserva, Giacomo Borgogno şaraplarını."Ve adama elinizi uzattınız ha? Belki de cephede bir Alman askeri ölürken siz onun elini sıktınız ha?"

Dağınık duran çift kişilik yatağa baktı Drygalski. "İğrenç!" Alman bir kadın bir Yahudi'yle işi pişiriyor ha? "Tiksindirici değil mi, dedektif?"

Bilmek isterdi, o pek nezih kocası neler yapıyordu şu anda acaba? Alman Reich'ı burada ölüm kalım savaşı verirken, o güneşin altında yan gelmiş yatıyor olmasın?

"Tam da şu anda onun İtalya'da olması tesadüf olamaz."

Eberhard'ın komodinin üstünde duran fotoğrafını alıp yatağa fırlattı. Fotoğraf yatağın, açık şarap şişesi komodinin üstünde dururken odanın kapısında duran insanlar da şimdi ne olacak diye merak içindeydi.

Aslında ne olacağı gün gibi ortadaydı elbette.

Polis memuru olayların bu şekilde gelişmesinden hiç hoşlanmamıştı. Oysa kendisi Katharina'ya önce Felicitas'ın selamını söylemeyi, sonra konuya yavaşça ve dolaylı olarak girmeyi ve meseleyi kendi kanaati doğrultusunda incelemeyi düşünmüştü.

Şarap şişesinin etiketine baktı ve ilaç kutusunu aldı. Sonra kış bahçesinin penceresini kapayıp *Alman Katedralleri* kitabını inceledi. Evet, adeta Katharina'yı teselli etmek ister gibiydi, belki de o kadar kötü değildi durum? "Hiç kimsenin kellesini alacak değiliz..." Her şeyi sükûnetle araştırmayı yeğlerdi. Belki de uydurmuştu bu adam bütün hikâyeyi? Öte yandan şayet Yahudi parmaklıklardan tırmanmış ve sürünerek o odacığa girmişse... Kırmızı kalemle tertemiz çizilmiş o kroki de vardı. Katharina kendisi mi çizmişti?

Raftan çektiği bir kitapçığın üstünde *Kaybettiklerimiz* yazıyordu. Üzerinde Strazburg Katedrali'nin resmi vardı. İçinde Katharina'ya yazılmış bir ibare vardı, "Asla unutma." Yazan şunu da eklemişti, "Her şey nafile."

Katharina kapı pervazında duruyordu. Drygalski onunla göz göze gelmemeye çalışıyordu. Sandık odasından çıkardığı tütün ve çikolata yığınına, kadının Yahudi'ye ikram ettiği bütün o lezzetli yiyeceklere bakıyordu. Bütün bu lüks yiyecekleri alıp yaşlılara ve hastalara vermesi gerekiyordu, böyle olmalıydı. Zaten uzun zamandır bizzat manastıra gidip her şey yolunda mı diye bakmak istiyordu.

Radyonun düğmesini çevirdi? BBC? Hayır. Duyulan tek şey, Alman Denizcilik Ajansı'nın saat başı sinyaliydi. Ardından, zor anlayan insanların bile dinlerken not alabilecekleri kadar yavaş okunan ordu bildirisi başladı.

Burada bulunabilecek bir şey kalmamıştı. Herkes geri döndü ve beraber aşağıya salona indiler. Bay Hesse odasına çekildi, acilen damlalarını alması gerekiyordu.

Polis memuru aşağıya inerken iki parmağıyla nazikçe Katharina'nın dirseğini tuttu. "Bir Yahudi'yi saklamak... Nasıl yapabildiniz böyle bir şeyi, Bayan Globig?" diye kulağına fısıldadı. "Kocanızın haberi var mı bundan? Bir Yahudi!" İtalya'daki koca-

sının ifadesi de alınacaktı mecburen. Telgraf çekilmişti çoktan. Yahudi'nin üzerinde kendisine ait bir kazak olması kocasının ilgisini çekecekti mutlaka; kazağın yakasındaki EvG işlemesinden anlamışlardı bunu. Başka şeyler de düşünecekti tabii kocası. Başka şeyler? *Başka bir şeyler* olmuş muydu?

Papazla yüzleştirebilirlerdi kadını; çoktan nezarete atmışlardı adamı zaten.

"Bir Yahudi'ye yardım etmek... olacak şey mi bu? Ne düşündünüz gerçekten? Eğer basit bir suçlu olsaydı..."

"Sadece bir geceliğine," dedi Katharina.

Birinci kattaki odasının kapısı ardına kadar açıktı şimdi.

Polis memuru holde çevresine bakındı, orada duran kutuyu karıştırmaya başladı, buradaki mektupları da okumak lazımdı. Bezemeli fincanlar, Çarlık Rusya subayının fotoğrafının bulunduğu tel çerçeve... Her şey çok tuhaftı. Toprak sahibi soylular bambaşka bir dünyada yaşıyorlardı.

Peter diğerleriyle birlikte yukarı çıkmamıştı. Fakat aşağıdan da duyabiliyordu olan biteni. Bilardo masasının yanında duruyor, topları kenarlara vuruyordu.

Duvarlarda av ganimetleri, boynuzlar, çatallı geyik boynuzları sıralanmıştı. Bir de doldurulmuş yaban domuzu kafası. Hepsi yaşlı Globig'in zamanından kalmaydı.

Katharina boynundaki madalyonu çıkarıp şömine masasının önündeki çanağın üstüne koydu, paltosunu giydi, beyaz astragan kalpağını taktı. Oğlanı kucakladı, kasvetli bir ifadeyle yüzüne baktı. Uzun sürecek miydi?

"Hemen geri dönecek mi?" diye sordu Hala polise, sanki Katharina çoktan gitmiş gibi konuşuyordu.

Köpek Jago polisin elini kapmaya çalıştı.

Bas git, dedi polis, elindeki tükürüğü silerek.

Orman Köşkü'ndeki yabancı işçiler terasta duruyordu. Deri kasketli Çek, Badoglio şapkasıyla İtalyan ve hep dişi ağrıyan Rumen. Gülüyorlardı. Başkalarının talihsizliğine seviniyor olabilirler miydi bu insanlar? Arkadaşlarını da çağırdılar; görülmeye değer bir şeyler vardı burada.

Katharina arabaya binmişti ki Hala koşarak geldi. "Anahtar, Katharina! Artık ihtiyacın olmayacak."

Vera son anda Katharina'nın eline ekmekle salam tutuşturdu. Yanında bir lokma ekmek olmadan alıp götürülmenin nasıl olduğunu çok iyi biliyordu.

Araba uzaklaştı, salondaki atalar arabanın ardından baktılar.

Hesseler etrafındakileri iteleyerek Drygalski'nin yanına yaklaştılar. Keşke daha önce yolumuza devam etmiş olsaydık. Yarın yolumuza devam etmemiz mümkün mü acaba, diye sordular baş denetçiye.

"Neden olmasın?" dedi Drygalski. "Ne bekliyorsunuz ki?"

"İfademiz alınmayacak mı?" diye sordu Bay Hesse. Herhangi bir suç işlemediği için sorgulanmak istiyordu. "Peki ya resmi izin? İzin geldi mi?

"Keşke hiç gelmeseydik buraya," dedi kadın. Ama emir yüksek yerden gelmişti. Bizzat Drygalski'ydi onları bu eve yerleştiren.

"Bakın ne diyeceğim size," dedi hâlâ çekmeceleri karıştırmakta olan Drygalski. "En iyisi siz hemen yola çıkın ve buradan uzaklaşmaya bakın. Hemen! Duydunuz mu? Hemen!"

Sonra karısına bu olağanüstü olayı anlatmak üzere eve gitti.

Karısı o gün beyaz bir bluz giymiş, yakasına kocasının Braunlage'de hediye ettiği broşu takmıştı. Evi iyice ısıtmıştı, eski usul bir çorba masada hazır duruyordu. Kadına bir paket çikolata vermenin tam zamanıydı ama bunun yerine çikolatayı kendisi yedi Drygalski.

Kadın duyduğu haberlere şaşırdı ve kocasını övdü. Fakat... Bayan Globig tutuklandı mı? "Zavallı kadın, böyle bir şeyi hak etmiyordu." Çok yüksek sesle, çok net bir şekilde söylemişti bu sözleri. Bunun üzerine Drygalski kapıyı çarpıp çıktı.

Bu arada malikânenin arazisinde at arabaları dolaşmaya başlamıştı. Konvoy rehberi, bu gece burada dinlenebileceklerine dair bir belge tuttu Hala'nın suratına.

Kadınlar ve çocuklar arabalardan atlayıp eve hücum ettiler. Burada yıkanabilecekleri bir yer var mıydı? Ciddi yüzlü erkekler Vladimir'le arabalarının dingilini yağlamak için pazarlık etmeye başladı.

Soluk soluğa kalmış atlar arabalardan çözüldü, eski büyük samanlığa götürüldü. İple arabaların arkasına bağlanmış inekler de yerlerini buldu. En iyi ırktan safkan inekler. Toynakları kan içindeydi hayvanların. Öğretmenin karısı sirke, merhem ve başka birtakım malzemeler eklediği bir kova suyla hayvanların ayaklarını yıkadı.

Peter holde duruyordu. Annesinin beyaz astragan kalpağı. Annesinin odasında yabancı bir adam mı kalmıştı? Annesinin böyle bir şey yapacağı asla aklına gelmezdi.

Biraz da gurur duyuyordu annesiyle bunu yaptığı için.

Ahırda Polonyalıyla karşılaştı. Elini Peter'ın omzuna koyacak mıydı adam? Teselli etmek için kendine çekecek miydi onu? Hayır, adam başını sallamakla yetindi.

Ukraynalı kızlar gece kalmak için gelen insanlara olan biteni anlattı. Sonya, evin hanımının bu kadar cesur olabileceğini asla düşünmediğini söyledi. Ama kıytırık bir Yahudi için böyle bir risk göze alınır mıydı? Kadınlar ağladılar ve kendi başlarına gelenleri anlatıp durdular. Çok uzun zamandır çikolata yememişlerdi.

Vladimir, "Gece yola çıkıyoruz," dedi. Vera'ya bakarak.

Kızıl ufkun ötesinden patlamalar ve gümbürtüler işitildi. Bir yerlerden gelen müzik sesi ara sıra bölüyordu bu gürültüleri.

Yola çıkış

Duyduk duymadık demeyin, efendiler
Saat on iki'yi vurdu
On iki, zamanın koştuğu andır
Sonsuzluğu düşün ey insanlık.

Gece yarısına doğru Hala, "Tamam, haydi!" dedi. Kol saatine baktı, aynen yeni yıla girenlerin yaptığı gibi.

Katharina'nın dönmesi beklemeleri gerekir miydi? Kim bilir ne zaman geri dönecekti? Sarkander, "Uzun, çok uzun sürebilir. Beklemeyin siz onu. En iyisi hemen yola çıkın. Serbest bırakıldığında biz ilgileniriz onunla, demişti.

Bayan Hesse de hemen yola çıkmalarını tavsiye etti. Mümkün olsaydı onlar da giderdi, ama dört kişiydiler, üstelik hâlâ seyahat belgeleri yoktu.

"Bayan Globig gelirse ilgileniriz biz onunla, diye de ekledi.

Hala, Josef Amca'ya telefon etmişti. Adam, "Evet, en iyisi hepiniz buraya gelin. Yerimiz var. Bir yere gitmeyeceğiz, hepimiz burada kalacağız. Çok sevindik geleceğinize, aileler böyle zamanlarda birbirini kollamalı," demişti.

Katharina'nın akıbeti konusunda daha fazla konuşulmadı. Josef Amca başka yerlerden öğrenmişti, Mitkau'da, "içeride" olduğunu. Böyle şeyleri telefonda konuşmanın âlemi yoktu. Kadına karşı her zaman çekinceleri olmasına rağmen "Zavallı Kathi," demekten de alamadı kendini. Daha ziyade zavallı Eberhard.

"Albertsdorf'a gelin, soluklanın biraz. Katharina'nın haberlerini buradan da alırsınız."

İyi kalpli Josef! Şimdi en azından bir istikamet vardı önlerinde, bir sonraki adımlarını biliyorlardı artık. Josef'e şu veya bu sebepten haksızlık yapılmıştı hep. Aslında iyi bir adamdı.

"Nasıl yaptı bunu bize?" dedi Hala, Bayan Hesse'ye. "Bir Yahudi! Hepimizi kendisiyle beraber batıracak." Sonra Peter'e dedi ki, "Anneni bırakmıyoruz, sakın böyle düşünme, hapisten çıktıktan sonra yanımıza gelebilir. İnsan tek başına her şeyin üstesinden daha kolay gelir. O da şimdi yola çıkmamızı isterdi... Nasıl yaptı bunu, nasıl sakladı bir Yahudi'yi? Hepimizin başını derde soktu! Acele edelim, yoksa aynı yere bizi de tıkacaklar."

Suça yardım ve yataklık etmek diye bir şeyden haberdardı, bu da suç kabul ediliyordu, şimdi onu da suçlarlar mıydı acaba?

Peter üst üste iki pantolon giydi. Gömlekler, kazaklar, hepsi çifter çifter, üçer üçer. Ayakkabılarını sildi. Vladimir kısrakları çiftlik arabasına, beygiri faytona koştu. Hala da kıyafetlerini üst üste giydi. Haftalar önce Mitkau'da bankadan çektiği paraları çantalarına sokuşturdu – parça parça 500'er mark çekmişti. Çiftliğin işletme sermayesiydi bu. Son kez gittiğinde banka memuru göz kırpmıştı Hala'ya, bu kadın kaçın kurrası, diye düşünmüştü herhalde.

Gece yarısı Georgenhof'tan ayrıldılar. Geceleyin daha hızlı yol alınır diye düşünmüştü Hala, Vladimir de böyle düşünüyordu. Ne olursa olsun bir arada kalmak, dayanışmak gerekiyordu. Aklı başında insanlardı sonuçta.

Vladimir'in yaralı bir parmağı vardı. Bayan Hesse merhem sürüp dikkatle bandajladı.

Son bir kez bütün odaları gezdiler. Her şey tertemiz ve derli topluydu. Ve böylece evden ayrıldılar.

Uzaklara yola çıktık
Bayrak rüzgârda dalgalanıyor
Yanımızda yola çıkan
Binlerce insan.

Hala faytonu sürüyordu, beygirin dilinden anlardı. Beygir dönüp bakmadı bile, o da Hala'yı iyi tanırdı. Hayvan için bu hafif faytonu çekmek çocuk oyuncağıydı.

Hala yola çıkarken faytonu alıp almama konusunda bir an bir tereddüt etti. Çiftlik arabasında yer vardı daha. Sonra bir de çiftçilerin at arabaları arasında antika bir fayton nasıl olurdu ki? Gülecekti insanlar: Faytonla kaçmak?

Fakat nihayetinde Hala dizginleri ele alıp faytonu bizzat kullanmaya karar verdi. Sürücü koltuğuna tırmandı ve fren kolunu indirdi. Çocukluk çağında Silezya'da öğrenmişti fayton kullanmayı. O zamanlar faytonlara eşek koşulurdu. Bir fotoğrafta Hala ve üç kız kardeşi beyaz elbiselerle eşek arabasındaydı. O arabayla pek sık gezinememişlerdi, eşek aklına estiği gibi davranırdı çünkü.

Hala kafasına bir asker beresi geçirdi, boynuna bir şal bağladı. Beygir dizginleri çekiştirip gözlerini yuvarladı; evet, her şey olması gerektiği gibiydi. Çok munisti beygir, sonuna kadar güvenilecek bir hayvandı. Halanın dilini şaklatıp "deh" demesi yeterliydi, hemen hareket ediyordu.

Hala iki atın çektiği ağır yüklü arabayı sürmeye cesaret edememişti, kolay değildi, dizginler birbirine karışıyordu, altından kalkamazdı bu işin. Emektar ve mülayim Vladimir vardı bu iş için zaten, güvenilir olduğunu defalarca kanıtlamıştı.

Vladimir dört köşe asker şapkasını taktı. Yanına, kapitone ceketi, keçe çizmeleri ve Ukrayna'dan getirdiği tahta bavuluyla Vera oturdu. Aradan geçen onca yıl boyunca pek fazla eşya biriktirmemişti. Artık bu ikisi birbirlerinden hiç ayrılmayacak-

lardı, sonsuza dek. Nihayetinde Vera'nın karnında büyümekte olan bir şey vardı.

Sonya fikrini değiştirip onlarla birlikte gitmemeye karar verdi. O gün saçlarını örgü yapmış, kareli ceketini giymişti. Ben burada sakin sakin oturup Rusları bekleyeceğim, demişti. Her şeye bakacaktı, köpeğe de kediye de. Ayrıca Hesselere de yardımcı olacaktı. Gerisini sonra düşünecekti, bir şekilde hallolurdu. Sonuçta Katharina'yı da hesaba katmak lazım, demişti Hala'ya. Sanki Hala bunu hiç düşünmemiş gibi.

"Belki günün birinde tekrar beliriverir," dedi Bayan Hesse. "Bazen insanın düşündüğünün tam tersi olur. Bomboş bir eve geri gelmesi çok kötü olur onun için."

Biraz huzursuzdu Bayan Hesse, Drygalski izin belgesini getirmemişti hâlâ.

Hala faytonuyla birlikte ekibin başına geçti ve karanlığın içinde ilerlemeye başladılar.

Ne yazık ki daha malikâneden çıkarlarken faytonun sol camı kırıldı. Menteşelerinden asılı duran kapı sebep olmuştu buna. Neden tamir etmemişlerdi ki kapıyı sanki? Artık yapacak bir şey yoktu. Fakat içeri rüzgâr doluyordu. Peter pencerenin önüne biraz saman ve bir bavul yerleştirdi. Artık sadece sağ camdan dışarı bakabiliyordu, bu da yeterdi zaten.

Ağır at arabası faytonun peşinden geliyordu. Brandanın altında kutular, sandıklar, domuz yağı, şeker, un dolu süt güğümleri, yaylı yataklar, Katharina ve Eberhard'ın giysileriyle tıka basa yüklü bir halde gıcırdayarak inleyerek ilerliyordu. Durmadan devam etmek istiyorlardı; gece epeyce yol almaları lazımdı, hazır yollar bomboşken. Vladimir her şeyin üstüne bir branda örtmüş, sımsıkı bağlamıştı. O bilirdi ne yapılması gerektiğini, her durumdan alnının akıyla çıkardı.

Vladimir insanda iyi duygular uyandırıyordu. Güven veriyordu insana.

Sonya küçük konvoya birkaç adım eşlik ettikten sonra geri döndü. Jago da bir süre peşlerinden gitti, ama o da sonunda geri döndü. Fikrini değiştirmişti. Bilinmeyene yolculuk mu? Sahibesi, neredeydi o? Onu terk edecek değildi herhalde.

Kedi ortalarda görünmüyordu. Kargalar da havalanmadı, meşenin dallarına oturmuş omuz silkiyor gibi görünüyorlardı. Köpek de eve girdi.

Hala geriye dönüp bakmadı. Yol, aşağı doğru hafif eğimliydi, biraz frene basmak gerekiyordu, sertçe değil ama, yoksa parçalanırdı araba. Georgenhof geride kaldı ve gözden kayboldu: Kızıl ufkun önünde karanlık bir siluet.

Hala arkasına bakmadı, peşinden ona bakan da yoktu. Genellikle her şeyi merak eden Orman Köşkü'ndeki yabancı işçiler perdeyi bile aralamadılar, bütün gece deliksiz uyudular.

Hala sıkıca sarıp sarmalanmıştı, kafasında asker beresi, iki yanında birer saman balyası, ayakları da sürücü çuvalının içindeydi. Beygir de o kadar munis bir hayvandı ki. Hala şişeden bir yudum aldı. Ama sonra yoldaki buz gibi rüzgârdan ve karanlıktan ürktü. Neyse ki ay çıkmıştı, yolda kar vardı, böylece yönünü tayin edebiliyordu biraz da olsa.

Peter üstünü samanla kapladı, soğuktu, ama dayanabiliyordu. Dürbünü boynundaydı, hava tabancası kemerine sıkıştırılmış, yanında da Hala'nın valizleri ve mikroskobu vardı. En üstte Hala'nın lavtası duruyordu. Albertsdorf'taki kuzinleriyle saklambaç oynardı eskiden. Elma dersem çık, armut dersem çıkma! Albertsdorf'taki kuzinlerini göreceği için çok mutluydu.

Hala ileri bakıyordu, Peter ise arkadaki oval pencereden, kurumuş çiçek çelenginin yanından geriye. Çiftlik arabasına sürülmüş doru atları ve sürücü bankında oturan Vera ile Vladimir'in siluetlerini görüyordu.

Buz gibi gökyüzü ışıldayan yıldızlarla kaplıydı ve donmuş kar üzerinde ilerlerken tekerlekler çıtırdıyordu, arkalarında ise kızıl ufuk vardı. Uzaklardan gelen gümbürtüler birkaç gündür azalmıştı. Annesi gelir miydi acaba her şeye rağmen? Arabanın peşinden koşup, durun, niye bensiz gidiyorsunuz, der miydi?

Kenarlarda çalılıklar, ağaçlar, karda tekerlek izleri vardı. Ağır aksak bir hızla ilerliyorlardı. Sonra, uzakta kar üstünde siyah bir topak gibi görünen yüklü bir araba gördüler. Arabaya neredeyse yetiştiler ve yolda arkasına hizalandılar. Onu takip etmek yeterli olacaktı, o önde giderken bir aksilik olmazdı.

Önce Albertsdorf'a, Josef Amca'ya ulaşacaklardı, gerisini sonra düşünürlerdi. Josef'le her şey konuşulabilirdi. Biraz tuhaf bir adamdı gerçi, ama sonuçta mantıklıydı, iyilikseverdi. Kalçası sakat bir kadınla yaşamak kolay değildi tabii.

Hala'nın planı şuydu: Önce Elbing yönünde ilerleyecek, sonra kuzeye Vistül Lagün'ününe doğru sapacaktı; Gdansk körfezinden karayla ayrılan bir tuzlu su havzasıydı burası. Planını Josef Amca'yla konuşacaktı. Hanni de aklı başında bir kadındı.

Ruslar Elbing'e gelmiş miydi acaba?

Saatlerce ağır ağır ilerlediler, lapa lapa kar yağmaya başlamıştı. Kar taneleri rüzgârda bir perde gibi salınıyor, caddenin üzerinde döne döne uçuşuyorlardı. Yolun kenarındaki hendekler karla dolup kaybolmuştu. Öndeki yük arabasını takip etmek zorlaşmıştı. Peter, Hala'nın yanına, bankın üzerine geçti. Beygirin ayağı kaydıkça, "Ho! Ho!" diye bağırıyordu.

Bazen karşı yönden gelen bir taşıt geçiyordu yanlarından;

kısa farlarını yakmış bir kamyonet, bir motosiklet, hatta bir kez bir tank geçti. Önlerindeki yük arabası tanka yol vermek için kenara çekilince hendeğe yuvarlandı.

Durmak lazım mı, yardım edelim mi?

Peter arabadan atlamak istedi ama Hala, "Olmaz, zamanımız yok, yola devam etmeliyiz," dedi.

Peter arabadan sürünerek çıkan küçük siluetleri ve el fenerlerinin ışığındaki dev gölgelerini gördü, ama sonra her yer tekrar zifiri karanlığa büründü.

Vladimir insanlara yardım etmek için durdu ve bir süre geride kaldı. Hala ağır ağır yola devam etti ama sonunda durdu. Buralarda bir yerlerde Johannsen'in eski değirmeni olmalıydı. Hava açık olduğunda Georgenhof'tan görünürdü değirmen, demek ki buradan bakınca da Georgenhof'u görebilirlerdi.

Vladimir kısa bir süre sonra arkalarındaydı tekrar, öteki arabanın yeniden yolun üstüne çıkmasına yardım etmişti.

Onlar ilerledikçe sağdan soldan yola çıkan arabaların sayısı da artıyordu. Hala şimdi arkasında kedigözü farları olan lastik tekerlekli bir römorkun peşinden gidiyordu. El fenerini kısa bir süre açıp kapatınca kırmızı kedigözleri karanlığın içinde yanıp sönüyordu.

Hava ağarmaya başladı, Vladimir yabancı arabaların aralarına girmesini engellemek için, iyice yapışmıştı arkalarına. Aksi takdirde bir daha bulamazlardı birbirlerini.

Üstlerinden tek bir uçak geçti. Şu yukarıdaki adamın uçağında ışıklar açık mıydı? Elini bomba tetiğinin üzerine mi koymuştu? Makineli tüfeğin ağzı yola çevrilmiş olabilir miydi?

O sırada Katharina polis nezarethanesinde soğuk bir hücrede samandan bir şilteye uzanmıştı. Uyuyamamıştı; üzerine iki battaniyeyle paltosunu örtmüştü. Avluda bir nöbetçi turluyor-

du. Pencerelere ışık tutuyor, sıra Katharina'nın hücresine gelince demir parmaklıkların gölgesi duvara vuruyordu. Katharina izlediği bir filmden bir sahne hatırladı: Hücredeki bir kadının duvarına parmaklıkların gölgesinin düşüyordu, tıpkı şimdiki gibi.

Ne var ki içinde bulunduğu durumun filmle alakası yoktu. Anahtar kilitte döndü, ayağa kalkıp onu almaya gelen adamla gitmek zorundaydı. Demir basamaklar, parmaklıklı kapılar. Az sonra sıcak bir sorgu odasında sert bir sandalyede oturuyordu. Memur yazı masasında oturuyor, belgeleri imzalıyordu.

Memur sonunda kadına döndü. Bir Yahudi'yi sakladığı doğru muydu? Okla "Georgenhof"un işaretlendiği bir kroki kondu önüne, adamın parmaklıklardan tırmanması gerektiği de yazıyordu kâğıtta. Katharina bütün bunları itiraf etmişti zaten, söyledikleri kayda alınmıştı.

Bu çok ama çok ciddi dedi memur. Odada aralarında bir yakınlaşma olup olmadığını da bilmek istiyordu. Yahudi olduğunu biliyor muydu adamın? Sonra İsrailoğulları üzerine uzun bir nutuk attı, onları pisliğe bulaşmış bok sinekleri ve bir cani güruhu olarak tanımladı.

Katharina hiçbir şeyi inkâr edemezdi, bahane uydurmak kötü bir fikir gibi geldi. Hiç şüphelenmedim, dedi Katharina, Yahudi olduğunu bilmiyordum. Başka biri zannetmişti. Yahudi olduğunu bilsem de saklar mıydım adamı, diye düşündü içinden. Sonra bunu memura da söyledi ve memura, gönderdikleri adamın Yahudi olduğunu bile bile sakladığımı mı düşünüyorsunuz, diye sordu.

"Evet," dedi adam. "Kim olduğunu sanmıştınız ki? Asker kaçağı falan mı? Ya da bir devlet düşmanı?" Kadına devlet düşmanının daha da kötü olduğunu söylemek istemedi.

Katharina, onu bu işe ikna eden Papaz Brahms'ı düşündü. Beni zorladı, dedi. Yoksa bu aklına kendiliğinden nereden gelecekti? Üstelik kocası cephedeyken...

"Cephede mi?" dedi memur. "İtalya'da keyfine bakıyor koca-

nız." Sonra yukarıda, kadının odasında ileri gidip gitmediklerini sordu ısrarla. Irksal lekelenmeye yol açacak bir şeyler? "Alkol aldınız mı? Epey bir içki stoklamışsınız... Dokundu mu size? Yakınlaşmaya çalıştı mı? Ayağa kalkın!"

Sonunda başka bir polis girdi odaya. Onu evden alan polisti bu. Katharina'yı hücresine geri götürdü. Soğumuş kahve ve bir parça ekmek vardı hücrede. Katharina'nın içinden, "Kalın burada, biraz daha kalın yanımda," demek geçti çok. Oysa adam kapıyı çoktan kapatmış ve kilitlemişti.

Georgenhof'tan yola çıkan iki araba ilerliyordu. Saatler sonra bir kavşağa vardılar. Tabelada "Albertsdorf 7 kilometre" yazıyordu. O halde sağa. Josef Amca'da soluklanabilirlerdi biraz, Josef Amca'nın evi kendi evleri gibiydi. Katharina'dan bir haber de gelmiş olabilirdi oraya. O zaman düşünürlerdi ne yapacaklarını. Vistül'e gideceğiz, diye aklından geçirdi Hala. Önce Elbing'e, sonra yoldan sapıp Vistül'e doğru gideceğiz.

Josef Amca her zaman ters konuşurdu Hala'yla, onun üslubuydu bu. Georgenhof'a iş için tek başına ya da pazarları ailesiyle geldiğinde sadece bir kez merhaba derdi kadına, hepsi bu.

Gün doğarken Albertsdorf'a vardılar. Çiftliğin kapısı kalın bir zincirle kilitlenmişti. Geleceklerini bildirmelerine rağmen her yer kapalıydı! Derin bir uykuda olmalıydılar.

Vladimir örtündüğü örtülerden sıyrıldı, büyük kapıyı açtığı anda çiftliğin köpeği üzerine atladı. Vladimir elindeki kırbaçla yola getirdi köpeği hemen.

Çiftlik yabancı arabalarla dolup taşıyordu. Bazıları yola çıkmaya hazırlanıyordu.

"Burada yer kalmadı," dedi yabancılar. Yeni gelenlerin ev sahipleriyle aynı aileden olduklarını bilmiyorlardı tabii.

Sonunda biri silonun sağına, diğeri soluna iki araba da park

edildi. Ahırlar at kaynıyordu. Ama beygir ve iki doru at için küçük de olsa bir yer bulundu. Vladimir yulaf ve saman karıştırdı, hayvanlara su verdi.

Sonra gidip Vera'yı getirdi, iki Fransız esirle birlikte samanların üzerine oturdular. Ahır lambasının altında çok romantik bir ortamdı. Vladimir arabadan kendisine ait olmayan bir şişe vermut aldı, arabanın tentesini bir kez daha sağlamlaştırdı. Sonra hepsi beraber vermut içtiler. Esirlerin başında nöbet bekleyen asker bile onlara katıldı. Sonuçta o da insandı.

Hala kapıyı çaldı. Peter evin etrafından dolaştı, arkada da her yer kapalıydı. Epeyi bir vakit sonra biri çıktı ve onları içeri aldı. Kollarını açıp, "Nihayet geldiniz, çocuklar," demedi hiç kimse... Ne çıtır çıtır yanan şömine ne de bir sofra vardı görünürde. Bütün karşılama sadece basit bir omuz silkmeden ibaretti.

Bütün aile gitmişti çoktan, söylenen buydu. Kalmak istemelerine rağmen gitmişlerdi. Eve bakan Bayan Schneidereit'ın Hala'yı tanıması büyük şanstı. Sabahın bu kör vaktinde gelen bir misafir?

Gelenleri isteksizce içeri buyur etti kadın. Hepi topu bir fincan sıcak çay, biraz soğanlı lor peyniri ve ekmek ikram ettiler. Biraz dinlenip yola devam etmelerine karar verdi Hala.

Evet, amca da kaçmıştı! Georgenhof'la telefon konuşmasının ardından ahizeyi telefonun üstüne çarparak kapamış ve ev halkına seslenmişti: "Globigler geliyor. Bir bu eksikti!"

Telefon konuşması harekete geçirmişti amcayı, ailesini toplayıp hemen yola koyuldu, diye anlattı Bayan Schneidereit. Sandık sepet dolu yedi arabayla.

"Hadi, hadi, hadi çocuklar, biz de gidiyoruz!" diye bağırıyordu amca. Haftalarca, tereddüt edip, bekleyip görelim dedikten sonra şimdi bir an bile beklemek istemiyordu. Çöpte bazı kâğıtlar yaktı önce, sağa sola söylenip durdu. Arabalar öylesine doluydu ki atlar neredeyse yerinden kıpırdayamıyordu. Avlu-

dan bile çıkaramamışlardı arabaları, o yüzden yola çıkana kadar kırbaçladılar atları.

Josef Amca Hala için masanın üstüne bir mektup bırakmamıştı. Kapıların çoğu kilitliydi, yatak nevresimleri çıkarılmıştı.

Hala bir kanepeye kıvrıldı, Peter kuzinlerinin odasında yattı. Onlar da mektup bırakmamışlardı.

Üç tane bebek evi duruyordu köşede. Kızlar kavga etmesinler diye hepsine ayrı ayrı alınmıştı. Evlerin üzerinde üçünün de yer aldığı bir tablo asılıydı. Elfie'nin Katharina'nın odasında asılı duran resmini de aynı ressam yapmıştı.

Onlar dinlenirken diğer muhacirler atları arabalara koştular ve peş peşe çiftlikten ayrıldılar.

Öğlene doğru Hala da yola çıkmak için ısrar etmeye başladı. Bütün yabancı arabalar çiftlikten ayrılmıştı, çoktan kaçmıştı hepsi. Vladimir samanların içinden çıktı, esirler de gitmişti çoktan.

Vladimir Vera'nın tahta valizinin yok olduğunu fark etti hemen. Arabanın üstündeki brandaya dokunmamışlardı, öyle görünüyordu, ama tahta valiz gitmişti. Vladimir durup durup yeniden arıyordu, sürücü bankının üzerindeydi en son valiz. İnanamıyordu çalındığına.

Vera da inanamıyordu, hıçkırarak ağlamasa da çok gözyaşı döktü. Varı yoğu çalınmıştı. Anne ve babasının fotoğrafları, hepsi uçup gitmişti.

Vladimir bağırıp çağırarak etrafta dolaştı, hırsızı eline geçirirse neler yapacağını anlattı. Hala'nın suratına da Lehçe bağırdı. Adamın karnını deşecekti! Gözlerini oyacaktı! Kendisi gecenin bir yarısı hendeğe düşenlere yardım etmişti ama şimdi Vera'nın valizini çalmışlardı.

"O hayvanı bir elime geçirirsem!" dedi Vladimir anadilinde, sonra ağza alınmayacak küfürler savurdu. Vera için için ağlamaya devam etti.

Kısa bir süre sonra onlar da yola çıktı. Elbing yolunda arabalar gıcırdaya gıcırdaya peş peşe ilerliyordu. Hala önde, diğerleri arkada uzun konvoyun arasına girmeye çalıştılar.

Arabaların arasına girebilmeleri epeyce sürdü. Önce sıra sıra köylüler geçti, ta ki yaşlı bir adam atlarını durdurana kadar. Kırbacıyla onlara işaret edip önüne geçmelerine izin verdi adam. Fakat çabuk olmalılardı, kaybedecek zaman yoktu. Kavşakta duran tuhaf faytona şaşırmış olmalıydı. Eski günleri hatırlatmış olabilir miydi ona fayton? Yoksa kapısındaki arma mı yüreğini yumuşatmıştı?

Ama Vladimir yüklü arabayla araya girince arkadan kırbaçlar şaklamaya başladı. "Ne oluyor önde?" İnsanlar bir arada kalmak istiyordu sonuçta. Çok sıkı bir düzen vardı. Burada birbirlerini kaybedecek olurlarsa, geçmiş olsun.

Bu arada Georgenhof'ta Sonya bütün anahtarları cebine koydu. Çek işçiye kapıyı açtı, Hesselere daha ne kadar kalmayı düşündüklerini sordu çünkü yemek de vermeyecekti artık. Bu işi düzeltmek için Drygalski'yi bulup getirmeleri gerekti Hesselerin. Seni şu anda tutuklayabileceğimi biliyor musun, diye sordu Drygalski Sonya'ya, seni ve âşığını. "Hemen" kulübeye geri gitmeliydi kız, yoksa başı beladaydı. Çek adam ise çoktan tüyüp gitmişti.

Mola

Akşama doğru küçük bir şehir olan Harkunen'e vardılar. Anacaddenin sağına soluna arabalar ardı ardına dizilmişti, minderlere oturmuş kadınlar pencerelerden dışarı bakıyordu. Burada en son ne zaman böyle kalabalıklar olduğunu hatırlamak için bayağı eskiye gitmek gerekirdi, bu da Hitler, yerel bayram gününü kutlamak için buradan geçtiğindeydi. İmparator Wilhelm de bir keresinde çelenklerle ve beyazlar içindeki genç kızlar tarafından karşılanmıştı burada.

Hala faytonu hıncahınç dolu futbol sahasına doğru sürdü, kalenin önünde bir yer buldu. Hitler Gençliği çorba dağıtıyordu burada. Vladimir ise ağır çiftlik arabasını yan sokaklardan birine doğru götürdü.

"Yarın sabah beşte yola devam edeceğiz," dedi Hala Vladimir'e. "Dikkat et de başka bir şey çalınmasın!"

"Tamam, beşte," dedi Vladimir ve Hala'ya merak etmemesini söyledi.

"Sizi burada bekleyeceğiz," dedi Hala. "Saat beşte bu futbol sahasında buluşalım, yola devam edelim. Saat tam beşte!"

Partinin görevlendirdiği gençler, *Heil Hitler*, ellerinde doldurulması gereken formlarla arabadan arabaya dolaşıyor, insanlara bir şeye ihtiyacınız var mı, her şey yolunda mı, diye soruyorlardı. Oldukça büyük bir kargaşa hâkimdi futbol sahasına, ama altından kalkacaklardı bu işin. İnsanlar oldukça makul davranıyordu. Yakınan, söylenen çok azdı aralarında.

Partili gençler, faytonuyla yolu kapatmamasını söylediler Hala'ya, böyle olmazdı. Kuralları söylememişler miydi ona? Hayır söylememişlerdi, rasgele park etmişti arabayı.

"Olmaz ama böyle! Herkes canının istediğini yaparsa ne olacak?"

Durum ne kadar olağandışı olsa da yapamıyordun istediğini işte, burada da kurallara uymak zorundaydı insan. Yoksa her şey sonsuz bir kaosa dönüşürdü.

"Anlamanız lazım bunu!"

Tekrar arabanın başına geçip atın dizginlerini eline aldı Hala. Parti görevlisi genç önden gitti ve Hala'ya futbol sahasında, rüzgârı kesen panelin hemen iç tarafında bir yer gösterdi. Fayton merhamet duygusu uyandırmış olmalıydı oğlanın içinde – şu ilk çağlardan kalma taşıt. Fakat arabanın kapısında arma vardı, bunun da bir önemi vardı sonuçta.

Hala yol gösterdiği için teşekkür etti gence, sonra "*Heil Hitler!*" deyip ekledi: "Sağdan üçüncü sokakta bir çiftlik arabası duruyor, içinde Polonyalı bir adamla Ukraynalı bir kadın var. Onlar da bizle beraber." Sonra tekrar, "*Heil Hitler!*" Partili genç, anladım anlamında kasketine vurdu birkaç kez parmağıyla. Ama şu da vardı: Vladimir yer değiştirdiklerini anlayacak mıydı sabahın beşinde. Peter, boynunda dürbün, kemerinde havalı tabanca bir süre kalenin önünde durdu, ama sonsuza kadar da duramazdı orada.

"Ne dolanıyorsun burada oğlum?" diye sordular.

"Biz hallederiz, sabah gelince söyleriz şu sizin Vladimir'e," dedi birisi. "Bize güvenebilirsin.

Kader Mitkaulu genç bir savaş dulunun Hala'yla aynı zamanda çorbasını almasını istemişti. Tanışmıyorlardı, hiç görmemişlerdi birbirlerini daha önce, ama ikisi de Mitkauluydu. İnsanlar böyle kaynaşıyordu işte.

Genç kadın bir anda karar verip atına atlamış, küçük bir bohça dışında varını yoğunu geride olduğu gibi bırakıp yola çıkmıştı. Boynunda Demyansk'ta şehit düşen kocasının Demir Haç'ını taşıyordu. Herkese haçı gösteriyor, etrafta Rus kokusu aldığı için atına atlayıp kaçtığını söylüyordu.

Sonra tekrar atının üstüne atladı ve gitti. Buraya daha fazla tahammülü kalmamıştı. "Atlatırım belki bu günleri," dedi dul genç kadın.

Peter bu arada şehre gitti: Uzun bir anacaddesi, pazar meydanı ve kilisesi vardı. Çiftlik arabası gerçekten de sağdan üçüncü sokakta duruyordu, Peter'i gören iki doru at kuyruklarını salladı. Çocuk artık kalenin önüne değil, lisenin dışına park ettiklerini söyledi Vladimir'e. Sonra diş fırçasını evde unuttuğu için bir eczane aramaya başladı. Buralarda bir eczane mutlaka olmalıydı.

Yerli halktan birilerine eczaneyi sordu. Yerliler, artık muhacir denen konvoydaki insanlardan farklıydı. Ellerinde evrak çantaları işe gidiyorlardı, şapkalı hanımefendiler bir kafede oturuyordu. Tavırları dostçaydı, Peter'e kibar bir şekilde cevap verdiler. Bir kadın ondan hoşlandı ve eczaneyi bulabilsin diye ona eşlik etti. Çocuğa Ruslar buraya kadar gelir mi, diye sordu. Çok korkuyordu, ne yapacağını bilmiyordu.

"Yalnız başına mısın sen?"

Peter kadına annesinden bahsetmek, onu nasıl götürdüklerini, belki peşlerinden geleceğini anlatmayı isterdi.

Eczanede insanlar kuyruğa girmişti, *Heil Hitler*, aradan ancak bayağı bir zaman geçtikten sonra Peter diş fırçasını alabildi. Fırçayla beraber biraz diş tozu ve bir tane sabun aldı. Aslında bunun için alışveriş listesinde adı olması gerekiyordu, ama "muhacir" olduğu için eczacı onun için bir istisna yaptı. Beş feniğe bir külah da İtalyan meyan kökü aldı, güzel bir tadı vardı.

Artık başına bir şey gelmeyeceğinden emindi.

"Kapıyı kapat!" diye bağırdı eczacı.

Meyan kökünü Hala'dan saklaması gerekiyordu. Onun gözünde israftı bu.

Beyaz alçıyla sıvanmış küçük kilisenin yanında haç şeklindeki eski mezar taşları yerde çarpık duruyordu, tahtadan yapılmış yeni haçlar da vardı. Bir adam bir bohçayla beraber geldi: Ölü bir çocuktu bu. Papaz geldi, "Bırakın buraya, ben ilgilenirim sonra," dedi. Sonra arkasına dönüp, "Adı neydi?" diye sordu, adı bir kâğıda yazdı, bohçanın üstüne koydu.

Bohça kilisenin esintili sundurmasının önünde duruyordu, kâğıt ise uçup gitmişti.

Kilisede birisi akortsuz orgu çalmaya uğraşıyordu.

Sonsuzluk, en güçlü kelime
Kalbimi bir kılıç gibi delip geçiyor
Bir başlangıç ki sonu yok...

Peter çarpık duran haçlara baktı. Altlarında yatan ölülerin bacakları da böyle çarpık mıydı acaba, Mitkau'daki kilisede gördüğü İsa'nın bileklerinde çapraz duran ayakları gibi? Elfie de mezarında böyle ayakları çapraz mı yatıyordu yoksa ayakları düz yan yana mıydı?

Ölü bedenler terler. Elfie'nin ayaklarını sıcak suyla, bütün vücudunu sıcak bir süngerle yıkamışlar mıydı acaba?

Saçını son kez tarayıp, örmüşler miydi?

Sonsuzluk, kederim çok büyük
Nereye göndereceğimi bilemiyorum düşüncelerimi,
Tanrı'ya olan inancımla.

Küçük kız kardeşinin dış görünüşünü hatırlayamıyordu artık. Mezarına taş konmamıştı henüz. Yaparız bir gün denmişti hep. Mezar taşı olmayan bir mezar? İsimsiz, hiçbir şeysiz.

Eline vadinin müge çiçeklerinden bir demet koyup gömmüşlerdi onu.

Kimse kardeşini arayıp sormaya gelir miydi artık?

Kilisenin yanında bir bar, barın önünde gövdesine kadar budanmış iki ıhlamur ağacı vardı. Barda az alkollü bira ikram ediliyordu. İki adam zar zor yürüyen birini ortalarına alıp yalpalayarak dışarı çıktı. Bunlar da muhacirdi, o kadar ağır bir şiveyle konuşuyorlardı ki Peter tek bir kelime bile anlamadı.

Peter onu eczaneye götüren kadına rastladı tekrar. Kadın bu kez kendini tutamayıp, "Zavallı çocuk," dedi. "Burada dolanıp duruyorsun tek başına. Kimsen kalmadı mı bu dünyada?" Çocuğu evine davet etti, biraz kek vardı evde, çok seveceğinden emindi.

Kadının iki kat merdivenle çıkılan dairesi bir arka avluya bakıyordu. Duvardaki saat dördü gösteriyordu, ardından ding dong diye bir ses duyuldu saatten. Peter püsküllü yeşil koltuğa oturdu, keki yiyerek başından geçenlerle ilgili uzun hikâyeler anlatmaya başladı. Köyünü –"Bilmezsiniz orayı"– gece Ruslar işgal edince odunluğa saklanmıştı. Dışarıdaki Ruslar, kamburumsu, toprak gibi kahverengi siluetlerdi. Hızla yanından geçmişlerdi, o sırada o bir köşede sinmiş ve yerinden kıpırdamamıştı. Yüreği ağzına gelmişti.

Kadın dikkatle dinliyordu, Peter de hızla yanından geçen kamburumsu toprak rengi siluetleri anlatmaya devam etti. Kadınlar çığlık atıyordu. Kendisi de gece eksi 25 derece soğukta karın üstünde sürünerek ilerlemişti, ta ki Alman hattına ulaşana kadar. Orada bir subay onu tebrik etmişti.

Hikâyenin bu kısmında yan evdeki yaşlı büyükbaba geldi yanlarına, Peter'in hikâyelerini dinledi, kuşku dolu sesler çıkar-

dı. İşte, gitme zamanı gelmişti şimdi – "Eyvah, gitmem lazım benim!" Peter'in kalkması gerekiyordu artık. "Birliğim beni bekliyor," dedi ve havalı tabancasını çıkardı. Kadın Peter'e bir dünya savaşı kitabı hediye etti, mutlaka ilgisini çekecekti bu kitap. Eski askerlerin çok eski fotoğrafları vardı içinde. Kitap şu anda Kuzeydoğu Avrupa'da olan oğluna aitti. "Hı hı," dedi yaşlı büyükbaba. "Toprak gibi kahverengi siluetler ha?"

Kim bilir, doğruydu belki de oğlanın anlattıkları.

O sırada Georgenhof'ta telefon çaldı. Hesseler şömineyi yakmış, keyifle oturuyordu. Sonunda telefonu açan öğretmen Hesse oldu, "Ne var?" diye bağırdı ahizenin içine. "Nasıl yani? Başkomutanlık mı?" Uzaktan hışırtılar, derinden gelen bir ses. Hiçbir şey anlaşılmıyordu. Bayan Hesse ahizeyi kocasının elinden aldı, ama o da tek kelime anlamamıştı, ne yapacağını şaşırmıştı. Arayan, Garda Gölü'nden karısıyla irtibat kurmaya çalışan Eberhard von Globig'ti. "Ah siz misiniz, Bay Globig," dedi Bayan Hesse. Parazit bir anlığına kesilmişti. "Karınız yok. Hiçbir şey bilmiyoruz." Hepsi bu. Ne diyebilirdi ki zaten başka? Boğuk bir ses, "Mahzende," dedi ve hat kesildi.

Ne demek istemişti "mahzen"le? Bayan Hesse bir el feneri aldı ve mahzenin merdivenlerinden indi. Merdivenlerin dibinde su vardı, başka da bir şey görünmüyordu.

Öğlene doğru Lothar Sarkander geldi. *Heil Hitler*. Hayır, oturmak istemiyordu. Çok kısa kalacaktı. Odanın içinde dolaştı, her şeye tek tek baktı. Burada o kadar çok oturmuştu ki, odanın diğer tarafında bilardo odası ve şömine vardı. Yazlık oturma odasının kapısını açtı; kırağı ışıldıyordu içeride. Bir an durdu orada, dışarıya sessiz, kasvetli araziye baktı, sonra yavaşça merdivenlerden birinci kata çıktı. Demek ki burada yaşıyordu Katharina. Karşısı kızın odası mıydı? Elfie. Eskiden yastığın üstünde duran fotoğraf hâlâ orada mıydı? Küçük kızın elbiselerinin hâlâ asılı olduğu gardırobu açtı.

Hesselerin oğlanlar Sarkander'in arkasında, kapıda duruyorlardı. Sarkander örgü cadıyı eline alınca oğlanlar bakıştı. Bu adamın onu öylece yürütmeye izni var mıydı? Bay Drygalski'ye haber vermek gerekir miydi acaba?

Katharina hakkında daha fazla bir şey öğrenememişti Sarkander. Bildiği kadarıyla hâlâ Königsberg Caddesi'ndeki nezarethanedeydi. Muhtemelen bütün o it kopuklarla, fahişeler, yankesiciler ve dilenci kadınlarla birlikte. Neyse ki, dedi Bayan Hesse ekmek vermişlerdi yanına son dakikada. Ekmek, domuz yağı ve salam.

Yanağındaki düello izi seğiren Sarkander, "İyi," dedi.

Papaz Brahms'ı da götürmüşlerdi. "Bir yeraltı örgütündenmiş," dedi fısıldayarak Sarkander: "Büyük operasyon. Kellesi gidecek onun sonunda kesinlikle."

Bayan Hesse elini çenesine dayayıp, "Lütfen bize gerçeği söyleyin," dedi. "Bayan Globig aslında masum değil mi? İstemeden bulaşmıştır bu işlere, eminim bundan.

"Onu mutlaka sıkıştıracaklar konuşturmak için."

Wagner'den ona iaşe götürmeye çalışmasını isteyeceğim, dedi Sarkander ve bükülmeyen bacağıyla gitti.

Drygalski de uğramıştı bir kez, *Heil Hitler* Onun için yeni bir haber değildi Globiglerin gitmiş olması. Çok daha önce gitmeleri gerekirdi, o zaman bu Yahudi belası da açılmamış olurdu başlarına.

Kendisi günler önce hepsini kapsayan genel bir izin belgesini bizzat çıkarmıştı. Ama Hala gitmek istememişti.

Yaz salonunda duran sandıklar ne olacaktı peki, merak ediyordu. Yahudileri saklayanların servetine el konuyordu mutlaka. Belki de içlerinde ne olduğuna bakması iyi olacaktı.

Sonya yine haddini aşacak mıydı acaba? Ondan kurtulmalı mıydı?

Fazla ses çıkarmadan Katharina'nın dairesine bir göz attı, et-

rafı kontrol etti, ama bulunacak başka bir şey kalmamıştı. Odacığa girdi sürünerek, ama çikolata yoktu, tütün de uçup gitmişti.

Av tüfeklerini aldı, Yurt Muhafızları'na teslim edecekti onları. Ama mühimmat bulamadı.

Saat üçe doğru, hep dediği gibi, "Her zamanki saatte," Dr. Wagner geldi.

"Ne? Gitti mi herkes?" diye sordu. "Tek bir kelime etmeden? Mektup da mı bırakmamışlar? Sonuçta dosttuk."

Peter'in eski odasında Hesselerin yanına oturdu. Kim bilir kaç kez burada oturup oğlanla konuşmuştu? Birlikte Goethe okumuşlardı. *O buğulu ışığıyla ormanları ve vadileri doldurduğunda...* Goethe'nin Ay üzerine yazdıklarını okumuşlardı. Hayır zaman kaybı değildi bu, mümkün olanın en iyisini yapmışlardı.

Onlarla gitmek isterdi tabii, ama arabada yer olmazdı herhalde. Kelimenin tam anlamıyla yaya kalmıştı. Şimdi bekleyip göreceklerdi neler olacağını.

Ama o kaçmamıştı, Globigleri zor durumda bırakmamıştı. Tesellisi buydu.

Bayan Hesse, "İzin belgemiz çıkar çıkmaz biz de gideceğiz. Bir şekilde kurtulacağız buradan," dedi. Drygalski, derhal gidin buradan, demişti gerçi, ama eline bir izin belgesi vermemişti, sorun buydu işte. Yolda durdurulup kontrol edilirlerse ne olacaktı, değil mi ama?

Bayan Hesse Katharina'nın radyosunu kendi odasına taşımıştı; nasıl olsa her zaman geri götürebilirdi.

Bu gece ıslık çalacağım
Lay-la-lay
Pencerenin altında
Sessizce, sessizce, sessizce
Lay-la-lay
Yanına geleceğim usulca.

"Haberlerde ne diyorlar?" diye sordu Wagner. Ama Bay Hesse anlatmaya başladığı anda eliyle, "tamam kalsın" anlamında bir işaret yaptı. Ne olabilirdi ki zaten yeni?

Burada işi kalmamıştı artık. Teleskop: Neredeydi o? Geri götürmesi gerekmiyor muydu teleskopu? Güvenilmez ellere mi ödünç vermişti onu? Yok olmuştu, şimdi onu aramak boşunaydı.

Hesselerin oğlanlar Peter'in oyuncak trenini kurmuşlar, vagonları uçurarak virajlardan geçiriyorlardı.

Sonya mutfaktaydı, deri kasketli Çek avluda duruyordu. Wagner Katharina'ya götürmek için ekmek ve salam isteyince, Sonya yardım edemeyeceğini söyledi. Bu işle bir alakası yoktu Sonya'nın, onu ilgilendirmiyordu. Globigler her şeyi alıp götürmüştü. Mutfağı kilitledi Sonya. Katharina'dan sorumlu değildi.

Bay Hesse mahzenden vazgeçmiyordu. Karısı, "Yok orada bir şey," demişti ama bu mümkün değildi. Bu bilmeceyi kökünden çözmek için harekete geçti. Genç bir erkekken barfikste çember hareketi yapabiliyordu sonuçta. Böylece yerinden kalktı, elinde el feneri, ayakkabılarını çıkardı, paçalarını sıvadı, spiral merdivenlerden aşağıya inip suya girdi, dehliz boyunca yürüdü. Kemerli bir yerdi burası ve düşündüğünden çok daha uzundu. Bir tarih: 1605. Şarap stoklanmış olabilir miydi burada?

"Çık oradan," diye seslendi karısı. Kadının sesi yankılandı. "Doğru değil bu yaptığın, su soğuk." Bodrumda olan biteni görmek isteyen oğlanları geri çekti kadın. "Canına mı susadın?"

Bay Hesse her tarafı iyice inceledi. Hiçbir şey yoktu burada. Ne şarap ne de başka bir şey. Karısı doğru söylemişti. Dehlizin sonuna duvar örülmüştü. Eski zamanlardan kalma bir kaçış tüneli olabilir mi? Eski şatonun harabelerine mi çıkıyordu burası acaba?

Su uzun süredir burada duruyor olmalıydı. Dibi vıcık vıcık ve kaygandı, işte: Bay Hesse dengesini kaybedip suya düştü!

Oğullarına ve karısına seslenmek istedi. "Helga!" Ama artık çok geçti. Hayatının son ânında aklına şebboylar, ebegümeciler, floks çiçekleri geldi mi? Ya da Taş Devri baltaları, orakları? Ağzı çarpıldı, boğazından sesler geldi, bir süre yüzeye birkaç hava kabarcığı çıktı, sonra her şey durdu ve su fenerin ışığını söndürdü.

Vladimir

Ertesi sabah Hala Polonyalı adamı boş yere bekleyip durdu. "Saat beşte," demişlerdi ama ortalıkta Vladimir falan yoktu. Peter peş peşe alandan ayrılan arabaların arasında koşuşturdu. Polonyalıyı arıyordu. Faytonun üzerinden etrafı kolaçan etti. Sürücü koltuğuna çıkıp, yanıp sönen el fenerlerinin ve ahır lambalarının altında titreşen, mırıltıların yükseldiği kalabalığın resmigeçidini izledi.

Artık köşeyi dönüp gelmesi gerekmez miydi Polonyalının? Aynı soruyu Hala da soruyordu kendine. Oyalanıyor muydu? Ben bugün yok, ben yarın gelmek? Görecekti gününü, adama bak, keyfi yerindeydi Globiglerin yanında ve şimdi onları burada bekletiyordu. Hala Vladimir'i araması için Peter'i yeniden gönderdi. Ama Peter Vladimir'i bulamadı. Arabayı da bulamadı, Vladimir'i de. Vera da ortada görünmüyordu.

Parmağı için doktora gitmiş olabilir miydi Vladimir? Tırnak eti iltihaplanmış mıydı? Çok tatsız olabilirdi bu ama sabahın böyle erken saatinde doktor bulunamazdı ki.

Peter çorba mutfağındaki kadınlara sordu. *Heil Hitler* Dört köşeli Polonya kasketi takan birini görmüşler miydi acaba? Düzeni sağlayan parti görevlisine de sordu.

Kartopu oynayan çocuklar, oynar mısın bizimle diye sordular. Hayır onlar da dört köşe kasketli bir Polonyalı görmemişlerdi.

Belki de diye fikir yürüttüler, Polonyalıyı meydana yabancı kanı taşıdığı için sokmamışlardı.

"Kim izin veriyor bu adamların etrafta dolaşmasına?" dedi parti görevlisi. "Bunlarla yola çıkan yaya kalır."

Doğululara bu kadar güvenmeleri adama tuhaf gelmişti. İyice bir araştırması lazımdı bunun kanuna uygun olup olmadığını. Sonra tekrar gelecek, el atacaktı meseleye.

Peter, Hala'nın yanına döndü: "Yok hiçbir yerde."

"Olamaz," dedi Hala. "Ben kendim bakacağım." Ama sonra hatırladı: "Tabii ya, saati yok ki Vladimir'in, nereden bilecek saatin beş olduğunu."

Ama bu da akla yatkın değildi. Kilise kulesindeki saat her yerden duyuluyordu sonuçta. Sonunda Hala harekete geçti, lastik potinlerini giydi, Vladimir'in arabayı çektiği sağdan üçüncü sokağı kolayca buldu. Ortalıkta at dışkılarından bir yığın vardı. Hepsi bu. Görünürde arabadan da iz yoktu.

Küçük şehrin sokaklarında nafile koşup durdu kadın, bakmadık köşe bucak bırakmadı. Arabaların birbiri ardına ayrıldığı meydana geri döndüğünde de –beygir çoktan bakışlarıyla onu aramaya başlamıştı– Vladimir görünürde yoktu. Gelmiş olabilir bu arada diye düşünmüştü.

Ama artık şüphe yoktu, Vladimir gitmişti.

Evet kesindi: Vladimir kendi başına, kim bilir nereye doğru yola çıkmıştı. Bu adam onları ortada bırakmıştı. Sevgilisiyle yola devam etmişti, memleketine Polonya'ya gitmek istiyor olabilir miydi? Kendi paçasını kurtarmak, orada yeni bir hayata başlamak istemişti belki de? Ama nasıl gidecekti ki memleketine, Ruslar her yerdeydi.

Hala belediye başkanını görmeye gitti, *Heil Hitler*, lakin ofisi kapalıydı. Oradan polise uğradı, *Heil Hitler*, ama onların da bir işe yarayacağı yoktu. Ayakta duramayan, sokaklarda yalpalayarak yürüyen sarhoşlarla uğraşıyordu onlar. Yarına kadar beklemesi gerekiyordu Hala'nın, o zaman bakacaklardı onun işine.

Şimdi mümkün değildi. Hala geri dönerken sağdan üçüncü sokağa tekrar baktı. Görünürde hâlâ bir şey yoktu. Onlarınkinin olduğu yere başka bir araba girmişti şimdi, yabancılar yerleşmişti yerlerine.

Hala spor sahasının sorumlusu olan parti görevlisine gitti. Adam ertesi gün polise şikâyet etmesini tavsiye etti! "Onlar bulur mutlaka şu pis Polonyalıyı."

Aslında bu yabancıların böyle ortalıkta dolaşmasına izin verilmesi sorumsuzluktan başka bir değildi, doğru değildi bu.

Beygire yemek vermek lazımdı şimdi, ama yemi Vladimir'in arabasında kalmıştı. Zavallı hayvanın önüne ne koyacaktı şimdi? Her şey Vladimir'in arabasındaydı, kıyafetleri, yatak takımları, domuz yağı, iç çamaşırlar!

Yulaflar!

Hala tam o anda faytonun arkasında daha önce olmayan bir saman balyası gördü. En azından bunu yapmıştı. Hatta bir çuval yulaf da bağlamıştı arabaya. Tüymeden önce hayvanı düşünmüştü. Hiçbir insan özünde kötü değildir aslında...

Herhalde Albertsdorf'ta, Josef Amca'nın çiftliğinde arabadan arabaya taşımıştı yemi. Henüz kimsenin ondan şüphelenmediği zaman. Her şeyi önceden itinayla planlamıştı demek ki.

"Kimin aklına gelirdi ki?" diye bağırdı Hala, elleri titriyordu. "Bu insanlarla başa çıkamayız biz."

Sonra büyük arabaya yüklenen, şimdiyse sonsuza kadar yok olan şeyleri hatırladı. Kıyafetler! Yemek takımları! Gümüşler! Bütün gümüş takımları! Yataklar ve domuz yağı ve şeker dolu süt güğümleri. Fotoğraflar! Georgenhof'a ait bütün evraklar. Neyse ki İngiliz çelik hisse senetleri ve Romanya'daki un fabrikasının sözleşmelerini alamamıştı. Hala onları el çantasına koymuştu.

Yulaf çuvalının üzerinde Albertsdorf damgası olması çok tu-

haftı. Albertsdorf. Demek ki Vladimir oradayken temin etmişti bunu. "Çalmıştı" daha doğrusu. Hiçbir şey kolay değildi.

Hala Vladimir'in onu yarı yolda bırakması hakkında ne düşündüğünü beygire de sordu. O anda hayvanın boynuna sarılıp hıçkırarak ağlamak geldi içinden. Beygir kuyruğunu salladı ve gözlerini gökyüzüne dikti: Bakalım daha neler gelecek başımıza, diye düşünüyor olmalıydı. Yaşlı kadın başına bela mı olacaktı?

Peter saman balyasının içinde oturuyordu. Kırık camdan içeriye kar yağıyordu. Kar tanelerini mikroskopun camının altına koymaya uğraşarak buz kristallerini yakalama oyunu oynuyordu, ama nafile. Yakaladığı kar taneleri hemen eriyordu.

Spor salonunun banyosunda yıkanmalarına izin verildi, *Heil Hitler*. Hatta sıcak su bile vardı, karavana kazanından kepçeyle veriyorlardı. Jimnastikçilerin paralel barda aşağı yukarı salındığı yerde şimdi Nasyonal Sosyalist Halkların Refahı Birliği düzeni sağlıyordu. Hemşireler de hizmet veriyordu burada, *Heil Hitler*. Vladimir yaralı parmağını sardırabilirdi burada kesinlikle, hem de muhtemelen parasız. Ama onun başka niyetleri vardı, görünüşe göre.

Muhacirlere uzun masalarda kahve servis ediliyordu. Bir gün önceki kadar kalabalık değildi. Bazıları sabahın erken saatlerinde çekip gitmişti. Bir taraftan da soğuktan bitap düşmüş yenileri geliyordu. Futbol sahası kısa sürede yeniden dolmuştu.

Hatta kimi arabalar Hala'nın da gitmek istediği Elbing yönünden geri dönüyordu. Artık Reich'a gidiş mümkün olmadığı için polis geri çevirmişti onları.

Bir parti görevlisi masa masa geziyor, *Heil Hitler*, insanları rahatlatacak şeyler söylüyordu. Tıpkı ayinde tek tek bütün cemaati-

nin yanına giden Papaz Brahms gibi parti görevlisi de muhacirlerin omzunu okşuyordu. Rahatlatıcı şeyler söylüyordu onlara. Kaos yakında bitecekti, bir yol, bir çıkış bulunacaktı. Parti görevlisi tıpkı Papaz Brahms gibi davranıyordu. Papaz Brahms ise o esnada Königsberg'de çifte kilitli bir hücrede sağ gözü morarmış bir halde oturuyordu.

Saat sekiz olunca Hala tekrar polise gitti. Tabii önce beklemek zorundaydı, problemlerine çare arayan insanlar uzun bir kuyruk oluşturmuştu. Sırası geldiğinde çok iyi davrandı görevliler. Hatta yaşlıca bir polis oturması için sandalye bile gösterdi. Sonunda polisin Eberhard'ı tanıdığı çıktı ortaya – "von Globig? Georgenhof'tan von Globig mi?" Şimdi anlatmak istemediği müşkül bir durumda tanışmıştı Bay Globig'le. Beyefendi ona büyük destek olmuştu, hakkını teslim etmeliydi.

Hala bütün evraklarını gösterdi. Muhacir kâğıdının altına Drygalski şöyle yazmıştı: "Hamiline yardım edilmelidir." Cümle işe yaradı, "Yakalarız o Polonyalıyı, bundan emin olabilirsiniz," dedi memur. Konu öncelikle ele alınacaktı tabii. Telefonla en yakın yerleşkeler aranacak ve talimat verilecekti: Dört köşe kasketli bir Polonyalı yeşil bir çiftçi arabasında geliyor, yanında iriyarı bir kadın var, Doğulu bir işçi kadın. Adamı mutlaka yakalayın, tutuklayın ve arabaya el koyun! *Heil Hitler!*

Hala ifadesini imzaladı, sonra aslında başka bir işi olan memura arabadaki eşyaları anlatmaya başladı: Kıyafetler! Yatak takımları! Gümüşler! Gümüşlerin *tamamı*! Sonunda insan kuyruğunun arka sıralarından sesler yükselmeye başladı, ne oluyordu önde? "Neden bu kadar uzun sürüyor?"

Polonyalıyı parmağından da tanımak mümkündü, "Sağ elinin işaretparmağı sarılıydı," diye ekledi Hala. Polis memuru bu bilgiyi de satır aralarına yazdı.

Bu arada Peter yanlarından ayrıldı, anacadde boyunca aylak

aylak dolaşmaya başladı. Caddeye dizilmiş irili ufaklı, ağır ve hafif arabaların yanında geçti. Muhacirleri taşıyan bazı arabalar yola devam etmek üzere ayrılıyor, yeni gelenler yer buldukları için seviniyordu. Muhacir kadınlar evden eve gidip, yıkanabilir miyiz, diye soruyor, Hitler Gençliği kar kürüyordu.

Vladimir'i görür müyüm acaba, diye düşündü Peter. Sadece yerini değiştirmiş olamaz mıydı? Hava tabancasıyla adamın gözünü korkutması pek mümkün görünmüyordu.

Peki ya Josef Amca? O da buralarda bir yerde olmalıydı. Belki de kuzinleri birdenbire çıkarlardı karşısına. Selam, nereden böyle? Peter soracağı bütün soruları aklından geçirdi. Neden onu beklememişlerdi ve saire. Onu büyük hayal kırıklığına uğrattıklarını söyleyecekti onlara.

Bir kafeden piyano sesi geliyordu. Daha önce hiç kafeye gitmemiş olan Peter içeri girdi, rüzgârdan koruyan ağır perdeyi kenara çekti, *Heil Hitler*, içerisinin havasız sıcaklığında her çeşit silahlı askeri ve şapkalı kadınları gördü; bir de piyano çalan tek kollu adamı.

Giderken usulca "Görüşürüz!" de yeter,
Ne elveda isterim ne de sağlıcakla kal!
Böyle sözler incitir ancak.

Hiç şüphe yoktu, bu adam Münihli Onbaşı Hofer'di.

Peter elini adamın omzuna koydu, asker hemen piyano çalmayı bıraktı ve Peter'le birlikte gidip bir masaya oturdu.

"Peter! Ne tesadüf!"

Uzun süre önce yola çıkmış olan sahra hastanesi için gazlı bez ve damıtılmış su tedarik etmesi gerekiyordu adamın. Sonunda bulmuştu hepsini, çoktan yola çıkıp, hastanenin peşin-

den gitmiş olması gerekiyordu, insanlar onu bekliyordu. "Ama ne yapayım işte, piyano görünce dayanamıyorum. Yalnız başına mısın, o deli Hala yanında mı?" diye sordu. "Deli Hala" demesi hiç hoşuna gitmedi Peter'in. İyi bir insandı Hala çünkü.

Hemen peşine kemancı kadından haber alıp almadığını sordu Peter'e. "Ne yapıyor şimdi acaba?" dedi. "Allenstein'a gitmek istiyordu, ama oraya çoktan Ruslar girdi. Korkarım, çoktan ölmüştür. Rusların hiç şakası yoktur, kemanı da işe yaramamıştır."

Sonra, o yaşta henüz böyle şeylerden bihaber olan Peter'e, kadının nasıl da çekici ve sokulgan olduğunu vesaire anlattı, hatta Mitkau'da hiç tereddüt etmeden başhekimle yatağa girdiğini de.

"Vahşi bir cazibesi var!" diye ekledi.

Sonra Peter'e kadınları nasıl ayarlayacağı hakkında nasihatler verdi. *O* istese her kadını ayarlayabilirdi. Bir gün kendine başka birini bulsa Münih'teki genç karısını asla suçlamazdı.

"Tadını çıkarmayacaksan hayat ne işe yarar ki?"

Sonra Peter'e Georgenhof'ta kendini ne kadar iyi hissettiğini anlattı, o şömine, yazlık salon... Ve çocuğa hiç bilmediği başka şeyler anlattı. Bir orgdan, kristal avizelerden ve peş peşe sıralanmış sonsuz odalardan söz etti... Kulağa çok hoş geliyordu bunlar ama şaşıran Peter, neden bahsediyor bu adam, diye sordu kendine. Georgenhof'ta bir org?

Onbaşı Hofer Ukraynalı kızlardan da söz etti. Vera için "şişkonun teki" dedi, Sonya da saç örgüleri başının üstünde çelenk gibi toplamış, kırmızı burunlu "arsız küçük bir şıllık"tı. Onunla oynaşmak isterdi doğrusu...

"Aslında hepsi birbirinin aynı. Demek Vladimir arabayla kaçıp gitti ha? Çok tipik. "Bu Doğulular hırsızın önde gideni.

Sonra kömürleşmiş bir lületaşı ağızlık çıkardı çantasından, üzerinde bir oyma vardı: bir kadın ve bir erkek. Bir sigara yaktı.

Sonra Polonya'da geçirdiği zamanı, Varşova'yı, karanlık arka sokakları, bitleri ve pireleri anlattı.

Peter şu toprak gibi kahverengi siluetlerden söz etmedi, karda sürünerek yürüdüğünden de. Onbaşı Hofer "yatağa atmak"tan, "zulalamak"tan bahsederken, Peter pencereden sokağı izlemeye başladı. Dr. Wagner geçse şimdi buradan. Hiçbir şey anlamadan, ama yine de meraklı bir ilgiyle. *O buğulu ışığıyla ormanları ve vadileri doldurduğunda...* Hepsi dışarıdan böyle peş peşe kafileler halinde geçecek miydi? Pul koleksiyoneri koltuk değneklerinin üzerinde sallanarak, sert adımlarla Drygalski – *Gurur duy! Bayrağı ben taşıyorum-* beyaz üniforması içinde babası ve bir alay mahkûmun arasında annesi. Hepsi ağır bir zinciri zorlukla taşıyorlar.

Elfie'nin odasında, duvarda asılı duran renkli tabloyu düşündü, ellerindeki çiçek demetini yukarıya kaldıran çıplak cüceleri. Zincir değildi ellerindeki, çiçekti.

Bu arada Hofer lületaşı ağızlığını cebine sokmuş, tekrar piyanonun başına geçmiş, sol eliyle bir caz parçası tıngırdatıyordu, ta ki bir adam yanına gelip, *Heil Hitler* diyene kadar. Doğru muydu bu yaptığı bu zor zamanlarda? Sokak muhacir arabalarından geçilmezken, onun burada oturmuş "zenci caz müziği" çalması olacak şey miydi?

Adamın bir gözü takmaydı, barda arkadaki masalardan birinde oturmuş epeyce bir süre başını sallayıp durmuştu.

Peter'in burada ne işi olduğunu sordu adam, on iki yaşından büyük olamazdı. Hitler Gençliği'ne haber verecekti, onlara hesap verirdi Peter.

Bunlar mı Alman gençliği, diye sordu adam etrafta oturanlara, ülke yaşam savaşı verirken kafede oturmuş kahve fincanlarını tıkırdatanlar mıydı Alman gençliği?

Bunun üzerine Hofer ayağa kalktı, *Heil Hitler*, ve adam onun tek kollu olduğunu gördü. Hofer piyanonun kapağını kapattı ve adama sordu: O ne arıyordu burada, ateş hattından uzak bu sıcacık mekânda, sobanın önünde? Cepheye gitsindi hemen vesaire. Hiç kimsenin itirazına kulak asmayıp, "Hesap!" diye seslendi, cüzdanını çıkardı, tek kolluların yaptığı gibi baş ve işaret parmağıyla açtı cüzdanı. Etrafta oturan şapkalı hanımefendilere dönerek, bir gaziye bu kadarcık bir mutluluğun bile çok görülmesine şaşırdığını söyledi.

Peter cüzdanını açmasına yardım etmek istedi, ama Hofer kabul etmedi, kendi içtiği bira ve Peter'in kremalı tatlısı için iki buçuk mark ödedi. "Ne şanslı bir insanım ki karnımdan yemedim kurşunu!" dedi ve ne olur ne olmaz diyerek Peter için birliğinin posta kodunu bir bira altlığının üzerine gümüşi kurşunkalemiyle çiziktirdi. Peter kalemi de bir yerden tanıyordu sanki.

Hofer sonra "Rast gele!" dedi ve kapıdaki ağır perdenin ardında kayboldu. Küçük zevklerini çok görmüşlerdi ona, ne yazık ki.

Peter yandaki berbere saçlarını kestirmeye gitti. "*Heil Hitler!*" dedi ama berber Hollandalıydı, Peter'e cevap vermedi.

"Sakal tıraşı da ister miydiniz?" diye sordu adam. Şaka yapıyordu tabii, Peter'in yanaklarında biraz ayva tüyü vardı sadece. Sonra berber memleketinden halk türküsünü andıran bir melodi çalmaya başladı ıslıkla.

Saç tıraşının fiyatı 50 fenikti. Aslında çabucak biterdi tıraş, ama Peter saklandığı yerin yanından iki büklüm geçen toprak kadar kahverengi siluetleri anlatmaya başlayınca berber düşünceye daldı. Makasını havada şaklattı, aynadan Peter'e baktı. Onun gibi genç birinin bunca şey geçirmiş olması? Peter evine döndüğünde ne olacağını merak etti, hesap vermesi istenecek miydi çocuğun? Kendisi de, bir berber, gönüllü gelmemiş miydi Almanya'ya, şu tuhaf Almanların saçını tıraş etmeye.

Peter'in yakasındaki saçları fırçaladı ve İngilizce, "Görüşmek üzere!" dedi.

Kapıda takma gözlü adam bekliyordu. "Senin gibi bir oğlum vardı benim," dedi Peter'e. "Hayatını boşa harcama, anladın mı?"

Bu kez geç kalan Hala'ydı. Dükkânlarda çeşit çeşit şey bulunuyordu, Hala da çamaşır tozu almıştı, hem de kupon vermeden!

Bu arada da anlattığına göre kibar bir beyefendiyle tanışmıştı. Yardım etmişti adam ona, biraz da gevezelik etmişlerdi. Adam Silezyalıydı, yani hemşerisi. Dünya ne kadar küçüktü.

"Çok şükür geldin, oğlum! Seni de kaybetmeyeyim bari.

Adamın ayağı biraz aksıyormuş, sol bacağını sürüklüyormuş biraz, ama ne önemi varmış. Her yerde iyi kalpli insanlar oluyor.

Hala sonra faytona, Peter'in yanına girdi. Rahatça oturup iki lokma bir şeyler yediler. Kimi iyi kalpli insanlar dikkatle izliyordu onları, arabanın pencerelerine iyi kalpli insanların soluk yüzleri yansıyordu, sonunda Hala perdelerini kapattı faytonun.

Sonra Georgenhof'ta kalanlara bir kartpostal yazdı. Josef Amca'yı bulamamıştı, buradan Vistül'e gideceklerdi. "Düşünsenize, Vladimir kaçtı! Katharina'ya selamımı söyleyin!" diye ekledi sonuna, kendini o anda çok cesur hissetti: Umarım bu selam yüzünden başım derde girmez.

Berlin'dekilere de bir kart attı şu Georgenhof'taki sandıklar için. Artık kimse göz kulak olamazdı onlara. Neden bunca zamandır gelip almamışlardı ki?

Eberhard'a da yazmak istiyordu, birlik no bilmem kaç. Defalarca başladı. Georgenhof'u terk ettiklerini nasıl bildirecekti ona? Katharina'yı nasıl anlatacaktı? Kartı göndermemeli hemen, biraz bekleyip olayların nasıl gelişeceğine bakmak lazım.

Katharina bir hücrede bekleme salonundaymış gibi tek başına oturuyordu. Kalın paltosunu giymişti, başında beyaz ast-

ragan kalpağı vardı. Ayaklarını bir tabureye koymuştu, başparmaklarını çeviriyordu. Hava soğuk olduğu için soluduğu havayı izleyebiliyordu.

Hücre penceresinin gri camlarından bir parça gri gökyüzü görünüyordu. Tabureye çıkıp pencereden bakmıştı daha önce, pazar meydanına, arkasındaki kiliseye ve eski belediye binasına. O sırada Sarkander'i görseydi el sallardı, ama Sarkander göremezdi onu tabii. Biliyor muydu acaba burada olduğunu?

Diğer tutuklular da pencereden bakmıyor muydu, herkes bir şeyler umut etmiyor muydu?

Katharina'nın vakasında çok fazla söz söylenmemişti. Memur, üzerinde Georgenhof'a yol tarifi olan krokiyi ona gösterip durmuş, o da başını sallamıştı.

"Şimdi, bu iş ciddi, Bayan Globig. Ne düşündünüz ki böyle bir işe kalkışırken? Sonra yabancı radyo kanallarını da dinlemişsiniz," demişti memur.

Katharina ve Yahudi arasında ırksal lekelenmeye yol açacak bir şey cereyan edip etmediğini sormayı bırakmıştı memur. Bütün bu olay o kadar nahoştu ki memur artık kendi paçasını kurtarmanın derdine düşmüştü.

Uzaklarda, İtalya'da Eberhard'ın defalarca ifadesi alınmıştı. Komutan uzun ciddi bir konuşma yapmıştı onunla. Önce baş başa, sonra yanlarına istihbarat subayı da gelmişti. *Heil Hitler*

"Karınız bir Yahudi'yi saklamış. Doğru mu bu?" Ve, "İngiliz çelik hisse senetlerini elinizde tutarak düşmana mı yardım ettiniz?" Bu çok ağır bir suçlamaydı. Tenzili rütbe söz konusu olabilir, subay maaşı uçup gidebilirdi.

Bir Yahudi'yi odasında gizlemiş Katharina ha?

Eberhard hesapladı ve şu minyon İtalyan kızla bir kadeh şarap içtiği akşam olması gerektiğini düşündü.

Savaştan sonra, her şey bittiğinde yeniden İtalya'ya gidebilirdi. Peki Georgenhof? Araziyi, evi yeniden hali yoluna koyup, sonra da gerisini boş verebilirdi! Peki ya şu Yahudi ne olacak? Ortalık yatışırdı o zamana kadar...

Eberhard'ın aklında bir şey daha vardı. Katharina. Vedalaşırken öpmek istediğinde kaçmıştı kadın, o da eğilip yüzüne bakmıştı: Bu nasıl bir kadındı ki vedalaşırken yanağından bile bir öpücük vermiyordu?

Çiftliğin kapısı onarılacak, Çobanyıldızı tamir edilecek. Hayatına bir çekidüzen vermesi gerekiyordu, öncelikleri bunlar olacaktı.

Yaşlılar

Hala ertesi sabah tekrar polise gitti. *Heil Hitler* Bıktım artık, demişti Peter'e. Polis de ondan bıkmıştı.

Vladimir geri döner miydi acaba? Mesele buydu. Belki bir yanlış anlama olmuştu? Niyeti kötü değildi belki de?

"Öyleyse, hiçbir şey sormayacağım, tek kelime etmeyeceğim," dedi Hala. Her insan aptallık edebilir. "Duydun mu, Peter? Hiçbir şey olmamış gibi davranacağız."

Yere göğe saçılan beddualarını geri almak mümkün değildi tabii artık.

Hala'nın yeni dostu, şu ayağı aksayan Silezyalı, onu gördüğünde sürekli dönüp ardına bakan beygiri itfaiyenin maiyetine verdi. Hayvanı orada kilit altında tutmak bile mümkün olmuştu. "Sorun çıkmaz, iyi böyle," dedi, hatta hayvan için saman bile buldu. Adamın ilişkileri vardı. Hatta yeni dostları için bir oda bulması bile imkân dahilindeydi. Fakat gerek yoktu buna, bir yerde kalmak isteseler Georgenhof'ta kalırlardı zaten. Burada kök salacak halleri yoktu, devam etmek istiyorlardı yola, hep devam.

Adam kahvaltıda aralarına katıldı, bu zor zamanlarda insanlara arkadaş lazımdı, en doğal şeydir bu, diye konuşuyordu. Sakince büyük çiftlik arabasından nelerin kaybolduğunu dinledi, faytonda kalan bavulların tekrar yerleştirilmesine yardım etti. Gereksiz şeyler ayrıldı, bütün yazlık kıyafetler. Hepsi atılacak!

Kışın ortasında bütün bunları yanında taşımak komikti.

"Peki yazın ne olacak, ne yapacağız o zaman? Gerçi kim bilir nerede olacağız yazın," dedi Hala.

"Evinize geri dönmüş olursunuz mutlaka," dedi beyefendi. Hala pek inanamadı buna. Georgenhof'u bir daha asla görmeyeceğini düşünüyordu. Görmek de *istemiyordu* zaten. Hayatının neredeyse yirmi yılını Georgenhof uğruna heba etmemiş miydi? Hem de bir hiç uğruna. Doğru dürüst bir maaş ödememişlerdi, eline geçen daha çok cep harçlığı gibi bir şeydi. Hiç kimse onun için bir deftere sosyal sigorta pulu yapıştırmamıştı; ne hayat sigortası ne bir cenaze parası vardı. Yastığının altında tek kuruşu yoktu.

Hayatı boyunca dışlanmıştı. O açgözlü tarafından aile evinden atıldığında nasıl pis pis sırıtarak sokakta durup bakmıştı adam! Öğretmen olabilirdi oysa. Bahçedeki kulübede öğretmencilik oynamayı nasıl da severdi. Elinden tutan olmamıştı hiç. Yaşlı Globig dışında. Bize geliyorsun, demişti adam, evet, böyle olmuştu. Kurtuluş demekti bu! Ama maaş ödememişti hiç, arada sırada bir şeyler koyardı önüne, Noel'de de bir manşon ya da bir çift örgü eldiven.

Sonraları, Eberhard ikiye bölünmüş ön camlı şu harika lacivert "gezi arabası"nı satın aldığında... Bir kez bindirseydi onu da ne olurdu sanki.

"Bak ne güzel bir araba aldık Hala," demişti malikânenin kapısından çıkarken, klaksona basmıştı bir de. Güney'e, denize, dağlara doğru! Hala da onlarla birlikte İtalya'ya gitmeyi ne çok isterdi.

"Ah şimdi bir Silezya jambonu olsaydı da yeseydim, dedi Silezyalı. Bir kavanoz salatalık turşusu getirdi, arada değişik bir şey yemek lazımdı. Silezya usulü turşu! Peter'e de bir tas sahte bal. Aşırı tatlıydı bu şey, Peter'ın dişleri için kötü olduğu besbelliydi. Çok yiyemiyordu zaten insan.

Mikroskobunu satmak ister miydi acaba Peter diye sordu Silezyalı ya da bir şeyle değiştokuş yapmak? Peter'e silinip parlatılmış birkaç tane tüfek mermisi hediye etti Silezyalı. Polonya, Belçika ve Almanya mermileriydiler. Bakır ve pirinçten imal edilmiştiler hatta birinin ucunda bir halka vardı, boynuna asabilirdi insan bunu.

Peter, böyle mermilerden bir koleksiyon yapmak isterim, dedi. Silezyalı, birkaç tane daha bulabileceğini söyledi. "Bir adam tanıyorum, bir parça kuru et karşılığında bulabilir bunlardan." Evinde bir dolap dolusu mermi vardı adamın. Bir Fin hançeri ister miydi acaba Peter diye bile sordu Silezyalı, işine yarar mıydı?

O siyasal iktisatçının Georgenhof'ta Hala'ya verdiği izindeki askerlerin yiyecek kuponlarının ekmek alırken çok işe yaradığı anlaşıldı. Beş-altı koçan kupon! Hala önce kuponları kabul etmek istememişti, ama adam gülümseyerek ona doğru uzatmaya devam edince seve seve almıştı. Adam kuponları nereden bulduğunu söylememişti. Yepyeni gibiydiler ve diğer kuponlardan biraz farklıydılar.

Hala kuponları aldığına şükrediyordu şimdi.

Bir keresinde fırıncı kuponları dikkatle inceleyince Hala yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu anladı. Sonra daha dikkatli davranmaya başladı, Peter'i ya da Silezyalı beyefendiyi her seferinde başka bir fırına gönderdi. En az işkillenen postanenin yanındaki fırıncıydı, kırmızı suratlı, tombul, mülayim bir adam. Adı Bartels'ti, "postane fırıncısı" diyorlardı adama. Fırın ustası olduğunu belgeleyen sertifikası altın rengi bir çerçevenin içinde kapının üstünde asılıydı. Adam kalın başparmağıyla gerektiği kadar kuponu kopardı ve mis gibi kokan sıcacık ekmeği sükûnetle tezgâhın üzerine sürdü. Hatta sorular sordu: Nereden, nereye? Peter de ona toprak gibi kahverengi siluetlerin, Rusların iki büklüm hızla yanından geçtiği hikâyelerini anlattı.

Anacadde boyunca bir aşağı bir yukarı yürüdü Peter, sıra sıra at arabalarının yanından geçti. Vladimir hiçbir şey olmamış gibi geri gelip burada duruyor olamaz mıydı? Kusura bakma, şunlar şunlar oldu...

Bir çiftçi arabasının altına işiyordu o sırada, başka çaresi var mıydı?

İnsanlar biraz kenara çekildiler.

Şehir kafesinden piyano sesi gelmiyordu artık. Kafeyi havalandırıyorlardı. Şövalye Haçı madalyalı bir subay girdi içeriye. *Heil Hitler*. Fakat girmesiyle çıkması bir oldu. Burada sıcakta oturup bir kahve içebileceğini düşünmüş olmalıydı ama o sırada bütün pencereler içeri temiz hava girsin diye açılmıştı.

Kama düzeninde dizilmiş tanklarla ilerleyip Rus müfrezesini yok edip Şövalye Haçı madalyasıyla ödüllendirilmişti ama şimdi bir kahve bile alamıyordu burada ha?

Herkes madalyasını görsün diye paltosunun düğmelerini açtı adam.

Neyse ki Peter adam tarafından muhatap alınma şerefine nail olmuştu. "Bu çöplükte başka bir kafe var mı, evlat?"

Peter adamla tren istasyonundaki restorana gitmek istedi, ama madalyanın sahibi onun arkadaşlığını istemiyordu. Bir kafede oturmak, piyano sesi eşliğinde bir sigara tüttürmek istiyordu. Genç bir hanım yaklaşırdı belki ona, madalyasının hikâyesini sorardı belki. O da çavdar unuyla yapılmış bir dilim pasta ikram ederdi ve buraları biliyor musun, neler yapıyorsun bütün gün, diye sorardı kıza.

Bu kafede müzik olduğunu duymuştu, ama tam da şimdi havalandırıyorlardı kafeyi!

Hollandalı berber dükkânın kapısında durmuş makaslarını ha-

vada şaklatıyordu. Peter'in hikâyelerindeki hızla yanından geçen iki büklüm, toprak rengi siluetleri düşünüyordu belki de. Peter çığlık atan kadınlar da duymuştu, değil mi? Berber belki de son kez tatile gittiğinde insanların kendisine ters ters baktığı memleketteki köyünü düşünüyordu?

Arkadaşı Jan şanslıydı, kimse işbirlikçi olduğunu düşünmeyecekti. Hitler selamı vermesine izin olmadığı söylendiğinde ağzı kulaklarına vararak güldüğü için birkaç gün hapis yatmıştı. Elinde olayın yazılı belgesi bile vardı! Günün birinde işe yarardı bu. Günün birinde! Memleketine geri döneceği için seviniyordu, ama aynı oranda korkuyordu da bir taraftan.

Kırtasiyede bulmaca kitapları satıyorlardı, *Heil Hitler*, askeri postayla gönderilebilecek boyuttaydılar. Siperlerin içinde oturmuş düşmanı bekleyen cephedeki askerler içindiler, *Zeki Beyinler* ve *Beyin Jimnastiği*'ydi adları. Posta pulu da bulunuyordu dükkânda. Şeffaf zarfların içinde iskambil kâğıtları gibi dikkatle dizilmiş, yüz elli tanesi bir marka. "Avusturya Cumhuriyeti" ve "Hür Danzig Devleti" pulları, kullanılmışı da var, kullanılmamışı da. Üzeri damga dolu "Polonya Genel İdaresi" pulları da var.

Peter bu pul albümlerinden birini almak istedi. Uzun uzun elinde tutunca tezgâhtar kız huzursuzlanmaya başladı. Bay Schüneman tavsiye etmişti Peter'e, paranı yatır, pul al!

Peter sonunda albüm almaktan vazgeçti, çünkü koleksiyonlarda bazı pulların üzerinde Hitler'in fotoğrafı vardı.

Eczanede meyan kökü kalmamıştı, *Heil Hitler!*

"Sen daha önce de gelmemiş miydin buraya?" diye sordu eczacı. Meyan kökü tükenmişken, kasabaya yabancı bir oğlanın iki kez art arda gelip meyan kökü istemesi tuhafına gitmişti.

"Muhacirim ben," dedi Peter. Bunu söylerken kendini yalnız ve terk edilmiş hissetti. İlk kez kullanmıştı bu sözcüğü. Eczacı

haline üzüldü Peter'in, bir külah da olsa meyan kökü kalmış mıdır acaba diye kutuya bakındı.

Peter vitrin camından caddenin karşı tarafında Silezyalı adamla birlikte yürüyen Hala'yı gördü. Başında şapkası, manşonu ve lastik potinleriyle. Adamın ayağı aksıyordu biraz. Kim kime yaslanıyordu acaba? Silezyalı Hala'nın koluna mı girmişti?

Mitkau'dan yaşlı insanları taşıyan ilk arabalar geldi. Oradaki manastırdan tahliye edilmişlerdi. Üstü açık at arabalarıyla naklediyorlardı yaşlıları, samanların üzerinde sarmalanmış oturuyorlardı. Sanki ağız mızıkasından yükselen neşeli bir müziğe ritim tutarcasına başlarını sallıyorlardı. Bu yaşta, kirpi dikeni misali her yerlerine batan hortumlarla bir kez daha yola çıkmak zorunda kalacaklarını hiç düşünmemişlerdi herhalde. Ellerinde yapay bağırsak çıkışı torbaları ve akciğerlere teneffüs ettiren cihazlar. Yürümekte ve tuvalete çıkmakta zorlanıyorlardı.

Mitkau'da hayatları hiç de fena değildi, alışmışlardı oraya. Neden rahat bırakmıyorlar ki bizi diye düşünüyorlardı.

Güzel memleketleri Tilsit'teki hayatlarını da düşünüyorlardı mutlaka. Yazın evin önünde oturup su içsinler diye nehre götürülen atlara bakmak ne güzeldi.

Belki de doğru yapmamışlardı onları tahliye ederek?

Tilsit her zaman güneşliydi. Tilsit'te çitin kenarlarında ayçiçekleri dikili olurdu her zaman.

Yaşlıları taşıyan arabalar birbiri ardına geçerken kasaba ahalisi yola dizilmiş seyrediyordu. "*Heil Hitler*," demiyordu hiç kimse. Nasıl bir yolculuktu bu, Tanrım, zavallı yaşlı insanlar! Öksürerek, tükürerek! Hayatlarının sonbaharını mutlaka başka türlü tahayyül etmişlerdi. Onları izleyenler, biz ne olacağız böyle yaşlanınca ve elden ayaktan düşünce, diye sordular kendilerine. Kilise vakfında kalan oralı yaşlılar yeni birilerinin de yanları-

na geldiğini duyunca, *bizi* ne zaman götürecekler, diye sordular kendilerine. Ne kadar zamanım kaldı bildir bana Tanrım...

Yoldan geçenlerin çoğu, ne kadar korkunç, diye düşünmüştü herhalde. Şu hasta insanları ızdıraptan kurtarmak merhametli bir davranış olmaz mıydı? Doyurmaya değmeyecek boğazlar, yaşamaya değmeyecek hayatlar? Bir ayağı çukurdakiler *mezarlığa yaraşırlar* deyimi ağızdan ağıza dolaştı.

Az sonra beyaz önlüklü doktorlar geldi. *Heil Hitler*. Hiçbir şey hazırlanmamıştı, hiçbir şey organize edilmemişti. Sinemanın koltukları sökülse? Hayır. Buna itiraz edildi, sinemaya ihtiyaç vardı henüz, insanlar kafalarını dağıtmak istiyordu. Ara sıra eğlenceli bir şey seyretmek ve doya doya gülmek istiyorlardı.

Ne olacağız biz şimdi sevgilim,
Mutlu mu olacağız yoksa mutsuz mu?
Yollarımız ayrılacak mı?
Yoksa aşkın memleketini mi bulacağız birlikte?

Bu durumda bir kez daha okul çare oldu. Yeterince yer vardı burada. Okul müdürü ellerini ovuşturdu, çocuklar sevinç çığlıkları atarak caddelere dağıldı.

Tıpkı dükkânının önünde duran postane fırıncısı gibi kasabanın papazı da kilise kapısının önünde duruyordu. Gerçekten de ihtiyaç vardı ona: Arabalardan indirilen yaşlılardan bazıları ölmüştü, ellerinde sımsıkı tuttukları tayın karneleriyle burada indiriliyor, papazın ayağının dibine bırakılıyorlardı. Mesele bu ölülerin nasıl gömüleceğiydi. Şimdilik dışarıda yan yana yatar halde bırakılmaları gerekiyordu; bedenleri ısınıp çözüldüğünde kokmaya başlayacaklardı.

Çan sesi duyuldu o sırada: dan dan dan. Kilisenin önünden hızla geçerken kapının önünde yatan ölülere inanamayarak ba-

kanlara, "Saat 18.00'de sessizce dua edeceğiz," dedi papaz. Bu haber ağızdan ağıza yayıldı.

Peter de gelen arabalardan indirilen yaşlıları gördü. Yükünü boşaltan arabalar Mitkau'da kalan diğer yaşlıları getirmek için hemen geri dönüyordu. Peter o anda boş arabalardan biriyle Mitkau'ya gitmeyi, Georgenhof'a çabucak bir göz atmayı ve tekrar geri dönmeyi düşündü. Oradakilere, Hesselere ve Sonya'ya sürpriz yapardı hem, neden olmasın? Köpek Jago'ya da.

Baba evini bir kez daha görmek — yeni bir gözle görebilirdi. Ertesi gün de son yaşlı kafilesiyle geri dönebilirdi. Evden bir şeyler de alabilirdi belki. Yılbaşında hediye edilen yeni lokomotifini düşündü Peter, onun şimdi yanında olmasını çok isterdi.

Bir de annesinin kâğıt oymalarını düşündü. Şimdiye kadar doğru dürüst hiç bakmamıştı onlara.

Silezyalı beyefendi ne kadar ikna etmeye çalışsa da Hala, "Hiçbir yere gitmiyorsun," dedi. Adam Peter'in gelirken yanında salam ve jambon getirmesini istiyordu. Tekrar jambon tatmayı çok isterdi.

"Nefis Silezya jambonu, hatırlıyor musunuz?"

Peter sonunda onun tarafını tutan biri olduğuna sevindi ama Hala, "Hiçbir yere gitmiyorsun!" dedi tekrar.

Hayır, Mitkau'ya dönme konusu kapanmıştı. Onun yerine sinemaya gidebilirdi bir kereliğine.

Hala en iyi koltuklardan biri için elli fenik verdi. "Nasıldı film?" diye sordu sonra. Beniamino Gigli'nin hâlâ hayranıydı Hala, gençliğinde bir kez dinlemişti, Silezyalı da Gigli'yi beğendiğini hatırladı.

Hala'ya "Unutma Beni" şarkısını söyledi, sesi güzeldi.

Ah Gigli! Sanki bu çok uzun zaman önceydi. Silezyalı, Hala'yı belediye kantinine yemeğe davet etti. Hala dalyan köfte ve

haşlanmış patates için 50 gram et ve 10 gram yağ kuponunu memnuniyetle verdi. *Heil Hitler!* Üstüne bir ceket giymişti bilhassa, çünkü dışarıda o elbiseyle dolaşamazdı, elbiseye iyi bir ütü gerekiyordu. Güzel kıyafetleri Vladimir'in arabasında kalmıştı. Yönleri gösteren oklu altın broşunu taktı. Uzun zamandır bir beyefendi tarafından yemeğe davet edilmemişti. Aslında bir beyefendi tarafından daha önce hiç davet edilmemişti.

Akşam geç vakit geri döndü Hala, keyfi yerinde değildi. "Eee, nasıldı?" diye soran Peter'e, "Rahat bırak beni!" diye cevap verdi.

Hiçbir şey kolay değildi.

Dr. Wagner manastırın kapandığını öğrendiğinde Mitkau'da çalışma odasında sessizce oturuyordu. Yaşlıların büyük kısmı arabalara yüklenip çoktan götürülmüştü, şimdi artık geriye kalanlar da nakledilecekti.

Önünde mermerden mürekkep hokkası, yazı masasında oturuyordu. Mürekkep yeterince vardı, ama şiirleri hâlâ bitirememişti, onları yazmayı kendine borçluydu. Rilke ve Stefan Georg ayağına dolanıyordu sürekli. O zaman Dr. Wagner, "Boş ver, bırakayım şunu," diye düşündü.

Maalesef annesi de desteklememişti onu pek. Zaman zaman örgü sepetinin üstüne kâğıtları koyardı ama şöyle bir göz gezdirmekle yetinirdi kadın. Ve asla yorum yapmazdı.

Dr. Wagner öğrencilerinin fotoğraflarını yapıştırdığı albüme baktı: Şehit düşenlerin yanına birer haç işareti düştü.

Tedrisatından geçen öğrencileri saydı. Uzun, gri bir konvoy canlandı gözünde, herkesin başı öne eğikti. Zeki olanları düşündü, zarafetten ve asaletten nasibini almamış uyuşukları da.

Öğrencileri için uğraştığı o sonsuz saatleri de hatırladı. Bilgilerini tıpkı tespih çekip dua eder gibi tek tek dağıtmıştı.

Günlerce, saatlerce, yıllarca hep aynı şey. Serbest kalamamıştı bir türlü.

Düşüncelerinden sıyrıldı, yürüyüş ayakkabılarını ve yürüyüş pantolonunu giydi, pantolonunun üzerine tozlukları sardı. Kürk astarlı paltosuyla hep gittiği yoldan manastıra doğru yola çıktı. Horst-Wessel Caddesi'nden aşağıya, pazar meydanı üzerinden, kilisenin önünden geçip yürüdü. Pazaryerinde kilise orgcusu kadınla karşılaştı. Hızlıca yakasını yukarı kaldırdı. Bir bu eksikti şimdi! Annesi öldüğünde kilise orgunu çalmasını engellemişti bu kadın. Mi bemol minör ve sonra sol bemol majör varyasyonlarını çalarak kendini kaybetmek istemişti oysa.

Buna engel olmuştu kadın, kendi piyanosunun cızırdayan sesine mahkûm etmişti adamı, yan taraftaki odada ölü annesi yatarken.

Dr. Wagner belediye binasının ve küçük hapishanenin önünden geçti. İkinci kat, soldan ikinci pencere? Belli belirsiz solgun bir yüz görünüyordu orada. Birisi el sallıyordu. Ama Dr. Wagner bakmıyordu. Parası henüz tam ödenmemiş olan yeni köprünün üstünden geçti. İstihkâmcılar köprüye patlayıcı yerleştiriyorlardı. Bitmek bilmeyen muhacir konvoyunun yanından geçti sonra. Muhacirler yürüyorlardı durmaksızın, saçları rüzgârda uçuşmuyordu, gecenin karanlığının ve sisin içine gizlenmiş sınırları da aşmıyorlardı, hayır, ellerinde çuvalları, çantaları, aralarında uygun görülen mesafeyi koruyarak ilerliyorlardı. Jandarma onlara yolu gösteriyordu. Çok aşağılarda, ilkbaharda kadınların, şimdi donmuş iskelelerinde çamaşır dövdüğü, buz tutmuş gri nehir akıyordu.

Manastırın önünde üstüne taze saman serilmiş parmaklıklı arabalar duruyordu. Yaşlı insanlar yukarı kaldırılıyor, kadınlar ve erkekler ayrı yerlere konuluyordu. Hepsi siyahlar içindeydi, itiliyor, oturtuluyor, yatırılıyordu. Hepsinin yanında birkaç

parça eşya vardı, çoğu elinde Kızılhaç'ın hediyesi elmaları tutuyordu, kraliyet kürelerine benziyorlardı, yaşlıların koltuk değnekleri ise hükümdar asalarına. Herkes arabalara oturunca ya da uzanınca daha fazla saman getirildi ve üzerlerine örtüldü. Artık yola çıkabilirlerdi.

Nakliye sorumlusu Dr. Wagner'e, "Ne dersiniz? Siz de gelir misiniz? İkinci arabanın sorumluluğunu üstlenebilirsiniz," dedi.

Dr. Wagner o anda karar verdi: Hemen gidecekti buradan! Ne olacaksa olsun, hemen! Şehrin alev alev yanmasını mı izleyecekti? Çöken evleri, çıldırmış Rus askerlerinin evden eve saldırmalarını, avuçlarından sarkan ziynet eşyalarını birbirlerine göstermelerini... Hatta bir Rus'un hakaretlerine maruz kalmayı?

Bütün bunlardan kaçıp kurtulmalıydı.

Böylece, arabaya tırmanıp bindi. Kentin kapısı açılana kadar bütün arabalar Horst-Wessel Caddesi'ne yakın bir yerde beklemek zorunda olduğu için hızla evine gitti, tıraş fırçasını, sevdiği, değer verdiği her şeyi sakladığı hava saldırısı sığınak çantasına attı: para, evraklar, annesinin Goslar'da, hükümdar şatosunda çekilmiş eski bir fotoğrafı. Kadın kloş eteğini yaymış, bir duvarın üstünde oturuyordu.

Babasının, hiç görmediği, hakkında en küçük bir bilgiye dahi sahip olmadığı babasının fotoğrafını da koydu.

Kaçacak buralardan uzaklara! Son kez baktı her şeye, yatağının üstündeki battaniyeyi kaptı, ev anahtarını posta kutusuna attı ve çıktı.

Evet doğru, Globiglerle beraber gitmeyi tercih ederdi. Ama bu gerçekleşmemişti. Gel bizimle, dememişlerdi, yapacak bir şey yoktu. Ailevi bir ilişki doğmamış mıydı aralarında? Onlardan biri değil miydi?

"Böylesi daha iyi belki de," dedi yüksek sesle. "Gerçekten daha iyi oldu bu belki de."

Georgenhof'un önünden geçerken dönüp meraklı gözlerle baktı. Yanındaki asker, "Oradaki Georgenhof," dedi.

Drygalski ortalıkta görünmüyordu, Orman Köşkü'ndeki yabancı işçiler de. Bir zamanlar sıcak bir günde, kahve ve pasta için gidilecek iyi bir yerdi. Avluda muhacir arabaları duruyordu, yabancı insanlar içeri girip çıkıyordu.

Arabanın altında ilk kirli buz sarkıtları oluşmaya başlarken Dr. Wagner, "Georgenhof'ta ne güzel saatler geçirdim," dedi kendi kendine sessizce. Baltıklardan gelen adamın bavulu! Birden aklına gelmişti bavul, adamın memleketinin tarihçesi... Hemen eve daldı ve bavulu aldı. Korunması gerekiyordu. Aman Tanrım, ya unutsaydı! Sözünü tutmamış olacaktı!

Peter aylak aylak dolaşıyordu. Adolf Hitler'in adı verilen anacaddeden beyaz kamuflaj kıyafetler içindeki Waffen-SS askerlerini taşıyan beyaz boyalı tanklar geçiyordu. "Sağa dön!" diye bağırdılar birinden, arabalara koşulu atlar şaha kalktı.

Cesur Alman askerleri Ruslara doğru ilerliyorlardı. Sonsuz muydu yedek kuvvetlerin sayısı? Şehrin dışında panayırdan kalanların hâlâ ortalıkta olduğu boş arazide durdular, güler yüzlü SS askerleri çocuklara şeker verdi. Bir oğlan çok şanslıydı, tankın kulesine bile tırmanmasına izin verildi çocuğun.

Sonra o ağır biçimsiz şeyler, tanklar hareket edip uzaklaştılar. Küçük bir bölgeye sıkışmıştı Almanlar, bu bölge de giderek de küçülüyordu. Savunması da daha kolay, diyordu gazeteler. Korkacak bir şey yok!

Savaş makinelerinin dizel motorlarından çıkan mavi duman uzun süre anacaddenin üzerinde bulut gibi asılı kaldı.

Şimdi, hâlâ açık olan dükkânlar mallarını bedava dağıtmaya başlamıştı.

Yola devam etmek için en doğru zamandı belki. Hala polisteki kaydını sildirdi, memur Hala'ya iyi dileklerini bildirdi.

Vladimir hakkında bir şey duyar duymaz bildirecekti ona. Şu anda işi başından aşkındı: Bir sürü hırsızlık vakası bildirilmişti – ev ev dolaşıp her şeyi yağmalayan insanlar vardı. Hatta bir cinayet dahi işlenmişti.

Ertesi sabah Fransız savaş esirleri şehirde yürütüldü, boyunlarına atkılar sarmışlardı, elleri ceplerindeydi. Kar fırtınasının ortasında manzara 1812 yılını anımsatıyordu. Sessizce sokağın ortasında uygun adımla ilerliyorlardı, uzun tüfeğiyle nöbetçi de peşlerinden, adımlarını öndekilere uydurarak. Gelip geçen arabalar bir Fransız birliğinin geçtiğini anlasınlar ve askerleri kazara ezmesinler diye önde, solda yürüyen biri elinde bir fener tutuyordu. Düzgün insanlar bunlar, bir garezimiz yok onlara diyordu.

Ellerinde alışveriş fileleri kadınlar askerlerin peşlerinden bakıp durdu. Önceki savaşta Fransızlara esir düştüğünü söylemeye çalışan yaşlı bir adam askerlere ayak uydurmaya çalışıyordu. Cebinden sigara çıkarıp onlara ikram etti.

Sigara, yo hayır, sigaraları vardı, hatta nöbetçiyle paylaşıyorlardı. Sigaralar kendine kalabilirdi.

"*Bonjour!*" diye bağırdı yaşlı adam askerlerin arkasından. 1917'de Pireneler'in eteklerinde bir çiftçinin yanında çalışmıştı. Kahvaltıda kırmızı şarap içiyorlardı orada. Aslında güzel zamanlardı o günler.

Peter Fransızları Albertsdorf'ta, Vladimir'le vermut içerken görmüştü. Vladimir'in ne cehenneme gittiğini onlara sormalı mıydı acaba? Arabayı çalması nasıl bir duygusuzluktu ama. İki doru atla vedalaşamamıştı bile.

Peter Fransızları sorguya çekmeyi düşünürken, onlar çoktan karlı alacakaranlıkta uzaklaşmışlardı.

Hala, "Buradasın demek," dedi. "Daha fazla kalmayacağız burada."

Silezyalı beyefendi ortalarda yoktu, beygiri geri almak da çok zor oldu. Çoktan satıldı o hayvan, dediler Hala'ya. Bay Bilmem Kim dün satmıştı. İtfaiye istasyonunun anahtarını da bulamıyorlardı şu anda.

Hala polise gitmek üzereydi ki hayvanı tekrar satın alabileceğini söylediler; uygun bir fiyata vereceklerdi.

Bunun üzerine Hala parayı ödedi ve minnettar hayvanı alarak oradan uzaklaştı. Beygir kuyruğunu salladı, ötelere baktı dosdoğru.

Gerçek bir hayvandı o adam, dedi Hala Peter'e. Zaten kadının kıymetli Aşağı Silezya'sından değil, pislik Polonyalılarla dolu Yukarı Silezya'dandı.

"Hiçbir şey kolay değil."

Spor sahasındaki komşu yolcularla ve faytonun kapısındaki armadan etkilenen ama hiç renk vermeyen parti görevlisiyle vedalaştılar. *Heil Hitler* Sonra deh diye bağırdılar, beygirin kulakları yukarı dikildi.

Asla! Bir daha asla, hiç kimse kandıramayacak beni, dedi Hala yüksek sesle. "Hayvan herif!"

Bu sözlerin aynısını itfaiye istasyonundaki adamlara da söylemişti, onlar da bir kere daha tekrarlarsa gününü göstereceklerini söylemişlerdi.

Anacaddede batıdan gelen ilk konvoylarla karşılaştılar. Elbing hakkında, geri dönün, geri dönün, dediler. Oradan ileri gidilemiyordu. Geri dönen insanlar, önceden bilseydik bunu, burada kalırdık, dediler. Sürücü koltuklarında oturan kadınlar, inatla batıya doğru ilerleyen Hala'ya, "Geri dön! Daha ileri gidilemiyor," diyordu.

Ama Hala Elbing'e gitmek istemiyordu, başka planları vardı onun. Onun gibi düşünüp doğuya da batıya da gitmek istemeyen başkaları da vardı. Kendilerini önce Vistül'e atmak, oradan da buzları aşıp Nehrung denen yere doğru devam etmek istiyorlardı.

Vistül'de, elinde kalan yiyecek kuponlarını izindeki askerlere satabilirdi belki?

Aynı saatlerde Josef Amca'nın ailesiyle birlikte Harkunen'den geçip doğuya, eve doğru geri dönmekte olduğunu bilmesine imkân yoktu Hala'nın. Eve, Albertsdorf'a, Josef Amca'nın karısı ve üç kızıyla birlikte en güzel yıllarını geçirdiği yere dönüyorlardı. Josef Amca'dan bir daha haber alınamayacaktı.

Yollarda

Gri kar bulutunun içinde ağır ağır ilerliyorlardı, karnını yu-
lafla tıka basa doyuran beygiri tutmak imkânsızdı ama peş peşe ilerleyen arabaların yanından geçmek de mümkün değildi. Neden bu kadar yavaş hareket ettikleri bir muammaydı. Yol kenarında yan yana yatan ölüler vardı: Bazıları yolun yanındaki ağaçlara yaslanmış oturuyorlardı, kaskatı donmuşlardı; daha fazla ilerlemeye takati olmayan yaşlılardı bunlar, bir de küçük çocuklar vardı.

Peter çok yorgundu. "Temiz havadan, dedi Hala. "Git yat içeride, ben hallederim tek başıma. Buraya kadar geldiğimize göre Vistül'e de varacağız."

Hala bir şişenin mantarını çıkardı, ağzına dikip birkaç yudum aldı. Sanki fotoğrafını çeken birine poz veriyormuş gibiydi. "Hala Görev Başında." Hala'nın bu kadar cesur ve girişken olacağını kimse tahmin edemezdi.

Peter samanların üzerinde, paltoların, örtülerin altında yatıyordu. Çok yorgundu, neredeyse baygın düşecekti yorgunluktan, bir üşüyor, bir terliyordu. Bavul kendisini sıkıştırdığı için yer değiştirdiğinde yorgunluğu daha da artıyor, tekrar baygın gibi uzanıyor, nerede olduğunu unutuyordu.

Zaman zaman konvoy durduruluyordu, karşı yönden gelen askeri kamyonlara yol veriyorlardı. Sonra tekrar aynısı oluyor, yine duruyorlardı. Küfredenleri, bağırıp çağıranları duyuyorlar-

dı sürekli. Hala da söylenmeye, hatta küfretmeye başladı, arada sırada da şişeden bir yudum alıyordu. Vistül'den geçip, sonra kıyı boyunca batıya giden yol hâlâ açıktı.

Hala faytonun sürücü koltuğunda, Vladimir'i yakalayıp kolları bağlı önüne getirdiklerini hayal etti – Mahler'in şarkısındaki infazını bekleyen asker kaçağı gibi, *Strazburg'ta idam sehpasının üstünde*. O anda onun hakkında ne söyleyeceğini düşündü. "Evet, her şeyi itinayla hazırladı ama sonunda bizi ortada bıraktı."

Sonra arabada yüklü olan şeylerin listesini geçirdi aklından. Ne kadar düşünse de asıl aklında şey Vladimir'in Georgenhof'tan ayrılmadan hemen önce ağır bir şifonyeri arabadan geri indirmesiydi. Georgenhof – meşe ağacındaki kargalar ve eğik duran Çobanyıldızı.

Katharina ne diyecekti acaba günün birinde: "Hala her şeyi tek başına halletti... Kendini aştı." İçini bir sevinç kapladı. "Ne kadar uyanık davrandı Hala!" diyecekti Eberhard, "Peter'imizin hayatını kurtardı." Önemli kâğıtların ve fotoğrafların olduğu evrak çantasını da kurtarmıştı.

Ukrayna'da çekilmiş fotoğrafların olduğu albüm: Eberhard ve arkadaşları, beyaz üniformalar içinde, at sürüyorlar. Toplu bir fotoğraf ve tırtıklı kenarın üstünde zar zor görülen mürekkebi uçmuş bir ok ve "Generalimiz" yazısı.

Çiftlik arabasıyla yola çıksaydım başaramazdım, diye düşündü Hala. Ağır araç, sonra iki atı idare etmek... Onları arabaya koşmak bile ayrı iş, bir sürü dizgini idare etmek de cabası.

Bu yaşta bu koşullarda bu arazide fayton kullanabildiğine memnundu.

Konvoy liderinin peşini bırakmadan beygirin dizginlerini tutarken, bir yandan kırlara, ağaçlardaki buzlara, tek tük kargalara göz gezdiriyordu.

Her şey bittiğinde Silezya'ya giderim, diye düşündü. Bir gün mutlaka haşhaşlı kek yiyeceğim Silezya'da. Burada Şeytan'dan kaçmaya çalışıyoruz.

Küçük kiliseli bir köye yaklaşıyorlardı şimdi, Prusya kiremitleriyle inşa edilmiş yeni Gotik tarzı bir kilise, ana kapısının üstünde çimentodan bir İsa onları kutsuyordu.

Tam o sırada havada bir uçak göründü, yavaş yavaş yol boyunca uçarak konvoyun üstüne geldi. Uçak sallanıyor, bir taraftan da araba konvoyunun üzerine bomba bırakıyordu. Bombaların salınarak aşağı süzülüşünü görmek mümkündü. İçlerinden biri Hala'nın ve derin uykuda olan Peter'in içinde bulunduğu küçük faytonun hemen yanına düştü. Beygir kişneyerek şahlandı ve dingilin üzerine çöküverdi. Hayvandan geriye kalanlar boylu boyunca yerde uzanıyordu. Fayton devrildi, Peter dışarı fırladı.

Uçak bir kere daha geri geldi; pilot herhalde kaç tane isabet ettirdiğini görmek istiyordu. Not defterine çizikler mi atıyordu? Bir, iki, üç, dört, beş araba dolusu faşist katil ve kundakçıyı temizledim.

Emin olmak için konvoyu bir baştan öbür başa makineli tüfekle taradı. Sonra tarlaların üzerinden dönerek yeni bomba almaya gitti.

Hala'ya isabet etmişti bomba. Helene Harnisch ölmüştü. Doğum 1885, ölüm Ocak 1945, bekâr. Altmışıncı doğum gününe iki ay kala. Bomba göğsünü parçalamıştı.

Faytonun arkasında kuyruk oluştu. Yana devrilen başka arabalar vardı, etraftan feryatlar yükseliyordu. Sonunda adamlar geldi ve araba enkazlarını kenara çekti, onları geçip yola devam etmek isteyen konvoya yol açıldı.

Kadınlar ölüleri yolun kenarındaki hendeğe yatırdı, Hala'nın

ölü bedenini de. Diğer arabalar artık yollarına devam edebilirdi Tanrı'ya şükür.

Peter, Hala'nın yanına oturdu. Kopan kolunun parmaklarında iki altın yüzük. Karın üstünde kan. Tanrı'ya dua mı etmeliydi şimdi? "Hiçbir şey göründüğü kadar kolay değil."

Yanından peş peşe arabalar geçip gidiyordu. Hepsini gördü Peter, onlar da onu gördüler: göğsünde dürbünü, kemerinde havalı tabancasıyla bir çocuk. Bombayla havaya uçup üstüne serpilen çamaşır tozlarıyla oturuyordu orada.

Bir süre sonra köyden bir adam geldi, ölüleri taşıyacak papazdı bu. Hala'yı bir battaniyeye sarması için Peter'e yardım etti, kopan kolunu yanına koydu kadının. Omuz ekleminden kopmuştu kol, kırılmıştı da.

Yaşlı kadını kiliseye taşıyıp girişe, yardım kutusunun ve şarkı kitapçıklarının numaralarının yazılı olduğu kutunun yanına koydular. Duvardaki panoda 1870-71 ve 1914-18 savaşlarında şehit düşenlerin adları yazılıydı.

Kilisede birkaç başka ceset daha vardı, bazılarından hâlâ kan sızıyordu. Boylarına göre dizilmişlerdi, aralarında çocuklar da vardı; bir tanesi uzun kahverengi çoraplı bir kızdı. Eteğinin bir kısmı gitmişti, çoraplarını tutan askılar ve bir elin genişliği kadar açıkta kalmış bir deri parçası gözüküyordu. Cesetlerin yanlarında ağlayan insanlar ayrılamıyorlardı ama uzun süre kalamazlardı. Yola devam etmeleri gerekiyordu.

"Hadi, gelmiyor musunuz?" diye sordu yanlarındakiler. "Gitmemiz lazım."

Papaz, Hala'nın üzerine bir örtü örterken Peter soğuk kiliseye girdi, başka bir kapıdan tekrar dışarı çıktı, kilisenin etrafında bir tur attı ve ön kapıdan tekrar içeriye girdi. Sonra ilk sıraya, kürsünün hemen altına oturdu. İleride şöyle anlatabilirdi o anı: "Hala öldüğünde kilisede uzun uzun oturdum."

Hala ölmüştü, hayatı sönmüştü, üzerine bir örtü çekilmişti. Üstündeki örtü gergindi Hala'nın, sünger çekilmişti üzerine. Peter Noel'de kurşun dökmelerini hatırladı, ateşe tutulan madeni paranın nasıl yavaş yavaş biçim değiştirdiğini. Tıssss! Suya.

Peter, horoza fazladan birkaç tahıl tanesi verdiğinde Hala odasındaki pencereyi tıklatırdı parmağındaki yüzükle. Horozu yemlemen gerekmiyor, hayvanlara yeterince yem veriliyor zaten, anlamına geliyordu bu, horoz da her gün alıyordu hakkına düşeni.

Peter şimdi ne yapmalıyım diye düşünüp tekrar yola döndüğünde faytonun çoktan yağmalandığını gördü. İnsanlar tıpkı kır kurdunun yaklaştığını gören leş kargaları gibi geri çekildiler. Peter enkazın yanında kararsızca durdu, bir eliyle dürbününü sımsıkı tutmuştu. Onun tek başına olduğunu gören iyi kalpli bir kadın bir anlığına durdu, atla arabaya hemen, dedi ve kollarını yukarıdan Peter'e uzattı.

Ama yok diye düşündü Peter, kadınla gidemezdi, her şeyi böyle etrafa saçılmış halde nasıl bırakabilirdi.

O sırada esir Fransızlar geldi uygun adımlarla. Sol, sol, sol... Durmadılar. Yanından geçerken devrilmiş arabaya baktılar. Sol, sol, sol, ki, üç, dört! Daha önce görmüşlerdi bu manzaraları: ölü atlar, devrilmiş bir fayton. Fakat tıpkı 1812'deki Napolyon'un Ölümsüzler Taburu gibi birbirlerinden kopmayıp uygun adım ilerlemeye devam ettiler. Esirlerin başındaki nöbetçi er bir an durdu. "Kimsen yok mu senin?" diye sordu sevecen bir sesle. Bu sözleri duyan Peter o anda gözlerine dolan yaşları gizlemekte zorlandı. Fransızlarla mı gitmeliydi acaba?

Bir parça eşya topladı. Hala'nın büyük bavulu, kendi sırt çantası ve mikroskop.

Lavta? Üzerinden bir araba geçmiş, paramparça etmişti lavtayı.

Eşyalarını ararken Yurt Muhafızları'ndan bir adam, *Heil Hitler*, ne oluyor, yağma mı yapıyorsun sen, diye sordu. Çabucak uzaklaş buradan yoksa bildiririm seni, dedi! Faytonun kopuk kapısındaki Globig arması adam için hiçbir şey ifade etmiyordu.

Peter sırt çantasına salam ve ekmek koydu, mikroskobu kolunun altına sıkıştırdı ve bavulu sürükleyerek oradan uzaklaştı.

Aklından, ilahiler yazan Matthias Claudius'un "Akşam Şarkısı"ndan dizeler geçti: *Böyle yanılsamalara gülümser geçeriz, sanrı olduklarına inanarak...* Bombanın sesini bile duymamış olması çok tuhaftı.

Yurt muhafızı, "Atı kaldır buradan, böyle kalamaz burada, dedi Peter'e ve karları çıtırdatarak yürüyüp gitti.

Papaz evi kilisenin arkasındaydı. Adı Schowalker'di papazın, saçları kısacık kesilmişti, buna rağmen saçlar ensesinde kıvırcıklaşıyordu.

Ölüleri kiliseye taşımıştı adam, Peter'i alıp mutfağa götürdü.

Mutfak tertemizdi, ortalıkta en ufak bir kırıntı dahi yoktu. Ocakta küçük bir ateş yanıyordu, duvarda sıra sıra tencereler asılıydı. Yakındaki yoldan araba gıcırtıları, sürücülerin bağırış çağırışları duyuluyordu. Fakat burası sessiz ve hoş bir yerdi.

Papaz bir fırça ve sabun getirdi, birlikte Hala'nın ellerine bulaşan kanı temizlediler. Peter elini ağzına sürmüş, akan kanı dudaklarına bulaştırmıştı. Onunla kan kardeş mi oldum şimdi, diye düşündü.

Peter'in paltosunun üzerinde de kan lekesi vardı. Bir fırsatını bulduğumda silerim onu, diye aklından geçirdi.

Papaz, Hala'nın kimlik bilgilerini sordu. 1885 doğumlu, Helene Harnisch...

Papaz bilgileri bir kâğıt parçasına yazdı ve kâğıdın ucunda açtığı delikten bir parça ip geçirdi. Kadının bileğine takacaktı bunu, kalan tek bileğine.

Mutfak masasına oturdular. Papaz Peter'in önüne bir bardak sıcak mürver suyu koydu. Sonra Peter'in salamının birazını yediler. "Köyde kimse kalmadı," dedi papaz. "Dün bütün arabalar gitti." Soğuktan morarmış ellerini ovuşturdu. Karısını ve kızını sonbaharda, Ruslar Gusev'e girdiğinde Ruhr bölgesine göndermişti. Ama onlardan uzun süredir haber almamıştı. Ruhr'da hava saldırısı olmuş muydu? Hayatta mıydılar acaba hâlâ?

Burada kalmalıyım, diye düşünmüştü hep. Ama şimdi? Ne yapacaktı ki kalıp?

Peter'e fikrini sordu: Ne diyordu, gitmeli miydi o da?

Karısının ve kızının, mutfak masasının üzerindeki duvarda asılı fotoğrafını gösterdi. Sıradan düzgün bir kadın ve sıradan düzgün bir kız çocuğu. Bir araba firmasının rengârenk yol haritasını açtı ve Peter'e nerede olduklarını gösterdi. "Biz buradayız, Gdansk şurası." Vistül sadece birkaç kilometre uzaktaydı. Peter'e Rusların tanklarıyla güneyden Allenstein'a, oradan kıyıya kadar nasıl girdiklerini gösterdi.

Turistik yerler haritada renkli gösterilmişti. Gdansk'ta Zuraw, Nogat kıyısında Malbork, Fronbork, Braniewo. Baltık Denizi kıyısında hasır bir plaj sandalyesi, elinde plastik bir şişme hayvanla denize giren bir kadın.

Yemekten sonra Hala'nın bavulunu açıp içinde ne var ne yok baktılar. En üstte Katharina'nın altın madalyonu, altında mendiller, külotlar, fanilalar, bluzlar... Mektuplar ve fotoğraflar: Bir Silezya eşek arabası. Üç tane gümüş çay kaşığı. Kaşıkları gören papaz, "Çocukluğumda bizim evde de aynı böyle çay kaşıkları vardı. Büyük büyük babamızdan kalmış, ince gümüşten, kıtlık varmış çünkü." Üç tane? Bu incecik, hafif eğrilmiş kaşıklardan birini alabilir miydi acaba? Çok mutlu olurdu alabilirse. Aynısı

vardı onların evinde. Frenk eriği yerlerdi onlarla, her öğle yemeğinden sonra Frenk eriği. Frenk erikli irmik tatlısı.

Peter kutudan mikroskobunu çıkardı ve masaya yerleştirdi. Hala'nın kanı. Neye benziyordu acaba? Mantodan kazıdı kanı ve inceledi. Kabuk gibi bir şeydi, içinde hiçbir sır barındırmıyordu.

Peter'in Georgenhof'tan geldiğini ve soyadının da Globig olduğunu duyan papaz çok şaşırdı. İki gün önce genç bir kadın, bir kemancı gelmişti kiliseye. Georgenhof'tan bahsetmişti, orada kendisine yemek vermediklerini, kapıdan kovduklarını anlatmıştı. Kötü kalpli, aptal soylular. Ve cimriler.

Rahatsız etmedi mi bu seni, diye sordu papaz Peter'e. Kendisi ona sıcak mürver eriği suyu vermişti, yatacak yeri de hazırdı, ama onun ailesi daha birkaç gün önce Georgenhof'ta yalnız bir kızcağıza kapıyı göstermişlerdi.

Hayır, dedi Peter, öyle olmadı. Fırında patates ve kan sosisi vermişlerdi kıza, peşinden de frenküzümü kompostosu.

Papaz Peter'e inanmadı, anlıyorum evladım, kendi ailene söz gelsin istemiyorsun, dercesine nazikçe güldü. Ama hikâyenin inandığı versiyonundan da vazgeçmedi. İyi bir vaaz konusu çıkardı bundan.

Peter Georgenhof'ta muhacirlere karşı ne kadar konuksever olduklarını anlatmaya devam etti. Çatıdaki Çobanyıldızı'nı anlattı, Helge Nehri kıyısındaki çay evinden, parktaki fener eğlencelerinden ve kız kardeşinin beyaz anıtmezarından söz etti. "Yedi basamakla çıkılıyor, ormanın içindeki bir patikadan gidiliyor." Georgenhof'taki süit odalardan, kristal avizelerden, dedesinin ölümünden bu yana hiç kimsenin çalmadığı kütüphanedeki orgdan bahsetti.

Papaz araya girip, "Tek klavyeli miydi, yoksa iki mi?" diye sordu. Peter cevap veremedi. Bazen geceleri tuhaf bir biçimde biri müzik aletini çalıyor gibi gelirdi Peter'e. Gözlerine hülyalı bir bakış gelip oturdu. Yukarıda, odasında lambanın altında oturup kitap okuduğu ya da mikroskobuna baktığı zamanlar sanki aşağıdan çok net olarak org sesi duyduğunu düşünürdü.

Geçmiş zaman kipinde söylemişti bu cümleleri. Ama o anda aslında hiç var olmayan o müzik aletinin sesini duyar gibiydi.

Hızla yanından geçen iki büklüm toprak rengi siluetlerle ilgili bir şey anlatmadı bu sefer Peter, onları kendine sakladı.

Papaz Mitkau'yu görmüştü, bir kez vaaz vermişti orada. "Oradaki meslektaşım Brahms Hıristiyan bir Alman'dı, ne demek olduğunu biliyorsun bunun, değil mi?" Hıristiyan Alman? Dikkat etmek gerekiyordu ona. Hıristiyan bir Alman olarak Hitler'e bağlılık yemini etmiş, sonra fikrini değiştirmişti. *Uyan, uyan Alman ülkesi, kaç zamandır uyumaktasın...* Meryem Ana Kilisesi tamir edilirken, kollarını kaldırmış, Hitler selamı vermişti, *Heil Hitler*

Bazı insanların çok esnekti vicdanları.

Şimdi birtakım kuşku uyandıran bahanelerle tutuklanmıştı, tam olarak bilinmiyordu niye olduğu. Ahlaki bir sebebi olabilir miydi?

Kemancı kadın... Papaz içinde hâlâ bu kadınla karşılaşmış olmanın heyecanını taşıyordu. Kadın müzik aletini kutusundan çıkarmış ve kilisede çalmıştı. Ve ertesi sabah yola çıkmak isteyen bütün o insanlar kiliseye doluşmuş, bu muhteşem çalan kadını ayakta dinlemişti. Tınılar öbür dünyadan geliyordu adeta! Uhrevi bir güzelliği vardı çaldıklarının. Daha önce kilisede hiç duyulmamış bir müzik.

İnsanlar oldukları yere çakılmış gibi duruyorlardı. O anda şunu çok iyi biliyorlardı: O an, memleketleriyle vedalaştıkları andı. *Elveda, sevgili vatanım...* Böylesine tatlı bir insan kapıdan çevrilmişti ha? "Ailen ne yaptığının farkında mıydı?"

"Günün şarkılarından da çaldı," dedi Peter. "Tek kollu bir asker eşlik etti ona. Kan sosisinden de iki tane yemişti kadın.

"Tek kollu mu?" diye sordu papaz. "Abartma evladım. Tek kollu biri piyano çalamaz."

Kemancı kadını aklından çıkaramıyordu. Sarı saçlarını arkaya savurmuş, güçlü bir şekilde arşeyi indirmiş ve ilk tınıyla birlikte Alman müziğinin sonsuzluğu –ya da artık her ne denirse ona– kiliseye yayılmıştı.

"Kimi çiftçi kadınlar yanıma geldi sonra, diye devam etti papaz anlatmaya. "Daha önce bu kadar güzel bir şey dinlememiştik, dediler."

Papazın çalışma odasında bir harmonyum duruyordu. Papaz körüklerin üstüne bastı ve enstrüman bir kilise ilahisi çaldı. *Tut ellerimden ve götür beni ebedi ikametgâhıma...* Burada da Alman müziğinin sonsuzluğuyla alakalı bir şey vardı. Harmonyumun sol körüğü yırtılmıştı, sadece sağ körüğe basabiliyordu papaz, bu yüzden melodi biraz tutuk çıkıyordu. Ama yine de hangi parça olduğu anlaşılıyordu.

"Dua edelim mi, evladım?"

O an Peter'e oldukça tuhaf geldi bu. Mutfak masasında otururken, önünde mürver suyu, dua etmek?

Peter, Hala'nın bavulunda en üstte duran annesine ait altın madalyonu hatırladı. Pantolon cebine sokuşturmuştu madalyonu, zinciri elinde tespih gibi tutuyordu.

Peter akşam bir kez daha kiliseye, ölülerin yanına gitti; bu arada sayıları artmıştı, aralarına iki bebek eklenmişti. Peter askılı çoraplı kıza daha yakından bakmak istiyordu.

Hala artık ona ait değildi. Bükülmüş bacaklarıyla, karla kaplanmış örtünün altında yatıyordu. Kar serpintisi kapının altından girmiş, ölülerin üstünü örtmüştü. Hala'nın kopan kolu yanında, parmaklarında yüzükler ve bükülmüş bacakları.

Peter gecenin karanlığında el feneriyle harabe faytonun içini bir kez daha aradı. Oval arka camdaki çiçek çelengini gördü ve aldı.

Beygir bacaklarını uzatmış, sırtüstü yatıyordu, yağan kar üstünü tamamen örtmüştü.

O sırada Katharina, polis memurunun, *Heil Hitler*, aşırı ısıtılmış odasında oturuyordu, üzerinde beyaz astragan kalpağı, siyah binici çizmelerinin içine soktuğu siyah pantolonu vardı. Kucağında birinin gönderdiği bir paket sandviç duruyordu, polisin kimin gönderdiğini söylemeye yetkisi yoktu.

Memur önündeki dosyaya bakıyordu. İnce bir dosyaydı bu, içinde sadece iki-üç kâğıt vardı. *Bayan Globig bir Yahudi'yi sakladığını itiraf etti*, yazıyordu dosyada. Katharina ifadesini imzalamıştı.

"Yabancı radyo kanallarını dinliyordunuz, doğru mu bu Bayan Globig? Baş Denetçi Drygalski ifadesinde söyledi."

Hayır, doğru değildi bu, böyle yazan hiçbir şeyi imzalamamıştı bu yüzden. Kopenhag Radyosu'nu dinlemişti, ama BBC'yi değil.

Karşılıklı sorular gitti geldi. "Ne yapacaksınız bana?" diye sormadı Katharina. Sanki, "Beni rahat bırakın, der gibi bir hali vardı.

Belki polis memuru şöyle düşünüyordu: "Ne olacağım *ben*? Bu durumdan nasıl kurtulacağım, Ruslar da kapıdayken. Nasıl koruyacağım kendimi? İçerisi katillerle, suçlularla dolu. İşler değişince onlar daha güçlü olacak. Boğazımı keser bunlar benim!

Bütün şehir boşalıyordu, ama o burada yirmi yedi mahkûmla sıkışıp kalmıştı! Bir çırpıda hallederdi bu mahkûmlar insanı.

Bayan Globig'in sandviçlerinin iç malzemelerinin çok güzel olduğunu fark etmişti.

Yarın sabah herkese daha besleyici bir çorba hazırlatabilir miydi, sonra iş icabı şehir dışına mı çıksaydı?

Bir şekilde ayarlayabilir miydi bunu?

Katharina Peter'i merak etmiyordu. Bir şekilde başının çaresine bakardı nasıl olsa, Hala da öyle. Hele gül sarmaşıklarından odasına tırmanan Bay Hirsch'i hiç merak etmiyordu. Sorsa mıydı acaba adamın ne durumda olduğunu? Kim bilir, adam o anda belki de birkaç hücre ötedeydi. Sıyrık dolu elleri gözünün önüne geldi, sıyrıklarına yara bandı yapıştırmıştı. Lavabodaki kesilmiş tırnakları.

Polisle bambaşka bir konuda konuşmak isterdi aslında, şu deniz kenarındaki yaz gününden bahsetmek isterdi. Yanındaki erkek beyaz bir takım elbise giymişti. Ama konuyla ilgisi yoktu bunun şimdi, polisi ilgilendiren bir şey değildi. Ama anlatmak isterdi ona. Başka kimle konuşabilirdi ki zaten? Şimdi kim ilgilenirdi ki Mitkau belediye başkanının Bayan Globig'le hasır plaj koltuğunda oturmasıyla?

Bir sürü şey geçti aklından. Mahzendeki suyu, Orman Köşkü'ndeki yabancı işçileri düşündü.

Eberhard nasıl tepki gösterirdi bu olanlara? Onun karısı hapiste? Üni- formasındaki tüyleri silkeleyip, "Bu doğru olamaz" mı derdi?

Polis memuru anahtarı aldı ve ayağa kalktı. "Gelin benimle," dedi. Sonra avluya çıktı. Kapıda Katharina'yla durdu ve duvarın önüne süzülerek durmaksızın yağan kar tanelerini izledi. Hücrelerden sesler geliyordu. Biri gülüyor muydu?

Polis memuru bir kapıyı daha açtı, artık pazar meydanındaydılar. İnsanlar gelip geçiyordu önlerinden, başlarını kaldırıp

bakmadılar bile. Kuzeydoğudan gelen muhacir konvoyu, tıpkı Katharina gibi, pazar meydanının içinden geçiyor, sonra Senthagener Kapısı'ndan çıkarak gözden kayboluyordu.

Pazar meydanında birkaç araba kamp kuracakmış gibi birbirlerine yanaşmaya başladı. Geceye hazırlık yapıyorlardı.

Polis memuru Katharina'ya biraz temiz hava aldırıyordu. Aşağı, yukarı birkaç adım yürümesine de izin vermişti.

"Beni tanıyan yok mu burada?" diye düşündü Katharina. Ama kendisi de yoldan geçenlerin tekini dahi tanımıyordu. Orada, belediye binasında, onu çok iyi tanıyan bir erkek vardı. Bir arkadaş? Ama ondan hiç iz yoktu ortada.

Polis kiliseyi gösterdi. "Bütün bunlar için Papaz Brahms'a teşekkür edebilirsiniz. Ne adammış ama!" Orada, Katharina'yla birlikte birkaç uzun dakika boyunca durdu, içine nefes çekip vermesine izin verdi. Bodrumda öldürdükleri siyah saçlı Yahudi'yi düşündü polis. Adam önce dizlerinin üstüne çökmüş, sonra boş bir çuval gibi yana devrilmişti.

Seninle cennete dek dans ederim,
Aşk cennetinin yedinci katına dek.

Katharina Felicitas'ı düşündü. On beş dakikalık mesafede oturuyordu arkadaşı, sinemanın, postanenin önünden geçecekti, o kadar.

Böyle bir kısa yürüyüşe çıkmaya polis memurunu asla ikna edemezdi. Arkadaşının şakıyan sesi, kahkahaları, peş peşe anlattıkları. Ne var ki Katharina, Felicitas'ın o sırada çok uzaklarda olduğunu bilmiyordu. Kendi evine yerleştirilen muhacirlerin peşine takılmıştı, muhacirler de becerikli çıkmıştı. Katharina'nın tavşanını hep beraber yemişlerdi, değmişti doğrusu buna. "Bir-

birimizden ayrılmayalım," demişti muhacir kadına, kadının da işine gelmişti.

"İşte böyle," dedi polis memuru. "Kimseye güvenilmiyor. Papaz masum değil. Evinde neler bulduğumuzu hayal bile edemezsiniz!"

Böyle bir adamla işbirliği kurmak ateşle oynamaktan farksız, diye düşündü Katharina hücresine geri döndüğünde. Fakat ne istiyordu ondan? Kaçmasına izin mi verecekti? Teselli mi etmeliydi adamı?

Peter geceyi papazın yatağında geçirdi. İki gümüş çay kaşığını, kurumuş küçük çiçek çelengini ve zincirli altın madalyonu komodinin üzerine koymuş, sonra hemen uykuya dalmıştı.

Papaz gece sık sık kalkıp pencereden baktı. Kemancısını mı düşünüyordu acaba? Yoksa aklında kilise mi vardı?

Papaz "Alman Hıristiyanlar" hakkında Peter'e anlattıklarını düşündü. Aşağılayıcı konuşmuştu. Bu oğlan kesinlikle Hitler Gençliği üyesiydi. Anne babalarını, düşünmeden edilmiş bir söz yüzünden ihbar edenler bunlar değil miydi?

Ama *von* Globig? Hitler'e karşı değil miydiler bütün bu aristokratlar? 20 Temmuz vesaire?

Son dakikada aptalca bir şey yapmışsa ya. Kilisede her zaman kürsünün altında oturan, vaazlarını dikkatle dinleyen, hatta not tutan taşra liderinin elinden sağ salim kurtulmuştu. Şimdi bir çocuğun elinden cellada mı teslim edilecekti?

Yapılacak en doğru iş bir önce buradan gitmekti. Keşke çiftçilerle birlikte gitseydi, teklif etmişlerdi çünkü. Başpapaz özel izin vermişti ama komşu köydeki Katolik meslektaşı pek istekli görünmemişti gitmeye.

Ana kapıdaki İsa'yı çekiçle koparıp yanına mı alsaydı acaba? Uzun zamandır ona eşlik eden bu güzel tabloyu Bolşevik çetelerine mi bırakacaktı parçalasınlar diye?

Papaz Hala'nın bavulunu açtı. Çocuğun ne işine yarayacaktı ki bu külotlar ve gömlekler? İnce kırmızı şeritli mendilleri ne yapacaktı? İki tane gümüş kaşığı Peter cebine sokuşturmuştu zaten. Ama kendisi de üçüncüsünü sağlama almıştı. "Kaptım elinden onu!" diye düşündü papaz. Uğur diye saklayacaktı onu. Gerçi damgası yoktu, ama gümüştü sonuçta.

Bir paket de mendil aldı. Ha bir eksik, ha bir fazla, fark edilmezdi herhalde?

Ne demeye kendini tutamayıp, "Hıristiyan Almanlar"dan söz etmişti ki? "Körü körüne güvenirsin herkese," derdi karısı her zaman. "Başını yakacaksın konuşarak sonunda."

Oğlan da gerekirse ona karşı kullanabileceği bir şeyler söylemiş miydi? "Nazi. Dyrgalski'den, şu "Nazi"den bahsetmişti. Evet bu işte. Bu laf onu ele verirdi. Şu Drygalski denen adam partide yüksek bir makamdaydı anlaşılan.

Nazi... Bu kelimeyi kullanan suçlu durumuna düşmüyor muydu? Kendini ele vermiş olmuyor muydu?

Papaz harmonyumun önüne oturdu ve bir melodi tıngırdatmaya başladı, ama körükleri çalıştırmak için pedallara basmadı.

Keşke ebedi evimde olsaydım şimdi
Dünyada dolanmasaydım artık.
Cennetin kapılarından geçebilecek miyim acaba,
İlelebet Tanrı'yı seyredeyim diye.

Her şeyden o kadar yorulmuştu ki artık.

Ertesi sabah papaz pencereden dışarı baktı ve mutfakta yüzünü yıkayan Peter'e dönüp, "Kar, kar, kar..." dedi. Parmağıyla termometreye vurdu: "Yükseliyor." Dışarıdaki termometre eksi 15 dereceyi gösteriyordu. "Kar, kar, kar... Zavallı insanlar, nasıl baş edecekler bu havayla? Bir metre kar tutmuştur şimdi." Dışarı çıktı ve kuşların önüne birkaç tahıl tanesi koydu. Ama sonra bütün torbayı boşalttı, tohum serper gibi ve bütün kuşlar oraya üşüştü. Her şeylerini kaybetmişken kuş yemini neden saklayacaktı ki?

Peter yeniden yolun kenarına gitti. Kütürtüler, gıcırtı sesleriyle birbiri ardına at arabaları geçiyordu. "Ne tarafa?" diye seslendi biri. Ölü beygir kar altında kalmıştı, ağzı açıktı, dişleri gözüküyordu. Hayvanı böyle bırakmak olur muydu?

Devrilmiş arabalar yolda yatıyordu, aralarında cesetler vardı. Yolun kenarındaki hendeklerde de başka cesetler: çocuk bedenleri.

Peter beygiri düşündü: Kurnaz hayvan yulafın üzerindeki samanı üfleyip uçururdu. Vladimir Peter'i büyük atın üzerine oturtmak için havaya kaldırdığında beygir burnuyla bacağını hafifçe dürterdi. Hatta bir gece onun yanında yatmamış mıydı?

Beygirin ölüsünü ne yapacaktı? Ön taraftaki ölü atların üzerinden kargalar havalandı.

Peter boşalmış köyde yürüdü, kimseler yoktu ortalıkta.

Bir savaş anıtı. Köyün göleti, ıhlamur ağacı ve bir lokanta.

Yazın burada ördekler, kazlar suları sıçratarak yüzüyor olmalıydı. Ihlamur ağacının dallarına şimdi kargalar tünemişti. Evlerin, samanlıkların kapıları açıktı. Kâğıt parçaları dışarı uçuyordu. Pencerelerden de perdeler dışarı sallanıyordu.

Bir evde, odanın ortasına konmuş bir sandalyede yaşlı bir adam oturmuş, ağzının içinde anlaşılmayan bir şeyler geveliyordu. Peter'i görünce elini kaldırdı. Peter geri geri giderek odadan çıktı. Dili dolaşan bir adamla ne yapacaktı ki? Ailesi terk etmişti onu, o da burada oturmuş saçma sapan konuşuyordu.

Köy lokantasının önünde bir jip duruyordu, lokantanın içinden konuşma sesleri geliyordu. İçeride üç SS subayı oturuyordu. Domuz pastırması kızartmışlardı, şnaps içiyorlardı. Biraz soluklanmak istemişlerdi, bundan sonra yapacaklarını konuşuyorlardı. Yakalarındaki Göğüs Göğüse Savaş madalyaları ve Demir Haçları görülebiliyordu. İkisi daha ileri yaştaydılar, üçüncü asker ise öğrenci gibi duruyordu.

Peter içeri girince, *Heil Hitler*, genç SS askeri elini sıkıca tuttu. "Beyaz ekmek mi, kara ekmek mi?" dedi ve çocuğun elini Peter çığlık atana kadar mengene gibi sıktı

"Beyaz ekmek," dedi adam küçümseyerek; ve elini daha da sert sıkmaya devam etti. Peter bütün gücüyle adamın ayağına bastı. Diğerleri güldü, en doğrusunu yapmıştı Peter, "Kimseye pabuç bırakma, evlat!"

"Bir Alman delikanlısı olarak sıkı bir tokalaşmaya tahammül edemiyorsun ha?" dedi genç SS askeri. "Şeker misin ki, eriyorsun?" Sıkıca bir tokalaşmaya tahammül edememesi çok komikti, şaşırdım doğrusu, dedi genç adam. Ana kuzusu muydu yoksa Peter? Sobanın yanında sıcak sıcak oturmayı mı seviyordu?

Yoksa Hitler Gençliği'nden değil miydi?

Kimliğini göster bakalım. Oh, henüz on iki yaşındaymış.

Peter'e yanlarına oturmasını söylediler, önüne bir parça et koydular.

Bu köyden miydi? Hayır, dedi Peter, bu köyden değilim. Köyünü Ruslar işgal etmişti, ailesinden herkes ölmüştü... Sonra bir tek kendisinin hayatta kaldığını ve saklandığını söyledi Sonra bir akşam Ruslar gelmişti, o toprak kadar kahverengi kamburumsu siluetlerin gizlendiği yerin önünden hızla geçtiklerini anlattı. O kadar kolay pes etmeyeceğim dercesine, havalı tabancasını pantolonunun belinden çıkarmıştı.

Adamlar kısa bir süre kulak verdiler Peter'e. Anlattığı hikâyelerin uydurma olduğunu hemen anladılar, daha fazla dinlemek istemiyorlardı. "Kapa çeneni!" dediler. Onlar daha farklı hikâyeler anlatabilirdi, hepsi madalya almıştı.

Altın rengi akşam güneşinin
Sönerken son ışıltıları
Hitler'in taburlarından biri,
Küçük bir şehre girdi, küçük bir şehir...

diye başladı bir tanesi, şarkıyla alay eder gibiydi, bira şişesiyle tempo tutarak eşlik etti şarkıya.

Hey gidi günler! Avusturya, Südetya... Çiçek savaşları deniyordu, çünkü Avusturyalılar fevkalade coşkuyla karşılamıştı onları. Peşine Südetya, işte orada sonlandırmak lazımdı, doğru olan buydu. Şimdi ise boka batmışlardı ve nasıl kurtulacakları hakkında da hiçbir fikirleri yoktu.

Askerler oturmuş yanık kibrit çöpleriyle bir şans oyunu oynarken, soğuktan donmuş siluetler topallaya topallaya yaklaştılar. İçlerinden biri kısa bir süre tereddüt ettikten sonra lokantaya girdi, savaş esiri bir Rus'tu, askerlere "yoldaşlar" diye hitap etti. Arkalarında bırakmışlardı onları burada, ne yapacaklardı şimdi, nereye haber vermeliydiler?

Bana yardım edebilir misiniz, diye sordu kendi anadilinde, anlamak zordu bunu. Sonra askerlerin yakasındaki "SS" harflerini gördü, bembeyaz kesildi.

Genç SS askeri, "Tabii ki yardım ederiz size," dedi gülerek. "Gelin benimle!"

Lokantanın arkasında bir bowling salonu vardı. Rusları duvarın önüne dizdi ve hiç duraksamadan hepsini vurdu.

Sonra içeri girdi ve tabancasını beline soktu.

Diğerleri gülmedi, sadece başlarını sallayarak onayladılar. Hayat böyle bir şeydi.

"Serbest bıraksan Alman kadınlarına neler yapar bunlar, düşünsene bir," dediler Peter'e. "Geldiklerinde burayı ne hale getirecek şu senin toprak rengi siluetler." Ve kibrit çöpleriyle oynadıkları şans oyununa devam ettiler.

Sonra oturup durmaktan sıkıldılar. Yola devam edeceklerdi, burada işleri bitmişti.

"Sen ne yapacaksın?" diye sorunca Peter omuz silkti.

"Bizimle gelebilirsin," dediler. Kendi birliklerinde trampetçi çocuk olur diye düşünmüşlerdi belki de.

Papazın evine gittiler, *Heil Hitler* Evi ortalıkta kanat çırpan kuşlar, isketeler, ağaçkakanlar, ispinozlar sarmıştı. Papaz önlerine son torba yemi döküyordu. SS'leri görünce, *Heil Hitler*, dizleri titredi. "Oğlan ele verdi beni," diye düşündü. "Tutuklayacaklar beni şimdi." Oysa Peter sadece vedalaşmaya gelmişti. Sırt çantasını aldı, mikroskobunu kolunun altına sıkıştırdı ve "Hoşça kal!" dedi. Bavulu orada bıraktı, bütün o kadın giysilerine ihtiyacı yoktu artık.

"Bırakıyor musun beni yani?" dedi papaz. "Çorba pişirmiştim ikimiz için." Peter'in uzattığı elini sıkmadı. "Birlikte gidebilirdik oysa..." Çocuğu kendine çekti ve kulağına fısıldadı: "SS'lerle mi gidiyorsun?"

Peter SS askerleriyle gidiyordu, evet. Gitmeden önce kilisenin içine baktı. Ceset sayısı artmıştı. Hala neredeydi? Battaniyeyi kaldırdı ve iki yüzüğün artık kopan kolunun parmağında olmadığını gördü.

Peter jipe bindi, büyük bir at arabası konvoyunun ilerlediği yola doğru döndüler hemen. Şoför deli gibi klaksona basmaya başladı. At arabalarını durduran çiftçilerin arasından hızla ilerlediler. Arka tekerlekler önce biraz patinaj yaptı, sonra hızla hareket etti. Bir süre sonra yolun ortasında dikilen bir kadın durdurdu arabayı. Yaşlı annesini de alıp hastaneye götürebilirler miydi acaba?

"Tabii, olur," diye bağırdı askerler, sonra yaşlı kadın, *Heil Hitler*, arabaya kondu, üzeri battaniyelerle örtülünce hareket ettiler.

Ama yanlış yönde ilerliyorlardı. Peter'in aksi yöne gitmek istediğini fark edene kadar epey zaman geçti. Durdular ve trompetçi çocuğu indirdiler. "Bizden günah gitti!" dediler. *Heil Hitler* Bu tatlı, sarışın Alman çocuğunun yanlarında kalmasını isterlerdi ama bir yandan da biraz canlarını sıkmaya başlamıştı.

Yaşlı kadın bütün o battaniyelerin altından çocuğa elini uzattı. Yanında mı kalmalıydı kadının acaba?

Peter nereye gideceğini bilmiyordu. Sola mı, sağa mı? Vistül'e gitmekti niyeti, tıpkı Hala'nın planladığı gibi. "Başka bir yere gitmek yararsız," demişti Hala. Vistül'e ama nasıl? Hangi yöne? Anlaması epey zaman aldı: Geldiğim yere geri dönmem lazım.

Fakat rüzgâra ve kara karşı, SS askerleriyle birlikte geldiği yoldan gerisingeri dönmeye, belki de tekrar ölü beygirin yanından geçmeye hiç istekli değildi.

Bir süre önünden gelip geçen arabaları izledi. Kestirme bir yol olmalı, diye düşündü, konvoydan ayrıldı, karla kaplı tarlalara dalıp, dar bir patikadan tepeye tırmanmaya başladı.

Anayolun dönemeçlerinde birbiri ardına, ağır aksak ilerleyen muhacirler geride kalmıştı. Konvoydan ayrıldığını fark eden olmadı.

Çok geçmeden seyrek ağaçlı bir çam ormanına ulaştı. Atların soluklarını, zincirlerin şıngırtısını, ağır tekerleklerin gıcırtısını hâlâ duyuyordu. Ama sonra küçük ormandan yürüdü, burada hiç ses yoktu.

En sonunda bir binaya vardı, köy okuluydu burası: Kapı aralıktı, koridorda bir erkek ölüsü vardı, başının etrafı kusmuk doluydu. Okulun öğretmeni olmalıydı bu. Esen rüzgârla kapı aralığından içeri giren kar adamın üzerine toz gibi yağmıştı. Mutfaktaki masa ve sandalyeler devrilmişti, kırılan tabaklar, tavalar ve tencerelerle birlikte yerdeydi. Peter ocakta hâlâ tüten cılız kor ateşini körükledi. Ev belli ki kısa bir süre önce terk edilmişti.

Yerdeki kırık dökük eşyaların arasında birkaç salatalık, kilerdeyse bir kâse yumurta turşusu buldu.

Peter sandalyeleri düzeltti, salatalıkları yedi. Ekmek yoktu; nereden bulabilirdi ki ekmek?

Biraz etrafı kolaçan etti: Mutfaktaki bir kapı bir sınıfa açılıyordu. Devlet okulu iki köyün tam ortasına kondurmuştu. Böylesi daha pratikti onlara göre. Bir taşla iki kuş vurmak istemişlerdi.

Sınıftaki sıralar duvar diplerine çekilmişti, yerde saman vardı. İnsanlar gecelemişti burada. O da burada uyuyabilirdi, ama koridordaki ölü adam ne olacaktı? Saman yığını leş gibiydi, idrar ve dışkı kokuyordu.

Peter merdivenlerden yukarıya çıktı. Küçük yatak odasında bir kadın cesedi vardı, hemen yanında küçük bir kız, o da ölüydü.

Kız kadına sımsıkı yapışmış, kadın da kolunu çocuğa dolamıştı. Kırık camdan içeriye rüzgâr esiyordu.

"Bakma," dedi Peter kendine, ama kapıda durdu yine de. Dağınık yatağın üstünde ışıl ışıl altın sarısı bir çerçevede bir koruyucu melek resmi vardı. Melek küçük bir oğlan çocuğunu dar bir köprüden geçiriyordu.

Benzer bir resim Drygalskilerin duvarında da asılıydı.

Evin oturma odasında üzerinde kristaller bardaklar olan bir büfe ve onun üstünde bir manzara resmi vardı. Çalışma odasında içi kitapla dolu bir kitaplık duruyordu: *Öğretmenin Hazinesi.* Çalışma masasının çekmeceleri açıktı, içleri karıştırılmıştı. Öğretmen ve karısı insanoğlunun özünde iyi olduğuna güvenmiş ve "Bize bir şey olmaz," demişlerdi. Fakat en sonunda fare zehri içmişlerdi. Şimdi ölü bedenleri kusmuklarının arasında yatıyordu.

Belki de öğretmen, karısının çığlıklarını ve çocuğunun iniltisini duymuştu. Sonra onun için de her şey sona ermişti.

Ömrü boyunca öğrencilere pusulanın dört yönünü ve ufkun ne anlama geldiğini öğretmişti. Doğuyu ve batıyı. Kafadan hesap yapmayı, güzel yazmayı. Göbeğinde zincirli saatiyle yaşlı bir adam. Birinci Savaş'ta da Ruslar gelmişti buraya, ama çok düzgün davranmışlardı.

Peter çalışma masasına oturdu. "Biraz toplasam mı buraları?" diye düşündü. Resmi mühür yoktu yerinde. Mühür kutusu açık olarak masanın üzerinde duruyordu. Mührü beğenmişti belki birisi... Kraliyet kartalını? Resmi evraklarda kullanıldığında etkileyici olabilirdi.

"Burada kalamazsın," dedi Peter kendi kendine.

Ama öğretmenin çalışma masasında oturmaya devam etti.

Sigara dumanıyla irkildi. Evde iki adam vardı, mutfaktan konuşmaları duyuluyordu. Askerler! Geldikleri gibi sessizce gittiler.

Alabilecekleri bir şey yoktu burada. Peter onlarla gitmiş olmayı diledi, ama çoktan uzaklaşmışlardı.

Yoklama listelerini, müfredat planını, kompozisyon defterlerini okudu. Ceza listesi: "Yalan söylediği için üç sopa.

Sonra ayağa kalktı. Buradan çıkıp gitmem lazım, dedi kendi kendine. Askerlerin bıraktığı ayak izlerini takip etmeye başladı, onlar biliyordu herhalde nereye gidileceğini. Başka insanlar da geçmişti bu yoldan, hatta at arabalarının tekerlek izleri bile seçiliyordu: Hepsi aynı yöne.

İki saat kadar yürüdükten sonra geniş bir tarlaya ulaştı ve o sırada arabaların peş peşe ilerlediği o konvoyu gördü. İnsanların konuşmalarını, birbirlerine seslenmelerini duyuyordu. Kestirme yoldan giderek çok da fazla zaman kazanmamıştı Peter.

Az sonra yola ulaştı. Tek başına tepeden aşağı inen çocuğa kimse şaşırmadı. Başlarını kaldırıp bakmadılar bile, hepsi başka bir yere bakıyordu.

Yolun iki kenarında devrilmiş arabalar vardı, bedenleri şişmiş ölü hayvanlar ve ölü insanlar, yaşlılar, çocuklar. Çok çocuk vardı. Savrulan kar üstlerini örtmüştü.

Yolun kenarında büyük tek bir meşe ağacı vardı. Yere doğru eğilmiş bir dalda insanlar asılıydı. Paltoları düğmelenmemiş, beresiz iki asker. Köy okulundan çıkan şu iki asker miydi bunlar? Karınlarının üstünde birer yafta asılıydı: "Korkak Olduğumuz İçin Savaştan Kaçtık." Onların yanında bir adam ve bir kadın asılıydı. Adamın kafasında dikdörtgen bir Polonyalı beresi, parmağında bir bandaj vardı. Kadın Vera'ydı. Boyunlarında asılı yaftada şöyle yazıyordu: "Yağma Yaparken Yakalandık."

Peter bir keresinde birini haç çıkarırken görmüştü, bunu yapmak isterdi şimdi o da, ağacın altında durmak ve haç çıkarmak. Ama Katolik değildi. Başını kaşıyacakmış gibi yapıp şapkasını çıkardı; çok dikkatli olmak lazımdı, çünkü yolun kenarında

içinde jandarmaların oturduğu bir araba duruyordu. *Heil Hitler*. Ölüler ağaçta sağa sola sallanıyordu.

Jandarmalar arabaların yanından yürüyüp geçen yaralıları durdurup durumlarını kontrol ediyordu. *Heil Hitler*. Kolundaki kurşun yarası o kadar kötü müydü? Yine de ateş edemez miydi? En azından gözcülük yapamaz mıydı? Yaralarını sardıkları bandajlar kana bulanmıştı. Paltolarının üzerindeki etiketler yaraların gerçek ve kötü olduğunu söylüyordu. Yaralı uzuvlarını kanıt diye uzatıyorlardı. *Heil Hitler*, her şey usule uygundu.

Korkak, kaytarıcı yoktu değil mi aralarında? Şu bandaj bir çıkarılsın bakalım. Tamam, bu da temiz kâğıdı aldı işte.

Biraz aşağıda Yukarı Saksonya evi tarzında inşa edilmiş büyük bir bina, bir gençlik yurdu vardı. Adı Johann Gottfried Herder Gençlik Yurdu'ydu, üzerinde öyle yazıyordu. Peter karşıya geçti, önünde gamalı haçlı iki uzun bayrağın dalgalandığı büyük binaya girdi. Burası içtima alanı olmalıydı, Alman gençliği parıldayan gözlerle bayraklara bakmış, şenlik ateşlerinin üzerinden atlamıştı burada.

Hiçbir şey bizden
vatanımıza duyduğumuz
sevgi ve inancı çalamaz.

Orta yükseklikte bir duvar, içtima alanının çevresini iki koldan sarıyordu. Duvar ustaları tuğlalardan bir buğday demeti yapmış, binanın ana bölümünün çatısının yan duvarının üstüne koymuşlardı, altında da 1936 yazıyordu. Georgenhof'un karşısındaki Yerleşkedeki Albert-Leo-Schlageter çeşmesini hatırlattı Peter'e, ama orası bu görkemli binadan çok daha küçüktü tabii.

Jandarmalar arabalarıyla geldiler ve komutanlara rapor verdiler: İki talancı Rus'la birlikte iki korkak asılmıştı.

"İyi, iyi," dedi komutanlar. Gençlik yurdunun bürosuna el koymuşlardı. Buradan yolu rahatça görüp konvoyun sorunsuz ilerleyip ilerlemediğini kontrol edebiliyorlardı. En küçük sorunda hemen müdahale edip düzeni sağlama olanakları vardı. Fakat yurdun enfes manzarasından mahrum kalıyorlardı bu pozisyonda. Reich mimarı Witterkind bina ile çevresini çok akıllıca bütünleştirmişti. Manzara binanın arka tarafından görülüyordu. Yol burada geniş bir kavis yaparak vadiye ulaşıyordu, konvoy oraya doğru yönelmişti. Uzaklarda iki kilisesi ve bir kalesiyle küçük bir kasaba vardı.

Gençlik yurduna düzen ve disiplin hâkimdi. Çamaşırhaneler pırıl pırıldı. Büyük salonda her muhacir grubuna ayrı bir köşe tahsis edilmişti. Kalabalık aileler bavullarıyla, sırt çantalarıyla dip dibe oturuyordu. Atlara spor salonunda bakılıyordu. Nasyonal Sosyalist Hemşireler Birliği'nden hemşireler oradan oraya gidiyor, herkese kumanya paketleri dağıtıyordu. Peter de bir paket almak için kimliğini göstermek zorunda kaldı, *Heil Hitler* Gece yarısı sıcak çorba verilecekti. İnsanlar bu yüzden burada kalıyor olmalıydılar.

Tek başına gelen bir onbaşı da kumanya paketi almak istedi, *Heil Hitler*, ama hemen jandarmaların yanına gönderildi, uzun süre de çıkmadı oradan.

"Bunu da görecektik demek! Birliğini terk et, sonra uyanıklık et, yemek al ha?"

Silahını ne yapmıştı bu adam peki?

Bir köyde bulduğu üç ölü Rus'u bildirmek için göndermişlerdi onu buraya, *Heil Hitler*

Ha tamam, o zaman başka.

Filozof Herder'in hayatını ve çalışmalarını resmeden duvar resimlerinin altında kimi şişman kimi zayıf iki yüz kişi çorba bekliyordu. Çorba kadar bundan sonra ne olacağını da bilmek istiyorlardı. İnsanlar radyodan dinledikleri son haberleri kulaktan kulağa yayıyorlardı. Ruslar nereye kadar gelmişti? Vistül'e inen yol açık mıydı acaba? En küçük ayrıntıları bile fısıltıyla aralarında konuşuyorlardı. Çocuklar yetişkinlerin arasında top oynuyordu.

Üst kattaki balkonda oturan bir denizci insanları biraz neşelendirmek için akordeonunu göğsüne yerleştirdi:

Ey vatanım,
Semada parlar yıldızların

Büyük küçük herkes etrafını sardı, kimilerinin gözleri dolmuştu. Bir uçaksavar bölüğündendi bu denizci. Denizci olarak hayatını çok farklı hayal etmiş olmalıydı. Onun açısından, onun memleketi denizin dibindeki eski teknelerden biriydi.

Ve burada, Alman gençliği dağ yürüyüşleri yapabilsin diye parti tarafından inşa edilen, Büyük Alman Reich'ına ait bu gençlik yurdunda, Herder'in yelkenli gemilerle Batı'ya yolculuğunu tasvir eden tablonun altında nasıl olduysa —çünkü dünya büyük bir köydür aslında— Peter, yürüyüş ayakkabıları, kürklü paltosu ve tozluklarıyla öğretmeni Dr. Wagner'le karşılaştı.

Önce hangisi diğerini görmüştü?

Dr. Wagner çocuğu sevgiyle kucakladı ve aralarında uzun bir sohbet başladı.

"Mitkau yanıyor oğlum, dedi Dr. Wagner. "Georgenhof'a da Ruslar yerleşmiştir herhalde çoktan."

Peter Hala'yı, Vladimir'i ve Vera'yı anlattı.

"Olamaz," dedi Bay Wagner. "Astılar ha? Kadını da mı? Bu kadarını hak etmemişlerdi." Öğretmen önce oğlanın kendisine

her zamanki gibi masal anlattığını düşünüp "Öyle mi?" demişti. Ama sonra şoke olmuştu. "Astılar ha?"

"Her şey gitti," dedi Peter. "Fayton da! Tek başıma sürdüm faytonu," sonra ekledi. "Hala arkadaydı. Samanlardan arasında rahat bir yatak yapmıştı Hala'ya. Sonu orada gelmişti kadının. At da araba da gitmişti ve Peter sürücü oturağında, tek bir sıyrık dahi almadan kurtulmuştu. Düşmüştü gerçi, evet, ama tek bir sıyrığı dahi yoktu. Ellerini gösterdi, tek bir çizik yoktu. Bir mucize!

"Mucize!" diye fısıldadı Wagner. "Bir faytonu kullanabildin ha!" Hala'nın ona karşı hiç nazik olmadığını, Peter'le düzensiz fiilleri çalışırken *–fero, tuli, latum–* hep iğneleyici konuştuğunu hatırladı.

"Bil bakalım başka kim burada?" dedi Dr. Wagner. "Gel benimle." Demode yürüyüş pantolonu ve 1914'ten kalma tozluklarıyla önden gitti ve Peter'i arkada bir odaya götürüp kapıyı açtı. *Heil Hitler* Hemen dışarı gönderildiler, çünkü içeride bir kadın doğum yapıyordu. Felicitas'tı kadın. Yarım saat sonra anne de çocuk da ölmüştü.

"Hep çok neşeliydi, dedi Peter.

"Evet," dedi öğretmen. "'Ölüm hepimizi olduğumuz gibi alıp gidiyor.'"

Peter bir süre sustu. "Şu anda anneni düşündüğünden eminim delikanlı, dedi Wagner. Ama Peter annesini değil, Georgenhof'u, geçen yıl babasının getirdiği dört bıçaklı çakısını düşünüyordu. Çakıyı yanına almadığı için çok kızdı kendine. Bir de "opak" sözcüğünün ne anlama geldiğini merak ediyordu. Öğretmeni biraz önce durum "opak" demişti.

Sorunum, dedi Wagner, Baron'un lanet olası bavulunu taşımak zorunda olmam. İçi tarih kitaplarıyla dolu, gülle gibi de ağır. Bırakmasına ramak kalmıştı pek çok kez... Bununla ilgili de

anlatılacaklar vardı, bavulu evden çıkarmak o kadar zor olmuştu ki! Oradakiler bir sürü laf etmişti.

Drygalski, ne bu şimdi, diye bağırmıştı. Sonya da içinde ne olduğunu sormuştu.

Bu arada Drygalski Yerleşke'den gitmişti, karısını öylece yüzüstü bırakıp!

Katharina'nın durumu epey değişmişti. Onun temiz hava almasına izin veren polis memuru bir daha görünmemişti. Başında beyaz kalpağı, buz gibi hücrede tek başına bırakmışlardı onu. Nöbetçiler hâlâ burada mıydılar ki? Kapıların vurulmasından ve anahtar seslerinden korksa da şimdi bu ani sessizlik çok daha ürkütücüydü.

Sonra sabahın köründe bütün hücre kapıları açıldı, herkesin dışarı çıkması söylendi. "Konuşmak yasak!" Herkesi avluya sürdüler ve herkese yarım somun ekmek verdiler: "Battaniyelerinizi de alın!"

Birdenbire koltuk değnekli, sakallı bir adam Katharina'nın yanına sokuldu. Alnında, kılıç darbesi gibi uzun bir yara vardı. "Sevgili hanımefendi..." diye fısıldadı. Schünemann'dı bu, iktisatçı Schünemann, bir çanta dolusu sahte kimlik ve yiyecek karnesiyle yakalanmıştı.

"Sevgili hanımefendi... dedi adam. İçini mi dökecekti kadına? Vicdanını mı rahatlatmak istiyordu? Ordu damgalı posta pulunu neden aldığını mı söyleyecekti?

Bunların hiçbirinin bir önemi yoktu artık. "Kapa çeneni!" diye bağırdı bir nöbetçi. Sonra kapı açıldı, yürüyüp dışarı çıktılar.

Kentin içinden yürüyorlardı, otuz mahkûm. Senthagener Kapısı'nda toplama kampından otuz esir daha katıldı aralarına.

"Nereye gidiyoruz?"

"Konuşmak yasak! Konuşanı vururuz!"

Batıya doğru götürülüyorlardı. Ağır, yorgun adımlarla Georgenhof'un önünden geçerlerken Mitkau'nun gururu, büyük yeşil köprü bombalandı. Konvoy durdu, sonra arabalar donmuş Helge Nehri'nin üzerine sürüldü, buzun üzerindeki araba sayısı giderek arttı. Atlar ağır arabaları toprak setten yukarı çekmekte zorlanınca buzun üzerinde arabalar birbirleriyle iç içe geçti ve o anda buz kırıldı, arabalar suyun içine gömüldü. İnsanların çığlıklarıysa uzaktan bir inilti gibi duyuldu.

Katharina başını öne eğmişti. Diğerleri gibi, o da ne sağına ne soluna bakıyordu. Yanındaki Schünemann koltuk değneklerinin arasında sallanarak yürüyordu.

"Sevgili hanımefendi..." diyordu zaman zaman. Bir zamanlar hayat ne güzeldi mi demek istiyordu kadına, kendisinin de güzel günler gördüğünü?

"Kes sesini!" diye bağırdı nöbetçiler. Sonra Schünemann'ı paltosundan çekip sıradan çıkardılar ve vurmaya başladılar. Bu adam Alman halkının direniş iradesinin kırılmasına katkıda bulunmuş, şimdi de burada gevezelik ediyordu. Acımasızca dövdüler Schünemann'ı.

Katharina, Lothar Sarkander'in onu buradan çıkaracağını düşünmüştü. Son anda arabasıyla gelip beyaz bir kumaşı pencereden sallayacaktı. Durun! Bir hata olmuş! Sonra Katharina'nın arabaya binmesine daha önce yaptığı gibi kapıyı tutarak yardım edecek ve hızla gözden kaybolacaklardı.

"Bu kadın çok özel biri..."

Deniz! Kıyıda bir iskelenin üstünde durmuşlardı. Martılar vardı, dalgalar iskelenin ayaklarına vuruyordu. Kadının şapkası bir güneş gibi başının arkasında. Ve o akşam, restoranda adam sigara dumanını şamdana üflemişti. Macar gezici kemancıları taklit etmişti – *Avant de mourir* miydi çaldığı? Buna çok gülmüşlerdi. Kemancı taklidiyle kadının kalbini kazanmıştı... Son-

ra odalarından denizi seyretmişlerdi. Deniz parıldıyor muydu o akşam? Milyarlarca küçük ışıltılı balık denizi parıltılara mı boğmuştu? Ve zamanı geldiğinde küçük kızı dünyaya getirmişti.

Katharina, belki de gelip beni kurtarır, diye düşünüyordu. Son dakikada belki?

Fakat böyle bir şey gerçekleşmedi. Katharina'nın kimse kendisinin dibinden yürümesin diye dikkatli olması gerekiyordu. Toplama kampından mahkumlar yanına yaklaşarak, "Hanımefendi... ekmek," dediler. Katharina ne kadar ekmeği varsa hepsini onlara verdi. Bu adamlar ekmek isteyen başkalarına mâni oldular, hiç kimsenin hâlâ ekmeği olan Katharina'nın yanına yaklaşmasına izin vermediler, ta ki kadında verecek ekmek kalmayana dek. Sonra peşini bıraktılar.

"*Votre cœur*, kalbiniz," dedi içlerinden bir adam. Eğitimli bir adam mıydı?

Johann Gottfried Herder Gençlik Yurdu'nda sabah saat dokuzda kampana çaldı. "Kahve geldi, sıraya!" Banyoda dişlerini fırçalayanlar vardı, Dr. Wagner tıraş oldu. Tıraştan sonra insanın ruh hali değişiveriyordu.

Sonra herkes Kızılhaç'tan kahve aldı, herkese margarin sürülmüş dörder dilim ekmek verildi. Masanın yanı başında bekçiler duruyordu, *Heil Hitler*, kimlik belgesi olmayan birileri aradan sıraya girmeye çalışıyor mu diye kontrol ediyorlardı. 15-70 yaş arası bütün erkekleri kalabalıktan ayırdılar. Gidip vatanı savunmaları gerekiyordu bunların, ne bekliyorlardı! Bir kadın çığlık atarak kocasına yapıştı, ama adam çaresizce etrafına baksa da zorla alıp götürdüler.

Wagner ve Peter'in geçmesine izin verdiler. "Evladım, dedi Wagner. "Birbirimizden ayrılmamalıyız bence, talih gülecek yüzümüze."

Peter, hafif sırt çantasını ve kolunun altındaki mikroskobunu, Wagner ise Baron'un ağır bavulunu taşıyordu.

Gençlik Yurdu'nun çıkış kapısında sokağın köşesinden esen sert rüzgâr yüzlerini yaladı. Güneş vardı, ama rüzgâr bıçak gibi kesiyordu.

Kapının önünde tek elle çekilen küçük bir kızak duruyordu. Kızağın ipi karın içinde kıvrılmış bir yılanı andırıyordu.

Dr. Wagner bavulu kızağın üstüne yerleştirdi. "Hadi evlat, acele et. Biri kızağı elimizden almadan gidelim buradan." O yüzden koşabildikleri kadar hızlı koşup uzaklaştılar oradan. Talih yüzlerine gülmüştü, şarkı söyler gibi sıyrılmışlardı. Neşelenen Dr. Wagner, "Nanik yaptık onlara!" diye bağırdı. Artık onlar da kar üstünde araba enkazlarının ve cesetlerin arasından kavisler çize çize yakındaki kente doğru ilerleyen insan sürüsüne katılmıştı.

Peter kızağı çekiyor, Dr. Wagner de itiyordu. "Etrafına bak, evlat," dedi Dr. Wagner. Geride insanların akın akın kapısından çıktığı, dalgalanan bayraklarıyla Johann Gottfried Herder Gençlik Yurdu vardı. Çok etkileyici görünüyordu ama şimdi "Devam edin, hadi hadi," seslerinden başka bir şey duyulmuyordu.

Dr. Wagner kızağın üstündeki bavulu sımsıkı tutuyordu. O kadar yorulmuştu ki Herder'den aklına hiçbir şey gelmediği için rahatsız oluyordu. Edebi bir gönderme hatırlamak için zihnini zorladı. Weimar, sorun yoktu burada. Goethe ve Schiller de. Ama Herder'den hiçbir şey hatırlamıyordu, sıfır. *Cid* diye düşündü, neydi bu *Cid*? Neydi bunun anlamı? Eskiden ne kolay kalırdı her şey aklında. Bir şiiri iki-üç kez okudu mu aklında tutardı. *Geliyorsunuz yine, sendeleyen yabancı suretler...* Bu Goethe'nin *Faust*'uydu. *Faust*'un yarısını ezbere bilirdi, ama şimdi zihnindeki şiirler uçup gidiyordu. Annesiyle uzun yürüyüşlere çıkarlar ve çıktıklarında şiir tahmin etme oyunu oynarlardı. Çocukluğumda bir *Tanrı yardımıma koşardı sık sık...* Höl-

derlin'dendi, evet ama şimdi hafızası ona oyunlar oynuyordu, bazen yarı yolda bırakıyordu.

Herder'in gözünde bir çıban yok muydu sanki? Adam ile ilgili hatırladığı sadece buydu.

Bir gölün öteki tarafında –salkım söğüt ağacından sarkan dallar buzun içinde donmuştu– tek bir ev vardı, geniş ve konforlu görünüyordu. Evin önündeki bronz bir geyik karla kaplanmıştı.

"Dikkat Köpek Var" yazılıydı bir tabelada.

Evin teras kapısı açıktı, kanatları rüzgârda çarpıyordu. Vurularak öldürülmüş üç köpek kapının yanında yatıyordu.

Aşağıdaki kimsenin umurunda değildi bu ev, tepeyi tırmanıp yorulmaya değer mi, diye düşünüyor olmalıydılar. Devam edin, haydi; düstur buydu; "Ruslar geliyor!" söylentisi de bunu güçlendiriyordu.

Ama ikisi rotadan saptı, merak etmişlerdi çünkü. Göl kenarında bir ev mi? Terasında bronz bir geyik ha? Güneş pırıl pırıl parlıyordu. Peter kızağı yukarı doğru sürdü, birazcık soluklanabilirlerdi, hemfikirlerdi bu konuda.

Aşağıda karayolunda, bembeyaz doğanın içinde konvoy kıvrıla kıvrıla ilerliyordu. Tekerlek, insan sesleri ve öksürükleri duyulabiliyordu. Ama burada, yukarıda sessizlik hâkimdi. Bağırarak ağlayan bir çocuk sessizliği böldü, annesini kaybetmişti belki de. Bu beyaz ev bir sanatçıya ait olsa gerekti. Burada daha fazla ceset bulacaklar mıydı acaba?

Bir ressama mı aitti burası, yoksa bir heykeltıraşa mı? Hayır. Bir yazar yaşamıştı burada. Daktilo hâlâ masadaydı, yanında boş bir kahve fincanı. Yazı masasından, gölün tam kenarındaki küçük bir kulübeye giden iki yanı ağaçlıklı bir yol görünüyordu. Oturup yazmak için güzel bir yer gibiydi.

Gölde bir kayık iskelesi, bir de kayıkhane vardı. Ötelerde, insan konvoyunun ilerlemekte olduğu kentin kuleleri görünüyordu. Evin sakinleri çok güzel günbatımları izlemiş olmalıydı. Şu anda güneş ışıl ışıl parlıyordu.

İkisi birden etrafa göz gezdirdi. Güneşin ışınları terastaki kristalleşmiş karın üzerine vurmuştu, gökkuşağı renklerinde parıldıyorlardı. Ne güzel manzaraydı!

Yazı masasının üstünde aile fotoğrafları vardı: kalın camlı gözlükleriyle yazarın kendisi, karısı ve kollarında oyuncak ayı ve bebekle iki küçük çocuk. Kadının fotoğrafının üzerinde bir matem bandı vardı.

Masanın üzerindeki duvarda güneşin ışınlarının vurduğu bir Hitler fotoğrafı asılıydı. Fotoğrafın altında zar zor bir ithaf görülüyordu:

Muhterem yazar
Gotthardt Baron von Erztum-Lohmeyer'e
50. doğum günü şerefine

Adolf Hitler,
Führer ve Alman Şansölyesi

Solmasını önlemek için duvara ters mi asmaları gerekir resmi?

Kütüphane çalışma odasının yanındaydı, kapıları açıktı. Yazar bir kitapta bir şeye bakmak isterse kalemi bırakıp yan odaya geçmesi yeterliydi. Odada uzanabileceği bir kanepe bile vardı. Her şey çok güzel.

Her şey çok zevkliydi. Duvarlar yan yana asılmış net, parlak resimlerle doluydu. Farklı konumlarda genç insanlar yüzlerini geleceğe dönmüşler. Peter'e benziyordu gençler.

Yazarın kaçmış olması, artık burada olmaması yazıktı. Kalsaydı, pencereden, aşağılardaki gururlu Gençlik Yurdu'nu ve

yurttan adeta dökülerek çıkan, parlayan karın üzerinde karayolu boyunca sağa sola kıvrılarak uzayıp giden insan konvoyunu seyrederdi. Ne etkileyici bir görüntü.

Bir yazar bu görüntüden insan doğası üzerine devasa bir destan yazmak için ilham alırdı. İnsanlık acı çekerken edebiyat bunu kayıt altına almalı. 30 Yıl Savaşları'nın büyük anlatıları. Verdun. İsrailoğulları hâlâ Kızıl Deniz'i yararak geçiyor.

Wagner elleriyle gözlerini kapattı. Fena sarsılmıştı.

Kitaplara henüz kimse elini sürmemişti. Ama kitap dolaplarının camları kırılmıştı. Neden acaba? Belki de yazar bir çaresizlik ânında kendisi kırmıştı.

Dr. Wagner dilini dişlerinin arasında gezdirerek Herder'den bir kitap aradı. Ev sahibinin, yazarın kitaplığında Herder'in eserleri de vardı herhalde? Klasikleri elinin altında tutardı mutlaka. Goethe, Schiller, Körner yan yana duruyorlardı ama Herder'den tek bir kitap bile yoktu.

O anda Wagner, "Bende de Herder yok," diye düşündü. "Ne büyük bir ayıp!" Güldü, her şey bittiğinde Herder'in kitaplarını edinmeye karar verdi. Tanrım! Sırf bunun için bile bu durumu atlatmaya değerdi.

Hayatta kalmak, bir şekilde üstesinden gelmek mümkün olmalıydı? Herder'den hiçbir şey okumadan mı ölecekti? İnsanlığın mükemmelleşmesine katkıda bulunan kültür değil miydi?

Bu arada Peter yiyecek bir şeyler arıyordu. Sıra sıra odaları dolanıp durdu, bütün duvarlar resimlerle doluydu.

Mutfakta gerçekten de masanın üstünde bırakıldığı yerde duran yarım ekmek vardı. Ama taş gibiydi ekmek. Peter ekmeği ve bir kavanoz marmelatı cebine soktu. Kavanozun etiketinde şöyle yazıyordu: "Yaz 1944, Herta'nın frenküzümü marmeladı."

Peter bir kâseye yulaf ezmesi döktü, üzerine şeker serpiştirip Dr. Wagner'i çağırdı. İştahla yediler.

Çocuğun aklına öğretmene cebindeki gümüş kaşıklardan birini hediye etmek geldi. Bu aralarında bir bağ olmaz mıydı?

Peter Baron'un bavulunu açtı, en üstte bir kitap vardı: *Baltıklarda Yollar ve Patikalar: Bir Yürüyüş Kitabı*. İç sayfada babasının adı, Eberhard von Globig yazıyordu. Bak sen, diye düşündü Peter. Baron yürütmüş kitabı.

Yazarın evinde org yoktu ama kuyruklu bir piyano vardı. Wagner piyanoya oturdu ve kendi E minör varyasyonlarını çalmaya çalıştı. Fakat piyanonun akordu bozuktu. Yine de, "Bak dinle, Peter," dedi. "E minör, sol majör, sesteş olarak fa majöre geçiş... Duyabiliyor musun?"

Peter mikroskobunu piyanonun üzerine koydu.

Öğretmen güldü. "Bir mikroskopla daha uzağa gidemezsin." Fa majörden sonra si bemol majör çok uzak değildi. Ondan sonra bütün dünya açıktı sana! Ama daha önce nasıl başarmıştı bunu? Nasıl yapmıştı tamamına bir hüzün nakşetmeyi? Bir tuşa bastı, o kadar hızlı bastı ki Peter şişşt demek zorunda kaldı. Aman, biri duyabilir.

O esnada Katharina aşağıdaki karayolunda ilerliyordu. Beyaz astragan kalpağıyla esirler arasında hemen fark edilebilirdi aslında. Belki yukarıdaki eve bakıyordu. Göl kenarında bir ev, terasında bronz bir geyik ve üstelik piyano sesi?

Siyah çizmelerini çoktan almışlardı ayağından, bir çift eski erkek ayakkabısıyla kaya kaya ilerliyordu. Ne zaman kaysa yanındaki nöbetçi, önüne bak diyordu.

İzleyenler, dört bir yandan mahkumlara düşmanca bakışlar atıyordu. Böyle insanların suçu diye düşünüyorlardı. Bütün dünyayı bize karşı kışkırttılar, dünyayı ateşe veren alevleri körüklediler.

Bir çiftçi Katharina'ya doğru kırbacıyla uzandı hatta. Deri kordonun üzerine daha da acı versin diye düğümler atılmıştı. Kırbaç Katharina'nın yanağına indi.

Wagner oğlana bambaşka gözlerle bakıyordu şimdi: Siyah piyano, duvarlardaki aydınlık resimler ve bu sarışın oğlan. Kâh ciddi kâh neşeli ince yüzüyle hâlâ bir çocuk. Zaman varken neden onunla daha çok ilgilenmemişti ki?

Helge Vadisi'nde öğrencileriyle yürüyüş yapardı eskiden, keşke Peter'i de götürseydi yürüyüşlere.

Artık her şey için çok geçti.

Gerçi zaten şu anda yaptığı da bu değil miydi, Peter'le dağ bayır yürüyordu işte. Artık çocuk sadece ona aitti.

"Haydi," dedi Wagner. "Yola devam ediyoruz."

Bavulu orada bıraktılar. Bu tarih kitapları burada daha iyi korunur, dedi Wagner. Evin sahibi günün birinde geri dönecek olursa ilk göreceği şey bu bavul olacak ve diyecek ki: "Bu da ne? Eski evraklar mı? Yoksa tarihi kitapları mı?" Bir yazar bunlardan yola çıkıp bir şeyler yapar mutlaka, dedi Wagner ve Adalbert Stifter aklına geldi, *Büyük Büyükbabamın Evrak Çantası*. Yoksa Gottfried Keller'de mi okumuştu? Tavan arasında içi eski yazılarla dolu bir bavul bulan birinin hikâyesini yazan kimdi? Herder'de mi okumuştu yoksa bunu?

Peter kendi kendine şöyle dedi: İleride böyle bir ev yapacağım, ışıklı ve aydınlık, kasvetli Georgenhof'tan çok farklı burası. Sonra kızağa oturdu ve tepeden aşağı kaymaya başladı, yaşlı adam şapkasını tuta tuta ve gülerek peşinden koşuyordu. Babası hiç koşmamıştı böyle Peter'in peşinden. Üzerinde beyaz ceketi, yakasında kılıçsız hizmet nişanıyla kapının eşiğinde dikilirdi. Bir keresinde ata bindikten sonra odasına gelmiş, elindeki at kamçısını esnetip yarım daire şekline sokmuştu. "Burası senin imparatorluğun demek," demişti ve pencereden bakarak devam etmişti: "Ama yine de ortalığı toplaman lazım, bu ne hal böyle?"

Bir Müze

Küçük kasaba at arabalarıyla dolmuştu. Arabalar her yerdeydi, sürekli yenileri geliyordu. Muhacir kadınlar ev ev gezip dileniyordu. Eğer bu evlerde yaşayanlar kaçmışsa, terk edilmiş evlere yerleşiyorlardı. Bir ev yanıyordu, alevler tıslayarak pencereleri kırıyordu; kimse farkına bile varmıyordu.

Kuzeyinde belediye binası olan pazar yeri küçük, şirin kemerli evlerle çevriliydi, at arabaları yan yana dizilmişti, ama yolcuları yoktu hiçbirinin, "usulüne uygun" bir şekilde nakledilmek üzere gitmişlerdi hepsi. Atlar o sırada arabalardan çözülüyordu, *Heil Hitler*, hayvanlar orduya devredilecekti. Parti görevlileri dingilleri yukarı kaldırılmış arabaların arasında dolaşıyordu. Arabaların hepsi kayıt altına alınıyor, muhacirlerin geri dönüş yolculuğu için tebeşirle numaralandırılıyordu.

Bu arada insanlar bir sinema salonunda saman şiltelere yatmış, kendileri neyin beklediğini düşünüyorlardı. Belli ki gemilere bindirileceklerdi. O halde bütün o eşyalarla memleketlerinden buraya kadar o uzun yolculuğu boşuna yapmışlardı. Arabadan gidip evrak çantasını alabilir miydi diye sordu biri. Hayır, buna izin yoktu.

"Atlarımı görmem lazım..."

Yurt muhafızları sinemanın dışında duruyorlardı ve artık kimsenin dışarı çıkmasına izin vermiyorlardı.

Belediye binasının girişinin üstündeki balkonda bir adam belirdi, arkasındaki saat paramparça haldeydi. Adamın adı Lothar Sarkander'di. Korkuluklara yaslandı ve boş arabalara doğru bir konuşma yaptı, büyük jestlerle ve boğuk bir sesle kimsenin doğru dürüst duyamadığı sloganlar atıyordu. Kendisini seyredenlere nedamet getirin, bu yoldan dönün cinsinden şeyler söylüyordu.

Bilseydim neyi özlediğimi,
Bilseydim kimi öptüğümü,
O gece yarısı Lido'da...

Biri adamı kolundan tutup içeri çekti. Anlaşılan aklını kaybetmişti, götürülmesi gerekiyordu.

Yan sokaklardan birine orduya ait bir kamyon park etmişti. Eski icra müdürünün lojmanı boşaltılıyordu. Bu çok eski ev bir zamanlar müze olarak kullanılmıştı. Kamyonun arka kapağı açıktı, askerler evdeki sandık ve tabloları dikkatli bir şekilde kamyona taşıyordu. 19. yüzyılda bu evi yıkmayı düşünmüşler, ama sonra kasaba halkı müze olarak kullanmaya karar vermişti.

Dr. Wagner hemoroit merhemi satan bir eczane ararken, Peter eski binaya girdi. "Bekle beni, bir dakikada dönerim!" Holde Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma üstü çivilerle kaplı büyük bir haç asılıydı. Vatanın cepheye elini uzatmasını temsil ediyordu: Siyah çivilerin fiyatı beş mark, altın çivilerinki on marktı. Amaç silah ve cephane için para toplamaktı, ölenler için değildi bu para. Haç daha güzel bir çağa tanıklık ediyordu.

Duvarda çerçevelenmiş bir belge asılıydı. Belgede, Alman yazar Gotthardt Freiherr von Erztum-Lohmeyer ellinci yaş günü

şerefine doğup büyüdüğü kente şükranlarını sunmak amacıyla elyazması dosyaları da dahil olmak üzere bütün kütüphanesini ölümünden sonra buraya bağışladığını deklare ediyordu.

Yakasına parti rozeti takılı, kelebek gözlüklü yaşlı bir beyefendi olan müze müdürü –*Heil Hitler*– binanın boşaltılmasını izliyor, ellerini ovuşturarak bir adamdan diğerine gidiyor, "Tanrı aşkına dikkat edin lütfen!" diye sesleniyordu. Fakat öfke patlamaları yaşanmadı, yanlış anlaşılabilirdi sonuçta.

Büyük bir salondaki –muhtemelen mahkeme salonuydu burası, duvarlarda demir boyunduruklar vardı– vitrinler çoktan boşaltılmıştı. Eskiden nadir kitaplar, sikkeler, mühürler, vesikalar sergilenirdi bu vitrinlerde. Cermenler öncesi çağdan kalma değirmen taşları koridorlara dizilmişti. Sonuçta atalarımızın kıt kaynaklı zamanlarına tanıklık ediyordu bunlar: İçlerinde tahıl öğütülüp un yapılmış ya da barut karıştırılmıştı. Ağır oldukları için, değerine rağmen bırakılacaktı bunlar, ama yuvarlak tokmakları götürülmüştü. Değirmen taşlarını yağmalayan olursa, tokmak olmadan hiçbir şey yapamayacaktı.

Tavanda asılı hayvan boynuzundan avizeyi de bırakmışlardı. Muhtemelen 17 yüzyıldan kalmaydı, şimdiyse değerini yitirmişti.

Fakat müze müdürü porselen kapları unutmamaları için sıkı sıkıya tembihledi askerleri. "Aman dikkatli taşıyın bunları."

Tablolar bir bir dışarı taşındı, minik çiçek parçaları, kırsaldan objeler üzerinde küçük resimler ve *Tannenberg Muharebesi*, büyük bir savaş sahnesinin resmedildiği başka bir yerde olsa kıymet verilmeyecek bir tablo. Şaha kalkmış atlar üzerinde ulaklar, düşmana ateş eden sivri miğferli askerler ve patlayan bombalar dengeli bir şekilde tabloya yerleştirilmiş. Ölü Ruslar ve yaralı Almanlar. Ön planda çok net görünen iki komutan. Biri masadaki haritaya işaret ediyor, diğeri onaylıyor. Şarapnellerin

uçuştuğu gökyüzünde Rumpler-Taube model uçaklar uçuyor, her fırsatta muharebeye dahil oluyor. Düşmekte olan uçaklar düşman uçakları. Tablo bir yere takılıp yırtılmış: "Biz yapmadık," diyor taşıyan askerler. "Yırtılmıştı zaten."

Kapının sol tarafında, yakası kürklü, gök mavisi rengi elbisesiyle göğsünde madalyalar taşıyan balıketli bir prensesin portresi asılıydı. Geleceğin çariçesi II. Katerina'ydı bu. Dindirilemez bir aşk açlığı vardı ama Prusya'nın iyi bir dostuydu. St. Petersburg'a giderken buradan geçmişti, halk arasında hâlâ onun hakkında müstehcen hikâyeler anlatılırdı.

Bu portre de duvardan indirilmiş ve bir battaniyeye sarılarak götürülmüştü. Tabloyu öfkeli Ruslarla karşılaşacak alayda taşısalar aslında daha iyi olurdu: "Bakın, işte bu kadın Alman milletinin en büyük dostuydu."

Fakat mesele şuydu ki Katerina aslen Alman'dı.

Askerler, Ortaçağ'da yıkılan eski bir köy kilisesinden kalma devasa ebatlarda bir "Kutsal Ruh'un Dönüşü" panelini de olduğu yerde bıraktılar. Paneldeki havarilerin başında minik alevler vardı, üzerlerinde de bir güvercin uçuyordu. "Bunu da burada bıraksak iyi olur," dedi askerler. Müze müdürü emin değildi. Bırakmak içgüdülerine ters düşüyordu ama bu ve başka diğerleri sonradan gelip alınabilirdi belki.

Vitray pencereleri de oldukları yerde bıraktılar, yolda zaten kırılırdı onlar.

Peter eşyaların dışarı taşınmasına yardım etti. Kent arşivindeki evrakları da kurtarmak gerekiyordu. Bir dizi dosya ve kazılardan çıkan şeylerin bulunduğu bir sürü kutu. Kutuların birinin üstünde "Hesse" mi yazıyordu? Taş devri kalıntılarını toplayan şu köy öğretmeni doğru bir şey yapmıştı anlaşılan. Doğu Prus-

ya'nın kadim Alman toprağı olduğunu kanıtlamaya yardımcı olmaz mıydı bunlar?

Yakasında parti rozeti taşıyan müdür çıkışta durmuş, bir şeyler taşımakta olan askerlere her seferinde, "Aman dikkat! Bunlar yerine konamaz şeyler," diyordu. Elinde şehrin mührünün olduğu küçük bir kutu tutuyordu. "Bu çok değerli, gözünüz bunun üstünde olsun."

Peter üşüdüğünün farkında değildi. "Neden titriyorum ben?" diye sordu kendine.

"Galiba hepsi bu kadar," dedi müdür sonunda. "Artık yola çıkabiliriz." Sadece bir koşu karısını ve kızını alıp gelecekti...

Karısı ve kızı mı? Kızı kaç yaşında ki?

"On altı."

"Tabii, ona da buluruz bir yer."

Peter'e burada ne haltlar çevirdiğini, kolunun altındaki kutuda ne olduğunu sordular. Bir öğrenci mikroskobu mu? Söyleseydi ya baştan, hay Allah.

Sonunda hazır olduklarında müze müdürü, karısı ve kızıyla kamyona bindi. "Biraz sıkışmamız lazım," dedi şoför.

Askerler kasaya bindi, Peter de ani bir kararla kasaya atladı ve yola çıktılar. İçinde şehrin mührünün olduğu küçük kutu merdivenlerde kalmıştı ama Peter mikroskobunu koltuğunun altında sımsıkı tutuyordu.

Kornaya basarak sokaklardaki at arabalarının yanından geçtiler. Kamyon kasasındaki Peter arkasına dönüp uzun bir sıra halinde dizilmiş arabalara baktı.

"Acaba biri şunun tablosunu yapacak mı bir gün?" diye düşündü.

Şehrin kapısında duran jandarmalar çıkmak isteyen insanları kontrol ediyordu. Bakalım herkesin kimliği var mı? Sakın hiç kimse kaçmaya çalışmasın. *Heil Hitler*. Jandarmaların kemerle-

rinde ağır silahlar, boyunlarındaki zincirlerin ucunda künyeleri vardı. Araçları teker teker geçiriyorlardı. Nihayet kamyonun geçmesine izin verilip de şoför birinci vitese alıp gaza bastığı anda, uzaktan el kol işareti yaparak koşan ve bir yandan "Durun! Durun!" diye bağıran Dr. Wagner göründü. Peter kabini tıklattı, bu beyefendiyi de alabilir miyiz acaba, ama boşunaydı: Zaman yok! Dr. Wagner son bir gayretle kasanın kapağına doğru sıçradı ama yakalayamadı, kayıp sokağa düştü, arkadan gelen ağır bir araç çarpıp üzerinden geçti.

"Ah, hayır!" diye bağırdı Peter ve sırtüstü kamyonun kasasına düştü.

Dr. Wagner'in mükemmellik derken kastettiği şey bu muydu acaba?

Şehrin girişinde, devrilmiş araçların çevrelediği karayolunda cesetlerin ve yağmalanmış bavulların yanından geçerek at arabası konvoyu boyunca ilerlediler. Peter virajlara girerken düşmesinler diye tabloları tutuyordu. Kasanın yüzeyinde yarım daireler çizerek yuvarlanan değirmen taşlarının tokmakları birbirine çarpıyor, kıvılcımlar çıkarıyordu.

Peter bir süre yanlarından geçtikleri araçları saydı, binlerce araç var mıydı acaba? Acaba ne kadar zamandır yoldaydılar? Hep aynı görüntüydü. Herkesin amacı birdi, buz tutmuş Vistül Lagünü'nün üzerinden geçip Nehrung'un kıyı şeridine gitmek ve oradan evlerine, Reich'a ulaşmak.

Pomeranya mıdır anavatanımız?
Yoksa Svabya mı?
Almanya'nın tamamıdır anavatanımız.

Ve hiç şüphesiz orada sevgiyle karşılanacaklardı.

Birkaç kilometre sonra yan yollardan birinden, sağı, solu

kolaçan eden askerlerin nezaretinde düzensiz bir mahkûm kolu anayola girdi: Mahkûmlar son kuvvetleriyle sallana sallana ayaklarını sürüklüyordu. Soğuğa karşı üstlerine battaniyeler sarmışlardı.

"Kim bunlar?" diye sordu kamyondaki askerlerden biri.

"İsrailoğulları bunlar!" diye cevap verdi bir muhafız.

"Kellelerini uçurmak lazım bunların." Aynı asker, taş olsa kafalarına atardım şimdi dedi. Fakat ayaklarının dibinde yuvarlanan değirmen taşı tokmaklarını fırlatmaya üşendi.

Peter'in onların ne çeşit mahkûmlar olduğunu anlaması epeyi uzun sürdü. Birdenbire annesinin de aralarında olabileceği geldi aklına, kadınlara daha dikkatli bakmaya başladı. Beyaz astragan kalpak, görebiliyor muydu onu?

Görmüş müydü beyaz kalpağı?

Cebindeki ekmeği çıkardı ve birazını koparıp onlara fırlatmalıyım, diye düşündü, tıpkı masaldaki ebeveynlerin çocuklarına ekmek attıkları gibi. Ama ekmek buzdan bir kütleye dönüşmüştü.

Bu, Peter'ın annesini son gördüğü andı, ama aslında onu hiç görmemişti.

Kamyon Vistül'e vardıklarında durdu, yolculuklarının sonu. Gidebilecekleri bir yer yoktu, toprak da yoktu, Vistül'ün tuzlu suları da buz tutmuştu. Yüzlerce araç bekliyordu burada. Lagünün buzlu yüzeyi üzerinde sırayla ilerlemelerine izin veriliyordu. Önce yaralılar geçiriliyordu *Heil Hitler*, sonra araçlar geri dönüyordu. Mesafe olmalı aralarında, elli metre, yoksa buz kırılır. Çam ağaçları ve çalılar takip edilmesi gereken koridoru gösteriyordu. Sakın koridordan ayrılmayın. At arabalarının battığı yerlerde atların başları buzun içinden çıkıyordu. At arabalarının sürücüleri konvoyun önüne geçmek istemiş ama başaramamıştı.

Müze müdürü bölge komutanını arıyordu. Kamyon kasasında çok sayıda değerli kültür varlığı olduğunu söyleyecekti ona. *Heil Hitler.*

Kültür varlığı mı? Ne demek istiyordu?

Konvoyun yetkili memuru çağrılıp getirildi, o da bu değerli varlıkların başka bir yerde muhafaza edilebileceğini söyledi.

Yaşlı beyefendi, karısı ve genç kızı kamyonun yanında duruyorlardı, paltoları rüzgârda dalgalanıyordu. Tablolar! Belgeler! Eski kitaplar! Kamyonu alıp götürdüler. Kültür varlıklarına gereken titizliğin gösterileceğini söylediler müze müdürüne, endişelenmesine gerek yoktu. Bu noktadan sonra inisiyatifi müdürün kız üstlendi, annesinin, babasının buzun üzerinde yürümesine yardım etti. Artık yürümek zorundaydılar. Belki şansları yaver giderdi.

Yarı yarıya buz tutmuştu Vistül. Peter annesinin küçük madalyonunu cebinden çıkardı. Madalyonu elinde tutuyordu, ama şimdi açmıştı. Peter'in fotoğrafı olabilir miydi içinde? Ya da Elfriede'nin? Veyahut beyaz üniformasıyla babasının?

Hayır. Katharina madalyonun içine sadece kendi resmini koymuştu. Peter kapağı kapattı. Aynı anda uzaklarda, İtalya'daki babası beylik tabancasını çekti ve kendini vurdu.

Peter bir çiftlik arabasının peşinden buzda koşmaya başladı. Arabayı bir kadın sürüyordu. Uzun yoldan geliyordu ve üşümemeleri için çocuklarını iki kuştüyü şiltenin arasına oturtmuştu.

Peter arabanın arkasına tutundu, taşısın diye ağırlığını arabaya verdi. Buzun üstündeki su havaya fışkırdı.

Mavna

Başka diyarlarda ve burada
Bütün umutlarımızı kaybetmiş yaşıyoruz
Tanrı'ya yalvarıyoruz ki görsün şu halimizi
Ve bağışlasın bize çaremizi.

Bir zaman sonra, mayıs ayının başında, Peter bir limanda rıhtımda durmuş, kemerinde hava tabancası, dürbünüyle ufku inceliyordu.

Deniz! Martılar vardı, dalgalar tahta mendireğe vuruyordu. *Avant de mourir?*

Limanda muhacirlerle doldukça birbiri ardına yola çıkan buharlı büyük gemiler vardı. İnsan dolu motorlar rıhtımdan bu gemilere gidip geliyordu. Bir yerlerde bu muhteşem sahneyi sonsuza dek kayıt altına alan bir ressam olabilir mi?

Peter'in hiç acelesi yoktu. Terk edilmiş evlerde uyuyor, sinemaya gidiyor, sahra mutfağından bezelye çorbası alıyor, sokak kedileriyle oynuyor, sahil boyunca yürüyordu. Bir keresinde bir evin bahçesinden gelen keman sesine kulak verdi. Melodiyi tanıyor gibiydi. Eve girmek istedi ama kapısı kilitliydi.

Evin önünde çiçek açmış bir elma ağacı vardı, arka taraftan keman sesi yankılanıyordu.

Peter ön bahçeleri çiçek açmış sokaklarda turluyordu. Siren sesi duyulduğunda insanların bavullarıyla, çuvallarıyla bekleşti-

ği bir sığınağa kaçıyordu hemen. Uçaksavarların sesini, bombaların boğuk bir sesle düşüşünü dinliyor, sesler kesildiğinde tekrar sokaklarda volta atmaya başlıyordu. Kemerlerinde 1918'de Kiel'de üretilmiş el bombaları asılı denizcilere, yaşlı Yurt Muhafızları'na *–Yazık ki yok ettiniz / bu güzelim dünyayı–* rastlıyordu. Bir de sanki geçit törenindelermiş gibi pırıl pırıl çizmeleriyle SS subaylarına. *Herkes ihanet etse bile, biz dimdik ayaktayız.*

Beyaz kepli bir rahibe sürüsü, yetimhaneden getirdikleri çocukların ellerinden tutmuşlar: "Nereye gidiyorsun öyle? Nereye gidiyorsun?" Buradan mı, oradan mı? İleri mi, geri mi?

Peter bütün bu hayhuy sırasında bir şapka gördü, başında tanıdığı bir şapka taşıyan bir kadın. Annesinin şapkalarından biriydi bu, kırmızı tüylü siyah bir şapka. Kadın da Bayan Hesse'ydi, arkasında da yorgun argın yürümeye çalışan Eckbert ve Ingomar. Elindeki gemi biletlerini havada sallıyordu kadın. Hayatımızın bir yerinde hepimizin şansı yaver gidecekti belki de.

Peter bir kapı aralığına saklandı. Bu insanlarla karşılaşmak istemiyordu.

Park halindeki yük arabalarının arasında beyaz çoraplarını dizine kadar çekmiş bir kız gördü. Arabanın dingiline oturmuş bir ileri bir geri sallanıyordu kız. Daha sonra Peter onu aramak üzere geri geldiğinde kız gitmişti.

"Elfie miydi o?" diye sordu kendine Peter ve parmaklarıyla saydı: Sekiz yaşında olmalıydı şimdi. Peter ağlayan kız kardeşinin peşinden koşan annesini hatırladı. Bir sürü çığlık, üstünden çok zaman geçmişti. Böyle mi olmuştu? Merdivenlerden yukarı mı koşmuştu. Sonra günün birinde kız kardeşi yatakta yatıyor, hareket etmiyordu. Annesi hiç ağlamamıştı.

Beyaz çoraplı kıza toprak kadar kahverengi çökmüş siluetleri, evdeki orgu ve kristal avizeleri anlatmak isterdi. Son gümüş

kaşığı seve seve ona hediye edebilirdi. Kaşığı kaybetmiş miydi? Kız nereye kaybolmuştu? Pantolonun cebinde faytondaki kurumuş çiçek tacı buldu. Çiçekleri ufaladı. Ancak tacı parçaladıktan sonra bunların faytondaki çiçekler olduğunu hatırladı.

Bilseydim neleri kaçırdığımı,
Bilseydim kimi öptüğümü,
O gece yarısı Lido'da.
Bilseydim orada kimin olduğunu,
O gece yarısı Lido'da...

Kordon boyundaki beyaz otel, Isabelle, kamuflaj renklerine boyanmış. Terasta son bir şezlong duruyordu. Peter şezlonga oturdu ve uzakta duran gemileri, insanları taşıyan sürat motorlarını ve cankurtaran sandallarını izlemeye başladı. Hâlâ dolmadı mı bu gemiler?

Koyda çok sayıda buharlı eski gemi batırılmıştı. Suyun altındaki direkleri görünüyordu, tıpkı atların buz kaplı lagünden dışarı çıkan başları gibi.

Bir keresinde Peter mandolin çalıp dans eden yabancı işçilerin yanına gitmişti. Bir spor salonuna yerleştirmişlerdi işçileri. Burada kendilerine yiyecek bir şeyler pişirip eve gitmeyi bekliyorlardı.

Orman Köşkü'ndeki İtalyan Marcello da aralarında mıydı acaba? Peki madeni paraları hokus pokusla yok edebilen Rumen? Ya da deri kasketli Çek adam? O sırada uygun adım gelen bir Fransız birliği üstü açık bir mavnaya bindirildi. "Hadi gel bizimle!" diye seslendi biri Peter'e. Hayır. Peter istemiyordu. Daha bekleyecekti.

Yaralılar da mavnaya yerleştirildi. Peter mavnada bir grup toplama kampı mahkûmunun bulunduğunu fark etmemişti da-

ha önce. Baş tarafta üst üste oturuyorlardı. Bandajları kan içindeki askerler mahkûmların önüne doğru tükürdüler.

Peter sinemada bir revü filmi izlerken sirenler çalmaya başladı, hemen peşine bombalar düştü. Bir tanesi denizdeki üstü açık mavnayı vurdu, mavna ânında battı.

Ertesi gün cesetler kıyıya vurdu. Yaralı askerlerin etrafı yaralarından sıyrılmış bandajlarla sarılmıştı, bandajlar su üstüne çıkmıştı, dalgalar üstünde çelenkler gibi sürükleniyorlardı. Sahile vurmuş beyaz bir şapka mı vardı? Bir İran koyununun derisinden yapılmış beyaz bir şapka?

Peter o âna kadar hiç acele etmemişti. Ama rıhtımda teknelere bindirilmeyi bekleyen insan kalabalığı çok artmıştı ve artık görünürde hiç gemi yoktu. Şehir boşalmıştı ama herkes sahilde durmuş bekliyordu. Bir torpido botu geride kalan var diye bakmak için rıhtımın önünden geçip gitti, hatta bir denizaltı bile boy gösterdi.

Peter son bir kez boş sokaklarda yürüdü, sonra aşağıya, limana indi. Ev eşyalarıyla dolu futbol sahasının önünden geçti. Mobilyalar, dikiş makineleri, ayaklı saatler, hepsi boylarına göre sıralanmıştı. Bir de bir bebek arabasına bağlanmış tek bir keçi vardı.

İşleri başlarından aşkın parti görevlileri buradaki eşyaları kaydediyordu – kaç piyano, kaç sandalye vardı – yoldan geçenleri de sorguya çekiyorlardı: *Heil Hitler*, ne arıyorsunuz burada?

Askerlere emir yağdırılıyordu. Tabanca da verilmişti hepsine. "Uygun adım, marş marş!" komutu verildi ve sonra askerler Ruslarla savaşmak üzere yola çıkarıldılar. Aralarında Hitler Gençliği mensupları bile vardı, cesur gözükmeye çalışıyorlardı.

Bakışlar Peter'e yöneliyordu. Şu ilerideki sarışın oğlanın eli

silah tutmaz mı? Sonuçta vatan savunmasıydı bu. Hey sen, gel bakayım buraya! Bu iş bir ölüm kalım meselesiydi.

Şimdi kalkın ayağa erkekler, patlasın fırtına bulutları! Şaha kalkın dostlarım, alevler dört bir yana işaretler çaksın...

Hayır, Peter'i istemediler. Sarışın olabilirdi ama daha çok küçüktü.

Limanda, sessizce bekleyen insanlardan örülü bir duvar vardı, bir mucize bekliyorlardı: Bir botun daha gelip onları açıkta demirleyen son gemiye götürmesini bekliyorlardı. Gemi gri bir kartondan kesilmiş gibi duran gri bir karaltıydı. Her biri sadece kendisi için bir mucize olmasını umuyordu, bu mucizeyi gerçekleştirmek için kalabalık denize doğru dalgalanıyordu. Karşı kıyıya, Danimarka'ya götürecek bir gemi! Belki şansımız yaver gider? Çilekler ve krem şanti, neden olmasın?

Kıyamet günü, haklarında verilecek hükmü bekler gibi dizilmişti kalabalık.

Peter, kolunun altına sıkıştırdığı mikroskobu, dürbünü ve havalı tabancasıyla kalabalığın arasına daldı ve yavaş yavaş önlere doğru ilerlemeyi başardı.

"Faydası yok evladım," dedi her iki elinde birer çocukla duran bir kadın. "Geçmene imkân yok." Fakat Peter'in vazgeçmeye niyeti yoktu, sonunda en ön sıraya, kıyıya ulaştı.

Son bir mavna rıhtım boyunca ilerliyordu. Tıklım tıklım insan doluydu, ayak parmaklarının uçları teknenin en dış kenarına tutunuyordu.

Mavna önlerinden geçti, ardında bıraktığı dalga yarım daire çizdi. Peter o anda mavnayı süren kaptanın yanında kahverengi konçlu çizmeleriyle ayakta duran Bay Drygalski'yi gördü. Aynı anda Drygalski de Peter'i gördü, parmağıyla işaret etti ve

kaptana bir şeyler söyledi. Kaptan tekneyi rıhtıma yaklaştırdı. Drygalski mavnadan atladı ve "Hayır!" diye bağıran, dalgalanan insanların arasına daldı. Her şey çok çabuk olmuştu. Drygalski Peter'i mavnaya itti, kendi geride rıhtımda kaldı.

Drygalski Peter'e el salladı mı peki?

Her şey yolunda mı şimdi?

Her Şey Nafile, 1945 kışında Kızıl Ordu Almanya'nın içlerine doğru ilerlerken Doğu Prusya'daki Georgenhof konağında başlar. Konakta yaşayan ayrıcalıklı Von Globig ailesi, çevrelerindeki yoksulluk ve kaostan korunmanın verdiği rahatlıkla, kendilerini dünyadan soyutlayıp adeta bir hayal alemindeymiş gibi savaşın yanlarından geçip gitmesini beklerler; kaçmak için ise hiçbir hazırlık yapmazlar. Ancak zamanla, önlerinden geçen yol işgal altındaki bölgelerden batıya doğru kaçan konvoylarla dolar. Kaçarken konağı ziyaret eden tuhaf misafirlerin - Nazi bir kemancı, muhalif bir ressam, pul koleksiyoncusu bir iktisatçı ve Baltıklar'dan bir baron - aktardıklarıyla, Georgenhof'takiler nihayet etraflarındaki savaşın dehşetini kavrarlar.

Her Şey Nafile, Üçüncü Reich'ın çöküşü sırasında Alman halkının inkârcılığını ve suç ortaklığını derinlemesine ancak mesafesini koruyan bir bakış açısıyla anlatıyor.

"Metnin yakıcı içeriğine rağmen Kempowski'nin mesafeli ve hatta ironik yaklaşımı, romanı melodramdan uzak tutuyor. Her Şey Nafile ile Kempowski nihayet büyük Alman savaş epiğini yazmış oldu."

James Wood

"Her Şey Nafile, kötülükle kurulan suç ortaklığının sıradanlaşmasını sarsıcı bir şekilde ele alıyor."

The Times

Yüz Yayınları
roman/04

Kapak tasarımı
/ illustrasyonu
Burak Akbay

www.yuzkitap.com.tr

ISBN: 978-605-69621-6-5